

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΒΗΜΑ ΤΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΙΣ
ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

**ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΙΣ
ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ
ΕΛΛΑΔΟΣ**

♦
♦
Αριθμός άδειας Κυκλοφορίας
18764/Γ του 1954
Υπουργείου Προεδρίας Κυβερνήσεως

♦
♦
**ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ
ΥΠΟ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΕΚ ΜΕΛΩΝ
ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ**

ΑΘΗΝΑΙ

1971

♦
♦
**ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΕΥΧΟΥΣ 1 - 4
ΕΤΟΣ ΔΕΚΑΤΟΝ ΕΝΑΤΟΝ**

♦
♦
ΓΡΑΦΕΙΑ

Ξενοφώντος 15α - ΑΘΗΝΑΙ (118)
ΤΗΛΕΦΩΝΑ
Διεύθυνσις - Σύνταξις 3236.547
Διαχειρίσις - Διεκπαιρώσις 3221.316

♦
♦
ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Ετήσιαι προπληρωταί

ΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ.....	Δρχ.	60
ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΕΦΟΡΕΙΩΝ.....	»	100
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ.....	Δολ.	3
Δι' αεροπορικήν αποστολήν προστίθενται διά τέλη.....	»	1
ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ.....	Δρχ.	5

Διοικήσεως

Η επιμόρφωσις τῶν διδασκάλων
Φωτ. Σιαμέτη
Η 28η Ὀκτωβρίου

Κων. Σπηλιοτοπούλου'

Τὰ προβλήματα τοῦ Δημ. Σχολείου

Κων. Τσιμπούκη

Ἐρευνα — σχέσις μεταξύ σχολικῆς
καὶ νοητικῆς καθυστερήσεως ..

Λαμ. Κορδοῦ

Πρόβλημα τῶν προηγμένων χωρῶν

Ἐμμ. Φουστανάκη

Τὸ πνεῦμα καὶ ἡ μνήμη τοῦ ἱστορι-
κοῦ ΟΧΙ

Δ. Παπακωνσταντίνου

Ὁ Ἐπίσκοπος Σαλώνων Ἡσαίας .

Ναπ. Τσιάρα

Θέσεις — ἀπόψεις ἐπὶ τῆς ἐφαρμο-
γῆς τῆς μαθητικῆς αὐτοδιοική-
σεως

Ε. Σαββουλίδου

Τὸ πρόβλημα τῶν μαθητ. κατασκη-
νώσεων

Ἐλ. Οικονομοπούλου - Κοντούλη

Ἀπόψεις ἐπὶ τῆς ἐπιληψίας κατὰ
τὴν παιδικὴν ἡλικίαν

Δημ. Λολώνη

Ὁ φόβος

Β. Δασιῶ

Ὁρθογραφία - Πολυγλωσσία

Κριτικὴ τοῦ βιβλίου.....

**LA TRIBUNE
PROFESSIONNELLE
DE L'INSTITUTEUR**

Publication
mensuelle
de la Fédération
Grecque des
Instituteurs

rue Xénophontos 15a (118) Athènes - Grèce

Η ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΙΣ ΤΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ

Ἡ ἀνάγκη τῆς ἐπιμορφώσεως τῶν Διδασκάλων, ὑπῆρξεν τὸ παλαιότατον αἴτημα τοῦ Κλάδου μας. Διότι ἡ Ἐπιστήμη τῆς Ἀγωγῆς, ἐξελισσομένη συνεχῶς, δεόντως παρακολουθῆται καὶ ὑπὸ τῶν φορέων αὐτῆς.

Αἱ νέαι μέθοδοι, τὰ νέα διδακτικὰ μέσα, αἱ νέαι Ἐπιστημονικαὶ ἔρευναι, ἀπαιτοῦν συνεχῆ παρακολούθησιν ὑπὸ τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ. Τὴν προσαρμογὴν αὐτοῦ πρὸς τὰ ἐπιτεύγματα τῶν ἐπιστημῶν, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ παρέχουν αἱ Παιδαγωγικαὶ Ἀκαδημαίαι, αἵτινες παρέχουν μόνον τὴν βασικὴν κατάρτισιν τῶν ὑποψηφίων Διδασκάλων.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς συνεχοῦς ἐπιμορφώσεως τῶν Διδασκάλων καθιερώθη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1923 ἡ Πανεπιστημιακὴ μετεκπαίδευσις. Ἐκατοντάδες διδασκάλων ἐφοίτησαν εἰς ταύτην. Καὶ ἰκανὸς ἀριθμὸς αὐτῶν διέπρεψαν ὡς στελέχη τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως. Τὴν Πανεπιστημιακὴν μετεκπαίδευσιν ἐλάμπρυναν διακεκριμένοι Καθηγηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου, ὡς οἱ ἀείμνηστοι Νικ. Ἐξαρχόπουλος καὶ Σπυρ. Καλλιάρης καὶ πλείστοι ἄλλοι.

Δυστυχῶς ὁμως ἡ αἴγλη τῆς Πανεπιστημιακῆς μετεκπαδεύσεως, ὑπεβαθμίσθη ἐπικινδύνως διὰ τῆς δημιουργίας τοῦ ἀποκαλουμένου Διδασκαλείου Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως.

Τοιοιούτῳ ὅπως οἱ μετεκπαιδευόμενοι διδάσκαλοι ἐστερήθησαν τῶν Πανεπιστημιακῶν Διδασκάλων. Καὶ τὰς θέσεις αὐτῶν θὰ καταλάβουν, βάσει τῆς σχετικῆς προκηρύξεως, καθηγηταὶ παιδαγωγικῶν Ἀκαδημιῶν καὶ Μέσης Ἐκπαιδεύσεως.

Φρονοῦμεν, ὅτι βασικὸς σκοπὸς τῆς ἐπιμορφώσεως τῶν Διδασκάλων εἶναι ἡ εἰς Ἀνώτερον τῆς Παιδαγωγικῆς Ἀκα-

δημίας, πνευματικὸν ἐπίπεδον μετεκπαιδευσις. Διότι καὶ ἡ ἐμπιστοσύνη τῶν μετεκπαιδευομένων δὲν κλονίζεται, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα, ἀπείρως καλυτέρα, διενεργεῖται.

Καὶ λόγοι καθαρῶς ψυχολογικοὶ συνηγοροῦν πρὸς τοῦτο : Ὁ Διδάσκαλος εἰσερχόμενος εἰς τὸ Πανεπιστήμιον αἰσθάνεται ὑπερηφάνειαν καὶ ἐμπιστοσύνην. Μόνον ἐκεῖ θὰ δυνηθῆ νὰ παρακολουθήσῃ τοὺς ἀριστεῖς τοῦ πνεύματος καὶ θὰ διευρύνῃ τὰς ποικίλας γνώσεις του. Τὸ δὲ πτυχίον μὲ τὸν τίτλον τοῦ Πανεπιστημίου θὰ ἀποτελέσῃ τὸ καλύτερον ἐχέγγυον τῆς ἐπιστημοσύνης του.

Καθίσταται, ὅθεν, ἐπιτακτικὴ καὶ ἀμεσὸς ἀνάγκη ἡ ἐπάνοδος τῆς μετεκπαιδεύσεως εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, ἐὰν πράγματι ἐπιθυμοῦμεν τὴν πληρεστέραν ἐπιμόρφωσιν τῶν Διδασκάλων, ἵνα ἀνταποκριθῶσιν εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν καιρῶν μας.

Η ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΣΥΜΦΩΝΩΣ ΤΩ ΝΟΜΩ

Ἰδιοκτῆτης, Ἐκδότης - Δ/ντῆς Συντάξεως
ΑΝΑΣ. ΝΤΟΓΚΑΣ

Πρόεδρος Διοικ. Συμβουλίου Δ.Ο.Ε.

Νιόβης 16 Τ.Τ. 821 - Ἀθῆναι

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ὁδὸς Ξενοφώντος 15α Τ.Τ. 118

Ἐπιτελεστικὸς Τυπογράφου : Γ. ΤΣΙΒΕΡΙΩΤΗΣ

28ης Ὀκτωβρίου 4 (Π. Ψυχικὸ)

Στοιχειοθεσία - Ἐκτύπωσις

Τυπογραφεῖον «Ο ΛΟΓΟΣ»

Λένορμαν 205 - Τηλ. 522.283

Ὁ χυμὸς διὰ τοῦ ὁποίου τρέφονται οἱ κλάδοι τῶν δένδρων τῆς ὑποστάσεως τῶν διαφόρων Ἔθνων, εἶναι οἱ εὐγενεῖς πόθοι, εἶναι τὰ ὑψηλά Ἰδανικά, τὰ ὁποῖα γαλβανίζουν τὴν ψυχὰς τῶν νέων καὶ ἀνοίγουν εὐρεῖαν τὴν λεωφόρον διὰ νὰ περάσῃ θριαμβευτικῶς ἡ ἱστορία αὐτῶν.

Ἄν ὁμως τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος εἶναι μία πολὺ μικρὰ φυλὴ, μὲ περάστιαν ἱστορίαν κι' ἂν μέσα σ' αὐτὴν τὴν ἱστορίαν ὑπάρχῃ καὶ ζῆ, ὅτι ὀνομάζεται ἀνθρωπίνη ἀξιοπρέπεια καὶ ἀνθρώπινο μεγαλεῖο, κι' ἂν ἐπὶ τρεῖς χιλιάδες χρόνια, ὅλα τὰ ἔθνη ἐμπνέονται ἀπὸ τὰ ἀθάνατα παραδείγματα τῆς ἱστορίας αὐτῆς, εἶναι ἀκριβῶς γιατί δὲν ἔχουν γραφῆ μετὰ τὸν διαβήτην τῶν καλῶν ὑπολογισμῶν (λογαριασμῶν) ἀλλὰ μετὰ τὴν θείαν φλόγα τῶν μεγάλων ἐνθουσιασμῶν.

Κάθε μεγάλη ὥρα τῆς Ἑλλάδος εἶναι ὥρα τῆς ἀνθρωπότητος καὶ κάθε μεγάλη ὥρα τῆς ἀνθρωπότητος εἶναι Ἑλληνική.

Μὲ ἔθνικὴν ὑπερηφάνειαν πανηγυρίζει σήμερον ἡ Ἑλλάς τὴν ἱστορικὴν 32αν ἐπέτειον τῆς 28ης Ὀκτωβρίου τοῦ 1940, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ σταθμὸν εἰς τοὺς ἀτέρμονας ἀγῶνας τῆς φυλῆς μας διὰ τὰ ὠραιότερα Ἰδανικά, τὰ ὁποῖα συνθέτουν τὸ νόημα τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς καὶ μὲ ἱερὰν συγκίνησιν χαιρετίζει ἡ ψυχὴ παντὸς ἀγνοῦ Ἑλληνοῦ τὴν ἡμέραν αὐτὴν ποὺ ὑπῆρξε μία ἀκόμη σελὶς δόξης καὶ θυσίας εἰς τὸν ἱερὸν βωμὸν τῆς πατρίδος καὶ ἕνα ἀκόμη σύμβολον διὰ τοὺς ἐλευθέρους ἀνθρώπους.

Ἡ 28η Ὀκτωβρίου τοῦ 1940 εἶναι ἡμέρα κατὰ τὴν ὁποίαν, ὁ αἰώνιος σκυταλοδρόμος τῆς ἀνθρωπότητος, μετὰ τὸν πυρσὸν τῆς τιμῆς εἰστὴν δεξιάν, διεσκέλιζε δι' ἄλλην μίαν φορὰν τὴν γνώριμον εἰς αὐτὸν κονίστραν τῶν ἀνίσων ἀγῶνων καὶ ἤρχιζεν ἕνα ἀκόμη ποίημα κοσμοϊστορικόν, τοὺς λαοὺς τοῦ κόσμου. Εἶναι ἐπέτειος ἡ ὁποία διαφεύγει ἀπὸ τὰ ὄρια μιᾶς ἀπλῆς Ἑθνικῆς ἑορτᾶς καὶ γίνεται ἐπέτειος ὅλης τῆς πολιτισμένης ἀνθρωπότητος, καὶ ὅλοι οἱ ἐλεύθεροι ἀνθρώποι τοῦ κόσμου, ὅπου τῆς γῆς κι' ἂν κατοικοῦν, ὁποῖο χρῶμα καὶ ἂν ἔχουν, ὁποῖα καὶ ἂν ἔχουν πατρίδα, ὁποῖον Θεὸν καὶ ἂν λατρεύουν — φθάνει νὰ μὴν ἔχουν ψυχὴν δούλου — στρέφουν σήμερον τὸ βλέμμα τους μετὰ θαυμασμὸν εἰς τὴν χώραν αὐτῆν τῶν ἐλευθέρων ἀνθρώπων.

Εἶναι ἡμέρα κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ Ἑλλάς ὑψωσε ἐνώπιον τῆς ἀνθρωπότητος ἕνα ἀκόμη θαῦμα, ποὺ ἀφῆσε τὸν τύπον καὶ τὴν σφραγίδα του εἰς τὸν ροῦν τῆς παγκοσμίου ἱστορίας.

Εἰς ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν τρομακτικαὶ δυνάμεις τῆς βίας, ἠυλάκωνον τὰς λεωφόρους τῶν Εὐρωπαϊκῶν Χωρῶν, ἀνατρέπουσαι πᾶν ὅτι συνήτων εἰς τὸν δρόμον των, εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν οἱ ἰσχυρότεροι στρατοὶ τοῦ κόσμου διελύοντο ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν καὶ τὰ ἰσχυρότερα ὄχυρά ἐκονιορτοποιοῦντο ἐντὸς ἐλαχίστων ὥρῶν καὶ οἱ λαοὶ τῆς Εὐρώπης ἦσαν πρηνεῖς μετὰ κρα-

τημένην τὴν ἀναπνοὴν των ἀπὸ τὸν φόβον, καὶ τὸ μαστίγιον ἦτο εὐπρόσδεκτον ὡς εὐνοια, ἐνώπιον μιᾶς Εὐρώπης καταττημένης καὶ πανικοβλήτου, προθύμου εἰς κάθε εἶδους ταπείνωσιν καὶ συνθηκολόγησιν, εἰς ἐποχὴν τρόμου, ἀπογοητεύσεως, ἀπελπισίας καὶ πρωτοφανοῦς κύματος ἠττοπαθείας καὶ ἐνῶ ἡ νεκροφόρα ἦτο ἕτοιμος νὰ ἐκαινήσῃ διὰ νὰ θάψῃ τὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν ἐλευθερίαν τῆς Εὐρώπης, ἐν μέσῳ τῆς γενικῆς ἀπαισιοδοξίας καὶ συγχύσεως ποὺ συνεῖχεν τὴν ἀνθρωπότητα, ἀπὸ τὸν ἱερὸν βράχον τῆς Ἀκροπόλεως ἐβροντοφωνήθη τὸ πρῶτον ΟΧΙ εἰς τὰ κατακτητικὰ σχέδια τοῦ ἀξονος καὶ ἐκθαμβωτικὸν φῶς διέσχισε τοὺς σκοτεινοὺς ὀρίζοντας διὰ νὰ φωτίσῃ καὶ θερμάνῃ τὰς καρδίας τῶν ὑποδουλωμένων λαῶν τῆς Εὐρώπης.

Καὶ εἰς τὸν ἐκπρόσωπον τῆς βίας, ὅταν εἰς τὰς τρεῖς μετὰ τὸ μεσονύκτιον ἐκτύπησεν τὴν θύραν τῆς Ἑλλάδος διὰ νὰ ζητήσῃ τὴν ὑποταγὴν τῆς, ὠρθώθη ἐνώπιόν του τὸ ὑψηλότερον κυματῆς αἰωνιότητος ἀπὸ τὴν μετριότητα τῆς καθημερινῆς ζωῆς καὶ ἐξύπνησαν καὶ ἐτινάχθησαν ὀρθοὶ εἰς ἕνα ἀγέρωχον παρὸν οἱ τριάκοντα αἰῶνες τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ ἡ ὑπερήφανος, μικρὰ τὴν ἔκτασιν, ἀλλὰ τεραστίαν τὴν ψυχὴν, Ἑλλάς ἐπέταξε τὸ κουρελόχαρτο εἰς τὸν ἐκθαμβὸν ἐκβιαστὴν καὶ διὰ τοῦ στόματος τοῦ τότε Βασιλέως καὶ τοῦ Κυβερνήτου τῆς Χώρας ἔδωσε μίαν ἀπάντησιν ἱστορικὴν, μίαν ἀπάντησιν θρυλικὴν, ποὺ συνεπύκνωνε τὴν ἱστορίαν 3.000 ἐτῶν τῆς φυλῆς μας, ἀπάντησιν ποὺ ἔφερεν ἀντιμέτωπον τὴν ἰδέαν πρὸς τὴν ὕλην καὶ κατέδειξε τὴν καταπληκτικὴν δύναμιν τοῦ ἠθικοῦ παράγοντος ἐναντι τοῦ ὕλικου τοιοῦτου.

Καὶ μετὰ τὴν πρώτην ἀνταύγειαν τῆς 28ης Ὀκτωβρίου τοῦ 1940, ἀντήχησε βαρῆχον καὶ βροντερόν, κάτι ὡς θεῖον σάλπισμα, ὡς θεῖα ἐπιταγή, ἡ φωνὴ τῆς πατρίδος πρὸς τὰ τέκνα τῆς, νὰ ἀτσαλώσουν καὶ γρανιτώσουν τὴν ψυχὴν των, νὰ ὑπερασπισθῶν τοὺς τάφους τῶν πατέρων των, τὰ δισακαὶ τὰ ἱερὰ τοῦ τόπου μας, καὶ μετὰ τὸ χαμόγελο εἰς τὰ χεῖλη τρέχει ὁ στρατὸς μας εἰς τὰ σύνορα νὰ ἀνακόψῃ, νὰ ἀνατρέψῃ καὶ νὰ συντρίψῃ τὸν ἐπιδρομέα ποὺ ἤρχετο νὰ παραβιάσῃ τὸ πανάρχαιον φρούριον τῆς ἐλευθερίας.

Καὶ ἐπαίχθη ἐκεῖ ἐπάνω εἰς τὰ Ἡπειρωτικὰ βουνὰ μετὰ πρωταγωνιστὴν τὴν Ἑλληνικὴν ψυχὴν καὶ τὸ ἀγωνιστικὸν πνεῦμα τῆς μακρᾶς Ἑλληνικῆς παραδόσεως ἡ τύχη τοῦ κόσμου, καὶ προσεφέραμεν μέσα εἰς τὸν ζόφον καὶ τὴν ἀπελπισίαν τῶν δούλων τῆς Εὐρώπης, τὴν ὑπόσχεσιν μιᾶς χαραυγῆς καὶ ἔδωσαμεν εἰς τὴν ἱστορίαν ὕλικόν ὑπέροχον, θαυμαστόν, ἐπιβλητικόν, φωτεινόν, ἀπὸ τὸ ὁποῖον αἱ ἐπερχόμεναι γενεαί, θὰ διδάσκωνται ὅσον καὶ ἀπὸ τὸ μολὼν λαβὲ τοῦ Λεωνίδα ὅσον καὶ ἀπὸ τὸ «οὐ φεισόμεθα τῆς ζωῆς ἡμῶν...» τῶν ὑπερασπιστῶν τῆς Βασιλίδος, ὅσον καὶ ἀπὸ τὴν ἀγέρωχον ἀπάντησιν τοῦ Διά-

κου κατά την ώραν του μαρτυρίου του, όσον και από τα ακαλλίτερα μιας ώρας ελεύθερη ζωή του Ρήγα.

Και όταν εν συνεχεία και άλλαι σιδηρόφρακτοι, δυσβάστακτοι δυνάμεις έπετέθησαν εις την χώραν, εν μέσω καταστάσεως αποπνικτικής και κεκορεσμένης από δυσμενείς εξελίξεις εις όλα τα μέτωπα των επιχειρήσεων, μοναδικόν την έποχην εκείνην έλαμπεν ένα μόνον φώς, θαρραλέον, διαυγές και μία μόνον άπέμεινεν ήρωική της Εύρώπης γωνιά εις την οποίαν ή τρομοκρατία και ό εκφοβισμός δέν είχαν κατορθώσει να διεισδύσουν.

Υπήρχεν ένας μόνον υπέροχος λαός με ψυχικόν σθένος ικανόν να αντιμετώπιζη τα γεγονότα διά λογαρισμόν όλης της ανθρωπότητας και να αποδείξη ότι υπεράνω των μηχανών και της ύλης υπάρχει τό πνεύμα και ή Ιδέα, τά όποια τελικώς κατισχύουν.

Η 28η Οκτωβρίου φανερώνει όλην την λάμψιν της υπερχείρας της άδουλώτου Έλληνικής ψυχής, ή όποια ανεξάντλητος και ακούραστος βαδίζει πάντοτε προς τους όρθίους σκοπούς των πεπρωμένων και θεμελιώνει τό πιστεύω εις την Άθάνατον Έλλάδα.

Η 28η Οκτωβρίου είναι ήμέρα έορτασίμων πράξεων και γεγονότων διά τά όποια έχει όδον τό δικαίωμα να είναι υπερήφανος και να καυχάται ό Έλληνισμός διότι τά γεγονότα αυτά τά ύψωσε ή άθάνατος Έλληνική Άρετή και τό αγωνιστικόν πνεύμα της φυλής μας, ως άκατάλυτα όρόσημα μέσα εις τās άχαινές εκτάσεις όχι μόνον της Ιδικής μας της Έλληνικής, αλλά και της Παγκοσμίου Ιστορίας.

Έχει από παντού αναγνωρισθή, πώς ή άπαρχή των συμμαχικών νικών έχουν την βάση των εις την νίκην την όποιαν έδωσε ή χώρα μας έναντίον του Φασισμού.

Η 28η Οκτωβρίου 1940 άποτελεί την πηγήν του ρεύματος της συμμαχικής υπεροχής, ό πρώτος κρίκος της μεγάλης άλυσίδος της νίκης όλων των λαών, οίτινες έπολέμησαν κατά τον δεύτερον παγκόσμιον πόλεμον για την ανάτιναξιν της βίας, ή όποια άπειλούσε επικίνδυνα την Εύρώπη, διατρανώθηκε πώς υπήρξε ή 28η Οκτωβρίου 1940.

Οι Έλληνες, έορτάζοντες σήμερα τον θρίαμβον της Έλληνικής Άρετής εις τά Ηπειρωτικά βουνά και εκφράζοντες την πανεθνικήν εύγνωμοσύνην των, προς τās Ιεράς σκιάς των Ηρώων μας, δικαιούνται να καυχώνται διά την δόξαν της πατρίδος των.

Η αιώνια Έλληνική Φυλή πανηγυρίζει, με δικαίαν υπερηφάνειαν, σήμερα την Ιστορικήν επέτειον της 28ης Οκτωβρίου και ή σκέψις όλων των Έλλήνων στρέφεται με θερμήν εύγνωμοσύνην και βαθειάν ικανοποίησιν προς την Ιεράν ήμέραν. Διότι δέν έχει πλέον ή ήμέρα τό περιεχόμενον του μίσους, μίσους ζωτικού, έναντίον των επιβουλευθέντων την Έθνικήν Έλευθερίαν.

Η ζωή των Έθνών περνά από σταθμούς που αλλάζουν κάθε τόσο τα αισθήματα και παραμένουν τās μνησκακίας με την καλήν θέλησιν της προσπάθειας διά την ειρηνικήν συμβίωσιν

και την κοινήν εύημερίαν των λαών που άλλοτε εύρέθησαν εις χαρακώματα αντίπαλα.

Άλλ' υπάρχει και εν άλλο περιεχόμενον εις την ήμέραν που θα μείνη. Είναι τό σύμβολον της έγέρσεως των ψυχών που άπεκορυφώθη εις την θαυμασίαν εκείνην παραφροσύνην, ή όποια άνέστησε την Ιστορίαν και έδωσε τό νόημα εις την συνέχειαν της έθνότητας. Αι γενεαί των Έλληνοπαίδων θα διδάσκωνται εις τά σχολεία των ότι οι Μαραθώνες και αι Θερμοπύλαι δέν υπήρξαν άπίθανοι θρύλοι χαμένοι μέσα εις την όμίχλην του χρόνου.

Ανέζησαν, έπειτα από χιλιετηρίδας εις τά Ηπειρωτικά βουνά, και έγιναν πάλιν Ιστορία, σάρξ, αίμα.

Αυτό τό νόημα τό μεγάλο και πολύτιμον, που όμοιάζει ώσαν καταβολή της νέας Έλλάδος εις την παλαιάν, διά να έχη ή νέα την σφραγίδα της γνησιότητας έχει συμπτυκωθή εις την 28ην Οκτωβρίου 1940.

Τό Έθνος θα έορτάζη πάντοτε τό σύμβολόν του. Και θα έχη την ήμέραν αυτήν μεταξύ των άγιωτάτων του, διότι είναι καθαρτήριος όλων, Μέσα εις την άπόφασιν του όρθρου εκείνου της 28ης Οκτωβρίου του 1940 εύρίσκεται ή συνισταμένη όλων των άρετών, όλων των θυσιών και όλης της άλκης του Έλληνισμού.

Εις τους καιρούς αυτούς έχουν φθαρή πολλαί άξια και σύμβολα. Και τό Ιδικόν μας έπος έχει συνθλιβή μέσα εις τās συμπληγάδας των άντιθέσεων. Δέν υπήρξε, ούτε και είναι άλλωστε τό κίνητρον της Έθνικής έξορμήσεως — άξια με άνταλλακτικήν αντίκρισμα. Κάποτε όταν ή πικρία έξεχείλιζε πρό των άδικιών και των ψυχροτάτων ύπολογισμών της πολιτικής και πρό των καιροσκοπικών διαγραφών διεκδικήσεων Ιερωτάτων, ή υπερήφανος άνιδιοτέλεια της 28ης Οκτωβρίου προεβάλλετο προς ένίσχυσιν της διαλειπούσης μνήμης των Μεγάλων.

Τώρα δέν χρησιμεύει ούτε ως έπιχείρημα, όχι διότι έπαυσε ό κόσμος και των φίλων και των έχθρων να θαυμάζη τό θαύμα. Άλλά διότι και αυτοί τό κατέταξαν πλέον μεταξύ των θησαυρών της ανθρωπίνης άρετής οι όποιοι ούτε πωλούνται ούτε ανταλλάσσονται — όπως ούτε φθείρονται.

Η Έλλάς της 28ης Οκτωβρίου του 1940 συνεπύκνωσεν εις μίαν στιγμήν τά άποθέματα της αξιοπρεπείας του διετήρει ως οίκόσημα του ίδιους, ή Ιστορία του ανθρώπου.

Έτσι τό παράφορον έκείνο κίνημα προς ολοκαύτωσιν, έγινε περγαμηνή διά τον άνθρωπον όλων των τόπων και όλων των εποχών. Υπερήφανοι πρέπει να είμεθα, διότι όταν πρόκειται οι άλλοι να την αναζητήσουν, θα είναι υποχρεωμένοι να αναδιφούν τās σελίδας της Ιδικής μας Ιστορίας.

Εμείς που έξήσαμεν την σελίδα και από αυτήν έγιναν πλουσιώτεροι και τά τέκνα μας που θα ή αναζούν διά να πορίζονται τό θάρρος, της συνεχείας δέν ήμπορούν να την βλέπουν ποτέ ως μνημειον νεκρόν. Θα ήμπορούσε κανείς να ειπή ότι έδημιούργησε τον Έλληνα της νεωτέρας του Ιστορίας.

Επέβαλε καθήκοντα και υποχρεώσεις και

ελάττωσε τὸ πρότυπον ποὺ ὑφοῦται πλέον ὡς κανὼν Ἐθνικοῦ Βίου.

Ἡ λησμοσύνη του θὰ ἦτο προδοσία καὶ ὁ παραμερισμὸς του ἀπὸ τὸ βᾶθρον τοῦ ρυθμιστοῦ τῆς πολιτικῆς καὶ ἠθικῆς ζωῆς θὰ ἐσήμανεν ἀφόρητον ἔκπτωσιν.

Τὰ παιδιά τῶν ἀνδρῶν τοῦ Ὀκτωβρίου 1940 ἦσαν ἐκεῖνα ποὺ ἠγωνίσθησαν εἰς τὸ Βίτσι καὶ εἰς τὸν Γράμμον.

Ἐπάνω εἰς τὰ ἴδια χῶματα ἔδωσαν πρὸ ὀλίγου μόλις, τὴν ἴδιαν περίπου μάχην διὰ τὴν ἐλευθερίαν.

Εἰς τὴν ἀπρόσιτον Πίνδον τὰ πέλαματά τῶν νεωτέρων μαχητῶν ἐπάτησαν εἰς τὰ ἴχνη τῶν πατέρων τῶν, ἢ τῶν μεγαλύτερων ἀδελφῶν καὶ τὰ ἴδια ὑψίπεδα ἔφραντίσθησαν ἀπὸ τὸ αἷμα τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς γενεᾶς.

Ἡ 28ῆ Ὀκτωβρίου δὲν εἶναι λοιπὸν ἀνάμνησις, εἶναι συνέχεια πράξεως. Ἡ ἐπανάστασις τῆς 21ης Ἀπριλίου 1967 ἀποτελεῖ ἀπόδειξιν, ἀλλὰ καὶ ἐγγύησιν, ὅτι τὸ πνεῦμα ποὺ συνήκωσε τοὺς Ἕλληνας τοῦ 1940, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἐθνικὴν συνείδησιν καὶ ἐπιτρέπει τὴν ἀσφαλῆ πρόβλεψιν ἐνὸς καλυτέρου μέλλοντος, γιὰ τὸ ὅποιον αὐριον θὰ εἴμεθα, ὅλοι ὑπερήφανοι, ὅσον καὶ γιὰ τὴν μεγαλοουρίαν τοῦ 1940.

Οὐδεὶς μᾶς ὑπηγόρευσε τὴν ὑπερήφανον αἰσθησὶν τῆς ἀνεξαρτησίας, τῆς ἀξιοπρεπείας καὶ τῆς ἐλευθερίας, ἢ ὅποια ἀπέτελεσεν τὴν κινητήριον δύναμιν τῆς Ἑλληνικῆς Φυλῆς πάντοτε κατὰ τὰς μεγάλας καὶ ἀλλεπαλλήλους δοκιμασίας. Διότι εἶναι ἔμφυτος καὶ οὐδέποτε εἶχομεν ἀνάγκην διδασκάλων ἢ κηδεμόνων.

Ἡ ἴδια αὐτὴ αἰσθησὶς τῆς ἀνεξαρτησίας, τῆς ἀξιοπρεπείας καὶ τῆς ἐλευθερίας ἐγέννησε τὴν ἐπανάστασιν τῆς 21ης Ἀπριλίου 1967, ἣτις ἐγένετο κατ' ἐπιταγὴν τῆς ἱστορίας καὶ ἢ ὅποια ἦτο τόσον ἀναγκαῖα διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς Ἑλλάδος, ἀπὸ τὴν ἠθικὴν καὶ ἔθνικὴν κατάρρευσιν, ὅσον καὶ ἢ ἀντίστασις ἐναντίον τῶν τριῶν ὀλοκληρωτισμῶν.

Στρέφοντες τὸν νοῦν μας μὲ εὐλάβειαν κατὰ τὴν ἱερὰν αὐτὴν ἡμέραν πρὸς τὴν μνήμην ἐκείνων οἱ ὅποιοι ἔπεσαν, μαχόμενοι ὄχι μόνον ὑπὲρ τῆς ἐνδοξωτέρας τῶν πατρίδων ἀλλὰ καὶ τοῦ κόσμου ὀλοκλήρου, ἂν κατακλείδι θὰ ἤθελα νὰ τοῖσι πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ δι' αὐτῶν πρὸς τὴν σπουδάζουσαν νεότητα, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς 28ης Ὀκτωβρίου, ὅτι διὰ τοὺς Ἕλληνας προγόνους μας, οἱ ὅποιοι εἶχον θέσει ὡς ἰδανικὸν τῆς ἀγωγῆς τὴν δημιουργίαν καλῶν πολιτῶν καὶ ὄχι ἐπιτηδείων συσσωρευτῶν πλοῦτου, τρία ἦσαν τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τοῦ τελείου ἀνθρώπου, ἢ ἁρμονία τοῦ σώματος, ἢ ντονος πνευματικῆ δραστηριότητος καὶ ἢ αἰσθητικῆ καλλιέργεια.

Ἄς συστήσωμεν εἰς τὰ παιδιά μας, εἰς τοὺς νέους μας νὰ μὴ φοβούνται τὸ μέλλον. Νὰ τὸ ἀπενίζουσι μὲ αὐτοπεποίθησιν καὶ αἰσιοδοξίαν.

Εἶναι ἄλλωστε προνομιοῦχοι, διότι ζοῦν εἰς μίαν ἐποχὴν γεμάτην θαύματα· ἐπωφελοῦνται εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς, ὅσον ποτὲ ἄλλοτε, τῶν ἀγαθῶν τῆς προόδου καὶ ἀποτελοῦν τὴν νεότητα

τῆς χώρας εἰς τὴν ὁποίαν τίθενται στερεὰ τὰ θεμέλια ὑγιоῦς μέλλοντος.

Ἡ Ἑλληνικὴ Πολιτεία καὶ ἢ Ἑλληνικὴ Κοινωνία αἰσθάνονται ἰδιαίτεραν ἱκανοποίησιν ἀπὸ τὴν διαπίστωσιν, ὅτι ἢ συντριπτικὴ πλειονότης τῆς Ἑλληνικῆς νεολαίας ἔχει ἀντιληφθῆ, ὅτι δὲν εἶναι πρόδος, ἀλλὰ οἰκτρὰ ὀπισθοδρόμησις εἰς τὰ πλέον βροσκηματώδη ἔνστικτα, ὀλοκλήρον τὸ κίνημα τῆς νεανικῆς ὀργῆς ποὺ παρετηρήθη ἐσχάτως εἰς πολλὰς χώρας νὰ ὑποδύεται μορφὰς συνήθως ἀηδεῖς καὶ ἐνίοτε καταστροφικὰς.

Δὲν χρειάζεται οὔτε γενναιότης, οὔτε πνευματικότης, οὔτε πρωτοτυπία, γιὰ νὰ ξαναγίνῃ κανεὶς ἀνθρώπος τῶν σπηλαίων καὶ νὰ συμπεριφέρεται ὡς πίθηκός. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς νέους μας θὰ ἔχουν αὐριον τὸ συγκλονιστικὸν προνόμιον νὰ ταξιδεύουν εἰς τὸ διάστημα καὶ νὰ θέτουν τοὺς πόδας των ὄχι μόνον εἰς τὴν σελήνην, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλους πλανήτας ἀκόμη.

Ἡ ἐμπειρία τους θὰ εἶναι μοναδική.

Δὲν πρέπει ὁμῶς νὰ τοὺς διαφεύγῃ τὸ γεγονός ὅτι ἢ φύσις τοῦ ἀνθρώπου, βασικῶς παραμένει ἢ ἴδια καὶ ὅτι αἱ ἀνάγκαι τῆς ψυχῆς του ἀμετάβλητοι.

Ἄς μὴν προδίδουν τὰς ἀρχὰς τῆς φιλίας, τῆς εὐθύτητος, τῆς ἀξιοπρεπείας, τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τοὺς ἄλλους, τῆς φιλοπατρίας καὶ τῆς σοβαρᾶς ἀντιμετωπίσεως τοῦ ἱεροῦ φαινομένου τῆς ζωῆς, διότι εἶναι αἰώνια.

Ἄς χρησιμοποιήσουν τὴν θείαν ὁρμὴν, ποὺ τοὺς ἔχει δοθῆ καὶ τὰς ἐξαιρετικὰς ἱκανότητας ποὺ διαθέτουν τώρα γιὰ νὰ γίνουσι χρήσιμοι εἰς τοὺς ἑαυτοὺς των καὶ εἰς τὴν πατρίδα μας.

Ἄς μὴν λησμονῶμεν ποτέ, ὅτι «Μητρός τε καὶ Πατρός καὶ τῶν ἄλλων Προγόνων ἀπάντων τιμιώτερον ἐστὶν ἢ Πατρίς καὶ σεμνώτερον καὶ ἀγιώτερον...».

Ἡ Ἑλλάς, ὁ πονεμένος, ὁ αἱματόβρεκτος, ἀλλὰ ἅγιος καὶ τιμημένος αὐτὸς τόπος ποτὲ δὲν πεθαίνει.

Οἱ καιροὶ εἶναι ἀβέβαιοι.

Ἡ πατρίδα μας Ἑλλάδα εἶναι χώρα μικρὰ καὶ πτωχὴ, περικυκλωμένη ὑπὸ φανερῶν καὶ κρυφίων ἐχθρῶν. Ἡμεῖς οἱ νεώτεροι Ἕλληνες οἱ ὅποιοι παραλαμβάνομεν μίαν τοιοῦτου μεγέθους ἱερὰν παρακαταθήκην, ὅς δώσωμεν ὑπόσχεσιν ὅτι θὰ παραδώσωμεν τὴν λατρευτὴν ἱερὰν πατρίδα δυνατὴν καὶ μεγάλην εἰς Εἰρηνικὸν καιρὸς, εἰς τὰς πατερίτσας τῶν ἡρωϊκῶν μας ἀναπήρων ὅς ὑποστηρίξωμεν τὸ πνεῦμα τῆς Εἰρήνης.

Συσπειρωμένοι εἰς ἀδιάσπαστον Ἐθνικὴν φάλαγγα, στρατιῶται ἐνὸς Ἐθνικοῦ «Πιστεύω εἰς τὴν Ἑλλάδα», ἔχομεν καθήκον νὰ ἀνεγειρώμεν πρὸς τιμὴν τῆς 28ης Ὀκτωβρίου τοῦ 1940, τὸν σεπτὸν ναὸν τῆς Ἐθνικῆς Ὁμονοίας καὶ νὰ γίνωμεν πρῶτοι ἡμεῖς οἱ λειτουργοὶ τῆς Παγκοσμίου Εἰρήνης.

Διότι ἐὰν θέλωμεν νὰ εἶναι σῶα ἢ πολυπαθῆς ἡμῶν φυλὴ, εἶναι ἀνάγκη ὄχι μόνον ὁ βραχίων νὰ ὀπλισθῆ διὰ τοῦ ξίφους, ἀλλὰ καὶ ἢ ψυχὴ διὰ τῆς ἱερᾶς Ἑλληνικῆς ὁμονοίας καὶ ἀγάπης.

Διότι ἢ Ἑλλάς κτίζει πλησίον τοῦ τύμβου τῶν Μαραθωνομάχων λαμπροὺς Παρθενῶνας. Διότι ἢ Ἑλλάς, τὸ αἰώνιον σύμβολον τῆς νίκης,

ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΕΙΣΗΓΗΣΙΣ:

του κ. Κων. ΣΠΗΛΙΩΤΟΠΟΛΟΥ
'Επιθεωρητοῦ εἰς τὸ ΣΥΝ. ΚΥΠΡΟΥ

κ.κ. συνάδελφοι καὶ σύνεδροι

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τὰ προβλήματα τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου ἀποτιλοῦν θέμα κοινὸν καὶ γνωστὸν ἀλλὰ πάντοτε ἐπίκαιρον καὶ σοβαρὸν. Τὰ προβλήματα τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου δύναται νὰ συνοψισθῶν εἰς ἐξωτερικὰ καὶ ἐσωτερικὰ. Τὰ πρῶτα ἀναφέρονται εἰς ὀργανωτικὰ θέματα καὶ τὰ δεύτερα εἰς λειτουργικὰ. Τὰ προβλήματα εἶναι πολλὰ καὶ ποικίλα καὶ δὲν εἶναι ἐφικτὸν νὰ προβληθῶν κατὰ πλάτος καὶ βάθος εἰς τὰ περιωρισμένα χρονικὰ ὅρια τῆς παρούσης εἰσηγήσεως. Κατ' ἀνάγκην θὰ προβῶμεν εἰς ἐπιλογὴν τῶν σπουδαιότερων ἐκ τούτων — τῶν καυτῶν προβλημάτων — διὰ νὰ χρησιμοποιήσωμεν τὸ ἐπίθετον τῆς ἐποχῆς.

Τὰ προβλήματα ταῦτα θὰ προβάλωμεν ἐκωπιῶν σας ὡς ἐρεθίσματα συζητήσεως καὶ ἀφορμὰς διὰ τὴν διασταύρωσιν γνώμων καὶ προτάσεων ἐπὶ τῶν δυνατῶν λύσεων ἐντὸς τῶν πλασιῶν τῆς Ἑλληνικῆς σχολικῆς πραγματικότητος.

Τὰ προβλήματα ταῦτα τὰ ἀντιμετωπίσαμεν ὡς διδάσκαλοι καὶ τώρα ὡς Ἐπιθεωρηταί. Ἀπὸ τὴν διπλῆ αὐτὴν σκοπιὰ θὰ προσπαθήσωμεν νὰ τὰ παρουσιάσωμεν καίτοι δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου κινδυνεύομεν νὰ χαρακτηρισθῶμεν ὡς «Κομισταὶ γλαύκας εἰς Ἀθήνας». Παρὰ ταῦτα ἡ ἐπίμονος προβολὴ τῶν προβλημάτων ὁμοιάζει πρὸς τὸ συνεχές κλάμα τοῦ βρέφους τὸ ὁποῖον θὰ συγκινήσῃ τὴν μητέρα διὰ νὰ ἐγκύβη με στοργῇ καὶ ἐνδιαφέρον πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ἀναγκῶν αὐτοῦ.

A. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΝ ΟΡΓΑΝΩΣΙΝ:

1) ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΑ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Ἡ κακοδαιμονία πολλῶν Σχολείων ὀφείλεται εἰς τὴν ἑλλειψιν προγραμματισμοῦ καὶ καλῆς ὀργανώσεως τῆς σχολικῆς ἐργασίας καὶ τῆς ἐν γένει σχολικῆς ζωῆς.

εἶναι καὶ ὁ ἀειλαμπὴς φάρος τῆς Εἰρήνης. Ἐδῶ λοιπὸν τὴν ἱερὰν στιγμὴν πλατυσούμενοι ἀπὸ τὰς θαυνοκαταπέλεις μορφὰς τῶν ἡρώων, ὧς δῶσωμεν ὄρκον ἱερὸν καὶ ὡς ἀναφωνήσωμεν: Ζήτω ἡ 28ῆ Ὀκτωβρίου 1940, Ζήτω τὸ Ἔθνος, Ζήτω ἡ αἰωνία Ἑλλάς, Ζήτω ὁ ἐνδοξὸς Ἑλληνικὸς Στρατός.

Εἰς ἀπὸ τοὺς συντελεστὰς τῆς ἐπιτυχίας τῆς παρούσης Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως εἰς τὸ ἀναγεννητικὸν καὶ δημιουργικὸν ἔργον τῆς εἶναι ἡ μέθοδος τοῦ προγραμματισμοῦ. Μὲ προοπτικὴν, συνέπειαν, καὶ ρεαλισμὸν ἡ Κυβέρνησις τῆς 21ης Ἀπριλίου 1967 εἰσήγαγε τὸν προγραμματισμὸν εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς καὶ ἐκφάνσεις τῆς κρατικῆς ζωῆς. Ἀπεδείχθη ἐκ τῶν πραγμάτων ὅτι εἶναι ἀπαραίτητος ὁ προγραμματισμὸς δηλαδὴ ἡ κατάστρωσις σχεδίου ἀμέσου ἐκτελέσεως καὶ μακροτέρως πνοῆς. Ἰδιαιτέρως ἡ Παιδεία, ἡ ὁποία ὡς ἐκ τῆς φύσεώς τῆς ἀποτελεῖ λειτουργίαν μακρᾶς πνοῆς χρῆζει προγραμματισμοῦ, ὀργανώσεως καὶ ἀναπροσαρμογῆς μεθόδων ὡσάκις ἐπιβάλλει τοῦτο ἡ ἑλληνικὴ πραγματικότητα καὶ ἡ ἀνάγκη τοῦ ἐκσυγχρονισμοῦ καὶ τῆς ἐντάξεως τῆς χώρας μας εἰς τὸν κύκλον τῶν προηγμένων καὶ ἐκπολιτισμένων κρατῶν.

Ἡ ὀργανώσις εἶναι ἀναπότρεπτος ἀνάγκη, ἡ ὁποία πηγάζει ἀπὸ τὴν ὁμαδοποίησιν τῆς ζωῆς καὶ ἀπὸ τὴν τεχνικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν πρόβδον.

Εἶναι ἀναμφισβήτητον γεγονός, ὅτι ἀνευ καλῆς ὀργανώσεως οὐδεμία ἀτομικὴ ἢ ὁμαδικὴ προσπάθεια δύναται νὰ ἀχθῆ εἰς καρποφορίαν με θετικὰ ἀποτελέσματα καὶ πλήρη ἀναταπόκρισιν πρὸς τὸν ἐπιδιωκόμενον σκοπὸν. Ὡς «συστηματικὴν διάταξιν τῶν μερῶν τοῦ συνόλου τινός», ἐρμηνεύει τὴν λέξιν «ὀργάνωσις» ἡ ἔγκυκλοπαιδεία.

Αὐτονόητος τυγχάνει ἡ σπουδαιότης τοῦ θέματος διὰ τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον. Ἐφ' ὅσον ἡ ὀρθολογιστικὴ ὀργάνωσις τῆς ἐργασίας τοῦ ἀνθρώπου θεωρεῖται τόσο ἀπαραίτητος καὶ ὅταν ἀναφέρεται εἰς ἄψυχον ὑλικὸν ἢ μέσα εἰς ἀφηρημένον χῶρον, ὅπως προκειμένου περὶ ἐργοστασίων, ἐπιχειρήσεων, γραφείων ἢ ὑπηρεσιῶν πόσον ἀραγε ἀναγκαῖα πρέπει νὰ θεωρῆται αὐτὴ καὶ ὡς στοιχεῖον «ἐκ τῶν οὐκ ἀνευ» ὅταν ἔχη ἀντικείμενον ἐμψυχον ὑλικὸν δηλ. τὸ παιδί τὸ θαυμάσιον ἀλλὰ καὶ τὸ προβληματικὸ αὐτὸ θεϊκὸν δημιουργημα, τὸν ἀναπτυσσόμενον αὐτὸν ἀνθρώπον, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ τὴν χρυσοῦ ἑλπίδα τοῦ γένους καὶ τῆς φυλῆς μας;

Συνεπῶς ἡ σχολικὴ ὀργάνωσις, ἡ ὁποία ἀποσκοπεῖ εἰς τὴν μεταχείρισιν αὐτοῦ τοῦ ζωντανοῦ, τοῦ ἐμψύχου ὑλικοῦ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ γίνεταί «εἰκὴ καὶ ὡς ἔτυχεν». Διότι τὸ κάθε παιδί ἀποτελεῖ μίαν ἀτομικότητα, ἕναν αὐτόνομον ὀργανισμόν, μίαν ψυχοφυσικὴν ὁλότητα κατὰ τὴν Ψυχολογίαν ἕναν διαφορετικὸν κόσμον με ἰδιαιτέρας, δυνατότητας, ἱκανότητας, ἐπιθυμίας, διαφέροντα καὶ ἐπιδιώξεις. Καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ στοι-

χεία, όλα αυτά τα δεδομένα, τα όποια εκφράζονται και εκδηλώνονται με την καθόλου δραστηριότητα του παιδιού είναι ανάγκη να μελετηθούν από τον διδάσκαλον και τους υπευθύνους διά την καλήν λειτουργίαν του Σχολείου κατά τας υποδείξεις της Ψυχολογίας και της Παιδαγωγικής και να τεθούν εις μίαν τάξιν, ώστε η ὄλη εξέλιξις του παιδιού να είναι ὁμαλή και φυσιολογική χωρὶς καθυστέρησιν και χωρὶς επικίνδυνα ἀλλοματά, ἡ δὲ ἐπίδρασις τοῦ διδασκάλου διὰ τὴν μόρφωσιν και τὴν ἀγωγήν τοῦ παιδιού γόνιμος και ἀποδοτικὴ. Διότι, ὡς γνωστόν, ἡ διδασκαλία τότε μόνον θὰ ἀγῆ εἰς ἀγαθὸν ἀποτέλεσμα, ὅταν εἰς τὴν ὄλην ζωὴν τοῦ Σχολείου βασιλεύῃ μία τάξις, ἕνας ρυθμὸς και μία ἀρτία ὀργανώσις, ἡ ὅποια προνοεῖ διὰ πᾶσαν πλευράν τῆς σχολικῆς ζωῆς και καθορίζει και τὴν μικροτέραν και ἐπουσιώδη λεπτομέρειαν τῆς λειτουργίας τοῦ Σχολείου ἀπὸ τῆς εἰσόδου τοῦ μαθητοῦ μέχρι και τῆς ἀποφοιτήσεώς του ἀπὸ τὸ Σχολεῖον.

Πολλοὶ διδάσκαλοι κυρίως ἐκ τῶν νέων — ὑπεροῦν εἰς ὀργανωτικὸν πνεῦμα και εἰς μεθόδους προγραμματισμοῦ. Εἰς ἐπίρρωσιν τούτου ἀναφέρω τὰς συνήθεις περιπτώσεις τοῦ ὑδροχρωματισμοῦ ἢ ἐπισκευῆς διδασκηρίων μετὰ τὴν 21ην Σεπτεμβρίου και τὴν πρόωρον, ἐξάντλησιν τῆς διδασκείας ὕλης ἢ και ἀντιστρόφως τὴν μὴ ἐξάντλησιν ταύτης μετὰ τὸ πέρας τοῦ διδασκτικοῦ ἔτους. Συνηγήσαμεν εἰς Σχολεῖον τὴν διδασκαλίαν ἐνότητος σχετικῆς πρὸς τὸ Πάσχα νὰ πραγματοποιηῖται τὸν Ἰούνιον, διότι ὁ διδάσκων δὲν ἐγνώριζεν ὅτι ἐκτὸς τῆς διδαχθείσης ἐπικαίρως ἐνότητος διὰ τὸ Πάσχα εἰς τὸ Ἀναγνωστικὸν ὑπῆρχεν και ἄλλη σχετικὴ ἐνότης εἰς ἰδιαιτέρον κεφάλαιον και ὑπὸ διαφορετικὸν τίτλον.

Ἡ ἄλλειψις προγραμματισμοῦ και ὀργανώσεως ἀποτελεῖ τὸ πρῶτον και βασικὸν πρόβλημα τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου. Ἐὰν καθεὶς διδάσκαλος ὡς Διευθυντὴς Σχολείου ἢ ὡς ὑπεύθυνος τῆς τάξεώς του ἐπρογραμματίζει και ἐπραγματοποιεῖ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς θητείας του εἰς ἕνα Σχολεῖον ἕν μόνον ἔργον κατόπιν ἱεραρχήσεως τῶν ἀναγκῶν π.χ. τὸν ἐφοδιασμὸν τοῦ Σχολείου ἢ τῆς τάξεως δι' ἐποπτικῶν ὀργάνων διδασκαλίας, ὁ ἀντικαταστάτης τὴν ἰδρυσιν σχολικῆς βιβλιοθήκης ὁ ἐπόμενος μετὰ τὴν ὀργανώσιν μουσείου και οὕτω καθ' ἐξῆς συνδέσῃ ὁ καθεὶς τὸ πέραςμα του ἀπὸ κάθε Σχολείου μετὰ τὴν πραγματοποιήσιν ἑνὸς κυρίου ἔργου, σήμερον θὰ ἦτο διαφορετικὴ ἢ εἰκῶν πολλῶν Σχολείων.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς καλλιέργειας ὀργανωτικοῦ πνεύματος και ἐθισμοῦ τῶν διδασκάλων εἰς τὰς μεθόδους τοῦ προγραμματισμοῦ κρίνομεν σκόπιμον τὴν καθιέρωσιν κατ' ἔτος σεμιναρίου Διευθυντῶν τῶν Σχολείων εἰς ἐκάστην ἔδραν ἐπιθεωρήσεως κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ 10ης μέχρι 20ης Σεπτεμβρίου. Εἰς τὸ σεμινάριον τοῦτο ἕκαστος Διευθυντὴς Σχολείου θὰ ἀνακοινῇ τὰ προγραμματισθέντα ἔργα εἰς τὸ Σχολεῖον του διὰ τὸ νέον σχολικὸν ἔτος και ὅ,τι ἄλλο συναφές μετὰ τὴν ὀργανώσιν και τὸν προγραμματισμὸν τοῦ Σχολείου του. Ἀντίγραφον τοῦ προγραμματισμοῦ θὰ συνυποβάλλεται εἰς τὸ τέλος τοῦ διδασκτικοῦ ἔτους ὁμοῦ μετὰ τῆς ἐτησίας ἐκθέσεως.

Οὕτω θὰ παρέχεται ἡ εὐκαιρία ἀνταλλαγῆς γνώμων και διασταυρώσεως ἀπόψεων ἐπὶ ὀργανωτικῶν θεμάτων ὁ δὲ προγραμματισμὸς λαμβάνων δημοσιότητα ἐπιδρᾷ ψυχολογικῶς και ἀποτελεῖ κίνητρον και ἀμιλλαν δραστηριότητος.

2) ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

α) ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΟΛΥΘΕΣΙΟΥ

Ἐκαστος τύπος Σχολείου ἔχει τὰ ἰδιαιτέρὰ του προβλήματα. Ὁ χρόνος δὲν ἐπιτρέπει περαιτέρω ἐπέκτασιν. Θὰ περιορισθῶμεν εἰς τὰ προβλήματα τῶν πολυθεσίων και μονοθεσίων Σχολείων.

Ἰδεώδης τύπος πολυθεσίου Σχολείου εἶναι τὸ 6/θέσιον. Τὰ ὑπερεξαθέσια Σχολεῖα δημιουργοῦν πολλὰ προβλήματα διδασκτικά, παιδαγωγικά και διοικητικά, τὰ ὅποια καθίστανται ὀξύτερα ὅταν ὑφίσταται ἄλλειψις ἢ στενότης διδασκτηρίου. Αἱ συχναὶ ἀλλαγαὶ τοῦ διδασκτικοῦ προσωπικοῦ, ὁ πληθωρισμὸς τῶν μαθητῶν, οἱ πυκναὶ περιπτώσεις καθ' ἃς διαχέεται ἡ εὐθύνη διδασκόντων και διδασκομένων δημιουργοῦν δυσχεροῦς ἐπιπτώσεις ἐπὶ τῆς καθόλου λειτουργίας τοῦ Σχολείου.

Διὰ τοῦτο θεωροῦμεν τὰ ἀνω τῶν δωδεκαθεσίων Σχολεῖα, ὡς ἀφύσικα, Σχολεῖα ἀνάγκης, μὴ συντελοῦντα εἰς τὴν δημιουργίαν τῆς ἐνδεδειγμένης σχολικῆς ἀτμοσφαιρας και διασπῶντα τὴν σχολικὴν ἐνότητα.

β) ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΟΛΙΓΟΘΕΣΙΩΝ

Τὰ προβλήματα τῶν μονοθεσίων Σχολείων εἶναι πάμπολλα και ἔχουν κατὰ κόρον τονισθῆ. Ἄρκει νὰ ὑπομνηθῆ τὸ λεγόμενον ὅτι αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τὸ μονοθέσιον Σχολεῖον ἀποτελεῖ πρόβλημα τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως.

ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΙΣ ΤΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΟΛΙΓΟΘΕΣΙΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

1. Ἐπειδὴ εἰς τὴν χώραν μας αἱ δημογραφικαὶ συνθήκαι και οἱ ὄνιοι διαβιώσεως εἰς τὴν ὑπαιθρον μεταβάλλονται και ἐξελίσσονται μετὰ γοργὸν ρυθμὸν ἐπιβάλλεται ἡ ἀναθεώρησις τῶν ὀργανωτικῶν διατάξεων τοῦ μονοθεσίου Σχολείου διὰ νὰ προσαρμοζῶνται ἐκάστοτε πρὸς τὰς νέας καταστάσεις και τὴν διαμορφουμένην Ἑλληνικὴν πραγματικότητα.

2. Οὐδὲν Σχολεῖον νὰ καταργηθῆ ἢ συγχωνεῖται πρὸς ἄλλο ἐφ' ὅσον δὲν ἔχει ἐξασφαλισθῆ ἡ ὁμαλή και ἀνετος μεταφορὰ τῶν μαθητῶν. Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο ἡ δρομολόγησις σχολικῶν λεωφορέων, τὰ ὅποια ἐκτὸς τῆς καλῆς διακινήσεως τῶν μαθητῶν θὰ ἐξυπηρετοῦν τὰ ὀλιγοθέσια Σχολεῖα εἰς ἐκπαιδευτικούς και ψυχαγωγικούς περιπάτους και ἐκδρομὰς και τὸ ἰδεωδέστερον ἢ ἰδρυσιν οἰκοτροφείων διὰ τὴν περισυλλογὴν τῶν μαθητῶν τῶν καταργουμένων και ἀτροφικῶν Σχολείων.

3. Αἱ διατυπώσεις διὰ τὴν ἰδρυσιν ἢ ἐπανίδρυσιν ἑνὸς μονοθεσίου νὰ εἶναι ἀπλάι, ὡστε νὰ

εξασφαλίζεται η κανονική φοίτηση των παιδιών της χώρας. Παράλληλα να απλουστευθεί η διαδικασία των αποσπάσεων και να υφίσταται εφεδρικών προσωπικών εις την διάθεσιν των Νομάρχιακων επιθεωρήσεων διά την αντιμετώπισιν των έκτάκτων αναγκών των ολιγοθεσίων Σχολείων, τα όποια εξαναγκάζονται εις άργίαν δασάκις ό διδάσκαλος ή ή δασκάλα άσθενήσουν.

4. Να περιορισθί ό αριθμός των μονοθεσίων διά τής προαγωγής των έχόντων 30 μαθητάς και άνω εις διθέσια. Σήμερον τά μονοθέσια Σχολεία άνέρχονται εις 3.092 δηλ. 34,9% επί συνόλου 8.877 Σχολείων. Εις τόν πολλαπλασιασμόν των 2/θεσίων Σχολείων θά συντελέσθι ή μετουσίωσις εις πράξιν τής εξαγγελθείσης παρά τής Έθνικής Κυβερνήσεως αύξησεως των έτών φοιτήσεως εις τό Δημοτικών Σχολείων. Ούτω συν τώ χρόνω τό 1/θέσιον Σχολείον θά παραχωρή τήν θέσιν του εις τό 2/θέσιον, τό όποϊον άποτελεί Ιδεώδη τύπον Σχολείου διά τήν ύπαιθρον, όπως και τό 6/θέσιον διά τήν πόλιν. Τό 8/θέσιον Δημοτικών Σχολείων άποτελεί παλαιόν αίτημα του διδασκαλικού κόσμου. Η καθιέρωσις του θά λύσθι πολλά προβλήματα του Δημοτικού Σχολείου και θά συμβάλη εις τήν εύρύτεραν μόρφωσιν του λαού.

Οι άντιφρονούντες προς τήν γενναίαν και τολμηράν άπόφασιν τής Κυβερνήσεως άν δέν κινούνται έκ του πονηρού άγνοούν τά μορφωτικά συμφέροντα του Έλληνικού λαού. Τό 8/θέσιον Δημοτικών θά άνακόψη τό ρεύμα τής άστυφιλίας και θά μετριάσθι τόν μαρασμόν του Έλληνικού χωριού άπό τόν κίνδυνον τής έπαπειλουμένης καταργήσεως του άγροτικού Σχολείου.

5. Η διαδικασία των μεταθέσεων και διορισμών να λαμβάνη χώραν πολύ πριν τής έναρξεως του σχολικού έτους ούτως ώστε εις τας περιπτώσεις μη άποδοχής των διορισμών όποτε θά μεσολαβήσθι ό χρόνος των 40 ήμερών τας όποι-ας δίδει ό νόμος εις τό νεοδιοριζόμενον διά να παρουσιασθί εις τήν θέσιν του και ό απαιτούμενος διά νέους διορισμούς χρόνος, να μη χάνεται ένα δίμηνον, τό όποϊον πλήττει κυρίως τό ολιγοθέσιον Σχολείον με άποτέλεσμα τήν φυγήν των μαθητών προς τας πόλεις γιά να μη μείνουν άγράμματοι, όπως συνήθως μεταχειρίζεται ως άφορμήν τό ρεύμα τής άστυφιλίας.

6. Πρέπει να ληφθί πρόνοια, ώστε τό μονοθέσιον κυρίως Σχολείον να μη άπομονώνεται τόσο άπό τήν πλευράν του διδασκάλου «Συχνή Έπιθεώρησις άπό τους προϊσταμένους, παροχή έποπτικών μέσων, συμμετοχή του εις έπιμορφωτικά σεμινάρια, σχέσεις προς άλλα κεντρικά ίδρύματα κ.λ.π.», όσοι και άπό τήν άποψιν των μαθητών περιφερειακή σχολική συνεργασία, άλληλογραφία με μαθητάς άλλων Σχολείων, κοινά έκδρομαί, άνταλλαγή μαθητών, συμμετοχή περισοτέρων μαθητών εις τας κατασκηνώσεις, έπιδότησις μακρινών έκδρομών κ.λ.π.

7. Άπαραίτητη κρίνεται ή ύπαρξις περιορισμένης βιβλιοθήκης διά τά ολιγοθέσια Σχολεία τόσο διά τήν χρησιμοποίησιν της άπό τά παιδιά των Σχολείων όσον και άπό τους ενήλικους κάστου χωριού και

8. Τήν λήψιν μέτρων ύπερ του μονοθεσίτου

διδασκάλου επαναχορήγησις του επιδόματος μονοθεσίτου, συντόμευσις του χρόνου συνταξιοδοτήσεως, πριμοδότησις μορίων διά μετάθεσιν εις πόλιν, άνέγερσιν κατοικίας διδασκάλου κ.λ.π.»

ΔΙΔΑΚΤΗΡΙΑΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Παρέλκει ή υπόμνησις τής σημασίας του ωραίου διδασκηρίου, δι' όλους τους τύπους των Σχολείων. Η έλλειψις του ή ή άκαταλληλότης και ή άνεπάρκεια άποτελεί πρωταρχικόν και κύριον πρόβλημα του Δημοτικού Σχολείου. Ίδιαιτέρως διά τά ολιγοθέσια Σχολεία τό ωραϊον και περιποιημένον διδασκηρίον έκτός των άλλων, άσκει ύποβολήν και εύμενή επίδρασιν εις τήν ψυχήν, όχι μόνον του μαθητού ό όποιος μαυθάνει να σέβεται και ν' άγαπή τό ωραϊον, τήν τάξιν και τήν καθαριότητα, αλλά και εις τό οικογενειακόν περιβάλλον αυτου διά να επέλθη κάποια βελτίωσις εις τήν εμφάνισιν των άγροτικών οικιών, αι όποιαι πολλάκις παρά τας οικονομικάς δυνατότητας των χωρικών μας δέν είναι καλαισθητοι και εύχάριστοι. Έξακολουθεί εις πολλά χωριά μας να θεωρήται πολυτέλεια ή καθαριότης, ή τάξις και ή καλαισθησία. Άπό τής άπόψεως αυτης τό διδασκηρίον θ' άποτελή τό πρότυπον κτίριον κατοικίας και τήν προθήκην διά προβολήν και τουριστικήν έξιν του χωριού. Καθημερινώς ό διδάσκαλος με τό διδασκηρίον δίδει εξετάσεις προς τας προϊσταμένας αρχάς, τήν κοινωνίαν του χωριού. Εις ώρισμένα διδασκηρια ή κατάστασις είναι άποκαρδιωτική. Λείπει άπό αυτά τό πνεύμα τής οικοκυροσύνης, τής καθαριότητος, τής καλαισθησίας και τής τάξεως.

Μία πληγή τής καλής εμφάνισεως των διδασκηρίων είναι ή κακή τοποθέτησις των θερμοστρών και ή πλημμελής διευθέτησις των όμβρίων υδάτων. Και ως προς τήν τάξιν ή συσώρευσις πεπαλαιωμένου υλικού (θρανίων, επίπλων, χαρτών κ.λ.π.) και ή χρησιμοποίησις χώρου του διδασκηρίου μη προβλεπομένου άπό τό σχέδιον άνεγέρσεως ως κατοικίας του διδασκάλου. Εύχθις έργον εις τά αναγενησόμενα διδασκηρια ή πρόβλεψις άνεγέρσεως κατοικίας του διδασκάλου εις ίδιαιτερον χώρον έκτός του διδασκηρίου. Τήν έλλειψιν διδασκηρίου ή έπισκευής του ύπάρχοντος εις τό χωριό, τό όποϊον ύπηρετούμεν ως διδασκαλοί άντικρύζομεν πολλάκις με έσφαλμένην πρακτικώς άποψιν. Έπιζητούμεν τήν εύτυχήν περίπτωσιν τής γενναιοδώρας Κρατικής χορηγίας ή όποια ν' άρκή όχι μόνον διά τήν έναρξιν διδασκηριακών εργασιών αλλά και διά τήν άποπεράτωσιν αυτών.

Ούτω μάς διαφεύγουν εύκαιρία διά τήν κατά στάδια προώθησιν του διδασκηριακού προβλήματος του Σχολείου μας. Σήμερον χάρις εις τήν στοργήν και τό ενδιαφέρον τής Έθνικής Κυβερνήσεως τό διδασκηριακόν πρόβλημα διά τήν ύπαιθρον δέν έχει τήν όξύτητα τήν όποιαν είχαν άλλοτε.

Έπειδή όμως τό διδασκηριακόν πρόβλημα συνδέεται στενώς προς τό δημογραφικόν, τό όποϊον έχει άποδεκατήσει τόν πληθυσμόν των χωριών μας επιβάλλεται, όπως στραφώμεν εις πολλάς περιπτώσεις εις τήν λύσιν τής έπισκευής

ἢ ἐν μέρει ἀνακατασκευῆς τῶν ὑπαρχόντων διδακτηρίων πρὸς ἀνακούφισιν τοῦ Ὄργανισμοῦ Σχολικῶν κτιρίων καὶ τὴν ἀνακατανομὴν τῶν πιστώσεων ἀνεγέρσεως διὰ τὴν προώθησιν τοῦ ὀξυτάτου διδακτηριακοῦ προβλήματος τῶν πόλεων. Εἰς πολλὰ Σχολεῖα δὲν ἀπορροφῶνται αἱ πιστώσεις ἀπλῶς καὶ μόνον διὰ τὴν νομὴν τῶν τόκων τῶν χρημάτων καὶ ἀποφυγὴν μεριμνῶν καὶ κόπων ἐν ὄψει τῆς αἰτηθείσης μεταθέσεως ἢ περικοπῆς τοῦ χρόνου τῶν διακοπῶν.

Συνεπῶς διὰ τὴν κακοδαιμονίαν τοῦ διδακτηριακοῦ προβλήματος δὲν εἴμεθα ἀμοιροὶ εὐθυνῶν ἡμεῖς οἱ ἐκπαιδευτικοί. «Ἡ ἀρχὴ εἶναι τὸ ἡμῖσι τοῦ παντός». Αὐτῆς τῆς ἀρχῆς ἔχομεν ἀνάγκην παντοῦ καὶ πάντοτε. Ἄς συνδέσῃ λοιπὸν ὁ καθείς ἐξ ἡμῶν τὸ πέρασμά του ἀπὸ τὴν πόλι ἢ τὸ Ἑλληνικὸ χωριὸν μὲ τὴν θεμελίωσιν ἢ εὐχῆς ἔργον τὴν ἀποπεράτωσιν ἑνὸς κοινωφελοῦς ἔργου.

Ἀκόμη καὶ μέσα στὸ Ἑλληνικὸ χωριὸν παρὰ τὴν φτώχεια καὶ τὴν αἰμορραγίαν τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ ἐξακολουθοῦν νὰ ὑπάρχουν δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι ὅταν ἀφυπνισθοῦν καὶ διοχετευθοῦν καταλλήλως δύνανται νὰ ἐπιτελέσουν πολλὰ διὰ τὸν ἐκπολιτισμὸν καὶ τὴν πρόοδον τοῦ χωριοῦ.

Εἰς ἕκαστον ἀνεγειρόμενον διδακτήριον δέον, ὅπως προβλέπεται ἢ κατασκευῆ αἰθουσῶν Φυσικῆς Πειραματικῆς-Χημείας καὶ Τεχνικῶν μαθημάτων ὡς καὶ κατοικίας διὰ μὲν τὰ ὀλιγοθέσια διδασκάλου, διὰ δὲ τὰ πολυθέσια ὑπηρετοῦ δεδομένου ὅτι ἡ πλειονότης τῶν Σχολείων δὲν διαθέτει ἐμμισθον ὑπηρετρίαν καὶ καθίσταται προβληματικὴ ἢ καθαρῶς τῶν Σχολείων μὲ τὸ διατιθέμενον κονδύλιον καθαρῶς. Ἡ παροχὴ στέγης εἰς τὰς ὑπηρετρίας τοῦ Σχολείου θὰ ἔλυσεν ἐν τινὶ μέτρῳ τὸ πρόβλημα τῆς ἐξευρέσεως τοῦ καταλλήλου ὑπηρετικοῦ προσωπικοῦ.

Ἀπαραίτητον συμπλήρωμα τοῦ καταλλήλου διδακτηρίου εἶναι ἡ εὐρυχωρεῖα τοῦ αὐλείου χώρου μὲ πρόβλεψιν σχολικοῦ κήπου ὡς καὶ τὸ γυμναστήριον ἐξωπλισμένον μὲ ὄργανα Γυμναστικῆς καὶ ἀθλοπαιδιῶν καὶ ἡ περίφραξις ὄλων τῶν χώρων τοῦ διδακτηρίου. Πολλάκις αἱ χορηγούμεναι διδακτηριακαὶ πιστώσεις δὲν ἐπαρκοῦν διὰ τὴν ὀλοκλήρωσιν τῶν διδακτηριακῶν ἐργασιῶν μὲ συνέπειαν νὰ χρονίζῃ ἐπὶ μακρὸν εἴτε ἡ ἀπόκτησις γυμναστηρίου εἴτε ἡ περίφραξις τοῦ διδακτηρίου ἢ κάποια ἄλλη ἀνάγκη μὲ ἐπιπτώσεις ἐπὶ τῆς εὐρύθμου λειτουργίας τοῦ Σχολείου.

Εἶναι ἀναγκαῖον νὰ χρηματοδοτοῦνται αἱ διδακτηριακαὶ ἐργασίαι μέχρι πέρατος διὰ νὰ λείψῃ τὸ φαινόμενον τῶν ἡμιτελῶν ἢ κολοβῶν διδακτηρίων.

Ἐπειδὴ ὁμως τὸ διδακτηριακὸν πρόβλημα εἶναι ἀδύνατον νὰ λυθῇ ὀριστικῶς ὑπὸ τῆς πολιτείας, πρέπει νὰ παρορμησῶμεν τοὺς Δήμους καὶ Κοινότητας καὶ ἰδιαιτέρως τὴν ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν διὰ τῶν συλλόγων γονέων καὶ κηδεμόνων. Ὁρθῶς τὸ Κράτος καθώρισεν ὑποχρεωτικὴν τὴν ἰδρυσιν συλλόγου γονέων καὶ κηδεμόνων.

ΕΠΟΠΤΙΚΑ ΚΑΙ ΟΠΤΙΚΟΑΚΟΥΣΤΙΚΑ ΜΕΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

ΜΑΘΗΤΙΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΑΙ

Ἐνα ἀπὸ τὰ νευραλγικὰ προβλήματα τῶν

Σχολείων μας εἶναι ἡ ἑλλειψὶς ἐποπτικῶν μέσων διδασκαλίας καὶ σχολικῶν βιβλιοθηκῶν. Κατὰ τὴν παρακολούθησιν σεμιναρίου ἐπὶ τῶν Καινοτομιῶν τῆς Ἀμερικανικῆς Παιδείας εἰς τὰ ἐν Χαλανδρίῳ Σχολεῖα τῆς Ἀμερικανικῆς παροικίας ἐμείναμεν ἐκπληκτοὶ πρὸ τοῦ ὄγκου τῶν βιβλίων καὶ τῶν ἐποπτικῶν μέσων διδασκαλίας πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν.

Βεβαίως εἰς τὸν τομέα τοῦτο ἐγένοντο πολλὰ τελευταίως εἰς τὴν χώραν μας καὶ ἰδιαιτέρως μὲ τὴν «ἑωρεάν Παιδείαν» τῆς παρούσης Κυβερνήσεως.

Ἐν τούτοις ἐξακολουθεῖ νὰ ὑφίσταται τὸ πρόβλημα τοῦτο ἐμφανιζόμενον μὲ ἰδιαιτέραν ὀξύτητα εἰς τὰ ὀλιγοθέσια Σχολεῖα.

Ἐξ ἀφορμῆς τοῦ προβλήματος τοῦ ἐξοπλισμοῦ τῶν Σχολείων διὰ σχολικῶν μαθητικῶν βιβλιοθηκῶν δραττόμεθα τῆς εὐκαιρίας νὰ ὑπομνήσωμεν τὸ πάγιον πρόβλημα τῶν Δημοτικῶν Σχολείων δηλ. τὰ Ἀναγνωστικά καὶ τὰ ἄλλα βοηθητικά βιβλία τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου. Πολλάκις κ.κ. συνέδροι θὰ διερωτήθητε διατί δὲν ἐπαρκοῦν τὰ 12 ἔτη τῆς φοιτήσεως τοῦ μαθητοῦ εἰς τὸ Δημοτικὸν καὶ τὸ Γυμνάσιον διὰ νὰ ἐκμάθῃ ὁ ἑλληνοπαῖς τὴν γλῶσσαν του;

Εἶναι κοινὸν μυστικὸν ὅτι τὰ κυκλοφοροῦντα σήμερον Ἀναγνωστικά καὶ λοιπὰ λοιπὰ βοηθητικά βιβλία τοῦ Δημ. Σχολείου δὲν πληροῦν τοὺς ὄρους τοῦ καλοῦ διδακτικοῦ βιβλίου.

Ἡ ἔκδοσις των ἐγένετο βιαστικὴ καὶ πρὸς θεραπείαν τῶν μετεπαναστατικῶν ἀναγκῶν τῆς Χώρας. Ἦδη παρίσταται ἀνάγκη, ὅπως ἐκδοθοῦν νέα διδακτικά βιβλία ἀνευ τῶν μειονεκτημάτων καὶ ἐλλείψεων ὄλων τῶν προηγηθεισῶν ἐκδόσεων, ἀριστα εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν ἐμφάνισιν καὶ εἰκονογράφησιν ἀμιλλώμενα τὰ ξένα καὶ ἀρτιώτατα εἰς τὸ περιεχόμενον.

Ἀνέκαθεν εἰς τὴν χώραν μας τὸ διδακτικὸν βιβλίον δὲν ἐτύγχανεν τῆς δεούσης προσοχῆς καὶ ἐπιμελείας.

«Ἐπὶ μακρὰ ἔτη, γράφει ὁ ἀείμνηστος Ν. Ἐξαρχόπουλος, συνετάσσοντο καὶ ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Πολιτείας ἐκυκλοφόρουσαν εἰς τὰ Σχολεῖα ὡς διδακτικά βιβλία κατασκευάσματα οἰκτρὰ κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν ἐμφάνισιν καὶ ἔτι οἰκτρότερα κατὰ τὸ περιεχόμενον, συντελοῦντα διὰ μὲν τῆς ἀθλίας γλῶσσης αὐτῶν εἰς τὴν διαστρέβλωσιν τοῦ γλωσσικοῦ αἰσθήματος τῶν παιδῶν διὰ δὲ τοῦ περιεχομένου των εἰς δηλητηρίασιν τῆς ψυχῆς των».

Τὰ Ἀναγνωστικά βιβλία χρῆζον ἰδιαιτέρας μερίμνης καὶ προσοχῆς. Κατὰ τὴν ταπεινὴν μὲς γνώμην ταῦτα πρέπει νὰ περιλαμβάνουν τὰ ἐξῆς τμήματα.

1ον) Τὸ Γραμματικὸν καὶ συντακτικὸν μέρος. Δηλαδή κείμενα τὰ ὁποῖα ἐξυπηρετοῦν τὴν γραμματικὴν ὀρθογραφίαν καὶ συντακτικὴν διδασκαλίαν. 2ον) Τὸ Ἠθικο-θρησκευτικόν, ἔθνικόν καὶ Ἐγκυκλοπαιδικόν μέρος. Δηλαδή τὰ κείμενα, τὰ ὁποῖα ἔχουν σχέσιν πρὸς τὴν θρησκείαν, τὸ ἔθνος καὶ τὸν πολιτισμὸν καὶ 3ον) Τὸ Λογοτεχνικὸν μὲ κείμενα ἐκλεκτῶν Ἑλλήνων καὶ ξένων λογοτεχνῶν. Ὁ διαχωρισμὸς τῶν λογοτεχνικῶν κειμένων εἶναι ἀναγκαῖος διότι οἱ μαθηταὶ εἰς τὰ ἀνάμεικτα κεφάλαια τῶν σημερινῶν ἀναγνωστι-

μὲν ὑφίστανται γραμματικὴν καὶ συντακτικὴν σύγχυσιν ἀπὸ τὴν διάφορον κατὰ λογοτέχνας χρησιμοποίησιν τῆς δημοτικῆς γλώσσης.

Τὰ Ἀναγνωστικά δέον, ὅπως διαθέτουν πλουσίαν καὶ ἐγχρωμον εἰκονογράφησιν καὶ ἱκανοποιοῦν τὰ διαφέροντα καὶ τὰς ἀνάγκας τῶν μαθητῶν πάντων τῶν διαμερισμάτων τῆς χώρας. Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο ὁ διαχωρισμός τοῦ περιεχομένου τῶν Ἀναγνωστικῶν τῶν ἀγροτικῶν περιοχῶν ἀπὸ τῶν ἀστικῶν.

Τὰ βοηθητικὰ βιβλία εἶναι ἀναγκαῖον, ὅπως ἐπεκταθοῦν εἰς τὴν Γ' καὶ Δ' Τάξιν.

Ἄλλο αἴτιον τῆς ἑλλιπούς γλωσσικῆς μορφώσεως τῶν μαθητῶν εἶναι ἡ μάλιστα τῆς διγλωσσίας. Ἐχουν τόσα γραφῆ δι' αὐτὴν ὥστε παρέλκει κάθε ἐπέκτασις. Τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον πρέπει νὰ συμβάλῃ ἐν τῷ μέτρῳ τοῦ δυνατοῦ εἰς τὴν διαμόρφωσιν ἐνιαίας γλώσσης, ὅπως σήμερον ὁμιλῆται καὶ γράφεται εἰς τὸν τύπον ἀπηλλαγμένη τῶν ἀκροτήτων τῆς Δημοτικῆς καὶ τῆς Καθαρευούσης.

Ἡ διδασκαλία τῆς καθαρευούσης νὰ ἀρχεταί ἀπὸ τὴν Δ' Τάξιν. καὶ νὰ βαίνει μὲ αὐξοῦσαν δυσχερείαν καὶ προοδευτικῶς πρὸς τὴν Στ' τάξιν ἢ τὴν μελλοντικὴν θην τάξιν. Σήμερον τὸ Ἀναγνωστικὸν τῆς Δ' τάξεως ἔχει κείμενα καθαρευούσης δυσκολώτερα τοῦ Ἀναγνωστικοῦ τῆς Στ' τάξεως.

Β. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΝ ΟΡΓΑΝΩΣΙΝ

1) Προσχολικὴ ἀγωγή. Αὕτη ἀποτελεῖ αἴτημα τῆς ἐποχῆς καὶ ἀπὸ παντοῦ ἀναγνωρίζεται ἡ σημασία τῆς διὰ τὴν πνευματικὴν ἐξέλιξιν τοῦ παιδιοῦ καὶ ἰδιαίτερος διὰ τὴν ὁμαλὴν εἰσοδὸν του εἰς τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον. Τὴν ἀνάγκην τῆς προσχολικῆς ἀγωγῆς κατέστησαν ὀξύτεραν αἱ δημιουργηθεῖσαι νέαι συνθήκαι εἰς τὴν οἰκογενειακὴν καὶ κοινωνικὴν ζωὴν.

Ἡ ἑλλειψίς ἢ ἡ πλημμελής λειτουργία τῆς προσχολικῆς ἀγωγῆς δημιουργεῖ τὰ γνωστὰ προβλήματα προσαρμογῆς τοῦ παιδιοῦ κατὰ τὴν πρώτην φοίτησιν εἰς τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον. Δηλαδή συναισθήματα ἀγωνίας καὶ ἀνασφαλείας, διαταραχὰς εἰς τὸν ὕπνον καὶ τὴν διατροφήν του (ἀνορεξίαν, ἀποστροφήν δι' ὠρισμένα φαγητά, ἀδιαθεσίας ποικίλης φύσεως, κόπωση, ἰλίγγους, φόβον ἐναντι τοῦ διδασκάλου ἢ ἀγάπην ὄσπην πρὸς τὸν γονέα κ.λ.π.). Ὅπως διὰ πᾶσαν νέαν κατάστασιν εἰς τὴν ζωὴν μας χρειάζεται ἡ σχετικὴ προπαρασκευή, οὕτω καὶ διὰ τὸ νῆπιον εἶναι ἀπαραίτητος ἡ προπαρασκευή του διὰ τὸν σχολικὸν βίον εἰς τὰ νηπιαγωγεῖα. Εἰς τὰ ξένα Κράτη ἐκτὸς τοῦ πλήθους τῶν νηπιαγωγείων λειτουργεῖ εἰς τὰ Σχολεῖα καὶ εἰδικὴ τάξις ὑποδοχῆς τῶν νέων μαθητῶν. Σήμερον δὲν ὑφίσταται ἡ ἀνάγκη ἰδρύσεως νηπιαγωγείων μόνον διὰ τοὺς ξενογλώσσους πληθυσμούς, ἀλλὰ δι' ὁλόκληρον τὸν πληθυσμὸν τῆς χώρας κατ' ἀναλογίαν ἐνὸς νηπιαγωγείου δι' ἐν ἑκάστον πολυθέσιον Σχολεῖον.

2) Μαθηταὶ τῶν 5½ ἐτῶν. Εἶναι εἰς πάντας γνωστὰ αἱ ἀπόψεις τῶν ἐκπαιδευτικῶν τῆς Στοιχειώδους ἐπὶ τοῦ θέματος τοῦ ὀρι-

ου ἡλικίας τῶν μαθητῶν διὰ τὴν εἰσοδὸν των εἰς τὸ Σχολεῖον. Δυστυχῶς αἱ ἀπόψεις των δὲν εὔρον ἀνταπόκρισιν εἰς τὴν πράξιν δι' αὐτὸ καὶ ἐξακολουθεῖ ὑφιστάμενον τὸ πρόβλημα τῆς πρώτου εἰσοδου τῶν παιδιῶν εἰς τὸ Σχολεῖον μετ' ὅλας τὰς ἐπιπτώσεις ἐπὶ τῆς σχολικῆς προόδου. Ἐξ ἐρεῦνης εἰς Σχολεῖα τῆς Περιφέρειας μας ἐν σχέσει πρὸς τὴν πρόδον τῶν μαθητῶν τῶν 5½ ἐτῶν διεπιστώσαμεν ἔμφανη ὑστέρησιν των εἰς τὴν γενικὴν βαθμολογίαν ἐναντι τῶν ἄλλων. Εἰς 40 Σχολεῖα ἐπὶ 805 ἀποφοίτων ἔλαβον ἀριστα 4 μαθηταὶ ἦτοι 5%, ἐνῶ ἐπὶ 250 μαθητῶν ἔλαβον ἀριστα οἱ 25, ἦτοι ποσοστὸν 10%. Ἐξ ἄλλου οἱ ἴδιοι οἱ γονεῖς βεβαιοῦν διὰ τὰ 5½ ρικὰ παιδιὰ των ὅτι καὶ αὐτοὶ καὶ τὰ παιδιὰ των ἐκουράσθησαν περισσότερον ἀπὸ τὰ ἄλλα παιδιὰ των, τὰ ὅποια ἐφοίτησαν εἰς τὸ Σχολεῖον μετὰ τὸ βον ἔτος τῆς ἡλικίας των καὶ μὲ ἐδλιγώτερα ἀποτελέσματα.

Συνεπῶς τὸ ὄριον τῆς ἡλικίας εἰσοδου τῶν μαθητῶν εἰς τὸ Σχολεῖον, τὸ ὅποιον διαρκῶς κατέρχεται πρέπει νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸ βον ἔτος τῆς ἡλικίας. Ἐκτὸς τῆς ὑστερήσεως των εἰς τὰ μαθήματα τὰ παιδιὰ τῶν 5½ ἐτῶν εἶναι δυσπροσάρμοστα εἰς τὴν σχολικὴν ζωὴν, μὲ ἐπιπτώσεις ἐπὶ τῆς ὑγείας καὶ τῆς σωματικῆς ἀναπτύξεως, δύσκολα εἰς ἀγωγήν καὶ ἐπιρρηπὴ εἰς σχολικὰ συμπλέγματα.

Καχυστερημένοι καὶ εὐφυεῖς μαθηταί. Ἡ σχολικὴ καθυστέρησις ἀποτελεῖ ἐν σημαντικὸν Παιδαγωγικὸν πρόβλημα. Καὶ ἂν μὲν αὕτη ὀφείλεται εἰς φυσιολογικοὺς καὶ κοινωνικοὺς λόγους ἢ ἔχει ὡς πηγὴν τὴν ἀπροσαρμοσίαν τῶν παιδιῶν εἰς τὸ σχολικὸν περιβάλλον δὲν ἐμπνέει μεγάλην ἀνησυχίαν καὶ ἐπιδέχεται θεραπείας. Ὅταν ὅμως ὀφείλεται εἰς παθολογικοὺς λόγους τότε ἀποτελεῖ δυσεπιλύτον πρόβλημα. Πάντως εἶναι ἀνησυχαστικὸν τὸ ἠΰξημένον ποσοστὸν τῶν καθυστερημένων παιδιῶν, τὸ ὅποιον παρατηρεῖται εἰς τὰ Σχολεῖα μας. Ἴσως νὰ ὑπῆρχε καὶ πρὶν ἀλλὰ νὰ μὴ διεκρίνετο λόγῳ τῆς μὴ φοιτήσεως συνήθως τῶν καθυστερημένων παιδιῶν εἰς τὸ Σχολεῖον. Πολλοὶ διδάσκαλοι παραπνοοῦνται διὰ τὰ προβλήματα, τὰ ὅποια δημιουργεῖ τὸ ἠΰξημένον ποσοστὸν τῶν καθυστερημένων μαθητῶν εἰς ἑκάστην τάξιν. Βεβαίως πολλάκις γίνεται ἐκμετάλλεσις τούφαινομένου τούτου πρὸς δικαιολόγησιν καθυστέρησεως μὴ ὀφειλομένης εἰς τοὺς μαθητάς, ἀλλὰ εἰς ἄλλα αἴτια. Παρὰ ταῦτα εἰς τὴν ὑπαιθρον λόγῳ τῆς μειώσεως τοῦ πληθυσμοῦ εἰς βᾶρος κυρίως τῶν εὐφωστέρων οἰκογενειῶν τὸ ποσοστὸν τῶν καθυστερημένων μαθητῶν εἶναι λίαν ἠΰξημένον.

Ὅθεν ἐπιβάλλεται ἡ ἰδρυσις εἰδικῶν Σχολείων-οικοτροφείων ἢ ἄλλων ἰδρυμάτων — πρὸς περισυλλογὴν τῶν νοητικῶς ὑστερούντων μαθητῶν καὶ κατάλληλον διαπαιδαγώγησιν των.

Τὴν ἄλλην ὄψιν τοῦ αὐτοῦ προβλήματος ἀπὸ τελοῦν οἱ εὐφυεῖς μαθηταί, οἱ ὅποιοι συμφύρονται μετὰ τῶν καθυστερημένων καὶ κανονικῶν παιδιῶν εἰς τὰ σημερινὰ Σχολεῖα τῶν ἐνιαυσίων τάξεων. Τὸ πρόβλημα τῆς ἀνευ βαθμίδων ἐκπαιδεύσεως ἀπασχολεῖ πολλὰς προηγμένας χώρας. Κατὰ τὴν παρακολούθησιν σεμιναρίου «Καινοτομίαι τῆς Ἀμερικανικῆς Παιδείας» ἐπληροφορή-

ΕΡΕΥΝΑ

ΣΧΕΣΙΣ ΜΕΤΑΞΥ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΚΑΙ ΝΟΗΤΙΚΗΣ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΕΩΣ¹

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σημαντικός αριθμός μαθητών των δημοσίων δημοτικών σχολείων της χώρας (18-20%)² έγγράφεται κατ' έτος εις τάξιν κατωτέραν της χρονολογικής του ηλικίας, κατά 1, 2 ή και περισσότερα έτη.

Ούτω, πολλοί μαθηταί, αν και θα έπρεπε, κατά την ισχύουσαν περί έγγραφης και φοιτήσεως εις τὰ δημοτικά σχολεία νομοθεσία, να απολύωνται εκ του δημοτικού σχολείου εις ηλικίαν 11 ετών, εν τούτοις ούτοι απολύονται με καθυστέρησιν 1, 2 ή και περισσότερων ετών ή διακόπτουν την φοίτησιν χωρίς να έχουν ωφελθῆ εκ του αναλυτικού προγράμματος σημαντικώς, δεδομένου ότι δεν κατώρθωσαν να οικειοποιηθῶν τὰ εν αὐτῷ περιλαμβανόμενα μορφωτικά αγαθά.

Ἡ ἀπόρριψις τῶν μαθητῶν ἢ ἡ έγγραφῆ των εις τάξιν κατωτέραν της χρονολογικής των ηλικίας είναι ἀποτέλεσμα πολλῶν παραγόντων, (μαθητής, οικογενειακόν περιβάλλον, σχολικόν περιβάλλον, εκπαιδευτική ὀργάνωσι κ.λ.π.).

θηνεν ὅτι τὸ I.P.I. (ἀτομική προκαθορισμένη διδασκαλία) εφαρμόζεται εις εὐάριθμον ἀριθμὸν Ἀμερικανικῶν Σχολείων καὶ ἤδη ἀπὸ τριετίας εις τὰς σχολὰς της Ἀμερικανικῆς παροικίας Χαλανδρίου.

Διὰ της καταργήσεως τῶν τάξεων αἴρονται διὰ τοὺς εὐφυεῖς καὶ ἀνεπτυγμένους μαθητὰς τὰ ἐμπόδια της πνευματικῆς τροχοπεδήσεως καὶ ἀνέρχονται πλέον οὐχὶ τὰς συμβατικὰς βαθμίδας τῶν τάξεων, ἀλλὰ τὰς βαθμίδας της πνευματικῆς ἀνόδου καὶ ἀναπτύξεως. Ἐκτὸς αὐτῶν καὶ οἱ καθυστερημένοι μαθηταί θα ὠφελοῦνται, διότι ἡ ἑξατομικευμένη ἢ κατὰ μικρὰς ὁμάδας διδασκαλία θα τοὺς ἐξασφαλίζῃ τὴν δυνατότητα νὰ παρακολουθῶν τὰ μαθήματα με τὸν ρυθμὸν, τὸν ὁποῖον ὑπαγορεύει ἡ πνευματικὴ των ὀριμότης. Οὕτω θα λείψῃ δι' αὐτοὺς τὸ ἀγχος τῶν τάξεων καὶ της ἀδίκου καὶ ἀνομοιομόρφου μεταχειρίσεως των εις τὰ παραδοσιακά Σχολεία.

Συνεπῶς ἐπιβάλλεται ὅποια τις ἀναδιάρθρωσις της εκπαιδευτικῆς νομοθεσίας, ἡ ὁποία νὰ εὐνοῆ τοὺς προκεχωρημένους εις πνευματικὴν ηλικίαν μαθητὰς διὰ της συντηρήσεως τάξεων ἢ ἄλλων μέτρων καὶ νὰ προνοῆ διὰ τοὺς καθυστερημένους μαθητὰς διὰ της κατὰ τὸ δυνατόν μεγαλύτερας ἑξατομικεύσεως της διδασκαλίας καταργουμένου τοῦ ἀναχρονιστικοῦ μέτρου της ἀπορρίψεως καὶ τῶν εἰσιτηρίων ἐξετάσεων εις Μέσην καὶ Ἀνωτάτην Παιδείαν.

(Συνεχίζεται)

Ἄπαντες οἱ παράγοντες, οἱ ὁποῖοι ἐπηρεάζουν ἀρνητικῶς τὴν σχολικὴν ἐπίδοσιν τῶν μαθητῶν θα πρέπει νὰ ἐξετάζωνται ὄχι μόνον διὰ τὴν διακριβῶσιν της ὑφισταμένης ἢ μὴ σχέσεως μεταξὺ αὐτῶν καὶ της σχολικῆς ἐπιδόσεως τῶν μαθητῶν ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν καθορισμὸν τοῦ βαθμοῦ της ὑφισταμένης σχέσεως. Τοῦτο είναι ἀπαραίτητον, προκειμένου νὰ εφαρμοσθῶν προγράμματα προλήψεως ἢ θεραπείας τοῦ φαινομένου τούτου διὰ της παροχῆς ἀτομικῆς βοήθειας εις τοὺς μαθητὰς, της τροποποιήσεως τῶν συνθηκῶν οικογενειακοῦ καὶ σχολικοῦ περιβάλλοντος ἢ της ἀναδιοργανώσεως καὶ τοῦ ἐκσυγχρονισμοῦ τῶν εκπαιδευτικῶν μας προγραμμάτων.

ΣΧΟΛΙΚΗ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΙΣ

Ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω, 18-20% τῶν έγγραφομένων κατ' έτος, μαθητῶν εις τὰ Δημόσια δημοτικά σχολεία της χώρας, έγγράφονται εις τάξεις κατωτέρας της χρονολογικής των ηλικίας. Ἐκ τούτων 56% έγγράφονται με διαφοράν, χρονολογικῆς ηλικίας καὶ ἀντιστοίχου τάξεως 2 καὶ πλέον ετών.

Τὴν διαφοράν ταύτην εις τὴν παροῦσαν ἔρευναν καλοῦμεν σχολικὴν καθυστέρησιν. Αἷτια της παρατηρουμένης σχολικῆς καθυστερήσεως δυνατόν νὰ είναι:

1. Ἡ μὴ ἔγκαιρος έγγραφῆ εις τὸ σχολεῖον.
2. Ἡ διακοπὴ της φοιτήσεως διὰ διαφόρους λόγους (ἀσθένεια, ἀπασχόλησις εις ἀγροτικὰς ἔργασίας κλπ.).
3. Ἡ ἀτακτος φοίτησις τῶν μαθητῶν.
4. Ἡ έγγραφῆ εις τάξεις κατωτέρας της χρονολογικῆς των ηλικίας λόγω πλημμελοῦς γνώσεως της ἑλληνικῆς γλώσσης (ἐπαναπατρισμὸς Ἑλληνοπαίδων τοῦ Ἐξωτερικοῦ).
5. Ἡ μὴ ὁμαλὴ συμπεριφορὰ λόγω τεταραγμένης προσωπικότητος.
6. Τὸ ἀκατάλληλον οικογενειακόν ἢ σχολικόν περιβάλλον.
7. Τὸ ἰσχυρὸν εκπαιδευτικόν σύστημα καὶ ἡ ἐν γένει ὀργάνωσις αὐτοῦ καὶ εἰδικώτερον ὁ τρόπος ἀξιολογήσεως τῶν μαθητῶν διὰ τὴν προαγωγὴν των ἀπὸ τάξεως εις τάξιν.

1. Ἡ παροῦσα ἔρευνα ἐγένετο ὑπὸ τῶν: Κωνστ. Τσιμπούκη, Κωνστ. Χρηστάκη, Χαρ. Κούρτη καὶ Νέλλας Σαμανίδου, ἀπεσπασμένων εκπαιδευτικῶν εις τὸ Γραφεῖον Εἰδικῆς Ἐκπαιδεύσεως, τοῦ Τμήματος
2. Σχολικὴ Καθυστέρησις τῶν Μαθητῶν τῶν Δημοσίων Δημοτικῶν Σχολείων, Ἰπουργεῖον Ἐθνικῆς Παιδείας, Γραφ. Εἰδικῆς Ἐκπαιδεύσεως Ἰούλιος 1972.

8. Η σχολική άνωριμότης κατά την πρώτην εργασία εις τὸ σχολεῖον καὶ

9. Η νοητική καθυστέρησις τοῦ παιδιοῦ. Διὰ τῆς παρουσίας μελέτης ἐγένετο προσπάθεια ἐλέγχου τῆς ὑφισταμένης σχέσεως μεταξύ σχολικῆς καὶ νοητικῆς καθυστερήσεως, ὡς καὶ τοῦ βαθμοῦ αὐτῆς¹.

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ ΣΧΕΤΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Ἐξ ὧν γνωρίζομεν δὲν ἔχουν γίνει εἰς τὴν Ἑλλάδα ἔρευναι μέχρι σήμερον μὲ σκοπὸν τὸν καθορισμὸν τοῦ «δείκτου συσχετίσεως» σχολικῆς καὶ νοητικῆς καθυστερήσεως.

Ἐκ τῶν ἀναφερομένων κατωτέρω ἀπόψεων Ἑλλήνων ἐρευνητῶν προκύπτει ἡ παραδοχὴ τῆς ὑφισταμένης σχέσεως μεταξύ σχολικῆς καὶ νοητικῆς καθυστερήσεως, πλὴν ὅμως δὲν καθορίζεται καὶ ὁ βαθμὸς τῆς σχέσεως ταύτης.

Ὁ Ν. Πετρουλάκης εἰς ἔρευναν τοῦ 1967 μὲ σκοπὸν τὴν ἐξακρίβωσιν τῆς σχέσεως μεταξύ Δείκτου Νοημοσύνης (Δ.Ν.) καὶ σχολικῆς ἐπίδοσης τῶν παιδίων τοῦ δημοτικοῦ σχολεῖου διεπίστωσεν ὅτι «ἡ νοημοσύνη σχετίζεται θετικὰ καὶ οὐσιαστικὰ μὲ τὴν σχολικὴν ἐπίδοσιν». Τοῦτο σημαίνει ὅτι ἡ ἐπίδοσις εἰς τὰ μαθήματα εἶναι ἀνάλογος τῆς νοημοσύνης. Ἀπὸ ὠρισμένου βαθμοῦ καὶ κάτω ἡ ἐπίδοσις εἶναι τόσο μειωμένη ὥστε ὁ μαθητὴς νὰ κρίνεται στάσιμος².

Ὁ Ἰ. Ἀγγελῆς μελετῶν τοὺς λόγους διὰ τοὺς ὁποίους ἀπορρίπτονται οἱ μαθηταὶ εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον (1965), μεταξύ τῶν λοιπῶν παραγόντων, ἀναφέρει τὴν καθυστερημένην νοημοσύνην τῶν μαθητῶν καὶ συνιστᾷ τὴν ριζικὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ προβλήματος ἐκείνων, οἱ ὅποιοι δὲν δύνανται νὰ παρακολουθήσουν τὰ κοινὰ σχολεῖα διὰ τῆς ἰδρύσεως ἐιδικῶν τοιούτων, τὸ ταχύτερον³.

Ἡ Κ. Μουστάκα ἀναφέρει ὅτι «... τὸ ποσοστὸ τῶν παιδίων ποὺ παρουσιάζουν σχολικὴ καθυστέρησις σὲ μιὰ τάξιν εἶναι συνήθως μεγάλο σχετικὰ μὲ τὸ ποσοστὸ τῶν παιδίων ποὺ εἶναι πραγματικὰ καθυστερημένα»⁴. Ὡσαύτως, ὁ Π. Τσακρῆς τονίζει ὅτι ἡ σχολικὴ ἐπίδοσις καὶ αἱ γνώσεις, δὲν εἶναι πάντοτε συνυφασμένα μὲ τὴν εὐφύϊαν καὶ δὲν ἀποτελοῦν τὸ ἀλάθητον κριτήριόν τῆς, ἀλλὰ πλείστοι παράγοντες ἐκτὸς τῆς εὐφύϊας ἐπιδρῶν ὑπὲρ ἢ κατὰ τῆς σχολικῆς ἐπίδοσεως ἐνὸς παιδιοῦ. Οἱ παράγοντες οὗτοι εἶναι τὸ διαφέρον, τὰ κίνητρα καὶ τὰ μέσα, ἅτινα παρέχουν πρὸς μάθησιν τὸ σχολεῖον ἢ οἰκογένεια καὶ τὸ ἄλλο περιβάλλον, ἡ σχολικὴ καὶ κοινωνικὴ προσαρμογὴ τοῦ παιδιοῦ, ἡ ὑγεία του, ἡ συναισθηματικὴ του ὠριμότης, αἱ μέθοδοι διδασκαλίας καὶ ἐργασίας, ὁ διδάσκων, καὶ ἄλλα. Ἔνεκα τούτου εἶναι σύνηθες τὸ φαινόμενον, μαθηταὶ μετρίως εὐφύϊοι νὰ ἔχουν τὴν ἴδιαν ἢ καὶ ἀνωτέραν σχολικὴν ἐπίδοσιν ἀπὸ μαθητὰς διαθέτοντας ἀνωτέραν ἢ καὶ ἀνωτάτην εὐφύϊαν. Πολλοὶ εἶναι οἱ βραδύνοες, οἱ ὅποιοι μὲ τὴν μελέτην, τὴν ὑπομονήν, τὴν ἐπιμονήν καὶ τὴν συνεχή των προσπάθειαν ἔχουν ἱκανοποιητικὴν ἀπόδοσιν εἰς τὰ μαθήματα»⁵.

Ὁ Κ. Τσιμπούκης διὰ τὴν κατάταξιν τῶν νοητικῶς ὑστερούντων εἰς κατηγορίας ὀρίζει,

πλὴν ἄλλων κριτηρίων, καὶ τὴν δυνατότητις, ὅπως οὔτοι ἐπωφεληθοῦν ἐκ τῆς ἐκπαιδευτικῆς προσφορᾶς. Εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῆς δυνατότητα ταύτης, συμπεριλαμβάνεται καὶ ὁ Δ.Ν.⁶.

Ὁ Τρ. Τριανταφύλλου ἀναφερόμενος εἰς τὰς κριτήρια ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων δεόν νὰ ἐπιλέγονται τὰ ἔχοντα ἀνάγκην ἐιδικῆς ἐκπαιδεύσεως παιδιὰ λέγει: «Ἄν ἡ ἐφαρμογὴ τῶν tests εἶναι ἀδύνατος, τότε ἐπιλέγονται διὰ τὴν ἐιδικὴν τάξιν οἱ μαθηταὶ, οἱ ὅποιοι ὑστεροῦν εἰς τὴν σχολικὴν ἐργασίαν κατὰ 2 ἔτη⁷.

Οἱ ἀνωτέρω ἀναφέρουν ἐμμέσως τὴν ὑπαρξιν σχέσεως μεταξύ σχολικῆς καὶ νοητικῆς καθυστερήσεως.

Ἐκ τῆς ξένης βιβλιογραφίας πλέον γνωσταὶ τυγχάνουν αἱ ἀπόψεις τῶν DUNN-KIRK, καὶ BINET-SIMON.

Ὁ DUNN λέγει ὅτι, διὰ νὰ παραπεμφθῆ ἓνας μαθητὴς εἰς ἐξέτασιν δι' ἐιδικὴν τάξιν μεταξύ τῶν ἄλλων κριτηρίων (Δ.Ν., ἐπίδοσις εἰς μαθήματα), θὰ πρέπει νὰ λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν καὶ ἐάν οὗτος εὑρίσκηται εἰς τάξιν κατωτέραν κατὰ 2 ἢ περισσότερα ἔτη τῆς ἀντιστοίχου χρονολογικῆς του ἡλικίας⁸.

Οἱ BINET-SIMON ἀναφερόμενοι εἰς μίαν τῶν κατηγοριῶν τῶν νοητικῶς καθυστερημένων λέγουν ὅτι «ἔχουν ἐλαφρὴ νοητικὴ ἀδυναμία οἱ

1. Ὑπὸ τὸν ὄρον νοητικὴ καθυστέρησις δηλοῦται ἡ βραδυτέρα νοητικὴ ἀνάπτυξις ἐναντι τῆς χρονολογικῆς τοιαύτης τοῦ ἀτόμου (Δ.Ν. κάτω τοῦ 80) μὲ συνέπειαν τὴν μειωμένην ἱκανότητα ἀντιδράσεως καὶ ἀποδόσεως τῶν νοητικῶν λειτουργιῶν αὐτοῦ, ἔσων ἀφορᾷ εἰς: α) τὴν παρακολούθησιν εἰς βαθμὸν ἐπαρκειᾶς ἐνὸς κανονικοῦ προγράμματος ἐκπαιδεύσεως, β) τὴν εὐάρμοστον προσαρμογὴν εἰς τὴν οἰκογενειακὴν, ὁμαδικὴν καὶ κοινωνικὴν ζωὴν, καὶ γ) τὴν ἐπαγγελματικὴν ἀποκατάστασιν. Τὸ ἄτομον τοῦτο ἔχει ἀνάγκην ἠϋξημένης ἐποπτείας καὶ ἐξωτερικῆς βοήθειας. (Βλέπε Κ. Τσιμπούκη «Ἐννοια καὶ Ὄρισμός τῆς Νοητικῆς Καθυστερήσεως» Ἑλληνοχριστιανικὴ Ἀγωγή, 1971, 204:231-236).
2. Ν. Πετρουλάκη: Σχολικὴ Ἐπίδοσις καὶ Νοημοσύνη, 1967.
3. Ἰ. Ἀγγελῆ. «Γιατὶ ἀπορρίπτονται 75.000 μαθητὲς κάθε χρόνο στὸ Δημοτικὸ Σχολεῖον». Περ. Νέο Σχολεῖο. Ἔτος ΙΕ', τευχ. 191-192 1965.
4. Καλλιόπη Μουστάκα. «Σχολικὴ Καθυστέρησις» Βῆμα 10-1-1965.
5. Π. Τσακρῆ, Ἡ εὐφύϊα τῶν Ἑλληνοπαίδων τῆς σχολικῆς ἡλικίας. Ἐν Ἀθήναις 1970, σ. 5.
6. Κ. Τσιμπούκη «Κατηγορίαι νοητικῶς καθυστερημένων» Περ. Ἑλληνοχριστιανικὴ Ἀγωγή. Ἔτος ΚΕ', τευχ. 211, 1972.
7. Τρ. Τριανταφύλλου. «Προβλήματα ἀγωγῆς διὰ καθυστερημένα παιδιὰ». Δελτίον ὑπηρεσίας Μελετῶν καὶ Συντονισμοῦ Ὑπουργείου Παιδείας. Τόμος Δ' Τευχ. 6 Ἀθῆναι 1960.
8. L. M. Dunn: Exeptional children in the schools (New York - Holt Rinehart and Winston, Inc., 1963) σελ. 75.

μαθηταί, πού μᾶς παρουσιάζουν μιά σχολική καθυστέρησι 3 χρόνων περίπου και χρονολογική ηλικία κάτω τῶν 9 ἐτῶν μέ τόν ὄρον ὁμως, ὅτι και εἰς τοὺς μὲν και εἰς τοὺς δέ, ἡ καθυστέρησις αὕτη δὲν ὀφείλεται εἰς ἀνώμαλον σχολικὴν φοίτησιν. Τὰ παιδιὰ αὐτὰ ἤξεύρουν νὰ συνεννοηθοῦν μετὰ τῶν ὁμοίων τῶν διὰ τοῦ προφορικοῦ και γραπτοῦ λόγου, ἤξεύρουν νὰ γράψουν, νὰ διαβάσουν, νὰ λογαριάσουν ἀλλὰ δὲν δύνανται νὰ συλλάβουν σκέψεις»¹.

Και αἱ ἀπόψεις αὗται τῶν ξένων ἐρευνητῶν σημαίνουν ὅτι εἶναι παραδεκτὴ ἡ σχέση μετὰ

σχολικῆς και νοητικῆς καθυστερήσεως πλὴν ὁμως δὲν καθορίζεται ὁ βαθμὸς τῆς ὑψισταμένης σχέσεως.

ΔΕΙΓΜΑ

Διὰ τὴν μελέτην τοῦ προβλήματος ἐπελέγησαν δώδεκα (12) Δημ. σχολεῖα εἰς τὸ λεκανοπέδιον Ἀττικῆς.

Τὰ σχολεῖα², αἱ τάξεις και ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν παρουσιάζεται εἰς τὸν πίνακα I.

Πίναξ I

Σχολεῖα, τάξεις και μαθηταί εἰς οὓς ἐχορήγηθησαν τὸς Πνευματικῆς Ὁριμότητος.

Σχολεῖον	Τάξις Β	Τάξις Γ	Τάξις Δ'	Τάξις Ε'	Τάξις Στ'	ΣΥΝΟΛΟΝ
2ον Ταύρου	26	32		32	33	123
81 Πετραλώνων	38	30	24	34		126
2ον Αἰγιάλεω		43		34		77
18ον Πειραιῶς		36		39		75
6ον Ἀγ. Βαρβάρας		37		36		73
1ον Μεταμορφώσεως		54	47			101
13ον Νικαίας		40		31		71
1ον Τερψιθέας		59		60		119
3ον Παγκρατίου				31		31
2ον Παγκρατίου		25		29		54
5ον Παγκρατίου		16				16
110 Φωκίωνος Νέγρη		51				51
ΣΥΝΟΛΟΝ	64	434	71	326	33	917

Τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ δείγματος προέρχεται ἐκ περιοχῶν-συνοικιῶν, αἱ ὁποῖαι δύνανται νὰ χαρακτηρισθοῦν ὡς ἔχουσαι βιωτικὸν ἐπίπεδον κάτω τοῦ μέσου ὄρου. Ἡ ἐπεξεργασία ὁμως τῶν δεδομένων γενικῶς και εἰδικώτερον ἡ διακύμανσις τοῦ Δείκτου Νοημοσύνης (Δ.Ν.) τῶν ἐξετασθέντων, ὡς και ἡ σύγκρισις τῶν μέσων ὄρων (Μ.Ο.) ἔδειξεν ὅτι δὲν ὑπάρχει σημαντικὴ διαφορά ἀπὸ σχολεῖου εἰς σχολεῖον εἰς τὸ ὑπὸ μελέτην δεῖγμα.

ΥΛΙΚΟΝ - ΜΕΘΟΔΟΙ

Εἰς τὸ σύνολον τοῦ δείγματος ἐχορηγήθησαν τὰ tests Πνευματικῆς Ὁριμότητος Α' και Β' βαθμίδος τοῦ Κέντρου Ἐπαγγελματικοῦ Προσανατολισμοῦ τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας.

Οἱ διδάσκαλοι ἐκάστης τάξεως συνέταξαν ὀνομαστικὰς καταστάσεις τῶν μαθητῶν τῶν μέ ἀκριβῆ στοιχεῖα γεννήσεως, και σχολικῆς καθυστερήσεως. Τὰ συγκεντρωθέντα στοιχεῖα ἔτυχον ἐπεξεργασίας τῆ βοήθειά στατιστικῶν μεθόδων και προέκυψαν τὰ παρατιθέμενα κατωτέρω ἐν συνόψει και ἀναλυτικῶς δεδομένα.

ΕΥΡΗΜΑΤΑ

Εἰς τὸν πίνακα I παρουσιάζονται τὰ συγκεν-

τρωτικά εὐρήματα κατανομῆς σχολικῆς καθυστερήσεως και Δ.Ν.

Ἐκ τῆς ἀναλύσεως τῶν δεδομένων (πίναξ 1 και 2) προκύπτει ὅτι:

1) Ὁ Δείκτης Νοημοσύνης τῶν μαθητῶν, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐπανελάβον τάξιν ἢ τάξεις κατὰ τὴν

1. Γ. Ρούσκα «Τὰ καθυστερημένα και δύσκολα παιδιὰ στὴν οἰκογένεια και στὸ σχολεῖο. Λαμία 1961.
2. Τὰ σχολεῖα ἐπελέγησαν ἐξ ἐκείνων τῶν ὁποίων εἰχομεν συγκεντρώσει πλεονα στοιχεῖα διὰ τοὺς μαθητὰς, ἐκ προηγουμένης ἐρεῦνης.
3. Εὐχαριστίαι ἐκφράζονται εἰς τοὺς Διευθυντὰς και τοὺς Διδασκάλους τῶν ἀνωτέρω σχολείων ὡς και τοὺς Μετεκπαιδευομένους Διδασκάλους εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν κατὰ τὸ ἔτος 1971-72 διὰ τὴν πολύτιμον βοήθειάν των εἰς τὴν χορήγησιν τῶν tests. Ἰδιαιτέρως εὐχαριστοῦμεν τὴν κ. Μ. Σόφτη, ὑπεύθυνον τοῦ Κέντρου Ἐπαγ. Προσανατολισμοῦ τοῦ Ὑπουργείου Ἐθν. Παιδείας ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν τῆς ὁποίας ἐγένετο ἡ χορήγησις τῶν τῶν tests.

διάρκειαν τῆς σχολικῆς τῶν ζωῆς (σχολικὴ καθυστέρησις) ἦτο 94,3¹.

2) Ὁ Δείκτης Νοσημοσύνης τῶν μαθητῶν μὲ σχολικὴν καθυστέρησιν ἑνὸς ἔτους ἦτο 81,9 καὶ

3) Ὁ Δείκτης Νοσημοσύνης τῶν μαθητῶν μὲ

σχολικὴν καθυστέρησιν δύο καὶ πλέον ἔτων ἦτο 71. Ἐκ τῆς συγκρίσεως τῶν δεδομένων τούτων προκύπτει ὅτι ὑπάρχει διαφορὰ περίπου 12 μονάδων ἀπὸ κατηγορίας εἰς κατηγορίαν.

Ἡ διαφορὰ αὕτη εἶναι στατιστικῶς σημαντικὴ. ($P < 0,001$) (Πίναξ 2).

ΠΙΝΑΞ 1

ΚΑΤΑΝΟΜΗ Δ.Ν. καὶ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΕΩΣ

ΕΤΗ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΕΩΣ	131-140	121-130	111-120	101-110	91-100	81-90	71-80	61-70	51-60	41-50	31-40	21-30	ΣΥΝ
0	4	31	63	147	251	136	81	39	10	2		1	765
1				9	23	30	17	20	6	1			106
2				1	4	7	11	11	9	2	1		46
Σύνολον	4	31	63	157	278	173	109	70	25	5	1	1	917

ΠΙΝΑΞ 2

ΣΥΝΟΨΙΣ ΑΝΑΛΥΣΕΩΣ ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΕΩΣ

ΣΥΣΤΑΤΙΚΑ	A.T.	B.E.	M.T.	F
ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΟΜΑΔΩΝ	342,48 1867,22	2 762	171,24 2,45	65
ΣΥΝΟΛΟΝ	2209,70	764		

$P < 0,001$

¹Αναλυτικώτερον διὰ τὰ ἐπὶ μέρος δημοτικὰ σχολεῖα εὐρέθη (πίναξ 3 καὶ 4).

1. 2ον Δημοτικὸν Σχολεῖον Αἰγάλεω.

Ὁ ἀριθμητικὸς μέσος ὄρος (Μ.Ο.) τοῦ Δείκτου Νοσημοσύνης (Δ.Ν.) τῶν μαθητῶν ἀνευ σχολικῆς καθυστέρησεως ἦτο 95,17 τῶν μαθητῶν μὲ σχολικὴν καθυστέρησιν ἑνὸς ἔτους ἦτο 78,57 καὶ τῶν μαθητῶν μὲ σχολικὴν καθυστέρησιν δύο ἔτων καὶ ἀνω ἦτο 72,2.

Ἡ διαφορὰ εἶναι στατιστικῶς σημαντικὴ ($F=8,20$, $P < 0,001$).

2. 18ον Δημοτικὸν Σχολεῖον Πειραιῶς.

Ὁ ἀριθμητικὸς μέσος ὄρος (Μ.Ο.) τοῦ Δείκτου Νοσημοσύνης (Δ.Ν.) τῶν μαθητῶν ἀνευ σχολικῆς καθυστέρησεως ἦτο 91,9 τῶν μαθητῶν μὲ σχολικὴν καθυστέρησιν ἑνὸς ἔτους ἦτο 86,2 καὶ τῶν μαθητῶν μὲ σχολικὴν καθυστέρησιν δύο ἔτων καὶ ἀνω 62,7.

Ἡ διαφορὰ εἶναι στατιστικῶς σημαντικὴ. ($F=13,37$, $P < 0,001$).

3. 1ον Δημοτικὸν Σχολεῖον Μεταμορφώσεως.

Ὁ ἀριθμητικὸς μέσος ὄρος (Μ.Ο.) τοῦ Δείκτου Νοσημοσύνης (Δ.Ν.) τῶν μαθητῶν ἀνευ σχολικῆς καθυστέρησεως ἦτο 93,2, τῶν μαθητῶν μὲ σχολικὴν καθυστέρησιν ἑνὸς ἔτους ἦτο 83, καὶ τῶν μαθητῶν μὲ σχολικὴν καθυστέρησιν δύο ἔτων καὶ ἀνω ἦτο 45,5.

Ἡ διαφορὰ εἶναι στατιστικῶς σημαντικὴ. ($F=3,8$, $P < 0,05$).

1. Κατὰ τὸν Ν. Πετρούλακην ὁ Μέσος Ὅρος τοῦ Δείκτου Νοσημοσύνης τοῦ δείγματος τὸ ὁποῖον ἐξητάσθη ὑπ' αὐτοῦ καὶ μὲ τὸ test Πνευματικῆς Ὁριμότητος Καλιφορνίας ἦτο 93,50. (Ν. Πετρούλακη, Σχολικὴ Ἐπίδοσις καὶ Νοσημοσύνη, 1967 σελ.).

4. 1ου Δημοτικού Σχολείου Τερψιθέας.

Ο αριθμητικός μέσος όρος (Μ.Ο.) του Δείκτη Νοημοσύνης (Δ.Ν.) των μαθητών άνευ σχολικής καθυστέρησης ήτο 89,9, των μαθητών με σχολική καθυστέρηση ενός έτους ήτο 79,8 και των μαθητών με σχολική καθυστέρηση δύο ετών και άνω ήτο 80,5. Η διαφορά είναι στατιστικώς σημαντική ($F = 3,16, P < 0,05$).

5. 81ου Δημοτικού Σχολείου Πετραλώνων.

Ο αριθμητικός μέσος όρος (Μ.Ο.) του Δείκτη Νοημοσύνης (Δ.Ν.) των μαθητών άνευ σχολικής καθυστέρησης ήτο 95,8, των μαθητών με σχολική καθυστέρηση ενός έτους ήτο 85,9 και των μαθητών με σχολική καθυστέρηση δύο ετών και άνω ήτο 83,7. Η διαφορά είναι στατιστικώς σημαντική ($F = 28,83, P < 0,001$).

6. 2ου Δημοτικού Σχολείου Ταύρου.

Ο αριθμητικός μέσος όρος (Μ.Ο.) του Δείκτη Νοημοσύνης (Δ.Ν.) των μαθητών άνευ σχολικής καθυστέρησης ήτο 94,16, των μαθητών με σχολική καθυστέρηση ενός έτους ήτο 82,16 και των μαθητών με σχολική καθυστέρηση δύο ετών και άνω ήτο 75,5. Η διαφορά είναι στατιστικώς σημαντική ($F = 7,32, P < 0,001$).

7. 110ου Δημοτικού Σχολείου Αθηνών.

Ο αριθμητικός μέσος όρος (Μ.Ο.) του Δείκτη Νοημοσύνης (Δ.Ν.) των μαθητών άνευ σχολικής καθυστέρησης ήτο 102,2, των μαθητών με σχολική καθυστέρηση ενός έτους 95,5 και των μαθητών με σχολική καθυστέρηση δύο ετών και άνω 95,5. Η διαφορά είναι στατιστικώς σημαντική ($F = 0,51, P < 0,05$).

8. 2ου Δημοτικού Σχολείου Παγκρατίου.

Ο αριθμητικός μέσος όρος (Μ.Ο.) του Δείκτη Νοημοσύνης (Δ.Ν.) των μαθητών άνευ σχολικής καθυστέρησης ήτο 102,1, των μαθητών με σχολική καθυστέρηση ενός έτους ήτο 82,2. Δεν υπάρχουν μαθηταί με δύο και άνω έτη σχολική καθυστέρηση. Η διαφορά είναι στατιστικώς σημαντική ($F = 2,83, P < 0,05$).

9. 3ου Δημοτικού Σχολείου Παγκρατίου.

Ο αριθμητικός μέσος όρος (Μ.Ο.) του Δείκτη Νοημοσύνης (Δ.Ν.) των μαθητών άνευ σχολικής καθυστέρησης ήτο 96,1, των μαθητών με σχολική καθυστέρηση ενός έτους ήτο 95,5. Δεν υπάρχουν μαθηταί με δύο και άνω έτη σχολική καθυστέρηση. Η διαφορά είναι στατιστικώς σημαντική ($F = 0,02, P < 0,001$).

10. 5ου Δημοτικού Σχολείου Παγκρατίου.

Εις το έν λόγω σχολείον δεν υπάρχουν μαθηταί με σχολική καθυστέρηση. Ο μέσος όρος του Δ.Ν. των εξετασθέντων μαθητών ήτο 111.

11. 6ου Δημοτικού Σχολείου Άγ. Βαρβάρας.

Ο αριθμητικός μέσος όρος (Μ.Ο.) του Δείκτη Νοημοσύνης (Δ.Ν.) των μαθητών άνευ σχολικής καθυστέρησης ήτο 88,1 των μαθητών με σχολική καθυστέρηση ενός έτους 74,3 και των μαθητών με σχολική καθυστέρηση δύο ετών και άνω 75,5. Η διαφορά είναι στατιστικώς σημαντική ($F = 17,63, P < 0,001$).

12. 13ου Δημοτικού Σχολείου Νικαίας.

Ο αριθμητικός μέσος όρος (Μ.Ο.) του Δείκτη Νοημοσύνης (Δ.Ν.) των μαθητών άνευ σχολικής καθυστέρησης ήτο 90,2, των μαθητών με σχολική καθυστέρηση ενός έτους 79,1 και των μαθητών με σχολική καθυστέρηση δύο ετών και άνω ήτο 70,5. Η διαφορά είναι στατιστικώς σημαντική ($F = 8,43, P < 0,001$).

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

1. Ποσοστόν 74% εκ των μαθητών των δημοσίων δημοτικών σχολείων των έχόντων σχολική καθυστέρηση δύο και πλέον ετών είναι νοητικώς καθυστερημένοι (Δ.Ν. κάτω του 80). Τούτο σημαίνει, ότι η νοητική καθυστέρησης δύναται να θεωρηται ως η κυριώτερα αίτια της σχολικής καθυστέρησης, (Πίναξ 3).

2. Ο δείκτης διακυμάνσεως μεταξύ των έχόντων σχολική καθυστέρηση 0,1 και 2 έτη μαθητών είναι στατιστικώς σημαντικός ($F = 65, P < 0,001$).

3. Η σχέση μεταξύ Δ.Ν. και σχολικής καθυστέρησης των μαθητών είναι ανάλογος. Η έρευνα έδειξε ότι ο μέσος όρος του Δ.Ν. των μαθητών με σχολική καθυστέρηση 0 έτη κυμαίνεται από 88-97, με σχολική καθυστέρηση 1 έτους από 73-87 και με σχολική καθυστέρηση 2 + έτη από 46-80. Έπομένως εις μίαν τάξιν με μαθητάς έχοντας σχολική καθυστέρηση 0 έως 2 + έτη ο μέσος όρος του Δ.Ν. κυμαίνεται από 46-97. Ήτοι μαθηταί με Δ.Ν. 46 και 97 (βεβαίως διά μεμονωμένας περιπτώσεις ή διακύμανσις εντός των τάξεων εύρεθη να είναι από Δ.Ν. 40 έως 140) υποχρεούνται να παρακολουθούν το αυτό πρόγραμμα με δυσaréστους συνεπείας δι' άμφοτέρας τας πλευράς. (Σχεδιάγραμμα Νο 1).

4. Μεγάλη διακύμανσις παρατηρείται και μεταξύ των έχόντων σχολική καθυστέρηση 2 + έτη (46-80). Τούτο δύναται να έρμηνευθη ότι ναί μόν η νοητική καθυστέρησης είναι η κυριώτερα αίτια της σχολικής καθυστέρησης, αλλά δέν είναι η μοναδική.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Κατόπιν των άνωτέρω θα πρέπει να έπισημάνωμεν το πρόβλημα το όποιον δημιουργείται εκ της υποχρεωτικής παρακολούθησεως των αυτών προγραμμάτων ύφ' όλων των μαθητών μίας τάξεως του δημοτικού σχολείου ανεξαρτήτως της νοητικής των δυνατότητος. Η επανάληψις τάξεως ή τάξεων υπό των μαθητών έχει

των θυσιμενεις επιπτώσεις επί της προσω-
πικής των απορριπτομένων μαθητών, της
παραγωγίας των και της εθνικής οικονομίας γενι-
κά.

Εφ' όσον το 74% των απορριπτομένων μα-
θητών είναι νοητικώς καθυστερημένοι ελάχιστα
ή καθόλου ωφελούνται εκ της επαναλήψεως των
τάξεων, διότι, τα άτομα αυτά έχουν ανάγκη
ειδικών προγραμμάτων με ειδικές διευθετήσεις
και ειδικούς παιδαγωγούς. Τας απαιτήσεις ταύ-
τας ούδόλως εξασφαλίζει ή εφαρμοζόμενη τακτι-
κή της επαναλήψεως τάξεως ή τάξεων.

Ένας τρόπος επιτυχούς αντιμετώπισεως
του προβλήματος κατά μέγα μέρος είναι ή δια-
φοροποίησης της εκπαίδεσεως επί τη βάσει των
επιστημονικώς παραδεκτών σήμερα και ή προσα-
ρμογή των επί μέρους προγραμμάτων προς
τας νοητικές δυνατότητας των μαθητών. Τούτο
θα έχη ως αποτέλεσμα την μείωσιν των κατ'
έτος απορριπτομένων μαθητών από 18-20% εις
το ελάχιστον. Έπομένως είναι ανάγκη, όπως το
καχύτερον οργανωθούν ειδικά σχολεία-τάξεις με
σκοπόν την εκπαίδευσιν των νοητικώς καθυστε-
ρημένων παιδιών. Έλλείπει άλλων κριτηρίων
αναγνωρίσεως των νοητικώς καθυστερημένων
μαθητών, οι οποίοι θα ένταχθούν εις τας ειδικάς
τάξεις-σχολεία, δύναται να χρησιμοποιηθή ή
σχολική καθυστέρησις 2 και άνω έτη.

Παραλλήλως θα πρέπει να οργανωθούν και
αι σχολιατρικά και Ιατροπαιδαγωγικά υπηρε-
σία κατά τοιούτον τρόπον, ώστε με την συμ-
μετοχήν του ψυχολόγου, του ψυχιάτρου και

του ειδικού παιδαγωγού να άσκηται συστηματι-
κός έλεγχος επ' όλων των μαθητών, να γίνεται
επιστημονική άκτίμησις των νοητικών Ικανότη-
των και στοιχείων της προσωπικότητος αυτών
και να επιτυγχάεται ή διαπίστωση βαθμού
ώριμότητος αυτών. Επί τη βάσει των δεδομένων
τούτων οι μαθηται θα κατευθύνωνται εις άνάλο-
γα προς αυτούς προγράμματα.

Περαιτέρω θα πρέπει να καταβληθή προσ-
πάθεια εφαρμογής της αρχής της εξατομικευμέ-
νης διδασκαλίας. Η συστηματική έρευνα της
επιστήμης, ως γνωστόν, κατέληξεν εις τα κάτωθι
συμπεράσματα:

1. Ότι αι άτομικαι διαφοραι είναι τοσαύτης
εκτάσεως και τοιαύτης ποικιλίας, ώστε δυσκόλως
δύναται να ταξινομηθούν εις όμοιογενεις ομάδας,
αι όποιαι θα περιλαμβάνουν πλείονα των δύο ή
τριών ατόμων (BURR, 1931).

2. Ο SAUNDERS (1941) απέδειξεν ότι οι
μαθηται, γενικώς, δέν μανθάνουν περισσότερα με
την επανάληψιν τάξεως ή τάξεων και ότι αι
επιπτώσεις επί της προσωπικότητος, του χαρα-
κτήρος και της ψυχικής των υγείας γενικώτερον
είναι επιζήμιαι. Τα πορίσματα δέ αυτού έπεβε-
βαιώθησαν υπό των COFFIELD και BLOM-
MERS (1956).

3. Αι δοκιμασθείσαι καινοτομίαι, όπως του
σχολείου άνευ τάξεων (NONGRADED
SCHOOL), της διδασκαλίας με την συνεργα-
σίαν περισσοτέρων του ένός διδασκάλων
(TEAM TEACHING), της προγραμματισμένης
διδασκαλίας (PROGRAMMED INSTRUCTION),

ΠΙΝΑΞ 3

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΔΕΙΚΤΟΥ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗΣ ΚΑΙ ΒΑΘΜΟΥ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΣΧΟΛΕΙΟΝ

Δ.Ν.	ΣΧΟΛΕΙΑ					
	2ον ΑΙΓΑΛΕΩ	18ον ΠΕΙΡΑΙΩΣ	1ον ΜΕΤΑΜΟΡΦ.	1ον ΤΕΡΨΙΘΕΑΣ	81ον ΠΕΤΡΑΛΩΝ.	2ον ΤΑΥΡΟΥ
121-130	0 1 2-	0 1 2-	0 1 2-	0 1 2-	0 1 2-	0 1 2
111-120	2	4	4	1	8	4
101-110	8	11 1	5	5	9	9
91-100	13	19 5 1	17 3	17	17 2	18
81-590	19 2	12 2	24 3	34 2 1	32 2	42 3 1
71- 80	9 6	3 2	14 4 1	18 2 2	27 5	16 4 2
61- 70	6 - 2	4 2 2	11	19 2 4	8 1 1	11 - 3
51- 60	2 4 1	2	6 3 1	8 1	4 2 2	3 1
41- 50	- 1	3	2 3	2	1 3	2 - 2
31- 40	2	1			1	1
21- 30	-				1	
ΣΥΝΟΛΟΝ	61 13 3	55 13 7	83 16 2	104 7 8	105 13 8	106 9 8

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΠΙΝΑΚΟΣ 3

110ον ΑΘΗΝΩΝ			2ον ΠΑΓΚΡΑΤ.			3ον ΠΑΓΚΡΑΤ.			5ον ΠΑΓΚΡΑΤ.			6ον ΑΓ. ΒΑΡΒ.			13ον ΝΙΚΑΙΑΣ			ΣΥΝΟΛΟΝ			ΓΕΝ. ΣΥΝ.			
0	1	2	0	1	2	0	1	2	0	1	2	0	1	2	0	1	2	0	1	2	α	β	γ	
0	1	2	0	1	2	0	1	2	0	1	2	0	1	2	0	1	2	0	1	2				35
6			5			2			3									35						35
4			7			2			7			2			1			63						63
17	1		13	1		5		1	3			6			10	1		147	9	1				157
12	2	1	18			11	1		2			24			14	3		251	23	4				278
4	1		6			5						16	1	1	9	4	1	136	30	7				173
2			2	1		3			1			6	5		9	6	1	81	17	11				109
			1			1						8	2	1	3	4	4	39	20	11				70
1												1						10	6	9				25
																		2	1	2				5
																				1				1
																		1						1
46	4	1	51	3	0	29	1	1	16	0	0	63	8	2	46	19	6	765	106	46				917

των διδασκικών μηχανών (TEACHING MACHINES) κ.ά. απέδειχθη ότι έχουν πολύ καλά αποτελέσματα.

Γενικώς η οργάνωσις τῆς ἐκπαιδεύσεως ὡς καὶ τὸ εἶδος καὶ ἡ μορφή τῆς παρεχομένης ἐκπαιδεύσεως πρέπει νά:

1. Ἐπιτρέπη εἰς ἕκαστον τῶν μαθητῶν νά προχωρή ἀναλόγως τῶν δυνατοτήτων του καὶ ἱκανοτήτων του.

2. Εἶναι μία εὐχάριστος ἐμπειρία διὰ τὸν μαθητήν.

3. Μὴν ὑποφέρῃ ὁ μαθητὴς ἀπὸ τὸν φόβον τῶν τιμωριῶν ἢ τῆς μὴ προαγωγῆς.

4. Ὑπάρχη διαρκῆς ἐλεγχος καὶ ἐκτίμησις τοῦ ἔργου τοῦ μαθητοῦ καὶ ἀπονομή τῆς ἀναλόγου ἀμοιβῆς.

5. Παρέχεται διαρκῆς ἐνίσχυσις διὰ τὰς ἐπιτεύξεις τοῦ μαθητοῦ.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΙΝΑΚΟΣ 3

Τοῦτο σημαίνει: α) ὅτι 17% τῶν μαθητῶν, οἱ ὅποιοι δὲν εἶχον σχολικὴν καθυστέρησιν εὐρέθησαν ἔχοντες Δείκτην Νοσημοσύνης κάτω τοῦ 80. Οὗτοι δυνατόν νά ταξινομηθοῦν εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν μαθητῶν, οἱ ὅποιοι ἐπιτυγχάνουν διὰ τῆς πλήρους ἀξιοποιήσεως ἀπασῶν τῶν δυνατοτήτων των καὶ διὰ τῆς καταβολῆς μεγίστης προσπάθειας (OYERACHIEYERS).

β) ὅτι 46% τῶν μαθητῶν μὲ σχολικὴν καθυστέρησιν ἐνὸς ἔτους ἦσαν καὶ νοητικῶς καθυστερημένοι (Δ.Ν. κάτω τοῦ 80).

γ) ὅτι 1) 74% τῶν μαθητῶν μὲ δύο καὶ ἄνω ἔτη σχολικὴν καθυστέρησιν ἦσαν καὶ νοητικῶς καθυστερημένοι (Δ.Ν. κάτω τοῦ 80) καὶ ὅτι

2) 26% τῶν μαθητῶν, οἱ ὅποιοι εἶχον σχολικὴν καθυστέρησιν δύο καὶ ἄνω ἔτη δὲν ἦσαν νοητικῶς καθυστερημένοι (Δ.Ν. ἄνω τοῦ 80). Τὸ τελευταῖον τοῦτο δυνατόν νά ὀφείλεται εἰς τὴν μὴ πλήρη ἀξιοποίησιν τῶν δυνατοτήτων των, λόγῳ ἀτομικῶν, οἰκογενειακῶν, σχολικῶν καὶ ἄλλων ἐμποδίων ὀφειλομένων εἴτε εἰς τὸ ἄτομον εἴτε εἰς τὸ περιβάλλον του (UNDERACHIEYERS).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Ἀγγελῆ, Ἰ.: «Γιατὶ ἀπορρίπτονται 75.000 μαθητὲς κάθε χρόνο στὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο Περιοδικὸν «Νέο Σχολεῖο» 1965, 15; 191-192.
2. Burr, Marvin Y: A study of homogeneous grouping. Teachers college: Columbia University, 1931.
3. Coffield, William H. καὶ Blommers Paul: «Effects of non-promotion on educational achievement in the elementar school», journal of educational psychology 1956, 47: 235-250.
4. Dunn L. M.: Exceptional children in the schools, New York: Holt, Rinehart and Winston Inc., 1963.
5. Πετρούλακη, Ν.: Σχολικὴ ἐπίδοση καὶ Νοσημοσύνη, 1967.
6. Ρούσκα, Γ.: Τὰ καθυστερημένα καὶ δύσκολα παιδιὰ στὴν οἰκογένεια καὶ στὸ σχολεῖο, Λαμία 1961.
7. Saunders, Carleton M.: Propmotion or failure for the elementary school pupil teachers college, Columbia University, 1941.
8. Τριανταφύλλου, Τρ.: «Προβλήματα ἀγωγῆς

διά καθυστερημένα παιδιά», Δελτίον Ὑπηρεσίας Μελετῶν καὶ Συντονισμοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, τόμος Δ', τεῦχος 6, Ἀθῆναι 1960.

9. Τσακρῆ, Παναγ.: Ἡ εὐφυΐα τῶν Ἑλληνοπαίδων τῆς σχολικῆς ἡλικίας, Ἀθῆναι 1970.
 10. Τσιμπούκη, Κωνστ.: «Ἐκτασις τοῦ προβλήματος τῆς νοητικῆς καθυστέρησεως», Ἑλληνοχριστιανικὴ Ἀγωγή, 1972, 207:55-62.

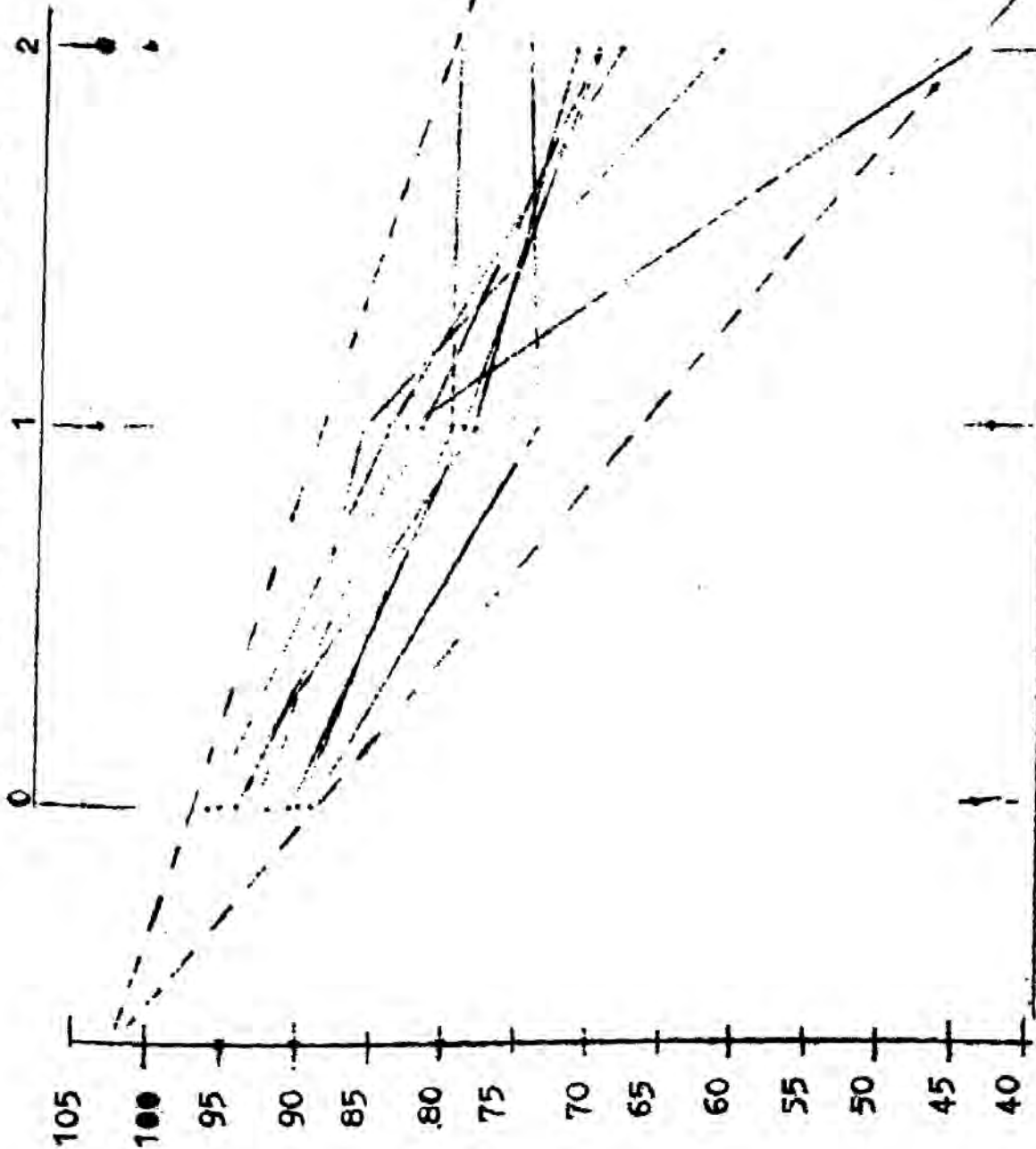
11. Τσιμπούκη, Κωνστ.: «Ἐννοια καὶ ὄρισμός τῆς νοητικῆς καθυστέρησεως», Ἑλληνοχριστιανικὴ Ἀγωγή, 1971, 204:231-236.
 12. Τσιμπούκη, Κωνστ.: «Κατηγορίαι νοητικῶς καθυστερημένων» Ἑλληνοχριστιανικὴ Ἀγωγή» 1972, 211: 163-167.

ΠΙΝΑΞ Η' 4

ΜΕΣΟΙ ΟΡΟΙ ΔΕΙΚΤΙΟΥ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΕΩΣ ΚΑΤΑ ΣΧΟΛΕΙΟΝ ΚΑΙ ΕΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΕΩΣ

Δ.Ν.	ΣΧΟΛΕΙΑ											
	2ον Αιγάλεω	18ον Πειραιῶς	1ον Μεταμορφώσεως	1ον Τερψιθέας	81ον Πετραλώνων	2ον Τούρου	110ον Ἀθηνῶν	2ον Παγκρατίου	3ον Παγκρατίου	5ον Παγκρατίου	6ον Ἀγ. Βαρβάρας	13ον Νικαίας
Ἄνευ σχολικῆς καθυστέρησεως	95,17	91,9	93,2	89,9	95,8	94,18	102,2	102,1	96,1	111	88,1	90,2
Μὲ ἓνα ἔτος σχολ. καθυστέρησεως	78,57	86,2	83,0	79,8	83,9	82,16	95,5	82,2	95,5	-	74,3	79,1
Μὲ δύο καὶ ἄνω ἔτη σχολ. καθυστέρησ.	72,2	62,7	45,4	80,5	73,7	75,5	95,5	δ	δ		75,5	70,5
Πιθανότης	P<01	P<0,01	P<05	P<05	P<00	P<001	P<05	P<05	δ		P<001	P<001

ΕΤΗ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΕΩΣ

Σ Χ Ε Δ Ι Α Γ Ρ Α Μ Μ Α Ι

ΜΕΣΟΙ ΟΡΟΙ ΔΕΙΚΤΟΥ ΝΟΗΜΟΥΝΗΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΕΩΣ ΚΑΤΑ ΕΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΩΝ ΠΡΟΗΓΜΕΝΩΝ ΧΩΡΩΝ

ΛΑΜ. ΚΟΡΔΟΥ, Γεν. Γραμματέως
Διδασκ. Συλλόγου ΙΓ' Περιφ. 'Αθηνών

Είναι γνωστόν εις όλους, ότι χάρις εις τὰ τεχνικά επιτεύγματα τῆς ἐπιστήμης καὶ τοῦ τεχνικοῦ Πολιτισμοῦ κατὰ τὴν τελευταίαν μεταπολεμικὴν περίοδον αἱ συνθήκαι τῆς ζωῆς, τὸσον αἱ ὕλικοι ὅσον καὶ αἱ πολιτιστικαί, ἔχουν ἀλλάξει ριζικῶς.

Ἡ τεχνικὴ πρόοδος καὶ ἡ αὐξουσα ὕλική εὐημερία δὲν ἔχει προηγούμενον. Ὁ 20ὸς αἰὼν τὸν ὁποῖον διανύομεν, ἔχει δημιουργήσει πραγματικὴν ἐπανάστασιν εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς τοῦ πολιτισμοῦ. Εὐρισκόμεθα εἰς μίαν ἐποχὴν, κατὰ τὴν ὁποῖαν τὰ πάντα βαίνουν μετὰ ἰλιγγιώδη ταχύτητα, ὥστε μᾶς εἶναι δύσκολον νὰ παρακολουθήσωμεν τὴν συνεχῆ ἐξέλιξιν τῶν πραγμάτων καὶ ἀκόμη δυσκολώτερον νὰ φαντασθῶμεν τί μᾶς ἐπιφυλάσσει τὸ μέλλον.

Ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος ἔχει εἰς τὴν διάθεσίν του τόσα ἀγαθὰ καὶ μέσα ψυχαγωγίας, ὅσα οὐδέποτε ἄλλοτε. Ἡ ἀνάμνησις ὁμῶς τῶν καταστροφῶν τοῦ τελευταίου πολέμου, ἡ ρευστοποίησις ὅλων τῶν παλαιῶν ἠθικῶν ἀξιών καὶ ὁ ὄλον ἐνισχυόμενος φόβος ἐνὸς ἀτομικοῦ πολέμου ἔχουν καταστρέψει τὸ αἶσθημα τῆς ἀσφαλείας του.

Καὶ γεννᾶται εὐλόγως τὸ ἐρώτημα: Εἶναι ἄραγε εὐχαριστημένος καὶ εὐτυχημένος ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν ἀφθονίαν τῶν ἀγαθῶν καὶ ψυχαγωγικῶν μέσων, ποὺ ἔχει εἰς τὴν διάθεσίν του; Τὰ τεχνικὰ επιτεύγματα μετὰ τὰς ἀψύχους μηχανὰς ἐχάρισαν εἰς αὐτὸν τὴν εὐτυχίαν; Τοῦ ἔδωσαν τὴν γαλήνην καὶ τὴν ψυχικὴν ἡρεμίαν ἢ τὸν ἔκαμαν νὰ κατέχεται ἀπὸ ἀγωνίαν καὶ ἀνησυχίαν;

Δυστυχῶς συμβαίνει τὸ δεύτερον. Ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος ἀγωνίζεται, κοπιᾶζει, ταλαιπυρεῖται καὶ ἀπενίξει τὸ μέλλον μετὰ περισσότερον φόβον καὶ δισταγμὸν. Ἐγινε κυρίαρχος τῶν θαλασσῶν καὶ τοῦ ἀέρος, ἐπέτυχε τὴν διάσπασιν τοῦ ἀτόμου, ἀνέβη εἰς τὰ δυσθεώρητα ὕψη μετὰ τοὺς πυραύλους του καὶ κατέκτησε τὸ διάστημα. Ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν εὗρε τὴν πραγματικὴν του εὐτυχίαν. Δὲν κατάρθωσε νὰ πλησιάσῃ τὸν σκοπὸν, διὰ τὸν ὁποῖον τὸν ἔταξε ὁ Δημιουργὸς του.

Ἐὰν ρίψωμεν ἐν βλέμμα γύρω μας καὶ ἡρακολουθήσωμεν τὰ γεγονότα εἰς τὸν καθημερινὸν τύπον, θὰ διαπιστώσωμεν ὅτι γίνονται φρικτὰ πράγματα. Δυστυχῆματα καὶ παντὸς εἶδους ληστεία καὶ ἐγκλήματα βλέπουν καθημερινῶς τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος. Τὰ ψυχιατρικὰ ἱδρύματα εἶναι γεμᾶτα ἀπὸ τροφίμους. Τὰ παραστρατήματα καὶ ἡ ἐγκληματικότης τῶν ἀνηλικῶν κυρίως ἔχουν λάβει ἐπικινδύνους διαστάσεις.

Τὸ γεγονός αὐτὸ μᾶς ὑποχρεώνει σήμερον, νὰ ἐξετάσωμεν καὶ ἀναπτύξωμεν εὐρύτερον καὶ βαθύτερον τὸ σοβαρὸν πρόβλημα τῆς ἐγκληματικότητος, τὸ ὁποῖον τελευταίως κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς θερινῆς περιόδου ἐνεφανίσθη ἐντονώ-

τερον καὶ εἰς τὸν ἑλληνικὸν χῶρον, μετὰ τὴν διάταξιν τῆς ληστείας τῆς Κηφισιάς.

Ἀλλὰ πρὶν προχωρήσωμεν εἰς τὴν καθόλου ἐξέτασιν καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ τόσον σοβαροῦ προβλήματος τῆς παιδικῆς ἐγκληματικότητος εἰς τὴν κοινωνίαν τῶν προηγμένων κρατῶν, σκόπιμον εἶναι νὰ παρακολουθήσωμεν τὴν ὄλην θεώρησιν τοῦ προβλήματος ἀπὸ τὸ στάδιον τῆς γεννήσεώς του. Καὶ πρῶτον:

«Ἐγκληματικότης» εἶναι ἡ πρὸς τὸ ἐγκλημα τάσις.

Ἡ ἰδιότης ἢ τὸ γνώρισμα, τὸ ὁποῖον χαρακτηρίζει τὸν ἐγκληματιαν, τὸ σύνολον τῶν ἐν τινὶ χώρῃ τελουμένων ἐγκλημάτων.

Ἡ ἐγκληματικότης ὑπὸ τὴν ἐννοίαν τῆς τάσεως πρὸς τὸ ἐγκλημα εἶναι κοινωνικὸν φαινόμενον, τὸ ὁποῖον ἀπαντᾶται εἰς κάθε χώραν, εἰς κάθε κοινωνίαν, ὁ βαθμὸς δὲ ἀναπτύξεως αὐτῆς ἐξαρτᾶται ἀπὸ πολλοὺς συντελεστάς: πολιτισμοῦ, παιδείσεως, οικονομικῆς καταστάσεως, θρησκείας κ.λ.π.

Ἡ ἐν τῶν ὄρων ὁμῶς «παιδικὴ ἐγκληματικότης» χαρακτηρίζομεν κάθε σοβαρὰν ἀπόκλισιν τῶν νέων ἀπὸ τοὺς κανόνας διαβιώσεως, τοὺς ὁποῖους ἐθέσπισαν οἱ ἐνήλικοι μᾶς ὠριμένης κοινωνίας.

Ὁ νέος, ὁ ὁποῖος δὲν δύναται νὰ εὕρῃ εἰς τὸ περιβάλλον του τὴν κατάλληλον τροφήν καὶ τὰς εὐκαιρίας διὰ μίαν κανονικὴν, κατὰ τὴν γνώμην του, ἀνάπτυξιν, ἀντιδρᾷ βιαίως καὶ ἐνοχλεῖ τοὺς μεγαλυτέρους. Τὸ παιδί λ.χ., τὸ ὁποῖον εὐρέθῃ εἰς ἐχθρικὴν περιβάλλον, χάνει τὴν ἐμπιστοσύνην, τὴν ὁποῖαν εἶχε πρὸς τοὺς μεγάλους καὶ κηρύττει τὸν πόλεμον ἐναντίον τῶν.

Οὕτω βαθμηδὸν γίνεται παιδικὸς ἐγκληματίας.

Αἱ αἰτίαι τῆς παιδικῆς ἐγκληματικότητος, παρὰ τὰς ἐρεῦνας, αἱ ὁποῖαι ἔγιναν κατὰ καιροὺς, ἐξακολουθοῦν νὰ παραμένουν κατὰ τὸ πλεῖστον ἀγνωστοί. Πλὴν ὁμῶς, διὰ νὰ καταπολεμήσωμεν τὰς ψυχικὰς ἀσθενείας καὶ τὴν ἐγκληματικότητα, αἱ ὁποῖαι μαστίζουν τὴν σημερινὴν γενεάν, πρέπει νὰ στρέψωμεν ἀκεραίαν τὴν προσοχήν μας πρὸς τὴν παιδικὴν ἡλικίαν καὶ νὰ συλλάβωμεν τὴν παιδικὴν ἐγκληματικότητα εἰς τὴν γένεσίν της. Τοῦτο ὡς ἐπιτευχθῆ κυρίως μετὰ τὴν κατάλληλον ἀσγησιν τῆς κοινωνικῆς προνοίας καὶ τὴν συστηματικὴν ἐξέτασιν τῶν παιδιῶν πρὸ τῆς εἰσόδου τῶν εἰς τοὺς παιδι οὗς σταθμούς, τὰ νηπιαγωγεῖα αἱ τὰ σχολεῖα.

Ἡ ψυχολόγος Ποταμιάνου, ἀναφερομένη εἰς τὸ θέμα αὐτό, ὑποστηρίζει ὅτι, διὰ νὰ καταστήσωμεν τὸν ἄνθρωπον εὐτυχῆ καὶ δημιουργικόν, πρέπει νὰ ἀναζητήσωμεν τὰ αἴτια, τὰ ὁποῖα θέτουν φραγμούς εἰς τὴν ἐλευθέραν ἀνάπτυξιν τῆς προσωπικότητός του καὶ εἰς τὴν κοινωνικὴν του προσαρμογήν. Καὶ πράγματι, ἡ βᾶσις τῆς ὄλης ψυχικῆς προφυλάξεως στηρίζε-

ται εις την κοινωνικήν προσαρμογήν του παιδιού, ιδιαιτέρως κατά την μικράν του ηλικίαν (προσχολική - σχολική και μετασχολική).

Οι περισσότεροι τών συγχρόνων παιδαγωγών και ψυχολόγων παραδέχονται ότι τὸ περιβάλλον τὸ οἰκογενειακὸν ἢ τὸ κοινωνικὸν εἶναι κυρίως ἡ αἰτία τῆς δυσχεροῦς προσαρμογῆς του.

Ὅλοι αἱ σύγχρονοι στατιστικαὶ ὁμιλοῦν περὶ αὐξήσεως τῆς παιδικῆς ἐγκληματικότητος. Ἡ ἐγκληματικότης εἰς τὴν χώραν μας διαφοροποιεῖται. Παρὰ τὸ γεγονός ὅτι ὠρισμένα ἀντικοινωνικά ἐγκλήματα εὐρίσκονται εἰς συνεχῆ κάμψιν, ἀπὸ τοῦ 1960 ὠρισμένα ἄλλα, ὡς εἶναι: αἱ πλαστογραφίαι, αἱ ληστεῖαι, αἱ κλοπαὶ καὶ αἱ σωματικαὶ βλάβαι παρουσιάζουν αὐξησιν. Ἡ διαπίστωσις αὐτῆ ὁδηγεῖ εἰς τὸ ἐρώτημα: Θὰ δημιουργηθῆ καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὸ προσεχὲς μέλλον τὸ πρόβλημα τῆς ἰδιοτύπου ἐγκληματικότητος, τὸ ὁποῖον ἀντιμετωπίζουν αἱ οἰκονομικῶς προηγμένα ἡχώραι τῆς Δύσεως; Τὸ πρόβλημα, δηλαδή, τῆς ἐξάρσεως τῶν φαινομένων βίας, αὐξήσεως τῆς τοξικομανίας, τῶν αὐτοκτονιῶν κ.λ.π. με κορύφωμα τὴν ἐμφάνισιν τοῦ ὠργανωμένου ἐγκλήματος; Αἱ ἀπόψεις τῶν δυναμένων νὰ ἔχουν γνώμην, ἐπὶ τοῦ θέματος, διχάζονται. Ἐκ κυβερνητικῶν παραγόντων ἔχει ὑποστηριχθῆ ὅτι ἡ Χώρα μας θὰ ἐκφυγῆ τοῦ κανόνος. Τοῦτο βασιζοῦν εἰς τὸ γεγονός ὅτι τὸ ὠργανωμένον ἐγκλημα εἰς τὴν Ἑλλάδα εἶναι ἄγνωστον. Ἡ χρῆσις τῶν ναρκωτικῶν εὐρίσκειται εἰς χαμηλὰ ἐπίπεδα, παρὰ τὴν διεθνῶς παρυσιαζομένην αὐξησιν τῶν τοξικομανῶν. Αἱ ἐκδηλώσεις βίας ἐμφανίζονται μεμονωμένα, ἡ δὲ ἑλληνικὴ νεολαία κατατάσσεται μεταξὺ τῶν καλλιτέρων νεολαιῶν τοῦ κόσμου. Ἀντιθέτως, οἱ κοινωνιολόγοι, ψυχολόγοι καὶ ἄλλοι εἰδικοί ὑποστηρίζουν ὅτι καὶ ἡμεῖς δὲν θὰ ἐκφύγωμεν τοῦ κανόνος. Παρακολουθοῦν τὴν ἐξέλιξιν τῶν ἑλληνικῶν πραγμάτων καὶ ἐκφράζουν φόβους, ὅτι ἡ ταχεῖα οἰκονομικὴ ἐξέλιξις θὰ δημιουργήσῃ πρόβλημα ἰδιοτύπου ἐγκληματικότητος κατὰ τὴν προσεχῆ 20ετίαν.

Πρόσφατος ἐπίσημος ἀνακοίνωσις ἀναβιβάζει τὸ κατὰ κεφαλὴν εἰσόδημα τῶν Ἑλλήνων εἰς 1.180 δολλάρια. Τὸ γεγονός αὐτὸ ἀποδεικνύει ὅτι εἰσῆλθομεν εἰς τὸ στάδιον τῆς ταχείας οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως. Κατὰ τὸ στάδιον τοῦτο δημιουργεῖται συνήθως ἓνα κύκλωμα δυναμικῶν ἀλλαγῶν, τὸ ὁποῖον ἐπιφέρει κατὰ κανόνα τὴν διαφοροποίησιν τῆς ἐγκληματικότητος ὑπὸ τὴν ἰδιότοπον τοιαύτην.

Ἐξετάζοντες ἀκόμη τὰ ἐπίσημα στοιχεῖα τοῦ Ο.Η.Ε. παρατηροῦμεν ὅτι ὁ ἀστικὸς πληθυσμὸς εἰς τὴν Ἑλλάδα ἠυξήθη κατὰ τὴν 10ετίαν 1951-61 κατὰ 6,5%. Ἐνῶ ἦτο τὸ 36% τοῦ συνολικοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας. ἀνῆλθεν εἰς τὸ 43,3% με ἀνάλογον μείωσιν τοῦ ἡμιαστικοῦ πληθυσμοῦ κυρίως: καὶ ἡ αὐξησις συνεχίζεται με πλέον ἐντονον ρυθμόν, με ἀποτέλεσμα ἡ πρωτεύουσα μας ἀπὸ 1.378.000 κατοίκους κατὰ τὸ 1960 νὰ φθάσῃ καὶ ὑπερβῆ τοὺς 2.500.000. Ἡ πληθυσμιακὴ αὐτὴ κινητικότης ἐδημιούργησεν ἤδη προβλήματα ἀπασχολήσεως, στεγαστικά καὶ δημογραφικά. Οἱ εἰδικοί ὑποστηρίζουν, ὅτι ἡ συνέχισις τῆς ἐκβιομηχανιοποιήσεως τῆς χώ-

ρας ἐπέφερε ἤδη ριζικὴν, πολιτιστικὴν καὶ κοινωνικὴν ἀναδόμησιν, ἡ ὁποία θὰ ἐπιταθῆ κατὰ τὴν προσεχῆ 20ετίαν. Θὰ ἔχωμεν, οὕτω, δημιουργίαν βιομηχανικῶν περιοχῶν με προβλήματα ἐργασιακῶν σχέσεων, συγκρούσεις ἐπὶ θεμάτων ἀμοιβῆς, ὥρων ἀπασχολήσεως καὶ συνθηκῶν ἐργασίας. Παραλλήλως ἡ δυσχέρεια ἡ ἡ κακὴ προσαρμογὴ τοῦ ἀστικοποιουμένου πληθυσμοῦ εἰς τὸ νέον ἐργασιακὸν καὶ κοινωνικοπολιτιστικὸν περιβάλλον ἀναμένεται, ὅτι θὰ δημιουργήσουν προβλήματα ψυχικῆς ὑγιεινῆς, τὰ ὁποῖα θὰ ὀφείλωνται, φυσικά, εἰς τὴν ὑπερβάλουσαν ἐργασίαν, τὰς ἐντάσεις κλπ. Ταῦτα θὰ ἐπιτείνουν αἱ καθημερινῶς αὐξανόμενα «περιτταὶ ἀνάγκαι», αἱ ὁποῖαι ἐπιβάλλονται ὑπὸ τῆς καταναλωτικῆς κοινωνίας, πρὸς τὴν ὁποῖαν βαδίζομεν, ἡ δίψα νέων βιωμάτων καὶ γενικῶς αἱ δευτερογενεῖς ἀνάγκαι.

Οὕτω θὰ ἀρχίσουν νὰ ἐμφανίζονται τὰ πρῶτα συμπτώματα τῆς ἐγκληματικότητος τῆς εὐημερίας. Τὸ γεγονός αὐτὸ καταδεικνύεται, ἐὰν προσέξωμεν καὶ πάλιν τοὺς ἀριθμοὺς τῆς στατιστικῆς.

Εἰς τὰ πεπραγμένα τῆς Χωροφυλακῆς τοῦ 1971 ἀναφέρεται ὅτι ἀπὸ τοῦ 1965 καὶ ἐφ' ἑξῆς παρατηρεῖται αὐξησις τῶν συλλαμβανομένων κακοποιῶν εἰς τὰς ἀστικὰς περιοχάς. Δημιουργοῦνται ζῶναι ἐνδημούσης ἀθλιότητος με αὐξουσαν ἐγκληματικότητα, ἡ ὁποία μᾶς λέγει ὅτι ἡ ἐγκληματικότης διαφοροποιεῖται.

Καὶ ἐνῶ ὅλα τὰ ἄλλα ἐγκλήματα παρουσιάζουν μείωσιν, αἱ σωματικαὶ βλάβαι ἐκ προθέσεως αὐξάνονται συνεχῶς. Ἀπὸ 1342 κατὰ τὸ 1960 ἀνῆλθον εἰς 1590 κατὰ τὸ 1970. Αἱ κλοπαὶ ἀπὸ 3049 ἀνῆλθον εἰς 4415 καὶ αἱ ληστεῖαι ἀπὸ 28 εἰς 40. Καὶ τοῦτο ὀφείλεται περισσότερο εἰς τὴν ἀστικοποίησιν μεγάλου μέρους τοῦ πληθυσμοῦ κατὰ τὴν ἀνωτέρω 10ετίαν, με κύριον πόλον ἐλξεως τὴν πρωτεύουσαν.

Πάντα τὰ ἐκτεθέντα ἀποδεικνύουν, ὅτι ἡ, ἔστω κάπως μικρά, αὐξησις τῶν προαναφερθέντων ἐγκλημάτων εἶναι συνεχῆς καὶ ἀκολουθεῖ τὸν ρυθμὸν τῆς οἰκονομικῆς προόδου τῆς χώρας καὶ τὴν μετακίνησιν τοῦ πληθυσμοῦ πρὸς τὰ ἀστικά κέντρα.

Ἀντιλαμβάνεται κανεὶς ποῖα θὰ εἶναι ἡ αὐξησις, ἐὰν ὁ ρυθμὸς συνεχισθῆ εἰς τὰς μεγάλας ἑλληνικὰς πόλεις τοῦ 2.000 μ.χ. ἐκ τῶν ὁποίων μόνον αἱ Ἀθῆναι θὰ ἔχουν πληθυσμὸν πλέον τῶν 4.000.000 κατοίκων. Ἀλλὰ καὶ πόσα ἐγκλήματα παραμένουν κάθε χρόνον ἐκτὸς στατιστικῆς, διότι συνεκαλύφθησαν;

Ἐξ ἄλλου ἓνα ποσοστὸν παιδιῶν εἶναι ὑπότροπα, τὸ ὁποῖον σημαίνει, ὅτι ἀποτελοῦν ἀπὸ κοινωνικῆς πλευρᾶς μίαν μόνιμον ἐγκληματικὴν ἔστιαν, ἡ ὁποία πρέπει νὰ ἐξουδετερωθῆ, καθὼς γίνεται καὶ με τὰς λοιμώδεις ἐστίας εἰς τὴν Ἰατρικὴν. Τὸ μόλισμα τῆς ἐγκληματικότητος εἶναι ἐξ ἴσου ἐπικίνδυνον, ὅπως καὶ τὸ μικροβιοφόρον. Σκοπὸς μας εἶναι νὰ γνωρίζωμεν ἀπὸ ἐνωρίς, διὰ τῆς συνεχοῦς παρακολουθήσεως, τὰ ψυχοπαθολογικῶς βεβαρημένα παιδιὰ καὶ νὰ λάβωμεν ὅλα τὰ κατάλληλα θεραπευτικὰ μέτρα.

Πρὶν ὁμως προβῶμεν εἰς τὴν λήψιν τῶν ἀναγκαίων μέτρων, πρωτεύει ἡ ἐξέτασις τῶν ἐγκλη-

ματογενών παραγόντων, οι οποίοι ευνουούν την γένεσιν και την ανάπτυξιν τῆς παιδικῆς ἐγκληματικότητος. Εἶναι δὲ οὗτοι: 1) Ἡ διαταραχὴ τῶν συναισθηματικῶν δεσμῶν καὶ σχέσεων τοῦ παιδιοῦ ἐντὸς τῆς οἰκογενείας, 2) αἱ κοινωνικοπολιτιστικαὶ καὶ κοινωνικο-οικονομικαὶ ἐπιδράσεις καὶ 3) οἱ βιολογικοὶ παράγοντες. Ἡ ἐξέτασις, ἡ γνῶσις καὶ ἡ συνειδητοποίησις ἐνὸς ἐκάστου τῶν ὡς ἄνω παραγόντων, ἀποτελεῖ τὸ ἀποτελεσματικώτερον μέσον θεραπείας τοῦ ὄλου προβλήματος.

1. ΔΙΑΤΑΡΑΧΗ ΤΩΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΩΝ ΔΕΣΜΩΝ ΚΑΙ ΣΧΕΣΕΩΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΕΝΤΟΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

Ὅλοι οἱ εἰδικοί οἱ ὅποιοι ἠσχολήθησαν μὲ τὸ θέμα αὐτό, συμφωνοῦν ἐπὶ τῆς ἀπόψεως ὅτι ἡ σημερινὴ οἰκογένεια μετεβλήθη ἢ μεταβάλλεται βαθμῶν καὶ βραδέως ἐν σχέσει πρὸς τὴν μορφήν καὶ δομὴν τῆς κατὰ τὸ παρελθόν.

Ἀπὸ τῆς πατριαρχικῆς οἰκογενείας, μὲ τοὺς αὐστηροὺς θεσμοὺς καὶ τὴν πειθαρχίαν, βαίνομε πρὸς μίαν δημοκρατικὴν τοιαύτην, ἡ ὅποια διακρίνεται ἀπὸ τὴν τάσιν τῆς ἀποκτήσεως ὀλιγοτέρων παιδιῶν. Παρὰ τὴν βλεπόμεν νὰ αὐξάνεται ἡ διχονομία, ἡ ἀνυπακοή, ἡ φιλονικία καὶ ἡ σύγερσις τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας. Ὁ βασικώτερος καὶ σπουδαιότερος δεσμὸς εἶναι φυσικὰ μεταξὺ τῆς μητέρας καὶ τοῦ παιδιοῦ.

Ἀπὸ τὸν συναισθηματικὸν αὐτὸν δεσμὸν ἐξαρτᾶται ἡ ὅλη ἐξέλιξις τῆς προσωπικότητος τοῦ παιδιοῦ. Διότι ἡ μητέρα καὶ γενικῶς ἡ οἰκογένεια εἶναι τὸ μοναδικὸν καὶ ἀναντικατάστατον θερμοκήπιον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου γεννᾶται, τρέφεται, αὐξάνεται καὶ διαπλάσσεται φυσιολογικῶς τὸ παιδί, προκειμένου νὰ διαμορφωθῇ εἰς ὠλοκληρωμένην προσωπικότητα. Ἡ δύναμις τῆς μητέρας εἶναι ἀνυπολόγιστος καὶ αἱ ἐπιδράσεις τῆς ἐπὶ τῆς σωματικῆς, πνευματικῆς, ἠθικῆς, κοινωνικῆς, θρησκευτικῆς καὶ καλαισθητικῆς ζωῆς τοῦ παιδιοῦ εἶναι τόσον ἰσχυραὶ, ὥστε αὐτὰ νὰ μείνουν μόνιμοι καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς του καὶ νὰ παίξουν ἀποφασιστικὸν ρόλον εἰς τὴν ἐν γένει διάπλασιν τοῦ χαρακτῆρος του.

Ἡ ἀπομάκρυνσις τὸναντίον τῆς μητέρας ἀπὸ τὸ παιδί κατὰ τὴν βρεφικὴν καὶ νηπιακὴν ἡλικίαν ἔχει σοβαρὸν ἀντίκτυπον ἐπὶ τῆς ψυχικῆς ἐξελίξεως αὐτοῦ. Εἶναι δυνατὸν αὕτη, νὰ γίνῃ σοβαρὰ ἀφορμὴ δημιουργίας ψυχικῶν νευρώσεων ἢ καὶ ἐγκληματικότητος ἀκόμη.

Ἐξ ἄλλου ὁ τεταραγμένος συζυγικὸς βίος ἐπιδρᾷ ἐρνητικῶς εἰς τὸν ψυχικὸν κόσμον τοῦ παιδιοῦ. Μολύνει τὴν ἀγνὴν ἀτμόσφαιραν τῆς ψυχῆς του καὶ τρομάζει τὸν λειτουργικὸν τῆς βίον. Καὶ δὲν εἶναι μόνον αἱ φανεραὶ διαφωνίαι τῶν γονέων ἀρνητικαὶ εἰς τὴν ὀρθὴν ἐξέλιξιν τοῦ παιδιοῦ, ἀλλὰ καὶ ὅποιαδήποτε προστριβὴ των, τὴν ὅποιαν ἀποκρύπτουν μετὰ περισκέψεως καὶ τὴν ὅποιαν διαισθάνεται.

Διότι τὸ παιδί ἔχει πλήρη ψυχικὴν ταυτό-

τητα μὲ τοὺς γονεὺς καὶ ἰδιαίτερος κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ζωῆς του.

Οὕτω ἡ κάθε διαφωνία ἢ προστριβὴ των δὲν διαφεύγει ἐκ τῶν εὐαισθητῶν ὑποσυνειδητῶν κεραιῶν τῆς ψυχῆς του, ἀλλὰ συλλαμβάνεται ἀμέσως καὶ γεννᾷ εἰς τὸν ψυχικὸν του κόσμον ἀγωνίαν καὶ φόβον, τὰ ὅποια προκαλοῦν βαθμῶν τοὺς ψυχικοὺς τραυματισμοὺς. Ἡ ἰκανότης αὐτῆ τοῦ παιδιοῦ ὑπάρχει ἀκόμη ἀνεπτυγμένη καὶ εἰς τὰ βρέφη. Εἶναι ἐσφαλμένη ἡ γνώμη τῶν γονέων, ὅτι τὸ παιδί τῶν 5 ἢ 6 μηνῶν δὲν ἀντιλαμβάνεται τὴν ὑπάρχουσαν μεταξὺ τῶν γονέων τεταραγμένην οἰκογενειακὴν ἀτμόσφαιραν. Ἡ ἐμφυτος ψυχικὴ ταυτότης του μὲ τοὺς γονεὺς τὸ καθιστᾷ κοινωνὸν τῶν προστριβῶν των καὶ τὸ κάμνει νὰ πάσχη ψυχικῶς καὶ νὰ ὑποφέρῃ. Ὑποσυνειδητῶς αἰσθάνεται ὅτι τὰ πρόσωπα, εἰς τὰ ὅποια ἔχει στερήσει τὴν ἰκανοποίησιν τῶν βιολογικῶν καὶ ψυχικῶν του ἀναγκῶν, ζοῦν μίαν διαφορετικὴν ζωὴν, ἀσυμβίβαστον πρὸς τὴν ἀποστολὴν των, ἡ ὅποια εἶναι ἰκανὴ νὰ τοῦ στερήσει τὴν ἀγάπην, τὴν λατρείαν, τὰς φροντίδας καὶ τὴν θυσίαν των δι' αὐτό.

Ὁ φόβος αὐτὸς γίνεται εἰς τὸ ὑποσυνειδητὸν του σπέρμα, τὸ ὅποιον εὐκόλως μὲ τὴν συνέχισιν τῆς ἐσφαλμένης διαγωγῆς τῶν γονέων θὰ βλαστήσῃ καὶ θὰ τοῦ δημιουργήσῃ ψυχικὰ συμπλέγματα, ἰκανὰ νὰ τὸ ὀδηγήσουν καὶ εἰς τὴν ἐγκληματικότητα.

Διὰ τὸ ἴδιον πρόβλημα ὁ καθηγητῆς Σπ. Καλλιᾶφας ἀναφέρει τὰ κάτωθι: «Αἱ ἐν γένει ἀνωμαλῖαι τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου πολλάκις προκαλοῦν παιδικὰς νόσους καὶ εἰδικώτερον πρὸ πάντων αἱ μυστικαὶ ἄλυτοι δυσχέρειαι τοῦ συζυγικοῦ βίου δύνανται νὰ βλάψουν σημαντικῶς τὴν ὑγείαν τῶν τέκνων των. Διότι αὐτό, κατὰ τινα ἐξ ἀρχῆς ὑπάρχουσαν ἀσυνειδητὸν ταυτότητα μετὰ τῶν γονέων, συναισθάνεται τὰς διαφωνίας καὶ συγκρούσεις αὐτῶν, ὅσονδῆποτε ἐπιμελῶς καὶ ἀν ἀποκρύπτωνται αὐταί, καὶ πάσχει, ὡς ἔαν αὐταὶ συμβαίνουν ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ». Ἐξ ἄλλου, ἡ δυσαρμονία τῆς συζυγικῆς ζωῆς καὶ ἡ ἔλλειψις ἀμοιβαίας ἀγάπης καὶ κατανοήσεως μεταξὺ τῶν γονέων εἶναι ὀλεθρία διὰ τὸ παιδί. Δὲν εἶναι κάτι τὸ ἀσύνηθες εἰς δυστυχεῖς γάμους νὰ γίνεταὶ τὸ παιδί τὸ ἀλεξικέραυτον τῶν πολλῶν ἀσυνειδητῶν καὶ πλεοναζόντων πρωτογόνων ἐνοστίκτων.

Ἀντιθέτως ἡ οἰκογενειακὴ συνοχή, ἡ ἀρμονικὴ συμβίωσις τῶν μελῶν τῆς, ἡ ἡρεμὸς ἀντιμετώπισις τῶν παιδικῶν παραπτωμάτων, ἡ συνεπὴς καὶ ἰδεώδης συμπεριφορὰ τῶν γονέων ἀπέναντι τῶν παιδιῶν, ἡ πραγματικὴ στοργὴ καὶ ἡ χαρούμενη οἰκογενειακὴ ἀτμόσφαιρα, παρέχουν τὸν κατάλληλον ὀπλισμὸν διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν καὶ τοῦ δυσκολωτέρου στενοῦ ἢ εὐρυτέρου κοινωνικοῦ περιβάλλοντος.

Ὅθεν συνάγεται, ὅτι ἡ διαταραχὴ τῶν συναισθηματικῶν δεσμῶν καὶ σχέσεων τοῦ παιδιοῦ ἐντὸς τῆς οἰκογενείας δημιουργεῖ τὸ εὐνοικὸν ἔδαφος διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐγκληματικότητος. Ἀλλὰ καὶ ἡ φυγὴ του ἐκ τῆς οἰκογενείας πρὸς τοὺς δρόμους καὶ τὰς συνοικίας ἐγκυμονεῖ νέους κινδύνους καὶ αὐξάνει εὐνοικῶς τὰς προῦ-

ποθέσεις διά τήν ανάπτυξιν τῆς ἐγκληματικότητος.

2. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ

Αἱ στατιστικά ἀποδεικνύουν, ὅτι ἡ παιδική ἐγκληματικότητα ἀναπτύσσεται περισσότερο εἰς τὰς πόλεις καί ὀλιγώτερον εἰς τήν ὑπαίθρον. Αἱ δυσμεεῖς κοινωνικοπολιτιστικά καί κοινωνικο-οικονομικά συνθήκαι εὐνοοῦν περισσότερο παντός ἄλλου τήν ανάπτυξιν τῆς ἐγκληματικότητος, εἰς ποσοστόν 80%.

Εἰς τήν κατηγορίαν αὐτήν περιλαμβάνεται ἕνα πλῆθος δυσμενῶν παραγόντων τῆς ζωῆς, ὡς εἶναι: ἡ ἀνεπαρκής καί ἀκατάλληλος κατοικία, ἡ κακή διατροφή, τὸ χαμηλὸν βιοτικὸν καί πνευματικὸν ἐπίπεδον, τὰ ἀκατάλληλα βιβλία καί ἐντυπα, ἡ παρακολούθησις κακῆς ποιότητος κινηματογραφικῶν καί τηλεοπτικῶν ἔργων, ἡ προσέλευσις εἰς κακόφημα κέντρα, ἡ ἔλλειψις ψυχαγωγίας, ἡ ζηλοτυπία, τὸ αἰσθημα τῆς κοινωνικῆς μειονεκτικότητος ἐναντι τῶν καλλιτέρων κοινωνικῶν τάξεων, ἡ φυγή πρὸς τὰς μεγαλοπόλεις καί τὸ ἐξωτερικὸν κ.ά.

Ἡ ἀνεπαρκής καί ἀκατάλληλος κατοικία, ἡ κακή διατροφή καί τὸ χαμηλὸν βιοτικὸν καί πνευματικὸν ἐπίπεδον ἐντὸς τῶν ὁποίων ζῆ, ἀναπτύσσεται καί διαπλάσσεται τὸ παιδί θεωρεῖται σοβαρὸν ἐμπόδιον εἰς τήν ἠθικὴν καί κοινωνικὴν διαπαιδαγώγησίν του. Καί τοῦτο, διότι ὄχι μόνον καλαὶ ἔξεις καί ἀρεταὶ δὲν δύνανται νὰ ἀναπτυχθοῦν εἰς τὸ ἀκατάλληλον σπίτι, ἀλλὰ συγχρόνως δημιουργεῖται εἰς αὐτὸ τὸ μῖσος, ἡ καχυποψία, ἡ ζηλοτυπία, ὁ φόβος καί τὸ συναισθημα κατωτερότητος, πού εὐνοοῦν τήν ἀνά-

πτυξιν τῶν ψυχικῶν νευρώσεων καί τῆς ἐγκληματικότητος.

Τὸ ἀκατάλληλον καί κακὸν βιβλίον καί ἐντυπον, τὸ ὁ οἶον κυκλοφορεῖ σήμερον, ἀνευ αὐστηροῦ ἐλέγχου ἐκ μέρους τῶν ἀρμοδίων Ἀρχῶν, καί τὸ ὅποσον διαβάζουν ἀπλήστως οἱ νέοι, ἐπιδρᾷ δυσμενῶς εἰς τήν ἠθικὴν καί κοινωνικὴν τῶν ἀνάπτυξιν.

Ἡ ψυχαγωγία ἀποτελεῖ ἀριστον μέσον καί ἀσκει εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ψυχικῆς διαπλάσεως τοῦ νέου. Πρέπει ὁμῶς ἡ ψυχαγωγία ἢ ὅποια ἀναβλύζει ἐκ τοῦ ἐντύπου, νὰ στερηθῆται τῆς νοσηρᾶς ὑφῆς, νὰ μὴ ἐμβάλλῃ τήν παιδικὴν ψυχὴν εἰς ὑπέρμετρον ἀγωνίαν καί νὰ μὴ παρεμβάλλωνται ἀκαλαίσθητοι γελοιογραφίαι ἢ σκηναὶ φρίκης μὲ ἀπαισίους μορφασμούς, διότι οἱ νέοι δὲν ἔχουν ἀνεπτυγμένην τήν κρίσιν τῶν καί δὲν δύνανται νὰ κρίνουν περὶ τῆς ἀξίας του. Χρειαζέται, λοιπόν, μεγάλη ἐπαγρύπνησις καί παρακολούθησις τοῦ σοβαροῦ τούτου προβλήματος, ἐκ μέρους τῆς οἰκογενείας, τοῦ σχολείου, τῆς ἐκκλησίας καί τῆς ὀργανομένης κοινωνίας, ἐάν θέλωμεν νὰ προφυλάξωμεν τὸν νέον ἀπὸ τὰς ἀρνητικὰς δυνάμεις τοῦ φθοροποιοῦ ἐντύπου, τὸ ὅποσον μὲ τὰ βλαβερὰ, τὰ ἀσεμνα καί πορνογραφικὰ περιεχόμενά του, ἐπηρεάζει ἀποφασιστικῶς τήν συναισθηματικὴν του ζωὴν, δημιουργεῖ ψυχικὰ τραύματα καί ὀδηγεῖ πολλακίς αὐτὸν εἰς τήν ἐνηθικότητα καί ἐγκληματικότητα. Ἡ Ἰδρυσις καί δημιουργία μαθητικῶν βιβλιοθηκῶν εἰς τήν οἰκογένειαν, τὰ σχολεῖα, τὰ ὄρφανοτροφεῖα κλπ. μὲ βιβλία μορφωτικοῦ περιεχομένου, ἀποτελεῖ τὸ καλλίτερον μέσον θεραπείας τοῦ ὅλου προβλήματος.

(συνεχίζεται)

ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΚΑΙ Η ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΟΧΙ

Του κ. ΦΟΥΣΤΑΝΑΚΗ ΕΜΜ.
Μετ/ντος διδ/λου-Ναυπακτίας

«'Ελέγαμε: 'Ενα Μαραθώνα ακόμα! 'Ελέγαμε: Μιά Σαλαμίνα ακόμα! 'Ελέγαμε: 'Ακόμα ένα Εικοσιένα! Και ήρτες τέλος Σύ, Μητέρα-Μέρα, όπου αγκάλιασες κι' ανύψωσες δλόκληρα τὰ περασμένα στον άνώτατο λυτρωτικό σκοπό τους, στον ύπέρτατό τους ήθικό 'Ιστορικό Ρυθμό...!»
(ΑΓΓΕΛΟΣ ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΣ)

Μεγαλόπρεπα, με έκτυφλωτική άνταύγεια και παγκοσμιότητα, ξεπροβάλλει και φέτος, ή δικαίωση όλων των 'Ελληνικών άγώνων, ή Ιστορική έπέτειος του «ΟΧΙ!».

Η μέρα αυτή, ύστερα από 32 χρόνια, ήρθε και πάλι, για νά μάς θυμίση τὸ αίματοποτισμένο μεγαλείο τῆς 'Ελλάδος μας, τὴν Ιδεαλιστική πανανθρώπινη σύνθεσή της, τὴν αίώνια και σταθερή βάση των Ιδεών και Ιδανικών της, τὴ μεγαλοσύνη της — «πού δέν μετριέται με τὸ στρέμμα, αλλά με τῆς καρδιάς τὸ πύρωμα και με τὸ αίμα» — τὴν άθανασία της, αλλά και άκόμη τὴν καταγωγή μας, τὸ χρέος μας, τὴς Ιερές πρὸς τὴν Ιστορία ύποχρεώσεις μας, τὰ καθήκοντά μας, τὴ μελλοντική μας πρὸς τὴ θυσία παρότρυνση, έκκίνηση και πορεία και τέλος τὸν ξαναβαφτισμό μας στὴν τεράστια κολυμπήθρα, πού εἶναι γεμάτη από τὰ δροσερά και Ιερά νάματα τῶν αναλλοίωτων πατροπαράδοτων 'Ελληνικών ἀρετῶν.

Τὸ θρυλικὸ «ΟΧΙ!», τὸ θετικώτερο του κόσμου «ΟΧΙ!», άκούστηκε τότε, καθαρὸ και άνένδοτο στὴ βία, κι' άκούεται άκόμη, σαν μιά μεγάλη θετική άρνηση «ΟΧΙ!».

Μέσα στο πνεῦμα του δισύλλαβου αὐτου χρησμοῦ — αν τὸ αὐτί μας τὸν άκούση, αν τὸ μάτι μας τὸν έρευνηση, αν ὁ νοῦς μας τὸν σκεφτή και αν ή καρδιά μας τὸν αίσθανθῆ — θά διακρίνωμε άπροσδιόριστες διαστάσεις περηφάνειας και μεγαλείου.

Αὐτὸ τὸ «ΟΧΙ!», οἱ Ιεροὶ παλμοὶ τῆς ένωμένης 'Ελληνικῆς ψυχῆς, τὸ έξέπεμψαν στα πέρατα του κόσμου, σαν έκπυρσοκρότηση φωτιάς, κι' έχάραξαν ανεξίτηλα τὴν πορεία του 'Εθνους μας.

Πρέπει νά ξεκαθαριστῆ και νά χωνευτῆ καλά στὴ συνείδησή μας, πὼς τούτη ή σταθερή άρνητική θέση και άπόκριση, δέν ήταν άρνηση και θέση ενὸς μόνο ανθρώπου, αλλά μονόπνοση άπάντηση και άμετακίνητη θέση ενὸς Λαοῦ, του 'Ελληνικοῦ! 'Ηταν έφτά έκατομύρια «ΟΧΙ!», εἰπωμένα με μιά πνοή, με μιά βούληση, με μιά κοινή άπεγνωσμένη άπόφαση!

Οἱ καθέδουσες 'Ελληνικές ἀρετές, με τὴν έκρηκτική σεισμική δόνηση του βροντεροῦ και άδισταχτου «ΟΧΙ!», έξύπνησαν, έγιναν έγερτήριο σάλπισμα, έγιναν τραγούδι και χείμαρρος τῆς

καρδιάς, έγιναν Ιδέα τῆς Λευτεριάς, έγιναν χρέος και πνεῦμα του 'Εθνικοῦ μας πεπρωμένου.

Η μονολεκτική αὐτή κοφτὴ λέξη τῆς 28ης 'Οκτωβρίου 1940 εἶναι παλιά ὡσο και ή 'Ελλάδα.

— «Μολὼν λαέ», εἶναι τὸ παλιὸ τῆς ὄνομα, τὸ αρχαίο. 'Αργότερα οἱ Βυζαντινοὶ πρόμαχοὶ τὴν εἶπαν άλλίως στα κάστρα τους: «Τὴν πόλιν τοῖς βαρβάροις οὐδέποτε ἔδωμεν». Τὸν Ιδιο λόγο στα φαράγγια του 21, τὸ γένος τὸν τραγούδησε μ' άλλα λόγια: «Καλύτερα μιάς ὥρας ἐλεύθερη ζωή...».

Τὸ «ΟΧΙ!» εἰπώθηκε κάτω από δυσμενεῖς για τὸν κόσμο συνθήκες. Αὐτὸ ἔχει μεγαλύτερη σημασία, γιατί ἔγινε μ' αὐτὸ τὸν τρόπο, μιά κληρονομιά ύψηλοφροσύνης τῶν νεωτέρων 'Ελλήνων κι' ένας πελώριος ήθικός τίτλος 'Εθνικῆς τιμῆς τῆς ἀδιάφθορης 'Αρετῆς αὐτῶν.

Ὁ πόλεμος του Σαράντα, δέν σταμάτησε με τὸ «ΟΧΙ!». 'Οχι βέβαια. Τούτο δέν στάθηκε μιά άπλή άπάντηση. 'Εγινε μέθη, παραζάλη και έθελούσια άνάληψη χρέους εκ μέρους ὄλων. 'Εγινε άγώνας, εὔπερ πάντων άγώνας». 'Εγινε μοχλὸς πολεμικῶν ανακατατάξεων και συγκρούσεων. 'Εγινε πνεῦμα θυσίας, πνεῦμα μέχρις ἔσχάτων αντίστασεως, πνεῦμα περιφρονησεως του θανάτου, πνεῦμα υπέρτατου καθήκοντος, πνεῦμα ήρωϊσμοῦ, πνεῦμα επιθέσεως, πνεῦμα, πού συνελόνισε και ἐφώτισε τὴν άνθρωπότητα, πνεῦμα, πού ἔδωσε άπρόσμενη άλλαγή στον πολεμικὸ τροχὸ, πνεῦμα, πού ἔγινε ὁ ρυθμιστικὸς παράγοντας τῆς άνάσας του καταπτοημένου και χαμηλά σκυμμένου κόσμου, πνεῦμα τέλος, θριάμβου και νίκης.

Η 'Ελλάδα μας μ' αὐτὴ τὴ νίκη ἔγινε ὀλοφώτεινη. 'Εγινε ὁ θεματοφύλακας τῶν Ιερῶν του κόσμου, ὁ φρουρὸς του πνεύματος, ὁ διδάσκαλος τῶν αἰώνιων ἀξιῶν.

Η άκατάλυτη ένότητα και συνοχή ὄλων, μὰ ὄλων, τῶν 'Ελληνικῶν ψυχῶν του Σαράντα, ἔδωσε τὸ εὔοσμο μέλι τῆς Νίκης, ἔφερε τὸ 'Εθνος στο άποκορύφωμα τῆς δόξας και ἔκαμε τὴν Ιστορία μας νά ὀγκωθῆ με νέες σελίδες, γραμμένες με αίμα και χρυσάφι, μέσα στις ὄποιοις φεγγαβολοῦν τὰ ὄνόματα: 'Ιβάν - Κορυτσά - Πρεμετή - 'Αργυρόκαστρο - Πόγραδετς - Κλεισούρα και άλλα!

Πέρασαν χρόνια από τότε πολλά. 'Αλλά ή τρισευλογημένη μνήμη τῆς ένδοξης έπετειου μας δέν ἔσβησε και οὔτε πρόκειται νά σβήση ποτέ. Ζή και θά ζῆ αἰώνια! Η λάμψη τῆς θά καταυγάζη σταθερά στο πανανθρώπινο σπερέωμα, γιατί θά τροφοδοτῆτε με τὸ άκένωτο και άκατάλυτο φῶς τῶν συμπτυκωμένων ἀρετῶν τῆς Φυλῆς μας.

Τώρα θυμούμαστε και μνημονεύομε τὴ θετικὴ άπάντηση «ΟΧΙ!», πού ἐμψύχωσε και κατέπληξε

Ο ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΣΑΛΩΝΩΝ ΗΣΑΪΑΣ

Ο ΠΑΡΑΜΕΡΙΣΜΕΝΟΣ ΕΘΝΕΓΕΡΤΗΣ

Του κ. ΔΗΜ. Ι. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ,
Γυμνασιάρχου

Μιά ολοκληρωμένη προσωπικότητα του 21 καταχωνιάστηκε άδικαιολόγητα σ' ένα βάρος της 'Ιστορίας μας. Για την ανάκομιδή της μνήμης του ο σημερινός λόγος. 'Από αίσθημα ευθύνης. Καί πρό παντός σ' 'Ανθρώπους που αντικρύζουν με ξάστερο μάτι τη ροή της ζωής και της 'Ιστορίας. 'Ετσι επιτελούμε όλοι μαζί 'Εθνικό χρέος κι' εκδηλώνουμε ταυτόχρονα την εύγνωμοσύνη μας στους 'Αληθινά Μεγάλους μας που είναι ζωοποιοί το παράδειγμα της αυτοθυσίας τους.

'Ο Παραμερισμένος 'Εθνεγέρτης 'Επίσκοπος Σαλώνων 'Ησαΐας στο προσκήνιο του ενδιαφέροντός μας. Καί μ' όλο το σεβασμό μας και με απέραντη την αγάπη μας. 'Όπως σ' όλους 'Εκείνους που στάθηκαν 'Οδηγητικοί... 'Απλά κι' απέριττα έδωσε ο 'Ησαΐας στην αρχή το Χριστιανικό του Πιστεύω. Κι' ύστερα το 'Εθνικό του «Παρών». Στην ανεπιτήδευτη φυσικότητά του όμως στηρίζεται κι' η Μεγαλωσύνη του.

Παιδί φτωχού λευίτη ήταν, μα με πληθωρική έσωτερικότητα το βεβαιώνει η αίτισια περπατησιά του. 'Ο διανοητικός του δυναμισμός του πλαταίνει τον όριζοντα και τον δραστηριοποιεί σ' όλους τους τομείς της ανθρώπινης προσφοράς. Είναι επιστημονικά θεμελιωμένο, πώς όσο πιο πολύ εργάζεται ο άνθρωπος και μεθοδικά, τόσο πιο πολύ δξύνει το Νού του και βλέπει σωστά τη ζωή ή το αύριο.

τόν κόσμο. Και καταπλήσσει και έμψυχώνει κι' έμας τους 'Ιδιους πιά! Τέτοια κατάπληξη και τέτοια έμψύχωση, τυχαία δέν είναι. Γι' αυτό νά, το θυμούμαστε, το "Αγιο μας Ναι του «ΟΧΙ!».

Το ξετύλιγμα, η δύναμη, η πνοή αυτής της απαντήσεως, εκράτησε τον κόσμο όλο, 'Ορθό κι' 'Ελεύθερο.

Κάθε χρόνο, αυτή η απάντηση του 'Εθνους έρχεται στη μνήμη μας, άγγιζει τις ψυχές μας, ξεσηκώνει τις καρδιές μας, γαλβανίζει τον χαρακτήρα μας, αναπτερώνει τά πόδια μας, δυναμώνει τά μπράτσα μας και μάς κάνει 'Υπερανθρώπους!

Οι χορταριασμένοι τάφοι και σταυροί των γνωστών και άγνωστων 'Ηρώων και Μαρτύρων του 40, οι σπασμένες κινήμες και τά κομμένα χέρια, που βλέπομε στις μεγάλες παρελάσεις, άς συνεισούν πολλούς, άς γίνουν προσκύνημα των νέων κοινωνιών και άς κάμουν και άλλα σύγχρονα φωτεινά πνεύματα, νά εκδηλώσουν αίσθημα τα μετανοίας και νά πούν λόγια παρόμοια με τούτα ενός μεγάλου Γερμανού, Θεολόγου και σοφού: «Είθε ο μεγαλόψυχος έλληνικός λαός με την ανάμνηση αυτών που έχει προσφέρει ή γερμανική επιστήμη για την έρευνα της 'Ελληνικής 'Ιστορίας και του 'Ελληνικού Πολιτισμού,

Κορυφαία ώρα του 'Ησαΐα ή 'Εθνική 'Επαλήξη, το ολοκαύτωμά του στη Χαλκωμάτα μαζί με τον άγέραστο Διάκο. Λόγος και Πράξη, κήρυγμα και δράση Ισορροπούν και σφιχτοδεύονται.

Γεννήθηκε στη Δεσφίνα Παρνασσίδας στα 1778 ή 1779. Πατέρας του ο λεβεντόπαπας Παπαστάθης, ή Μάνα του λέγονταν 'Αρχόντω. 'Ηταν το στερνοπαιδί της φαμίλιας με το όνομα 'Ηλίας. Οίκονομική άναιμία έδερνε το Πατρογονικό του.

Φυσικά όλοι μας ξέρουμε πώς ή 'Ελλάδα μας κείνους τούς χρόνους ήταν άποκαίβια και ρημαγμένος τόπος. Στις φλέβες της ματωμένης μας Γης περπατούσε ή ψυχή βογγώντας και κρυφοκλαίγοντας. 'Ανελέητος κι' άδίστακτος ο τύραννος. άσθήκωτος ο πόνος του ραγια' σκελετωμένα σώματα που έσερναν τά βήματά τους κυλώντας τη χαμοζωή πνίγηκε ή 'Αλήθεια και το Δίκαιο ώργιάζε ή βία: τά Σουλτανικά φερμάνια έστηναν άσταμάτητα τούς Γολγοθάδες στον 'Ελληνισμό.

'Ενας ο σκοπός τους: Νά στεγνώσουν την ψυχή του 'Ελληνα, νά φιμώσουν το στόμα. Νά διπλομανταλώσουν τη σκέψη και νά σκορπίσουν το σκοτάδι. 'Ο Τούρκος κατακτητής έτρεμε το φώς και φοβότανε την ένότητα του λαού και την σύμπνοιά του.

'Ωστόσο ή ψυχή έμεινε άπαρτο κάστρο. Κι' ή

νά συχωρέση το λαό μας, για τις άδικίες που του έκαμε».

Μείναμε μες τώρα, σκιές σκιών ήρέων, νά φυλάμε τις Θερμοπύλες της φυλής μας.

Μείναμε, για νά άντλούμε δύναμη από τη θεσπέσια στιγμή της συμπτυκνωμένης κορυφώσεως των 'Ελληνικών άρετών του 40.

Μείναμε, για νά κλείσωμε στη γροθιά μας το σπέρμα ενός άλλου «ΟΧΙ!!», και άν χρειαστή, νά τη δείξωμε σ' έχθρους και φίλους.

Μείναμε τέλος, για νά γίνη το «ΟΧΙ!» αυτό στο αίμα μας προγονικό κέλευσμα και τραγούδι. Και μ' αυτό πάντα νά σκαρφαλώνουμε στους δρόμους του 'Εθνικού μας πεπρωμένου. Στην κορυφή πάντα — όπως πριν 32 χρόνια στις άκρώρειες της Πίνδου — ή 'Ιστορία θά μάς περιμένη μ' ένα λευκό φτερό στο χέρι και μ' ένα χαμόγελο έμπιστοσύνης στα χείλια.

'Ετσι, διατηρώντας άσβεστη και όλοφώτεινη τη φλόγα του Ιστορικού μας «ΟΧΙ!» και χαράσσοντας βαθιά και ανεξίτηλα, στα μύχια της ψυχής μας το νόημά του, δικαιούμαστε νά καυχώμαστε, πώς είμαστε 'Ελληνες με γιγάντια Ιστορική καταβολή και σταθερή πρωτοποριακή πλευση, σ' όλες τις εκδηλώσεις άναπλάσεως της 'Ανθρωπότητας!

μά γεννά διαδέχονταν την άλλη με το Μεγάλο Όχι ριζωμένο βαθιά στην Καρδιά και το Νου.

Οι πνευματικοί μας άνθρωποι έγιναν οι Διαδαχοί της Εύρώπης κρατώντας τα δεφτέρια τα Περγαμηνά, όπως τόσο εκφραστικά μιλάει ο Παλαμιάς μας για την αλλαγή του Ιστορικού του του σκηναίου. Ήταν οι Πρωτομάστοροι για την Αναγέννηση.

Οι άλλοι οι άπλοι κι' απαίδευτοι συναπαντιούνται σμίγοντας τους διαλογισμούς τους βουβόι κι' άμιλητοι. Μά ήταν τόσο ευλωτή η Σιωπή τους. Αυτοί όμως οι Άπλοι, είναι Κείνοι, που με την άσταμάτητη αγωνιστικότητα τους και την άσυμβίβαστη έσπασαν τα δεσμά. Είναι της Άκέριας Όμορφάδας οι Πιστοί, οι Άθάνατοι κι' Ωραίοι...

Μέσα σε άφόρητες οικονομικές συνθήκες κυλούσε ειδικότερα η ζωή των Δεσφινιωτών, γιατί το κεφαλοχώρι αυτό είναι άτέλειωτος «Πέτρινος» κάμπος.

Οι φοροεισπραχτορικοί νόμοι που επέβαλε το Τούρκικο τιμαριωτικό σύστημα ολοκλήρωναν το αιμάτινο ντεκόρ. Έτσι ο Πατέρας του Ήσαϊα δυσκολεύονταν πολύ για να θρέψη τα 5 παιδιά του. Η αναγκαιότητα της ζωής λοιπόν τον έσπρωξε να στείλη το γιό του Θεοδόση καλογεροπαιδί στον Όσιο Λουκά. Τον Ήσαϊα τον έστειλε στα Σάλωνα, γιατί τον προωρίζε για το Ιερατικό αξίωμα κι' ήξερε πόσο χρειαζούμενα ήταν τα γράμματα. Δάσκαλός του ήταν ο καλόγερος Λύττης Γεράσιμος. Μά σύντομα τον άποχαιρέτισε, γιατί προτίμησε να μαθαίνει τα γράμματα άσκώντας εμπειρικά και το Ιερατικό Λειτουργήμα.

Μιά ώρα πιο έξω απ' τη Δεσφίνα ήταν το Μοναστήρι του «Τιμίου Προδρόμου». Εκεί πρωτοθήτευσε την Όρθοδοξία. Όταν άποδείχτηκε άξιος στη δοκιμασία, πήρε το όνομα Ήσαϊας και μ' αυτό πάτησε στο κατώφλι της άθανασίας.

Μά και στο Μοναστήρι αυτό δεν ίκανοποιήθηκε. Κάτι άλλο άποζητούσε ο έσωτερικός του κόσμος. Να καταρτισθῆ και ν' άρτιωθῆ έτσι που να γίνῃ πιο ωφέλιμος στο περίγυρό του γι' αυτό τράβηξε για το βασιλομοναστήρι του Οσίου Λουκά. Εκεί υπῆρχε και μια πλούσια βιβλιοθήκη, άστέρευτη βρυσομάνα του Πνεύματος, που θάσβυνε τη δίψα του.

Όπως κάθε νέος όφείλει να βλέπη μακριά και ψηλά, έτσι κι' ο Ήσαϊας δεν ήταν για το στερό άσκητισμό, αλλά για ύψηλές ένατενίσεις, χωρίς νάναι όνειροπαρμένος. Άλλωστε τα ύψηλά όράματα έπιμαρτυρούν τη λαχτάρα και την ώριμότητα μαζί και Άνθρώπου για την αξία της ζωής. Έτσι ο Αϊ - Γιάννης της Δεσφίνας τούμινε μια άνάμνηση γλυκειά, γιατί ήταν το πρελούσιο της μοναστικής του ζωής. Τώρα ο καιρός κυλούσε δημιουργικά για τον Ήσαϊα. Μέσα εκεί πλάτυνε τη μόρφωσή του και συνέβη ό,τι συμβαίνει μ' όλους τους πνευματικούς ανθρώπους. Όσο πιο πολλά μαθαίνεις, τόσο πιο πολλά κενά βρίσκεις στον έαυτό Σου κι' αγωνίζεσαι για τον έσπλιισμό Σου περισσότερο.

Στο μεταξύ πῆθανε ο πατέρας του κι' όμως ο πολὺς αυτός Παπαστάθης και πεθαίνοντας βοηθάει άποφασιστικά στην προκοπή του Ή-

σαϊα. Και εξηγούμαι. Άρκετά χρόνια πριν απ' την Έπανάσταση ο Παπαστάθης γύριζε απ' το νερόμυλο των Δελφών στη Δεσφίνα καθάλα σ' ένα γαϊδουράκι, εκῶ στο άλλο είχε το άλεσμά του. Στο δρόμο αντίμασε ένα Τσαούση του Τούρκου στρατού που επέστρεφε απ' τη Λειβαδιά για τα Σάλωνα ξεκυε ο άγνωστος αυτός στρατοκόπος απ' το Άραχωβίτικο που το δέριει πολύη χιονιά και κατηφόρισε προς το χαμήλωμα των Δελφών, το βαθούλωμα· εκεί τον συναπάντησε ο παπῆς παγωμένος κι' ανήμπορος να περπατήση· ο Παπαστάθης μόλις τον αντίληφθηκε κατέβηκε απ' το γαϊδουράκι του, του έδωσε λίγο κρασί να τονωθῆ, τον ξεπάγωσε κάπως κι' ύστερα τον ανέβασε στο ζώο. Σάν έφτασαν στη Δεσφίνα συμπλήρωσε το κομπογιαννίτικο γιατροσόφι ο παπῆς χρησιμοποιώντας σαν θεραπευτικό μέσο την κοπριά των ζώων. Αυτή η πρωτόγονη θεραπευτική άγωγή μαζί με το ζεστό κρασί και με τους τριφτάδες γλύτωσαν τον ξένο απ' το θάνατο. Έπί 3 μέρες το φιλόξενο σπίτι παιδεύτηκε για να σώση μια ζωή. Η ήθικη συμπαράσταση, αλήθεια, σε αδύναμους είναι θεία μετάγγιση ή αναντικατάστατο νόμα. Έκαμε άκέρια το χρέος του ο Παπαστάθης και σαν Χριστιανός και σαν άνθρωπος - Έλληνας. Έτσι ένοιωσε δική του την άνάσα ο παγωμένος κι' έφυγε κρατώντας στο νου του την τόσο φροντισμένη φιλοξενία του παπαῆ. Και χάρηκε ακόμα πιο πολύ που δεν καταδέχτηκε ανταλλάγμα για ό,τι του προσέφερε ο Σωτήρας του· το μόνο που έμαθε ο παπῆς ήταν πως ο Άρβανίτης αυτός ονομάζονταν Άλῆς, ο κατοπινά διαβόητος Άληπασῆς που γιατρεμένος πιά τον χιλιοευχαρίστησε λέγοντας «βουνό με το βουνό δεν σμίγει, άνθρωπος με άνθρωπο ανταμώνει», «τάγ τάγκ καβουσιμας, Ινσαν Ινσανα καβουσουρ» τουρκιστί.

Ύστερα από πολλά χρόνια μια Έπιτροπή Δεσφινιωτών πήγε το χαράτσι σταΓιάννενα και σαν άκουσε ο Άλῆς - ήταν τώρα πιά πασῆς - την αντιπροσωπεία της Δεσφίνας τους είπε «το χαράτσι να το επιστρέψετε στην Κοινότητά «Σας». Ύστερα ρώτησε για τον Παπαστάθη κι' όταν έμαθε για το θάνατό του βαθύτατα συγκινημένος είπε δακρυσιμένος στους αντιπροσώπους να διαμηνύσουν στον οικογένειά του Παπαῆ να του στείλουν το πιο έξυπνο παιδί για να το σπουδάση. Έτσι άνοιξε ο δρόμος του Ήσαϊα για ένα ευρύτερο πνευματικό περιβάλλον. Στον Όσιο Λουκά η Άρετή και το ήθος πούναι πολύτιμο άπόχτημα τ' ανθρώπου σταθεροποιείται, τον κοσμεῖ και τον προβάλλει. Είχε πιά γίνει άρκετή Χριστιανική διεργασία. Μά και το πατριωτικό φρόνημα το λίπανε με Ιστοριούλες πουβγαίνουν απ' το στόμα των ηλικιωμένων καλογέρων. Πολλά αναδεύονταν στο μυαλό του σαν άκουγε και τα τραγούδια της κλεφτουριάς με τους Κατσαντωνάιους και Άνδρουταίους. Το πρώτο Έθνικό ζήτημα είχε κιόλας γίνει στη συνείδησή του. Ο Ήσαϊας διέθετε κεραία ίκανή για να πιάνη τα μηνύματα του καιρού του. Όλα τούτα άποτέλεσαν το θεμελιακό Έθνικό υπόστρωμα που τον έφεραν στο χαράκωμα του χρέους.

Τα δυναμογόνα φρονήματα έχουν αίτια σφαιρουγίσματα. Κι' όποιος άνθρωπος ύποστη-

ρίξει μία δίκαια υπόθεση μαρτυρεί σφριγηλό μυαλό και πλατειά καρδιά. Με τέτοιο όπλισμό ξεκίνησε ο 'Ησαίας για τὰ Γιάννενα. 'Εκεί υπήρχε πνευματική δραστηριότητα· ή 'Ηπιερωτική Πρωτεύουσα έδινε μίαν αξιόλογη πνευματική παρουσία. Αύτου σκορπάει τὸ φῶς του ὁ Πολὺς Ψαλλίδας. Κάποια προνομιακή μεταχείριση επιτρέπει στὸ φωτισμένο δάσκαλο νὰ λήη μερικές ἀλήθειες.

Τὴν ὥρα τούτη τῶν ἀναζητήσεων, στὸ σταυροδρόμι τῶν νέων του προσανατολισμῶν, ὁ 'Ησαίας μαθαίνει τὸ φερμάνι τοῦ 'Αληπασᾶ. Τώρα μπαίνει σὲ καινούργια κανάλια ἢ ζωτικότητα κι' ἢ δραστηριότητά του· τώρα οἱ πνευματικές του ἀνησυχίες παίρνουν οὐσιαστική μορφή. Στὴ Σχολή έδειξε ἐξαιρετικὸ ζήλο κι' ἐπίδοση στὰ γράμματα. Συγκίνησε βαθύτατα τὸ Διδακτικὸ προσωπικὸ ἢ ἀντιληπτικὴ Ικανότητα, τὸ ἦθος του καὶ ἢ φιλοπονία του· ὅλοι τὸν χαίρωντουσαν δίχως ὁ ἴδιος νὰ χάνη τὴν πνευματικὴ του ἰσορροπία. Πάντα προσεκτικὸς στὶς ἐκδηλώσεις του καὶ με λεπτότητα. Ὅσο πῖο πολὺ φυσικὰ καλλιεργεῖται ὁ ἀνθρώπος τόσο πῖο πολὺ μετριοφρονος εἶναι καὶ δείχνεται. Κι' ὅσο πῖο πολλὰ ξέρει, τόσο πῖο πολλή ἐπιεικεία δείχνει γιὰ τοὺς ἄλλους.

Κάτω ἀπ' τὶς καινούργιες αὐτὲς προϋποθέσεις ἀνοίγει ὁ δρόμος γιὰ τὴν Κων/πολη. Ὁ 'Ησαίας θεμελιώνει τὴν σταδιοδρομία του μόνος του. Σὰν ἔφτασε στὴν Πόλη λάμπει καὶ πάλι τὸ μέταλλό του· ἔτσι γίνεται τρόφιμος τοῦ Πατριαρχείου. Τὸν προσέχουν οἱ Φαναριῶτες καὶ τὸν συνδέουν με τὸν Πατριάρχη. Ἡ γενική του συγκρότηση εἶναι τὸ καλύτερο διαβατήρια γιὰ τὸ πέρασμά του στὶς Πατριαρχικὲς Πύλες.

Τὸ συναπάντημα τοῦτο εἶναι σταθμὸς κι' ἀφετηρία μαζί γιὰ τὸν οὐριανὸ Ἀρχιερέα. Καταγράφτηκε στὰ κατάστιχα ἢ ἀξιοσύνη του· καὶ θαρρῆ ἢ ὥρα γιὰ ν' ἀξιοποιηθῆ. Καὶ δὲν ἀντάμωσαν μονάχα οἱ σκέψεις του, ἀλλ' ἔσμιξαν καὶ δονήθηκαν κι' οἱ καρδιές τους σιωπηλά. Ὁ καιρὸς κύλησε γόνιμα, ἀλλὰ καὶ σύντομα σήμανε ἢ ὥρα τοῦ γυρισμοῦ στὴ Πάτρια. Συμπλήρωσε τὸ πνευματικὸ του ὄπλοστάσιο κι' ἀναβαφτισμένος παίρνει τὸ δρόμο τῆς ἐπιστροφῆς. Ἄφησε ὁμως κάτι στὴν Πόλη: Τὸ κάλλος τῆς ψυχῆς του καὶ τὴ σφριγηλότητα τοῦ Νοῦ του. Φορτωμένος με τὶς ἀναμνήσεις του ἀπ' τὴ Βασιλίδα τῶν Πόλεων, ὄριμος σὲ ἐμπειρίες, φτάνει στὴν ἰδιαίτερη Πατρίδα του με περηφάνεια.

Τὸ ξεκίνημά του τόσο φτωχὸ κι' ὁ γυρισμὸς του ἀνθηρὸς καὶ καρποφόρος τώρα. Ἡ εὐγλωττία του δυναμωμένη ἀπ' τὶς ἀποθηκευμένες γνώσεις τούτης μελέτης τὸν κάνει πειστικώτατο. Ἐπιβάλλεται ἀπόλυτα με τὸν πλοῦτο τῆς ψυχῆς καὶ τὴν εὐφορία τοῦ Νοῦ. Ἡ ἀκτινοβολία του ξεπερνάει τὰ στενὰ ὅρια· ἀπλώνεται σὲ εὐρύτερους χώρους. Αὐτὴ τὴν περίοδο ἔγραψε ὁ 'Ησαίας κι' ἔνα χρονικὸ τῆς Ραὺμελης», ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ὁ Γούδας, ἀλλὰ δυστυχῶς χάθηκε μέσα στὴ δίνη τῶν γεγονότων. Θάταν ἀσφαλῶς πολὺ διαφωτιστικὸ ντοκουμέντο τούτη ἢ πνευματικὴ του προσφορά. Πάντως ὁ 'Ησαίας ἦταν, ὅλα μαρτυροῦν τὰ κατοπινά, ἠθικὸς αἰμοδότης, γιὰτὶ ἐρμήνευε τὰ βιώματα καὶ τοὺς ὄρα-

ματισμοὺς τοῦ λαοῦ γνήσια κι' ἀνόθευτα. Καὶ δὲν δέθηκε, μονάχα με τὸ λαὸ ἀλλὰ κι' ὁ λαὸς μαζί του. Τρανὴ ἀπόδειξη πῶς ὅλη ἢ περιοχὴ ἀποζήτησε νὰ χειροτονηθῆ Ἐπίσκοπος Σαλῶνων, ὅταν χήρεψε ἢ θέση με τὸ θάνατο τοῦ Ἰωακείμ. Τὸ Καλὸ καὶ τὸ Σπουδαῖο διαφημίζεται μόνο του κι' ὄχι ἀπὸ τεχνητοὺς πρεσβευτὰς. Ἡ ἀνθρωπιά του ἀρωμάτιζε τὴν ὑψηλοφροσύνη του κι' ἀπὸ αὐτὸ ἦταν ἢ καλύτερη φερεγγυότητα γιὰ τὴν κατοπινὴ του Πολιτεία. Ἐτσι στὰ 40 του χρόνια δηλ. τὸ 1818 χειροτονεῖται Ἐπίσκοπος Σαλῶνων ἀπ' τὸν Πατριάρχη Γρηγόριο. Στηρίζει πολλὲς ἐλπίδες ὁ Πατριάρχης στὴ δημιουργικότητα τοῦ 'Ησαία καὶ τὸν κατευθώνει με προαδοκίες γιὰ τὴ νέα του ἀποστολή. Ἐτσι τὸ φτωχόπαιδο τῆς Δεσφίνας ἐγκαθίσταται στὰ Σάλωνα Ἐπίσκοπος. Με μετριοφροσύνη καὶ βουβὴ συγκίνηση δέχεται τὶς φιλοφρονήσεις καὶ τὶς ἐξαιρετικὲς τιμές, με τὶς ὁποῖες τὸν ὑποδέχτηκε ὁ λαὸς τῆς Περιφέρειας.

Ὁ 'Ησαίας νοιώθει βαθύτατα πῶς ὁ τίτλος τοῦ Μητροπολίτη κείνη τὴν Ἐποχὴ καὶ γιὰ τὴν ἰδιοσυγκρασία του δὲν εἶναι ἐξωραϊστικὸς στολισμὸς, ἀλλ' ἢ συνισταμένη ἀπεριόριστων προσπαθειῶν με συνιστώσες τὰ θρησκευτικά, κοινωνικά κι' Ἐθνικὰ καθήκοντά του. Στὸ δρόμο τῆς ζωῆς ἀξία ἔχει ἢ πορεία κι' ὄχι τὸ τέμα μονάχα, αὐτὸ σημαίνει πῶς πρέπει νὰσαι σφιχτοδεμένος με τὴ ζωὴ, νὰ συμπληρώνης ἀδιάκοπα τὴν ἐμπειρία σου, γιὰ νὰ καταλήγης σὲ συμπεράσματα πῖο θετικά καὶ πρακτικά. Κι' ὁ νέος Ἐπίσκοπος ζυμωμένος με τοὺς ἀπλοϊκοὺς ἀνθρώπους ἀντάμα - λαϊκὸ ζυμάρκι κι' ὁ ἴδιος - σμίγει τοὺς διαλογισμοὺς του μ' ὅ,τι λαχταροῦν οἱ Πανελλήνες. Μ' ἐνθουσιασμὸ ρίχνεται γιὰ νὰ κρατήση τὸ σφυγμὸ τοῦ σακατεμένου ραγιαῖ.

Ἐφτασε σὰν Κιβωτὸς Ἐλπίδων κι' ἀναδείχεται Ἁγία Τράπεζα Πίστης γιὰ τὸ ποίμνιό του. Μοιράζεται μαζί του τὶς Ἐλπίδες καὶ τὶς μικροχαρὲς τῆς ζωῆς καὶ δὲν εἶναι κενὸς λόγος, ἀλλὰ μαρτυρία εὐγλωττη πού τὸ βεβαιώνει ἢ ἀναφορά τοῦ ἀδελφοῦ του Θεοδόση, ὅταν ἀπευθύνθηκε στὴν ἐπίσημη Πολιτεία μετὰ τὸν ἐνδοξο θάνατο τοῦ Ἱεράρχη - Ἀγωνιστῆ.

Ξεκόβω μίαν φράση ἐφρονεῖθῆ ἐνδόξως ἀφῆσας τὴν οἰκογένειάν του ἐν ἀκροτάτῃ πενίᾳ καὶ δυστυχίᾳ. Ξέρετε γιὰτὶ; Δὲν μοιράζει μονάχα τὰ εἰσοδήματά του, ἀλλὰ δανειζεται κι' ἀπ' τοὺς πλοῦσιους γιὰ ν' ἀνακουφίξη τοὺς δύστυχους. Νὰ πῶς γίνονται τ' Ἀνθρώπινα πρότυπα. Ὁ καλόπιστος ἀνθρώπος, ἀπ' αὐτὸ τὸ μακρόσυρτο κείμενο πούναι καταχωνιασμένο σ' ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, θὰ διαπιστώση πολλὰ κι' ἀξιόλογα πού ἀντέχουν σ' ὀσαδῆποτε σύγκριση.

Ὁ ἀνθρώπος πού ξέρει νὰ κἀνη θυσίες, ὁ ἀνθρώπος πού σπαταλάει τὴ στοργὴ καὶ τὴν ἀγάπη του ἐμπραχτα, ὁ ἀφιλοχρήματος μπορεῖ νὰ ἐπηρεάζη εὐεργετικά. Ἐ; λοιπὸν τέτοιος στάθηκε ὁ 'Ησαίας στὰ 3 χρόνια τῆς ἀρχιερατείας του. Γι' αὐτὸ ἦταν καθολικὸ τὸ κύρος του· κι' οἱ φτωχοὶ τὸν εἶχαν σύμβουλό τους κι' οἱ πλοῦσοι στὶς διενέξεις τους εἰρηνοποιὸ καὶ συμφιλιωτῆ. Ἦταν καμωμένος ἀπὸ πάστα ξεχωριστῆ ὁ 'Ησαίας καὶ με ἀληθινὲς ἰκανότητες, τέστιες πού χρειάζονταν ἢ δύσκολη Ἐποχὴ. Κι'

αλήθεια πώς ή καλύτερη αμοιβή σε αγώνες ελληνικούς είναι κείνη που δεν καρτερεί πληρωμή. Κι' ούτε περίμενε κι' ούτε δέχτηκε. Ζούσε με την βιασποποίηση πώς επιτελούσε το χρέος κατά συνείδηση· στάθηκε στην έπαλξη του δρθιος κι' ακέριος. Κι' επειδή ήταν τέτοιος, έκλεισε και μέσα στα πλατεία στήξια του την πονεμένη εικόνα όλων των αδελφών του.

Ο Ήσας πρέπει να ζήσει και στο Νου και στις Καρδιές των Πανελλήνων, σαν ένα Σύμβολο άξετιμητης ανθρωπιās και καλωσύνης.

Ας προχωρήσουμε και στον Έθνικό του Τύμβο. Περήφανα και με εϋλάβεια. Όλη ή ζωή, είναι γεμάτη θύμησες· φτάνει να ναι οδηγητικές...

Κι' ή μορφή του Ήσαα θαμπή και πονεμένη, όπως σαρκώνεται στο ματωμένο πρόσωπό του ή πικρία, μās λέει τα γλυκά όράματα που τον δυναμώνουν στη ζωή.

«Συνενών ταίς Χριστιανικαίς άρεταίς και πατριωτισμόν αγνόν, γράφει ο Κ. Σάσας, ολοκληρώνει το άτομικό του βιβλίο στα 1818, γιατί γίνεται Φιλικός; Είναι ή χρονιά που απλώνεται ή Έθνική Έταιρία ύστερα απ' την οργανωτική τους αναδιάρθρωση.

Η άλληλογραφία του Πατριάρχη Γρηγορίου και Ήσαα ίσχυροποιεί την άποψη πώς ο Γαλαξειδιώτης Καπετάνιος Φούντας έφερε το Μεγάλο Μυστικό. Και το δέχτηκε μ' όλη του την Καρδιά. Όποιος τόχει έτοιμο μέσα του το Ναί, άμέσως φανερώνεται και λέγοντάς το πιο πέρα πηγαίνει στην τιμή και στη πεποιθήση του όλόψυχα, λέει ο μεγάλος μας Καβάφης.

Παρατίθεται άποσπασματικά.

Τῷ Ἐπισκόπῳ Σαλώνων.

Θεοφιλέστατε Ἐπισκοπε και αδελφέ Ήσαα.

Άμφοτέρας τās τιμίας έπιστολάς διά του αγαθού πατριώτου καπετάνιου Φούντα Γαλαξειδιώτου, ασφαλώς έδεξάμην και των έν αύταις τιμίων σου λόγων ένγωων. Έχεμυθίας αδελφέ μεγίστη χρεία και προφύλαξη περί πάν διάβημα...

Διά την αγαθήν έξελέξω μερίδα, κοινολογών μας έμπιστευομένους πατριώταις, τὰ έχεμυθία, δεόμενα. ΟΙ Γαλαξειδιώται, οίς συνεχώς έπιστέλλεις μοι, περιφροντισμένως ενεργούσι και... ού μόνον τὰ σά, αλλά και τὰ των έν Μωρέα αδελφών γράμματα κομίζουσιν μοι. Η του Παπανδρέα πράξις πατριωτική μεν τοίς γινώσκουσι τὰ μύχια, κατακρίνουσι δε οί μη ειδότες τον άνδρα. Κρυφά υπερασπιζω αυτόν, έν φανερώ δ' άγνωιαν ύποκρίνου, αλλά μη παραδοθήτω εις λέοντος στόμα.

Άπασαι συν ταίς έμαίς εύχαίς τοίς άνδρείους αδελφούς. Άνδρωθήτωσαν, ώσπερ λέοντες, έγγύς δε το του Σωτήρος Πάσχα.

Γεώργει άκαμάτως και δλβια γεώργια δώσει σοι ο Πανύπιστος.

Κωνσταντινουπόλει 20 Δεκεμβρίου 1820

† Γρηγόριος

(Μάρης Κουκουβιστιανός Καλοσκοπή)

Ο Παπανδρέας ήταν ένας ντελίπαπας που πάντα από το ράσο του κρατούσε πάντα την κουμπούρα του όχι γιατί ήταν κακός, αλλά για να μη λογαριάζει τους Τούρκους.

Και τους ένοχλούσε με το πολυάριθμο σώμα του άδίστακτα κι' άδιύκοπα. Τους είχε πάρει τον άέρα και τους φερνότανε σαν σωστός Έλληνας, όπως άποδείχτηκε κατοπινα, γιατί με τον καλό χετιρισμό του Ήσαα διασώθηκε και άποτέλεσε τον πρωτοπυρήνα του επαναστατικού στρατού στην αναμέτρηση της Άλαμάνας.

Διασώθηκε μια άπάντηση μονάχα του Πατριάρχη φερόμένη στον Ήσαα και με χρονολογία 20.2.1820. Και κάτω απ' το άλύγιστο στυλ της αρχαίζουσας γλώσσης πόση δύναμη κι' αλήθεια δε κρύβεται; Σε κάθε λέξη του κειμένου υπάρχει μια βίγλα και μια έπαλξη έθνική. Κι' όλες οί χαρακτηριστικές λέξεις στην άπλοελληνική σημαίνουν: ψυχική προετοιμασία για να γίνει όλη ή χώρα Μετωπο Άγώνα, πώς ή έμπιστοσύνη του Πατριάρχη στον Ήσαα ήταν άπεριόριστη, πώς ο Ήσαας στα μάτια του Πατριάρχη φαίνεται σαν νάχη διαμορφωθή σε μια συνεπή επαναστατική συνειδηση και το τελευταίο έκείνο «Γ ε ώ ρ γ ε ι ά κ α μ ά τ ω σ» που δείχνει με πόση ψυχική ήρεμία άποθέτει στη πλάτη του Ήσαα τον ξεσηκωμό της Ρούμελης.

Για ν' αναλυθή ή έπιστολή θα χρειαζόταν πολλές σελίδες. Πάντως φέρνει τη σφραγίδα κι' έχει την πνοή Μεγάλης Ιστορικής Ευθύνης και Δημιουργίας. Η Έπισκοπή του Ήσαα ήταν άσταμάτητο κατηχητήριο για τη στρατολογία νέων φιλικών. Έτσι ή Περιφερειακή ανάπτυξη του κινήματος ήταν ταχύρρυθμη, άγκάλιασε και τοίς άπλους ανθρώπους που από άμάθεια δεν μπορούσαν εύκολα να συλλάβουν τον τρόπο του ξεσηκωμού, αλλά και τοίς προύχοντες για την οικονομική ένίσχυση του κινήματος και για τον καλής ύψης παραγοντισμό της. Τώρα οί ξαρματωμένοι Ρουμελιώτες βρίσκουν πώς είναι πάνοπλοι· με τούτον τον όπλισμό της καρδιάς τους, άπόκτησε νόημα και σκοπή ή ζωή τους: ανάμεσα τοίς φύτρωσε ή αδελφική αγάπη· το άναστάσιμο φώς της λευτεριās τοίς ποδηγετεί και τοίς δυναμώνει. Άποτοξινώνονται σιγά - σιγά απ' το άφιόνισμα του ραγιαδισμού κι' έχουν έμπιστοσύνη στον έαυτό τους. Άπ' της άπελπισιās το βράχο θα ξεκολλήσουν οί δεσμώτες· έτσι είναι στη ζωή τὰ σπουδαία και τὰ Μεγάλα στην αρχή είναι λαχτάρα και καύμος, δάκρυ και αίμα· ύστερα γίνονται λέξεις ήχηρές κπου μπαίνουν στις φλέβες και γίνονται ιδέες· κι' οί φωτεινές ιδέες γαλβανίζουν τον άνθρωπο και τον καθοδηγούν στοίς αγώνες του για τέτοια έργα που προκαλούν τίς μεγάλες μεταβολές στα πεπρωμένα του. Ξέρει ο Ήσαας πώς ή Έπανάσταση θέλει καρυσφύλλια. Συγκεντρώνει λοιπόν τοίς προύχοντες και δηλώνει τοίς σκοπούς του· καταθέτει μάλιστα πρώτος τὰ πρώτα χρήματα που διέθετε κι' άδειασε τίς τσέπες του. Κι' εκείνοι τον άκολούθησαν πολύ φιλότιμα. Κι' ο Φούντας έντιμος, όπως ήταν, αγόραζε όπλα στο έξωτερικό και τὰ παρέδιδε στον Ήσαα· κι' όταν άργότερα ξεσπασε ή Έπανάσταση, άνοιξε τη μυστική άποθήκη των Σαλώνων και τὰ μοίρασε στα παλλακάρια του Πανουργιά.

Ο Γούδας μās ενημερώνει λέγοντας «Τὰ Σάλωνα μετεβλήθησαν εις άποθήκην όπλων και πολεμοφοδίων αναγκαιοτάτων κατά την έποχήν

εκείνην». Να τί κάνει ή προγραμματισμένη άγωνιστικότητα. Είναι σε τούτη την ώρα ή μορφή που δίδαξε τὸ ἀνθρώπινο χρέος πρὸς τὸ ἀνθρώπινο γένος. Σε τέτοιες ώρες όλα δσα αγαπάμε και πουάμε και μᾶς γεμίζουν χαρά κι' ὁμορφαινουν τή ζωή, όλα μαζί γίνονται πάθος και παλμός για τὸ ὑπέρτατο ἀγαθό, τή Λευτεριά. Είναι τὸ πιὸ ἔντονο βίωμα τοῦ 'Ησαία. Γι' αὐτὸ δίνει ὀλόπλευρα τὸν ἑαυτὸ του. Στὴν αὐγή τοῦ 1821 ὁ 'Ησαίας παίρνει μήνυμα ἀπ' τὸν Πατριάρχη και ξεκίνησε για τὴν Πόλη. Στὸ ταξίδι του ἔδωσε νομιμοφάνεια παίρνοντας μαζί του 2 μέλη ἀπ' τὸ 'Ηγουμενοσυμβούλιο τοῦ 'Οσίου Λουκά που εἶχε ἑκκρεμῆ θέματα.

Και σὰν ἔφτασε στὴν Πόλη ἦρθε ἀμέσως σ' ἐπαφή με τὸν Πατριάρχη και τοὺς ἄλλους ἡγέτες Φιλικούς.

'Ο Κρέμος μᾶς βεβαιώνει πὼς ὁ Πατριάρχης ὑπέβαλε τὸν 'Ησαία στὶς ταλαιπωρίες τοῦ ταξιδιοῦ, γιατί ἔπρεπε νὰ πάρη προσωπικά τὸ σύνθημα τοῦ Σηκωμοῦ. «Συσκεψάμενοι μετὰ τοῦ Πατριάρχου, λαβόντες τὴν ἐμπιστευτικὴν ἀποστολὴν πρὸς ἐξέγερσιν τῆς 'Επαναστάσεως και ἐφοδιασθέντες μετὰ τῶν οἰκείων ἐγγράφων τῶν τε ἐταίρων και τοῦ Πατριάρχου κατῆλθεν εἰς τὴν Μοῆν τοῦ 'Οσίου Λουκά περὶ τὸν Μάρτιον» συμπληρώνει ὁ Κρέμος. Οἱ Φιλικοὶ λοιπὸν ἔδωσαν γραπτές ἐντολές για νάχη τὴν ὑπευθυνότητα τῶν πράξεων και για νὰ δώση και στοὺς ἄλλους ἡγέτες τῆς Φιλικῆς τὶς ὁδηγίες.

'Ο Γ. Κορομηλᾶς μάλιστα λέει πὼς ὁ 'Ησαίας πῆρε ἐντολὴ νὰ ἐπισκεφθῆ προσωπικά ὁ ἴδιος ὠρισμένους ἀρχιερεῖς τὸν Ναυπλίου Γρηγόριο, τὸν Τριπόλεως Δανιήλ, τὸ Νεόφυτο Ταλαντίου, τὸν Διονύσιο 'Αθηνῶν και πρὸ παντὸς τῶν Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανό. Για ποιὸν λόγο; Παρακεκινδυνευμένο; 'Αρα ἦταν διαγγελέας τοῦ μηνύματος σὲ εὐρύτερο χῶρο ὁ 'Ησαίας κι' ὅπως λέει ἡ στοματικὴ παράδοση στὴ θέση «Δανιήλ» τῆς Δεσφίνας εἶχε καθορισθῆ ν' ἀνάψη ἡ συνθηματικὴ φωτιά ταυτόχρονα και στὸ Μωριά. Κι' οἱ Δεσφινιώτες τὴν ἀναψαν με τὴν παρουσία τοῦ 'Ησαία τὴν καθορισμένη ἡμερομηνία, μὰ τοῦ κάκου καρτεροῦσαν νὰ ἴδουν κι' ἀπ' τὸ Μωριά τὴ φωτιά. Τὴν ἡμέρα μάλιστα αὐτὴ οἱ Δεσφινιώτες σκότωσαν και τὸν Τοῦρκο Χασάν - 'Αγᾶ που εἶχε τὸν ὄντᾶ του στὸ Κατσαλιρέικο σπίτι - στὸ ψήλωμα τοῦ χωριοῦ - γιατί αὐτὸς ὁ πονηρὸς ἀστυνομικὸς μόλις πληροφορήθηκε τὸ γεγονός ὑποψιάστηκε πὼς ὄλοι οἱ δρόμοι που ὀδηγοῦν στὰ Σάλωνα θὰ ἦταν πιασμένοι ἀπὸ ἔνοπλους. Χρησιμοποίησε και κάποιο τέχνασμα με τὴ βοήθεια μιᾶς ὁμορφῆς Δεσφινιωτοπούλας ἀπὸ τὴ γενεὰ τῶν Μαρθαίων ('Αλεξίου) που φώναζε ψεύτικα ὀνόματα για νὰ συσκοτίση τὴν ἀναχώρησή του. 'Ετσι πῆρε τὸ δρόμο πρὸς Συκιά κι' ἀπὸ κεῖ με βάρκα πίστεψε πὼς θὰ περάση πρὸς τὸ Μωριά ἢ Γαλαξειδί ἢ 'Ιτέα. Διάλεξε ἕνα ἀπίθανο δρομολόγιο· ὁμως σκόνταψε πάνω στοὺς πρώτους ἀγωνιστὰς τῆς 'Ελευθερίας και τὸν σκότωσαν, γι' αὐτὸ και σήμερα ἀκόμα ὀνομάζουν οἱ χωριανοὶ τὴ θέση αὐτὴ «στὸν Τοῦρκο». Τὴν πρώτη τους αὐτὴ ἐπαναστατικὴ ἐνέργεια οἱ Δεσφινιώτες τὴν πλήρωσαν με μιὰ μαζικὴ ἀνθρωποσφαγὴ στὴν ἴδιαπερίπου τοποθεσία

που τὴν ἀποκαλοῦν «Μνήματα και Σκοτωμένους».

Ξαναγυρίζουμε στὸ Αἰλουκαίτικο (παραλία 'Αντικύρας στὸ σημερινὸ 'Εργοστάσιο τῆς Γαλλ. 'Εταιρίας Πεσσινέ) που ἀράζε τὸ πλοιο με τὸν 'Ησαία στὶς 11 τοῦ Μάρτη. Τράβηξε ἴσα για τὸν 'Οσιο Λουκά, γιατί τὸν καρτεροῦσε ὁ Θανάσης Διάκος.

Κατὰ τὸ βραδάκι συνάχτηκαν οἱ πιὸ ἐμπιστοὶ καλόγεροι στὸ γυναικωνίτη τῆς 'Εκκλησιᾶς για ν' ἀκούσουν ἀπ' τὸ στόμα τοῦ 'Ησαία τὸ Μεγάλο Μήνυμα. Τότε κατάλαβαν οἱ καλόγεροι πὼς τὸ ταξίδι τὸ ἔκαμε ὁ 'Ησαίας, γιατί ἐπωμιζότανε τὴν Εὐθύνη για τὴν ἀνάσταση τοῦ Γένους.

Κι' ὁ κάθε συνέδρος ὀρκίστηκε στὸ Εὐαγγέλιο «νὰ ἐργασθῆ τελεσφόρως». Δὲν εἶναι πιά ὁ 'Ησαίας μιὰ ἀφηρημένη ἐννοια ἀγωνιστῆ, εἶναι τώρα ἕνας συγκεκριμένος, χειροπιαστὸς τύπος, μεστὸς ἀπὸ ζεστὸ κι' ἀληθινὸ περιεχόμενο· θωρακᾶς του ἡ ὑψηλοφροσύνη, ἀσπίδα ἡ ἐλεύθερη βούληση κι' ὀδηγήτρια δύναμη ὁ στοχασμὸς ἀτόπιος, ὀλοκληρωμένος για τὸ Μεγάλο σκοπὸ. Κι' ὅπως με περίσκεψη ἐνεργοῦσε στὰ δυὸ πρώτα στάδια δηλ. στὴ μύηση και στὴν ὀργάνωση τοῦ Κινήματος, ἔτσι και τώρα σηκώνει στὶς πλάτες του τὸ ποσοστὸ τῆς 'Ιστορικῆς του εὐθύνης.

Πάντως τούτη ἡ συνεδρίαση εἶναι ἡ ἰδρυτικὴ πράξη για τὴν 'Εθνικὴ ἐξέγερση στὴ Ρούμελη. Ληξιαρχὸς τῆς φωτεινῆς, ὁ Δεσπότης. Και μάρτυρες - 'Εβελοντὲς θανάτῳ - οἱ Σύνεδροι.

Σ' αὐτοὺς τοὺς ἀφανεῖς συνέδρους γυρίζει εὐλαβικά ἡ σκέψη μας. Πόσοι ἀπ' αὐτοὺς δὲν ἀποξέχαστηκαν ὀλότελα ἀν και σφράγισαν με τὸ αἷμά τους τὸ Μεγάλο ἔργο για νὰ δοξαστοῦν ἄλλοι και νὰ τοὺς τυλίξη σπάταλα ἡ αἴγλη; Ρόλοι μεγάλοι και ρόλοι ἀσημοὶ μπερδεύτηκαν ἔτσι που χρειάζεται κάποια ἀλλαγὴ στὴν ἰστορικὴ σκηνογραφία.

'Η δόξα αὐτὴ που δὲν κοιμήθηκε ποτὲ σὲ μαλακὸ χορτάρει ὄς σκεπάζη τὶς ἀληθινὰ Μεγάλες 'Αξίες κι' ὄς εἶναι ἀνεμπόδιστη ἡ θριαμβικὴ προέλασή τους στὴν 'Αθανασία και Φωτεινὴ για τὶς μεταγενέστερες γενεές...

'Εκείνη τὴ βραδυὰ ὀρίστηκε ὡς ἀρχηγὸς τῆς Περιοχῆς ὁ Διάκος.

Κι' ἀπὸ τὸ ἐπόμενο πρωτὶ (12 Μαρτίου) Καλόγεροι, 'Υπηρέτες και φύλακες τοῦ Μοναστηριοῦ «κατέστησαν ἀεικίνητοι εἰς ὑπηρεσίαν τῆς 'Επαναστάσεως... λαμπρύνοντες τὰ ὄπλα, δένοντες φυσικία κι' ὄχυροῦντες τὴν Μοῆν». Αὐτὸ εἰσηγήθηκε ὁ 'Ησαίας. Κι' ἀφοῦ ἐτοιμάστηκε ἡ 'Επανάσταση στὴ Βοιωτία, τράβηξε ὁ 'Ησαίας για τὰ Σάλωνα. 'Επρεπε νὰ ἐπικοινωνήση προσωπικά και με τοὺς ἀρματωλοὺς τῆς Λοκρίδος και Δωρίδος, τὸν Πανουργιᾶ, Δουβουνιώτη, Τράκα, Σκουλοδημο και τοὺς Γαλαξειδιώτες Καπεταναίους.

Αὐτὴ ἡ φωτισμένη δραστηριότητα τοῦ 'Αρχιερέα 'Αγωνιστῆ «Μέγα ἐπήνεγκεν ἠθικὸν ἀποτέλεσμα» μᾶς λέγει ἕνας ἀπ' τοὺς πιὸ ἀντικειμενικοὺς ἰστορικοὺς τῆς 'Εποχῆς ὁ Φιλήμων.

Στὴν 'Αμφισσα κινήθηκε με τὴν ἴδια ζωτικὴτητα, ἀλλά και με τὴν ἴδια σύνεση ὁ 'Ησαίας.

Κάποι κατάλαβαν οί Τούρκοι, άλλ' ό Δεσπότης με δεξιοτεχνία τούς άποκοίμισε.

Η άγωνιστικότητα, ή τόλμη, ή συνήπεια και τό θβός του διωχέτευσαν στην ψυχή και τό Νού και τών ραγιαδών τό «Ελευθερούτε Πατρίδα». Ό Ιβιος άγρυπνος κι' άκούρατος στο μετερίζι του παντού κατευθύνσεις και Συμβουλές. Κι' όλοι έχουν άπεριόριστη έμπιστοσύνη στις έέργειές του. «ή όψη τών κατοίκων ήλλοιούτο όσημέραι έπί τό πολεμικώτερον» μόνον οί Τούρκοι έτύφλωττον, μάς λέει ό 'Ιστορικός.

Γενικός άρχηγός στην Περιφέρεια όρίστηκε ό Γερο-Πανουργιάς πού άνηφορίζει με τά παλληκάρια του στον Προφήτη 'Ηλία καρτερώντας τό σύνθημα.

Ό 'Ησαΐας άλαφριμένος τώρα άπ' τις έέργειές του παίρνει τό δρόμο γιά τόν 'Όσιο Λουκά. Είναι ή ώρα πιά ν' άφήση την Πατερίτσα και νά πιάση στα χέρια του τό καρναφύλλι. Καρτερεί όμως μάταια τό σύνθημα της Μεγάλης Φωτιάς στην καθορισμένη ήμερομηνία με τό Μωριά, την 23η Μαρτίου. Και κείνος την άναψε στη θέση Δανιήλ της Δεσφίνας προσωπικά ό Ιβιος. Γι' αυτό άναπτύσσει πρωτοβουλία συγκροτεί μιά μικροσύσκεψη στις 26 Μαρτίου με τό Διάκο και Ζαφείρη, στέλεχος της Φιλικής. άποφασίζουν νά κηρυχθή ή 'Επανάσταση στις 27 μ' όλη τή λαμπρότητα πού επέβαλε ένα τόσο σημαντικό γεγονός. Νά τά ήγυτικά του προσόντα. Τό Μεγάλο όνειρο σαρκώνεται αύριο· γιά τέτοιες ύψηλές καταξιώσεις άξίζει ό άνθρωπος νά ζή. Κι' όταν μάλιστα ό Ιβιος θεμελιώνει και οικοδομεί τις προϋποθέσεις, πόση εύτυχία πρέπει νά νοιώθη; Έτσι πρέπει νά καθοδηγηθή ό άνθρωπος, ν' άντλή και νά αισθάνεται εύτυχία άπ' τή δική του δημιουργία.

Στό γλυκοχάραγμα λοιπόν γίνεται ή δοξολογία ήλιοπερίχυτη μέρα· μέρα άνεπανόληπτη σε συγκινήσεις και σε θύμησης· κάμα τή έω ήψάλη δοξολογία μετά δακρύων χαράς ύπό του Έπισκόπου 'Ησαίου παρόντων τούτε Διάκου και Ζαρείφη» μάς θυμίζει ό Κρέμος· οί λαμπροφορέμνοι κληρικοί με επί κεφαλής τό Δεσπότη δουνούν σύγκορμα τά συναγμένα παλληκάρια. Ό όρθρος αύτός είναι και όρθρος ψυχών· ντυμένος τ' άμφιά του ό 'Ησαΐας βγαίνει άπ' τό καθολικό και κατευθύνεται στο προαύλιο. Έκει στήθηκε τό άθάνατο μνημείο της εύψυχίας. Κρατώντας με τό άριστερό του χέρι την Πατερίτσα και με τό δεξί μιά πρόχειρη σημαία ψέλνει ό 'Ιεράρχης τό «Σώσον Κύριε, τόν λαόν Σου». Τό χιλιάκριβο αίτημα του Έλληνα, ή Λευτεριά, συναρπάζει τις ψυχές. Φιλοούν εύλαβικά τό χέρι του Προμάχου, φιλιούνται μεταξύ τους κι' όρκίζονται στον Ιερό όρκο πού τούς δίνει σ' όλα τά άρρενωπά περπατήματά τους.

Ό Διάκος εύλογημένος πιά ξεκινάει· ή Βοιωτία ζή τις άστερωμένες ώρες της· οί οικοδόμοι της, οί θεμελιωτές της 'Ιστορίας μάς άνασυγκροτούν την Έλληνική ψυχή στο πέρασμά τους άπ' τά ματωμένα χωριά· έκτονώνεται ό ραγιαδικός και την κλιμάκωση του πόνου και του σπαραγμού, της δυστυχίας και της καταφρόνιας της άντικαθιστά ή Έθνική βιταμίνη, ό λυτρωτικός άέρας του Σηκωμού.

Ό Βαλαωρίτης μας όρθόδοξα συλλομβάνει

και συγκεκριμενοποιεί τούτη την ώρα του 'Ησαΐα λέγοντας «Και πριν άρχίσει ό πόλεμος, θυμήσου, ό 'Ησαΐας νά βγή ψηλά στο ξέφαντο κι' έκείθε νά κηρύξη τό φοβερό τόν όρκο μας».

Άπό τή βίγλα τούτη, πού είναι σταθμός μαζί κι' άφετηρία, θ' άγναντέψη ή Ρωμιοσύνη τό μέλλον της τό φωτεινό· έτσι θα μάθη ό κόσμος πώς ή μίτρα του Δεσπότη και τό ράσο του Παπαγιάννη - άδελφού του 'Ησαΐα - θα γίνουν φλάμπουρο χάραυ γιά τούς τυράννους...

Κατευοδώνοντας τό Διάκο ό 'Ησαΐας τραβεί γιά τά Σάλωνα άμέσως. Μά πριν άποχαιρετίσει τόν 'Όσιο Λουκά ξαρματώθηκε τά Ιερά του άμφια έγκαταλείπει γιά πάντα τόν τόπο πού του έθρεψε τόν πνευματικό του κόσμο στα πρώτα του φτερουγίσματα. Η άλκή της ψυχής άνοίγει τό δρόμο στη δράση. Πριν όμως άπομακρυνθή άπ' τό μοναστηριακό χώρο γύρισε κι' έρριξε την τελευταία του ματιά κι' έκλαψε· «Δάκρυα κατέβρεξαν τάς ροδόχρους παρειάς του προαισθανόμενος τόν θάνατόν του εις Χαλκωμάταν» λέγει ό Κρέμος.

Άσχημο καλογεροπαίδι ξαγνάντεψε και τόν άποχαιρετάει με τό 'Υπουργημα Γνήσιου Πατριδολάτρη 'Ηγέτη. Όμως δίχως νά έναντιωνόμαστε στού σοφού τή γνώμη, ό φιλελεύθερος άνθρωπος τύπος, ό άγωνιστής ποτέ δέν ζή συντροφιά με την άπαισιοδοξία, ποτέ δέν πορεύεται μοιρολατρικά. Τά δάκρυα δέν μαρτυρούν μονάχα πεισιμισμό ή μελαγχολική, άναπόληση παρελθόντος, αλλά και Έθνική Περηφάνεια. Κι' ό 'Ησαΐας άπό αισθημα εύθύνης νοιώθει εύτυχησμένα... Φτάνει λοιπόν την Ιβια μέρα της 27ης Μαρτίου στο Μοναστήρι του Προφήτη 'Ηλία, λίγο πιό έξω άπ' τά Σάλωνα. Κάνει την Ιβια δοξολογία με την παρουσία του Πανουργιά. »Συνορκισθέντων όλων έκ νέου ύψούται ή Σημαίατης 'Επαναστάσεως» μάς λέει ό Φιλήμων.

Τό άνατριχιασμα κυριαρχεί σ' όλη την εικόνα του Έθνους και μπαίνει άσάλευτο θεμέλιο κι' αιώνιο στην Έθνική μας παράδοση.

Τώρα ό 'Ιεράρχης ζει με την Ικανοποίηση πώς οί κόποι του πήραν συγκεκριμένη μορφή, πώς δέν λάθεψε στον προγραμματισμό της οργανωτικής του δουλειάς· γι' αυτό κι' 'Ιστορικές μαρτυρίες τόν χαρακτηρίζουν «το κυριώτερον πρόσωπον, όπερ προείληψε τούς έγκριτωτέρους τών Έπαρχιών Άμφίσσης - Λεβαδειάς άνδρας εις τόν μέγαν Έθνικόν άγώνα. Αύτῶ ως πιστῶ και φιλοπάτριδι εύόρκως έκτελούντι τά δεδομένα ενεπιστεύετο ή Φιλική Έταιρεία πᾶσαν μυστικήν έέργειαν, δσον άπέβλεπεν εις την προπαρασκευην της Έπαναστάσεως». Και πιό κάτω «Ού μήν, αλλά τῶ 'Ησαΐα, ως άνδρι θαρραλέῳ, ρέκτῃ και εύσυνέτῳ άνέθετο τό τολμηρόν έργον του έπισηφίσας και κηρύξας την Έπανάστασιν.

Στην 1η 'Απριλίου οί Έπαναστάτες της Λειβαδιάς μαζεύτηκαν στην Έκκλησιά της Άγίας Παρασκευής γιά νά έπισημοποιήσουν την Έπανάσταση. Την Ιεροτελεστία την λάμπρυνε κι' ό 'Ησαΐας. 'Υπογράφει και την Έπαναστατική διακήρυξη της Έπιτροπής. Και τώρα με τό Έθνικό δισάκι του στούς ώμους, ξαναπαίρνει τή στράτα γιά τά Σάλωνα. Πυρετική ή Συλλογή

του. Στοχάζεται την εξέλιξη των γεγονότων στην Παρνασσίδα. Ήρθε για να βάλει σε καλό κανάλι τη μαχητικότητα και να προβλέψει το μέλλον.

Στην Αμφισσα έν τῷ μεταξύ παραδόθηκαν άρκετοί Τούρκοι και με τά όπλα συγκροτήθηκε ένα επίλεκτο Σώμα που κοντοζύγωνε τους 50—60 άνδρες. Στην καινούργια μορφή του Άγώνα που επέβαλαν οι περιστάσεις, ό Ήσαίας άκολοούθησε πιστά και με άπόλυτη συνέπεια τους άρματωμένους της Παρνασσίδος.

Μαζί του πήγε κι' ό αδελφός του Παπαγιάννης που κι' εκείνος άφησε τη θρησκευτική του έπαλξη στη Δεσφίνα για ν' άποδυθή στον ιερό άγώνα. Κοντά κι' ένας άνιψιός τους γιός της μεγάλης του αδελφής.

Μόλις έμαθε ό Σουλτάνος την Έπανάσταση διέταξε, όπως είναι γκωστό, τον Όμερ Βρυώνη και τον Κιοσέ - Μεχμέτ να προελάσουν και να πνίξουν στο αίμα την Έπανάσταση. Η άναμέτρηση ήταν άποφασιστικής σημασίας, γιατί θα ήταν η πρώτη σύγκρουση ανάμεσα σε οργανωμένο στρατό και σε άπειροπόλεμους άγωνιστάς. Σε τέτοιες ώρες χρειάζεται ό έμψυχωτής. Αύτή η αίτία ύποχρέωσε τον Ήσαία να μην ιερουργήσει τό πρώτο Πάσχα έλεύθερο στην Αμφισσα, αλλά να συνοδεύσει τους μαχητάς. Αταλάντευτη η πορεία του· οι συμβουλές έχουν άπήχηση, όταν τις εφαρμόζουν ό ίδιοι οι σύμβουλοι πρώτοι. Σάν αντίκρυσαν ό Διάκος κι' ό Δυοβουνιώτης που βρισκόταν στους Κομποτάδες, ν' άκολουθή τον Πανουργιά κι' ό Ήσαίας, άποσβολώθηκαν. Κι' όμως ήταν παρών ως Νικηφόρος του Ύψους. Η ούρανολογία είναι εύκολη δουλειά, η πράξη ώστόσο έλέγχει τον χαρακτήρα του άκέραιου, ανθρώπου. Για την κατήχηση πολλοί ίσως βοήθησαν στο χαράκωμα της τιμής, ό Πρώτος κι' ό Μόνος Δεσπότης που τ'όβαμε με τό αίμα του. Έτσι μετασχηματίζονται σε Όδηγητικές Προσωπικότητες οι άνθρωποι.

Η άπόφαση των όπληρηγών ν' άντισταθούν ήταν παραλογισμός όλοφάνερος. Την σκοπιμότητα της μάχης σ' αυτό τό σημείον — Αλαμάνια — Χαλκωμάτα — όρόσημο αιώνιο της Ιστορίας — δέν μπορώ να πάρω με όρκο ποιός την σκαρφίστηκε. Πάντως χρειαζότανε μεστωμένος έγκέφαλος για να συλλάβη τό θέμα. Κι' άν δέν ήταν ό έμπνευστής, άσφαλώς ήταν βασικός θεμελιωτής ό Ήσαίας. Τό πρώτο ραντεβού των έλευθέρων ανθρώπων της Γης μας για την άνάσταση του Έθνους κλείστηκε σε τούτα τά ματωμένα χώματα· τό σκηνικό άσύλληπτο κι' άνεπανάληπτο· λίγες μισοπνιγμένες φωνές θα κοντομαχοῦσαν ύψώνοντας τό Όλύμπιο ψυχικό μεγαλείο τους με τό άτέλειωτο λεφούσι του Ίσλάμ, κι' είδαν την κατάσταση άπό ξάστερη όπτική γωνία· κι' ό Δεσπότης δονεί τους γιγήσιους φορείς της πανανθρώπινης αντίθεσης στα σατανικά σχέδια του κατακτητή. Τό αιμάτινο όλοκαύτωμα τους κατέστησε πανίσχυρους εκφραστές των άνθρωπιστικών ιδεωδών.

Νά τί έδωσε τό Πολεμικό Συμβούλιο στις 19 Άπριλίου στους Κομποτάδες. Η μαρτυρία του Γούδα τεκμηριώνει την άποψη μας για τον Ή-

σαία: «άξιον προσοχής είναι ότι η θεία Πρόνοια ένέπνευσε άπάσας τάς άρετάς εις πολλά τέκνα της Παρνασσίδος. Και πρώτων πάντων έδωρήσατο αυτοίς καθ' άπαντα άξιον των περιστάσεων εκείνων άρχιερέα τον Πρωτομάρτυρα της Έλληνικής Έπαναστάσεως τον Ήσαία».

Δέν θα ύπαισέλθωμε στις λεπτομέρειες της μάχης. Πάντως ό Ήσαίας στάθηκε κοντάστο Διάκο, στη Χαλκωμάτα. Τό όθωμανικό λεφούσι στα γλυκοχαράματα της 22ας Άπριλίου κατηφόριζε άπ' τό Ζητούνι άνυποψίαστα· η μάχη πέρασε άπό πολλές φύσεις· κι' όταν οι όπληρηγοί κατάλαβαν την κυκλωτική κίνηση των Τούρκων και παράγγειλαν στον Ήσαία να ύποχωρήσει. Κείνος άρνήθηκε κατηγορηματικά.

Προτίμησε τό θάνατο με άπίθανη έγκατέριση· ό τέτοιος θάνατος είναι η πιό άγέραστη προέκταση της ζωής. Γιατί πάλαιψε για την Έθνική άνάπλαση, για έναν κόσμο όμορφο στην ψυχή, ζωντανό στη δράση κι' έλεύθερο στη Σκέψη.

Όταν λοιπόν η μάχη ήταν στην πιό δραματική της κορύφωση, άκούγονταν ζεστή η φωνή του Δεσπότη ένθαρρύνοντας τους αδελφούς του πολεμάρχους: «ό Θεός με' ημών αδελφοί μου».

Είθε τον αδελφό του Παπαγιάννη και τον άνιψιό του να πνίγωνται στο αίμα· οι τροχοί δυστυχώς της Ιστορίας δέν κινούνται εύκολα προς τά μπρός. Τά γρανάζια της χρειάζονται άκριβό λιπαντικό, τό άλικο αίμα.

Ήταν άνήμπορος τώρα κι' ό Ήσαίας να κινηθή, γιατί κοντοζύγωναν οι Τούρκοι· τον χιλιοπαρακαλεί ό έφορος του Στρατού Μαρκόπης ν' άνηφορίσει κατά τό ριζοβούνι πριν φτάσουν οι μανιασμένοι Άρβανιτάδες, αλλά του κάκου. Η Ήσαίας δέν ένδίδει· έτσι ό καλός Μαρκόπης αναγκάζεται να τον φορτωθή στους ώμους του· φιλότιμη προσπάθεια, άλλ' άσκοπη· τό βλέπουν κι' οι δυό τους· «όχι, παιδί μου καλό, του έλεγε με όρθια ψυχή ό Δεσπότης, φύγε, σώσον τον έαυτόν σου ως χρησιμώτερον». Κι' ό Γούδας συμπληρώνει την πληροφορία: «Ό Μαρκόπης άπέθεσε ύποχρεωτικώς τό επί των ώμων του πολύτιμο φορτίον» κι' άπομακρύνθηκε με τις εύλογίες του εύγνώμονα Ίεράρχη. Κείνη την ώραν άκριβώς φτάνει κοντά στον Ήσαία ό μαχητής Κελεπούρης, ξεκαβαλικεύει άπ' τό άλόγο του και τό προσφέρει στον Δεσπότη. Κι' όμως ό Ήσαίας δέν ήθελε να τό στερήσει άπ' τό εύγενικό κλεφτόπουλο και του έπτε: φύγε, παιδί μου, έγώ έξεπλήρωσα τό χρέος μου προς την Πατρίδα». Κι' ό Κελεπούρης παράτησε συγκινημένος τό άλογο για να τό χρησιμοποιήσει ύποχρεωτικά ό Ήσαίας. Κάτω άπ' τις συνθήκες αυτές ό Ήσαίας πήρε άπ' τό χαλινάρι τ' άλογο και τράβηξε σε μια κοντινή πέτρα για να διευκολύνη στο άνεβασμά του· μά ήταν άργά πιά· έφτασαν οι Τούρκοι πριν προλάβη ν' άνεβή στο άτι και τούκοψαν τό κεφάλι. «Παναγία μου, σώσον τούλάχιστον την Πατρίδα μου» έπτε ό Ήσαίας πριν κλείση τά μάτια του. Περνώοντας άπό τό δρόμο του Μπράλου, τη λέμε Δεσπότη βρύση, αυτά ήταν τά λόγια που άκουσε τό κλεφτόπουλο, κατ'ά τό Γούδα, γέρνοντας στη ράχη του βουνοῦ. Έτσι κράτησε τ' Άγιοκέρι της η Έθνική συνεί-

ήση και πήρε τον άνηφορικό δρόμο του λυτρω-
μού.

Ότω ό 'Ησαίας — κατά Γ. Κρέμο — εύόρκως
τά πάντα διεπράξατο και άνεδείχθη σκευός
έκλογής 'Αριστον τῷ Πατριάρχη τῆ
'Εκκλησία τῷ 'Ελληνικῷ 'Εθνει' έθυσεν έαυτόν ό
μεγαλοκίνδυνος άνήρ υπέρ του 'Εθνους μαχό-
μενος: ούτω Μεγάλα διεπράξατο ό έκ τῆς Δεσφι-
νης Φωκίδος 'Ησαίας». Κι' ό Περραιβός στό έργο
του «Πολεμικά άπομνημονεύματα συμπληρώνει
τήν Ιστορική αλήθεια λέγοντας ανάμεσα σι' άλ-
λα: «Ταυτα ειλῶν ό καλός Πατριώτης, ό Διά-
κος, έδραμεν άμέσως τόν όποίον ήκολούθησαν
πολλοί, αλλά παρουσιασθέντος του κινδύνου
όλιγώτατοι τόν έμιμήθησαν, έξαιρέτως ό σεβα-
σιμώτατος 'Επίσκοπος Σαλώνων 'Ησαίας, όστις
και έλαβε τόν Ιδιον στέφανον τῆς Δόξης μέ τόν
Διάκου φυλάξας τήν θέσιν του».

Λιτό κι' άπλό τό ύφος του Περραιβού, όμως
φωτίζει πολύ εύγλωττα και προβάλλει μέ πολλή
φυσικότητα τόν Προσωπικότητα τῶν Προμά-
χων μας. Και τώρα παίρνει τό λόγο ό λαϊκός
στυλίστας Μακρυγιάννης μας που μέ λαγαρό και
κρουστό γλωσσικό Ιδίωμα του, μέ τήν άνόθευτη
και Παρθενική Ρουμελιώτικη διάλεκτό του λέγει
τούτα σι' άπομνημονεύματά του.

«Ξαγόρασαν όλοι αύτῆνοι οι Γενναίοι άνδρες
τό αίμα του Διάκου όπου πρωτοκινήθη αύτός
κι' ό 'Αγείμνηστος Δεσπότης Σαλώνων
'Ησαίας' αύτῆνοι μέ τούς όλίγους στρατιώτες
τους έλιωσαν άπάνω στό γιοφύρι τῆς 'Αλα-
μάνας πολεμώντας μέ τόσο πλήθος Τούρκων».

Μέ τῆ λέξη «άγείμνηστος» δέν θέλει φυσικά
ό Μακρυγιάννης νά δείξη μονάχα τῆ θρησκευ-
τική του βίωματικότητα και τό σεβασμό του
στόν άντιπρόσωπο τῆς 'Ορθοδοξίας, μά όποιος
ξέρει κι' έρμηνεύει τῆ ρουμελιώτικη γλώσσα θά
καταλήξη άβίαστα στό συμπέρασμα πῶς ό άπο-
μνηματογράφος πασχίζει νά θρονιάσει σ' ένα
άτράνταχτο βάρθο τόν ήρωα 'Ησαία γιά νά πά-
ρη τίς φυσιολογικές του διαστάσεις στη συνεί-
δησή μας. Και βάζει όλη τήν αγωνιστική του έν-
τιμότητα γιά τήν άξιοποίηση του 'Ησαία άπ'
τούς μεταγενεστέρους. Κι' ό Λάμπρος Κουτσουί-
κας, Ταγματάρχης άπό Σουλιώτικη γενιά που
έγραψε Γενική 'Ιστορία τῆς 'Ελληνικής 'Επανα-
στάσεως, άνάβει πληθωρικά τό θυμίαμά του
στόν 'Ησαία γιά τόν ήρωικό του θάνατο.

Δυστυχώς μερικοί μέ άκουσμένο όνομα δέν
αναφέρουν πολύ τόν 'Ησαία. Δέν άντιμαχόμεσθε
τούς πεθαμένους, τῆ υσοτροπία κρίνουμε, τῆ
σκοπιμότητα άποστρεφόμεσθε. Τό σφετερισμό
τῆς Δόξης τῶν 'Αληθινά Μεγάλων στηλιτεύουμε,
γιατί ή φωτοκτονία ανακόπτει τῆς ζωῆς τῆ
συγκίνηση.

'Αναβαφτισμένοι στην καλυμβήθρα τῆς 'Α-
λήθειας θά άνταποκρινόμεσθε πῶ άντρειωμένα
όχι μονάχα στό χαρακωμα κάθε 'Εθνικού 'Αγῶ-
να, μά και στό στίβο τῆς Εύγενικής άμιλλας και
στη μάχη τῆς Ειρήνης.

'Ο Διονύσιος Κόκκινος, άξιος έρευνητής, εύσυ-
νειδης και μεθοδικός 'Ιστοριοδίφης που τιμών-
τας τήν 'Ιστορική παράδοση άνέβασε τήν υπό-
ληψή του λέγει γιά τόν 'Ησαία «'Επιβάλλεται
μικρά παρίνεση διά τόν έπίσκοπον 'Ησαίαν.

'Υπήρξεν έξαιρετική πνευματική και ήρωική
μορφή. 'Η αναγνωριζόμενη άπ' όλους άξία του,
τό πνεύμά του, ή εμπιστοσύνη που έφείλκυσε ό
σταθερός χαρακτήρ του και ό πατριωτισμός του
του έδωσαν τόν θρόνον τῆς 'Επισκοπῆς Σαλώ-
νων. 'Ενωρίτατα είχε μνηθῆ εις τήν Φιλικήν
'Εταιρίαν και έκτοτε δέν έξῆ παρά διά
τήν 'Ανάστασιν του Γένους.

Και γιά τό σαφνοσπαρμένο δρόμο του 'Ησαία
στη Χαλκωμάτα επιλέγει «Νομίζει κανείς, ότι ό
ρυθμός τῶν έξαιρετικών άνθρωπίνων πράξεων
έφρόντισε ν' άνταποκριθῆ τό ήρωικό γεγονός
τῆς Χαλκωμάτας πρὸς τήν θυσίαν του Λεωνί-
δα δι' όλων τῶν αναλογιῶν του
και διά κοινῶν γνωρισμάτων».

Χαίρεσαι τήν εύθυκρία στήνει ό λόγος ό
σοφός έναν 'Ησαία 'Ακέριον κι' όρθιον στό μετε-
ρίζι του νά μάς καθοδηγή μέ τό λόγο του, τῆ σύ-
νεσή του και τό ζωοποιό παράδειγμά του. Πού
είναι οι πολλοί οι τέτοιοι; 'Αφού και τούς λίγους
τούς παραμερίζουμε, τούς καταχωνιάζουμε στό
Ιστορικό χρονοντούλαπο ανέλεητα κι' άδιόρθω-
τα. Ξέρω πῶς είναι δύσκολο νά γκρεμισῆς ειδωλα
άπ' τά βάρθα τους' είναι παρακινδυνευμένο νά
πάψης νά λιβανίζης άνθρώπους που άργοπορη-
μένα μνηθῆκαν στό Κίνημα, μεμψιμοιρα δέχτηκαν
τό μήνυμα του Σηκωμού κι' άνόρεχτα... Πρω-
τοστάτησαν.

Γιά μάς πάντως ό θάνατος του 'Ησαία είναι
περφάνειά μας. 'Η προσφορά του καύχημα τῆς
'Ελλάδας ό τάφος του προσκύνημα 'Εθνικό. Τό
ματωμένο ρόλο του, τό τίμημα τῆς λευτεριάς.
Στό Πανελλήνιο κάλεσμα αιώνας στυλοβάτης'
στό μυσταγωγικό λιτάνεμα τῶν θείων Μορφῶν ό
Τροπαιοφόρος. 'Η φεγγοβολή του άπέραντη.
'Ο Νους του Κυβερνήτης μας. 'Εκκλησία τῆς
ψυχῆς μας ή θύμηση όλων τους. 'Εμεις θά βγάλου-
με τό νόημα τῆς θυσίας του. 'Εμεις οι Νεώτεροι
θά διατηρήσουμε τό νόημα αύτό, τό ήθικό μέσα
σε όποιαδήποτε πλαίσια κι' άν μάς φέρη τό ρεύμα
τῆς 'Ιστορικής Πορείας του άνθρωπίνου πολιτι-
σμού. 'Ας γίνῆ επιδίωξή μας ό,τι κι' άν έρθῆ στη
ζωῆ νάναί κάτω και μέσα σ' αύτό τό Νόημα τό
ύψηλό και τό Μεγάλο.

Είναι τόσο 'Ελληνοχριστιανικό και σαν τέ-
τοιο είναι τόσο πολιτισμένο. Νά ζηλέψουμε ν'
άφομοιώσουμε δημιουργικά τήν προσφορά του.
Θά τιμάμε αληθινά τόν έαυτό μας και τήν Ιστο-
ρία μας.

'Οφείλει ή Πολιτεία χωρίς προκαταλήψεις,
δίχως άνεδαφικές σκοπιμότητες, ν' άποκαταστή-
ση τῆ φωτισμένη προσωπικότητα του 'Ησαία.
Νά νοιαστή επίμονα γιά τήν ανακομιδή τῆς
Μνήμης του. 'Ο Σύλλογος Δεσφινιωτῶν κάνει
ό,τι μπορεί γιά τήν άποκατάστασή του.

'Επί τέλους και τό άργά είναι χρόνος. Τό Πο-
τέ μαρτυρεῖ πνευματική μυωπία, ψυχική καχεξία
και στρουθοκαμηλισμό άνεπίτρεπτο στα περα-
σμένα ή στη ροή τῆς 'Ιστορίας.

Θά πρέπει στα Σχολεία μας, νά γίνουν δια-
φωτιστικές όμιλίες άπ' άνθρώπους μέ ξάστερο
κι' άμερόληπτο Νοῦ. 'Οποιος σωστά δῆ τό καυ-
τό θέμα, θ' άνεβάση τήν υπόληψή του' θά φανῆ
κείνος που νοιώθει πῶς είναι κι' όπως θέλει νά
τόν λογαριάσουν κι' οι άλλοι μορφωμένοι συνάν-

ΘΕΣΕΙΣ - ΑΠΟΨΕΙΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΜΑΘΗΤΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ ΕΝ ΤΟΙΣ ΔΗΜ. ΣΧΟΛΕΙΟΙΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

Υπό **ΝΑΠΟΛ. ΤΣΙΑΡΑ**
Έπιθ/του Δ.Ε. Β' περ. Κερκύρας

I. ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ

Ἡ ἰδέα τῆς Μαθητικῆς αὐτοδιοικήσεως καὶ τῆς ὀργανώσεως τῶν μαθητικῶν Κοινοτήτων εἶναι παλαιὰ καὶ ἦτο διαδεδομένη εἰς τοὺς Διευθυντάς καὶ τὸ προσωπικὸν τῶν Σχολείων τῆς Περιφέρειας, ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ὁμῶς ἐν τῇ πράξει ἦτο ἀσυντόνιστος καὶ σποραδικὴ μέχρι τῆς υλοθετήσεως τοῦ θεσμοῦ ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Ἐργασιαστικῶν, ὅτε καὶ ἐτυχεν ἀντιμετωπίσεως ὑπὸ ἐνιαίαν συγκεκριμένην μορφήν εἰς ἅπαντα τὰ Δημοτικὰ Σχολεῖα, αἱ ἀτομικαὶ δὲ προσπάθειαι ἐγενικεύθησαν καὶ ἔλαβον καθολικότητα.

Ὡς συμβαίνει μὲ κάθε νεωτερισμὸν, ἐν γένει, εἰσαγόμενον εἰς τὸ σχολεῖον καὶ ἀναφερόμενον εἰς μεθοδολογικὰ θέματα εἴτε εἰς εὐρύτερα θέματα δημιουργίας ἐνδοσχολικῆς καὶ ἐξωσχολικῆς ζωῆς, σημειοῦνται ἐν τῇ ἐφαρμογῇ του δυσχερεῖαι, παρερμηνεῖαι, ὑπερβολαὶ καὶ ἀκρότητες, ὅς προσεπαθήσαμεν ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ὡς κατωτέρω παραθέτωμεν, κατὰ τὸ δυνατόν νὰ ἀρωμεν, ἵνα δώσωμεν τὴν ὀρθὴν κατεύθυνσιν ἐν τῷ πνεύματι τῆς εὐρυτέρας μεταρρυθμίσεως τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν τῇ Πατρίδι ἡμῶν, τῆς ἀναληφθείσης ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Ἐπαναστατικῆς Κυβερνήσεως, ἐπὶ τῷ τέλει, ὅπως ἀποβῇ καὶ ὁ θεσμὸς οὗτος ἀποτελεσματικὸν μέσον εἰς χεῖρας τῶν διδασκάλων μας, πρὸς διάπλασιν τοῦ χαρακτήρος τῶν Ἑλληνοπαίδων, μὲ βάσιν τὰ ἰδεώδη τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀνθρωπισμοῦ καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος.

II. ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΤΗΣ Μ. ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ

Αἱ βασικαὶ κατευθύνσεις καὶ ὁδηγίαι αἱ ὁποῖ-

θρωποὶ του. Θὰ δεῖξῃ πῶς τὸν ὠφέλησαν πραγματικά οἱ μελέτες του.

Ζοῦμε σὲ μιάν ἐποχὴ κοσμογονικῆ· θέλομε τὰ παιδιά μας κ' ὅλες οἱ ἄλλες γενεῆς νὰ κρατᾶνε φῶς γιὰ νὰ φωτίζουσι τὴ ζωὴ, νὰ ναι Προμηθεῖς. Ἄν δὲν τοὺς δημιουργήσουμε τὶς προϋποθέσεις πού χρειάζεται ἡ διαστημικὴ Ἐποχὴ, θὰ γίνουσι Ἐπιμηθεῖς. Δίχως νὰ πνευματικοποιηθῇ ὁ ἀνθρώπος, δὲν ἠθικοποιεῖται ἐσυνειδήτῃ. Θά ναι ἐπιδημικὴ καὶ ξώπεπτος ἡ ἠθικότητά του.

Κάτω ἀπ' τὸ φῶς αὐτῆς τῆς Ἀλήθειας θά ναι τὸ Ἑλληνικὸ πνεῦμα Ἐνιαῖο, Ἀδιαίρετο, Γενναῖο, Φωτεινὸ καὶ Σεβαστό.

Ἡ ζωὴ καὶ ἡ δράσις τοῦ Ἄνθρωπου εἶναι ἕνα διακοπτότερον πού νοιώθει τὴν ἀνάγκη νὰ τὸ ἀποθέσῃ εὐλαβικά στὰ χέρια τοῦ Ἐθνικοῦ λέγοντας «Λάβετε, Φάγετε...».

αὶ πρέπει νὰ παρέχωνται εἰς τὸ διδακτικὸν προσωπικὸν τῶν Σχολείων, ἅμα τῇ ἐνάρξει ἐφαρμογῆς τοῦ θεσμοῦ, συνοψίζονται εἰς τὰ ἐξῆς κυρίως σημεία:

1. Ἡ αὐτοδιοίκησις κατ' ἀρχὰς νὰ περιορισθῇ εἰς ἐκάστην τάξιν κατ' ἰδίαν διὰ τῆς ὀργανώσεως ἐπιτροπῶν μαθητικῶν Κοινοτήτων. Ἀφοῦ δ' ἄψασαι αἱ τάξεις ἐκάστον Σχολεῖου ἀποδείξουν, σὺν τῷ χρόνῳ, ὅτι εἶναι ἱκαναὶ νὰ πράγωνται εἰς τὴν αὐτονομίαν, νὰ συνδεθοῦν εἰς τὴν γενικωτέραν κοινότητα τοῦ ὅλου Σχολεῖου, καταρτιζομένου τοῦ Συμβουλίου Μαθητ. Κοινότητος τούτου, χωρὶς ἐκάστη τάξις νὰ χάσῃ τὴν αὐτοτέλειαν αὐτῆς εἰς τὰ ἰδιαίτερα ζητήματά της.

2. Ἐπιτροπὰς Μαθητικῶν Κοινοτήτων δὲν θὰ συγκροτήσῃ δι' ἐκάστην τάξιν τὰ μονοθέσια καὶ διθέσια Σχολεῖα. Εἰς ταῦτα τὸ Συμβούλιον τῆς Μαθητικῆς Κοινότητος ὁλοκλήρου τοῦ Σχολεῖου θὰ ἐπιλαμβάνεται τῶν ἰδιαίτερων θεμάτων τῶν τάξεων.

3. Τὴν ζωὴν καὶ τὴν δράσιν τῶν Μαθητικῶν Κοινοτήτων πρέπει νὰ παρακολουθῶσιν ἀγρύπνωσ οἱ διδάσκαλοι, οἱ τῆς καὶ θὰ δίδωσι νύξεις καὶ ὠθήσεις δι' αὐτόνομον σχολικὴν καὶ ἐξωσχολικὴν δραστηριότητα τῶν ομάδων, διότι οἱ μαθηταὶ, περισσότερο δὲ οἱ τῆς ἡλικίας τοῦ δημοτικοῦ σχολεῖου, δὲν δύνανται νὰ ζοῦν, δροῦν καὶ κινουῦνται ὅλως καθ' ἑαυτὰς μὲ ἀπεριόριστον ἐλευθερίαν, πλειστάκις δὲ συναισθάνονται τὴν ἀνάγκη τῆς βοήθειας τῶν ἐνηλίκων καὶ εὐγνωμονοῦν τοὺς παρέχοντας αὐτήν.

4. Αἱ συνεδρία τῶν μαθητικῶν κοινοτήτων νὰ μὴν ὦσι τεχνηταὶ καὶ ἐπιπλαστοὶ, ἀλλὰ νὰ προέρχωνται ἐκ τῶν πραγματικῶν ἀναγκῶν τῆς κοινότητος. Πρὸς τοῦτο νὰ μὴ εἶναι τακτικαὶ καὶ συχναὶ καθ' ὠρισμένας ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος, διότι τότε οὐδεμίαν μορφωτικὴν ἀξίαν ἔχουσι, ἀποβαίνουσι δὲ «τερατωδία μὲ ρητορικοὺς λόγους κατ' αὐτὰς καὶ κενὰς περιεχομένου ἀποφάσεις» (G. BURKHARDT μετάφρ. Σ. Μ. Καλλιὰφα «Ἡ ζωὴ μαθητικῆς Κοινότητος»).

5. Διὰ τῆς μαθητικῆς αὐτοδιοικήσεως θὰ ἐπιδιώκεται ἡ καλλιέργεια τῶν κοινωνικῶν ἀρετῶν, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀπαραίτητοι διὰ τὴν ὁμαδικὴν συμβίωσιν, ἰδίως δ' ἡ καλλιέργεια τοῦ πνεύματος τῆς ἐκουσίας ὑποταγῆς καὶ πειθαρχίας εἰς τοὺς νόμους καὶ τοὺς κανόνας τοὺς ἐλευθέρως ἐκλεγέντας ὑπὸ τῆς κοινότητος, χωρὶς αὐτοὶ νὰ ἔχωσι τὸ στοιχεῖον τοῦ καταναγκασμοῦ.

6. Αἱ νομικαὶ διατάξεις, αἱ διέπουσαι τὴν λειτουργίαν τῆς μαθητικῆς κοινότητος, διὰ νὰ ἔχωσι παιδευτικὴν ἀξίαν, ἀνάγκη νὰ προέρχωνται ἐκ τῆς ψυχῆς τῶν μαθητῶν μετὰ μακρὸν ἐπι-

...εις αυτόνομιαν και να είναι εκάστοτε άπόρροια της γενικής συνειδήσεως της τάξεως.

7. Η καταπολέμησις τών εμφανιζομένων ιδιαιτεριών τάσεων, της άρχομανίας και της φιλοσπρωτίας και η καλλιέργεια της άλληλεγγύης, του πνεύματος της φιλαλληλίας, του εύγενοῦς τρόπου διαλογικής συζητήσεως πρὸς έξεύρεσιν ὀρθῶν λύσεων εις άναφυέντα έν τη διοικήσει της κοινότητος, δέον να ὤσιν αι ιδιαίτεροι φροντίδες του ύπευθύνου έπόπτου της τάξεως, ὅστις θα ύπεισέρχεται έντέχνως, ίνα κατευθύνη τās ενεργείας της αυτόδιοικουμένης τάξεως.

Πλήν τών οὔτω δοθεισῶν κατευθύνσεων, κατά τās έπισκέψεις εις τὰ σχολεία, συζητείται μετά τών άρμοδίων διδασκάλων, έποπτῶν, η άποτελεσματικότης της αυτόδιοικήσεως έν τη καθόλου οργανώσει της σχολικής ζωής και παρέχονται ὀδηγίαι διά τήν έτι λυσιλεστέραν άπόδοσιν ταύτης. Έλέγχονται επίσης αι παρουσιαζόμεναι δυσχέρειαι εφαρμογής του θεσμοῦ και έπιδεικνύονται τὰ μέτρα, άτινα θα ληφθῶσιν, πρὸς εύρυθμον ὀργάνωσιν τών μαθητικῶν κοινοτήτων.

III. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΖΩΗΣ ΔΙΑ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΕΝ ΤΟΙΣ ΣΧΟΛΕΙΟΙΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

Υπό τὸ άνωτέρω πνεῦμα ὀργανώθησαν έπι τροπαι μαθητικῶν κοινοτήτων εις άπαντα, σχεδόν, τὰ Σχολεία της ήμετέρας Περιφέρειας ὡς κατωτέρω:

1. Ίδιαίτεροι Έπιτροπαι αυτόδιοικήσεως τάξεων 16.
2. Μαθητικά Συμβούλια Σχολείων 75.
3. Συνεδρίαί αυτόδιοικουμένων τάξεων και σχολείων 342.

Ένδεικτικῶς άναφέρονται ὀμάδες δραστηριοτήτων, αίτινες συνκεροτήθησαν εις τὰ Σχολεία της Περιφέρειας, με τὸ αντίστοιχον ποσοστὸν έπι του συνόλου τών αυτόδιοικουμένων τάξεων και αίτινες παρουσίασαν αξιόλογόν τινα δράσιν εις τὸν τομέα της άρμοδιότητός των, ὡς τοῦτο άναφέρεται εις τās ειδικάς περι τής εφαρμογής του θεσμοῦ της αυτόδιοικήσεως εκθέσεις τών Διευθυντῶν τών Σχολείων.

α)α: Κατονομασία ὀμάδος

Ποσοστὸν έπι +
έπι αυτόδιοικουμένων
τάξεων

1	Όμάδες καθαριότητος - εύπρετισμοῦ αίθουσῶν κ.λ.π. χώρων	100+
2	» άλληλεγγύης - άλληλοβοηθείας	75+
3	» καλλιέργειας σχολικοῦ κήπου	87+
4	» τηρήσεως άπουσιολογίου	100+
5	» εύκοσμίας και εύγενοῦς συμπεριφορᾶς, έντὸς και εκτὸς του σχολείου	98+
6	» έποπτικής προπαρασκευής διδασκαλίας	13+
7	» συγκεντρώσεως έποπτικοῦ ὕλικου	18+
8	» λειτουργίας σχολικῆς βιβλιοθήκης	60+
9	» ὀργανώσεως έπισκέψεων σχολ. εκδρομῶν κ.λ.π.	79+
10	» άθλητικά	80+
11	» εκδόσεως σχολικῶν έφημερίδων	2,5+
12	» ὀργανώσεως εκθέσεων χειροτεχνημάτων	17+
13	» ὀργανώσεως σχολ. έορτῶν κ.λ.π.	95+
14	» Φιλοτελισμοῦ	91+

Περὶ τὸν να τονισθῆ, ὅτι αι άνωτέρω ὀμάδες δέν ειχον μόνιμον χαρακτήρα, άλλ' ὕφίσταντο έφ' ὅσον χρόνον διήρκει η σχετική δραστηριότης, τὰ δέ μέλη αὔτων ένηλλάσσοντο κατά τās περιστάσεις.

Πλήν τών άνωτέρω τομέων της σχολικῆς δραστηριότητος άναφέρεται η ένταξις τών δραστηριοτήτων τών ὀμάδων προσκοπισμοῦ, ὀδηγισμοῦ, έρυθροῦ σταυροῦ και κατηχητικῶν σχολείων εις τὰ πλαίσια της σχολικῆς αυτόδιοικήσεως και η συνεργασία και η άλληλοσυμπλήρωσις τών ὀργανώσεων ταῦτων μετά τών συμβουλίων τών μαθητικῶν κοινοτήτων, δεδομένης της ταυτότητος τών σκοπῶν.

Άναφέρεται επίσης, ὅτι οι εις 7 Σχολεία της Περιφέρειας λειτουργοῦντες Σχολικοί Συνεταιρισμοί ανεξωπυρώθησαν διά της μαθητικῆς αυτόδιοικήσεως, έτέθη έπι νέων βάσεων η λειτουργία αὔτων και έπασαν να άποτελῶσιν νεκρὰς εκφάνσεις της σχολικῆς ζωής, της λειτουργίας των

θεθείσης ὑπό τὸν έλεγχον τών Συμβουλίων τών μαθητικῶν κοινοτήτων.

IV. ΕΥΝΟΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΝ ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ, ΕΚ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ

Ός τοιαῦτα σημειοῦνται:

1. Η συνήθως παρατηρουμένη παθητική στάσις τών μαθητῶν κατά τήν διδασκαλίαν κατεπολεμήθη σημαντικῶς, καλλιεργηθεισῶν έπι περαιτέρω τών αρχῶν της άπτενεργείας-εργασίας-έποπτείας εις τās διδασκομένας τάξεις διά της εφαρμογής του θεσμοῦ.

2. Η εις τὰ ὀλιγοθέσια σχολεία παρεχομένη συνδρομή και συνεργασία ὑπό τών διοικητικῶν συμβουλίων τών αυτόδιοικουμένων τάξεων εις τὸ πολυσχιδές και πολύπλευρον έργον του διδασκάλου ήτο αξιοσημείωτος, η δέ σχολική ζωή έν αὔτοις έλαβεν έντονωτέραν χροιάν τόσο εις

τόν έσωσχολικόν όσον και εις τόν έξωσχολικόν τομέα.

3. 'Ανεπτύχθησαν εις τούς μαθητάς άρεται κοινωνικότητας, αγάπης, τιμιότητας, φιλαλληλίας, φιλεργίας κ.τ.λ. Κατεπολεμήθησαν κακίαι ώς εγωϊσμός, μισαλλοδοξία, μη άναγνώρισις άξίας εις συμμαθητάς κ.τ.λ., έπεδιώχθη δέ και έπετεύχθη μέχρις ένός σημείου ή κατανόησις ύπ' αύτών ότι, έν άν θέλη τις να ένταχθή εις μίαν συμβιωσαν κοινότητα, πρέπει να ύπακούη εις νόμον και τάξιν.

4. 'Η σχολική τάξις και πειθαρχία εις τά σχολεία παρουσίασεν αισθητήν βελτίωσιν. 'Αφηρέθη τό στοιχείον του καταναγκασμού από τάς αυτοδιοικουμένας τάξεις και έκαλλιεργήθη τό πνεύμα της έκουσίας ύποταγής, της κοινής παραδοχής και της συνειδητής πειθαρχίας εις αρχάς, κανόνες και νόμους, έλευθέρους εκλεγέντας ύπό της συμβιούσης μαθητικής κοινότητας.

5. 'Υπεβροηθήθη ό έλεγχος της εκτός του σχολείου συμπεριφοράς τών μαθητών, ώστε αύτη να άποβή πλέον εύπρεπής, σύμφωνος προς τούς σχολικούς κανόνες και τάς επί του προκειμένου παραδόσεις της 'Ελληνικής κοινωνίας.

6. Κατέστη πλέον συνειδητόν ύπό τών μαθητών, ότι τό σχολείον, τά έν αύτῷ υπάρχοντα, τά έν αύτῷ λαμβάνοντα χώραν, δέν είναι κτήματα ή έργα του διδασκάλου ή ένός τών μαθητών του, ώστε να λέγη τις «*έδικόν μου*», αλλά κοινά και άπαραίτητα διά την όμαδικήν συμβίωσιν, ώστε να λέγη τις «*έδικά μας*».

7. Γενικώς παρατηρήθη, ότι αι πρό της έφαρμογής του θεσμού της αυτοδιοικήσεως παθητικάί μαθητικάί κοινότητες, απέβησαν δι' αύτου ενεργητικάί, έν αύτοις δ' έκαστον μέλος έτεινεν να γίνη όχι μόνον Ικανός μαθητής, αλλά και καλός συνάδελφος, όστις να ενδιαφέρεται περισσότερο περι το κοινού συμφέροντος και της έξυμώσεως της Τάξεώς του, ολοκληρου, και του Σχολείου του.

Υ. ΑΔΥΝΑΜΙΑΙ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΘΕΙΣΑΙ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗΝ

1. 'Αδυναμία όργανώσεως μαθητικών κοινοτήτων άνεφέρθη κατ' αρχάς ύπό τών Διευθυντών, κυρίως, μονοθεσιών σχολείων με μειωμένον αριθμόν μαθητών. 'Η φοίτησις όλίγων μαθητών εις τάς άνωτέρω τάξεις ειχεν ως άποτέλεσμα να ανατίθεται εις τούς Ιδίους μαθητάς και ή επίτροπή τάξεως και τό Συμβούλιον του Σχολείου, αι δ' έν αύταις συνεδριάσεις ειχον χαρακτήρα παρωδίας, διότι αι λαμβανόμεναι αποφάσεις άφώρων μόνον τά μέλη τών διοικητικών συμβουλίων. 'Εθεραπεύθη ή αδυναμία αύτη διά της παροχής οδηγιών προς συγκρότησιν διοικητικών συμβουλίων δι' ολοκληρου τό Σχολείον με μικρόν αριθμόν μαθητών και με συμμετοχήν τών μαθητών όλων τών τάξεων.

2. Εις ένια σχολεία της ύπαιθρου, λόγω του περιβάλλοντος, του πτωχού πνευματικού επιπέδου τών τάξεων, της έλλείψεως θάρρους, πρωτοβουλίας, και δημιουργικότητας εκ μέρους τών μαθητών και του καθιερωμένου τρόπου διοικήσεως τών Σχολείων διά τών, συνήθως, ύπό του

διδασκάλου λαμβανομένων αποφάσεων, ασυζητητί, Ινα τεθώσι εις δραστηριότητα αι μαθητικάί κοινότητες άπητήθη σύντονος προσπάθεια, τόσον εκ τών ύπηρετούντων εις τά σχολεία ταύτα εκπαιδευτικών, όσον και εκ τών έποπτευουσών αρχών. 'Ενταύθα όμως έστω και τά πενιχρά άποτελέσματα ειχον μεγαλυτέραν άξίαν.

3. 'Η έν τη πράξει άντιμετώπισις του θέματος της μαθητικής αυτοδιοικήσεως εύρεν άπαρασκευάστους πλείστους τών διδασκάλων μας, οίτινες πολλάκις επιπολαίαν θεωρητικήν γνώσιν τούτου ειχον, ή δέ ύπ' αύτών έκδηλουμένη άνησυχία περί του τρόπου έφαρμογής του θεσμού και τών άποτελεσμάτων του είναι άμευδής μάρτυς της διαθέσεως αύτών διά μίαν έπιτυχή αυτοδιοίκησιν τών τάξεων των κατόπιν έπιμορφώσεως των και εις τόν τομέα τούτον δι' ειδικών σεμιναρίων και συγκεντρώσεων κατ' Εκπαιδευτικήν, Νομαρχιακήν ή 'Ανωτέραν Περιφέρειαν.

ΥΙ. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

'Η καλώς νοουμένη αυτοδιοίκησις εισάγεται εις τό Δημοτικόν Σχολείον όλίγον κατ' όλίγον και άφού προηγηθή επί μακρόν χρόνον έθισμός τών μαθητών εις βαθμιαίαν άυτονομίαν. 'Η έλευθερία της τάξεως θα αύξάνεται από ήμέρας εις ήμέραν άβιάστως και άσυνειδήτως και ή εκτέλεσις έργου τινος ύπό της μαθητικής κοινότητας θα προχωρή με την βοήθειαν πάντοτε του διδασκάλου, ήτις βαθμηδόν θα έλαττούται.

'Ο διδάσκαλος δέν πρέπει να ύποβάλη εις την τάξιν νομικάς διατάξεις της μαθητικής κοινότητας, αυτοβούλως, διότι εκείναι εκ τούτων έχουσι παιδευτικήν άξίαν, αίτινες προέρχονται εκ της ψυχής τών μαθητών.

'Όθεν συνάγεται, ότι ή εισαγωγή του θεσμού τούτου εις τά σχολεία θα έχη τά άναμενόμενα καρποφόρα άποτελέσματα, έν έφαρμοσθή με περίσκεψιν, βαθμηδόν δ' αύτη θα εξελισσεται εις άνώτερα επίπεδα, και τό σπουδαιότερον έν οι διδάσκαλοι οδηγούν όρθώς εις την αυτοδιοίκησιν.

Πρός τούτο, ως και άνωτέρω άνεφέρθη, δέον να καθοδηγηθώσιν δι' ειδικών λεπτομερών έγκυκλίων, τοπικών και γενικών συνεδρίων και όλιγοήμερου σεμιναρίου έπιμορφώσεως, κατ' τό 10/ή-μερον από 10ης έως 20ης Σεπτεμβρίου, Ινα εισαχθώσι πρώτον οι λειτουργοί της 'Εκπαιδεύσεως εις τό πνεύμα της αυτοδιοικήσεως του σχολείου και πληρωθώσιν ύγιους κοινωνικού φρονήματος οι Ιδιοι και ύστερον να μεταδώσωσι τούτο εις τούς μαθητάς των, επί τῷ τέλει όπως καταστώσιν ούτοι έν τῷ μέλλοντι 'Ελληνες πολίται, με ύψηλόν κοινωνικόν φρόνημα, με συναίσθησιν του κοινού συμφέροντος, όπερ έλλείπει από τόν 'Ελληνα, με χαλιναγωγημένας τάς τάσεις του εγωϊσμού και της νοσηράς άρχομανίας, σκοπούς ούς όφείλει να επιδιώκη ή όργάνωσις τών μαθητών εις κοινότητας, ούτω θα εύθυγραμμισθή ή λειτουργία των με την ύπό της 'Εθνικής 'Επαναστατικής Κυβερνήσεως καταβαλλομένην γενικώτεραν προσπάθειαν εις τόν τομέα της πολιτικής άγωγής διά την θεμελίωσιν μιās Νέας Δημοκρατίας εις την άναγεννωμένην 'Ελλάδα.

'Εν Κερκύρα τη 21η 'Ιουλίου 1972

ΝΑΠΟΛΕΩΝ ΤΣΙΑΡΑΣ

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΚΗΝΩΣΕΩΝ

Υπό ΕΥΘΥΜΙΟΥ ΣΑΒΒΟΥΛΙΔΟΥ
Διδ/λου του Ιου Δημ. Σχολ. Φιλώτα
Έορδαίας

Έληξε και έφετος ή κατασκηνωτική περίοδος. ΟΙ μαθηται με ροδαλά πρόσωπα, με γελαστό βλέμμα και με εμφανώς χαρούμενη διάθεση, επιστρέφουν εις τας οικίας των, πλησίον τών γονέων των. Έντός όλίγου θα εύρεθούν και πάλιν εις τό άλλο χαρούμενη σπίτι των, τό Σχολείον, όπου διά μίαν ακόμη φοράν θα σκορπίσουν την χαράν, ενώ γύρω του θα ήχη ακόμη ό τζιτζίκας, ό γρύλος και ό φλοίσφος τών κυμάτων. Με την εύχάριστον αυτήν εύκαιρίαν, εκθέτω ώρισμένας άπόψεις μου περί τό «πρόβλημα» έν γένει τών Μαθητικών Κατασκηνώσεων.

Θέτω τό θέμα μου ως «πρόβλημα», υπό την έννοιαν μιάς έν εξέλιξει εύρισκομένης πραγματικότητας, ή όποία και άν ακόμη ήτο άριστα ώργανωμένη και ιδανικώς λειτουργούσα, πάλιν θα έπρεπε να εξετασθή ως έχουσα ανάγκην ανανεώσεως, έκσυγχρονισμού και προσαρμογής προς την διαρκή εξέλιξιν της καθημερινής ζωής, ιδιαιτέρως δε εις την καλπάζουσαν σύγχρονον έποχήν μας. Έξ αυτής ταύτης της διαρκούς εξέλιξεως της ζωής, είναι ανάγκη να εξετασθούν διάφορα μέτρα προς έκσυγχρονισμόν του θεσμού τούτου, ό όποιος τόσα πολλά προσέφερε εις την Έλληνικήν νεολαίαν.

Άναφέρω όλίγα περί του Ιστορικού τών Μαθητικών Κατασκηνώσεων. Όταν τό 1876 ό Έλβετός Ιερέυς Walter Bion έπραματοποιεί εις την Ζυρίχην την ώραίαν Ιδέαν του τών Μαθητικών Κατασκηνώσεων με τούς 68 μαθητάς του ούδεις έφαντάζετο την καταπληκτικήν έξάπλωσιν του θεσμού εις τά μετέπειτα έτη άνά τόν κόσμον. Μιμηταί του παρουσιάσθησαν άμέσως εις όλα τά Κράτη. Εις την χώραν μας τό 1911 όργανούται κατά πρώτον ή κατασκήνωσις Βουλιαγμένης και έν συνεχεία ή της Βούλας. Έκτοτε παπουσιάζονται αι κατασκηνώσεις κατ' άρχάς όλίγα και μάλιστα ως άποτέλεσμα πρωτοβουλίας Ιδιωτών και όργανώσεων. Διά του Α.Ν. 1787/1939 συνιστάται παρά τῷ Έπουργείῳ Παιδείας «Κεντρική Έπιτροπή Μαθητικών Συσσιτίων» με άρμοδιότητας και επί τών Μαθητικών Κατασκηνώσεων. Βραδύτερον τό 1946 ό θεσμός τών Μ. Κ. λαμβάνει άλματώδη εξέλιξιν. Τό Κράτος διά του Έπουργείου Παιδείας αναλαμβάνει τόν ζωτικόν διά την υγείαν του λαου τούτον θεσμόν και Ιδρύει 120 περίπου κατασκηνώσεις, όρεινάς και παραθαλασσίους, με μονίμους έγκαταστάσεις διά την άνετον διαμονήν τών κατασκηνωτών. Ήδη ό αριθμός των άνήλθεν εις 140-150 περίπου. Καθ' έκάστην περίοδον λειτουργίας, φιλοξενούνται επί 24 ήμέρας 160 μαθηταί. Εις την ήπειρωτικήν Έλλάδα, λόγω τών καιρικών συνθηκών μάλλον, έκάστη κατασκήνωσις λειτουργεί εις 2 μόνον περιόδους. Εις Άγιον Άνδρέαν Άττικής, όπου υπάρχουν και αι πλέον σύγχρονοι και άνετοι έγκαταστάσεις, λειτουργεί

ή κατασκήνωσις εις 3 περιόδους τών 24 ήμερών, φιλοξενούνται δε περί τούς 1.200 μαθηταί εις έκάστην κατασκηνωτικήν περίοδον. Αύτά ως Ιστορικά τών Μ. Κ.

Περί της άξίας και της αναγκαιότητας λειτουργίας τών Μ. Κ. ώμίλησαν πλείστοι όσοι άρμόδιοι, έξάραντες τά άγαθά και ποικίλα ευεργετικά άποτελέσματα αυτών επί της υγείας, του ήθους και της γενικής άγωγής της νεολαίας. Μεταξύ τών σπουδαιότερων Ιδρυτών και υποστηρικτών του Ιερού τούτου θεσμού, πρωτεύουσαν θεσιν κατέχουν οι Δ. Στεφάνου, Κ. Χωρέμης, Κ. Γεωργούλης και άλλοι, οι όποιοι από τών υπευθύνων θέσεων τας όποιας κατείχον, μεγάλως έβοήθησαν και τελικώς καθιέρωσαν την λειτουργίαν τών Μ. Κ. και μάλιστα υπό την έποπτείαν τών εκπαιδευτικών, εις τούς όποιους και άνήκει ή μεγίστη τιμή της υποδειγματικής λειτουργίας των. Άναφέρω τό τελευταίον τούτο διά να υπενθυμίσω παλαιότεραν προσπάθειαν, όπως ή λειτουργία τών Μ. Κ. ύπαχθη εις τό Έπουργείον Κοινωνικής Προνοίας.

Ός προς τούς σκοπούς και τά έπιτεύγματα τών Μ. Κ. μεταφέρω άυτολεξι μίαν χαρακτηριστικήν παράγραφον από σχετικήν αναφοράν-έκθεσιν του Έπιθεωρητού κ. Σ. Λαζαρίδου, δημοσιευθείσαν εις τό περιοδικόν «Σχολική Υγιεινή» τ. 132: «ΟΙ μαθηταί έδυναμώσαν τό σώμα των, άνέπτυξαν τό πνεύμα των, εκαλλίεργησαν την ψυχήν των, ένίσχυσαν τό ένθικόν φρόνημα των και την Πίστην των προς τόν Θεόν, έπανεύρον την γαλήνην των, άπέβαλον τόν ένγωισμόν των και τά έλαττώματά των, περιώρισαν τας κακάς των έξεις, έλησμόνησαν την μαλθακότητά των, άπέκτησαν πλείστας άρετάς, συνηθείας και ικανότητας, ως περιορισμόν της άδεσμεύτου άτομικής των έλευθερίας, συμμόρφωσιν προς τας απαιτήσεις του συνόλου και τας επιδιώξεις αυτου, αυτοδιακονίαν και αυτοεπάρκειαν, εργασία, άγάπην, σεβασμόν, πνεύμα συνεργασίας, καθαρότητος και ευθύνης, αι όποιοι του λοιπου θα κατευθύνουν και θα συνοδεύουν τας σκέψεις και τας ενεργείας των εις την ζωήν». Όμοίως έπιθεωρητής Δημ. Έκπαιδεύσεως, άπευθυνόμενος εις κατασκηνωτάς τονίζει: «Έμάθατε τί είναι έλευθερία και τί πειθαρχία και ότι και τά δύο πηγαινουν μαζί, διότι ή έλευθερία χωρις την πειθαρχίαν καταντῆ άναρχία».

Γενικώς ή τριβή περί τά τών κατασκηνώσεων, επιφέρει και την άγάπην προς την άγίαν αυτήν Ιδέαν και τόν ζήλον διά την άρίστην έκτέλεσιν των σχετικών καθηκόντων. Έκ της μικράς πείρας μου εκ τών Μ. Κ. όπου υπηρέτησα επί τετραετίαν ως Όμαδάρχης, Βοηθός Διαχειριστου, Διαχειριστής και Κοινοτάρχης, εις Έορδαίαν και Άγιον Άνδρέαν Άττικής, συνήγαγον μεταξύ άλλων και τά έξής συμπεράσματα-παρα-

τηρήσεις, τὰς ὁποίας ὅλως καλοπροαιρέτως θέτω ὑπ' ὄψιν τῶν ἀρμοδίων, θεωρῶν ὅτι τοῦτο περιλαμβάνεται μεταξύ τῶν καθηκόντων μου ὡς ἐκπαιδευτικοῦ, ἐν συνεχείᾳ τῶν ὑπηρεσιῶν τὰς ὁποίας προσέφερον ὡς στέλεχος τῶν Μ. Κ. Ἰδού αἱ παρατηρήσεις μου:

Α') Τελευταίως παρατηρηθεῖσαι ἀπροθυμία εἰς τὴν προσέλευσιν κατασκηνωτῶν, ἰδίως εἰς τὰς ὄρεινὰς κατασκηνώσεις. Ὡς αἷτια τοῦ γενοῦτος ἤμποροῦν νὰ θεωρηθῶν ἡ βελτίωσις τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, αἱ γεωργικαὶ ἐνασχολήσεις τῶν μικρῶν μαθητῶν, ἡ νέα συνήθεια τῶν οἰκογενειακῶν διακοπῶν, ὡς ἐπακόλουθον τῆς βελτιώσεως τῆς ζωῆς τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη καὶ τὰ κυριώτερον κατὰ τὴν γνώμην μου ἡ ἀνάγκη (ἴσως μόδα τῆς ἐποχῆς) τῆς θαλάσσης.

Σήμερον αἱ παραθαλάσσιοι περιοχαὶ συγκεντρώνουν τὸ μέγιστον μέρος τοῦ μετακινουμένου διὰ διακοπὰς κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον πληθυσμοῦ. Τὸ μέλλον μᾶς ὀδηγεῖ μοιραίως πρὸς τὴν θάλασσαν, τὴν ὁποίαν μόλις τώρα ἀρχίζει νὰ ἀνακαλύπτῃ ὁ Ἑλληνικὸς Λαός. Ἡ ἀπροθυμία τῶν γονέων ὅπως ἀποχωρισθῶν τὰ τέκνα των διὰ τὴν περίοδον τῶν κατασκηνώσεων (τῶν ὄρεινῶν βεβαίως κατασκηνώσεων διότι διὰ τὰς παραθαλάσσιους δὲν τίθεται θέμα), δύναται νὰ ὑπερνηκῆθῃ μὲ τὴν ἐξῆς κρατικὴν μέριμναν, ἡ ὁποία ἐνῶ θὰ στοιχίσῃ εἰς τὸ Κράτος ὀλίγα ἔξοδα, θὰ προσφέρῃ πολλὰ καὶ ἀνεκτίμητα εἰς τὴν νεολαίαν μας: Νὰ ἀνταλλάγοῦν οἱ κατασκηνωταὶ τῶν παραθαλάσσιων κατασκηνώσεων μὲ ἐκείνους τῶν ὄρεινῶν. Διότι ἡ μετακίνησις ἐνὸς μαθητοῦ ἀπὸ ἐν ὄρος εἰς τὸ ἀπέναντι, ὅπου ὑπάρχουν αἱ κατασκηνώσεις, δὲν εἶναι καὶ τόσο σπουδαῖον, ὅπως καὶ ἡ μετακίνησις τῶν μαθητῶν ἀπὸ Ραφίνας, Λαύριο, Ν. Μάρκη, εἰς Ἅγιον Ἀνδρέαν Ἀττικῆς, δὲν εἶναι ἐπίσης, τοῦλάχιστον διὰ τὴν ἐποχὴν μας, τὸ ἅπαν τῶν μεριμνῶν τὰς ὁποίας δικαιούται βᾶσει διεθνῶν διακηρύξεων ὁ μαθητῆς. Ὁ μαθητῆς τῆς Ἀττικῆς, τῆς Βοιωτίας, τῆς Πιερίας, θὰ εὖρη τὸν τρόπον, μὲ τὰ σημερινὰ δεδομένα βεβαίως, νὰ ζήσῃ 20 ἡμέρας εἰς τὴν θάλασσαν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν μαθητὴν τῶν ὄρεινῶν περιοχῶν τῆς χώρας, διὰ τὸν ὁποῖον ἡ ζωὴ τῆς θαλάσσης εἶναι ἕνα ὄνειρον ἀπατηλόν. Ἡ ἀνταλλαγή αὕτη ἐκτὸς τῶν ἄλλων καλῶν καὶ ὠφελίμων, θὰ δώσῃ τὴν εὐκαιρίαν καὶ εἰς τὴν νεολαίαν τῶν ὄρεινῶν περιοχῶν, νὰ ἐξοικειωθῇ μὲ τὴν θάλασσαν, ἐνῶ εἰς τοὺς ἀρμοδίους θὰ ἀνοίξῃ τὸν δρόμον διὰ νὰ ἐφαρμώσουν ὅλα τὰ μεγαλύτερῃ βολα σχέδια των πρὸς ἐκμάθησιν τῆς κολυμβήσεως, ὡστε νὰ ἔλθῃ κάποτε ἡ εὐτυχὴς ὥρα, ὅπου οἱ ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων θαλασσομάχων, νὰ μὴν πνίγωνται «σὲ μισὸ κονταλάκι νερό».

Δὲν ἀρνοῦμαι βεβαίως καὶ τὰ σχετικὰ προβλήματα ποῦ θὰ δημιουργηθῶν, ὅπως π.χ. ἡ ἀπομάκρυνσις μικρῶν μαθητῶν 9-10 ἐτῶν εἰς κάπως μακρινὰς ἀποστάσεις, ἔξοδα καὶ εὐθῆναι ὁμαδικῶν μετακινήσεων, ἐξασφάλισις πολλῶν παραθαλάσσιων περιοχῶν, διὰ κατασκηνώσεις κ.λ.π. Ὅλα δὲ μὲν ἤμποροῦν νὰ ἀντιμετωπισθῶν, ἐφ' ὅσον οἱ ἀρμοδίοι σκεφθῶν τὸ θέμα σοβαρῶς, ὑπευθύνως καὶ μὲ μακροχρόνιον ἔστω προοπτι-

κὴν. Ἡ ἐξασφάλισις μάλιστα τῶν παραθαλάσσιων περιοχῶν πρέπει νὰ γίνῃ τάχιστα διότι «οὕτω καιρὸς». Οἱ οἰκοπεδοφάγοι παραδοκοῦν καὶ καταπίνουσι κάθε σπιθαμὴ παραλίας ἐξ ὧν ἀκόμη ἀπέμειναν ἀπὸ τὴν μανιαν των. Πρέπει νὰ πεισθῶν ὅλοι, πρωτίστως δὲ οἱ ἀρμοδίοι, ὅτι ὅπωςδῆποτε κάποτε θὰ ἐφαρμοσθῶν ὅλα ὅσα τώρα ρίπτονται ὡς ἰδέα καὶ ἄς φαίνωνται ἐκ πρώτης ὄψεως δύσκολα, ἀνεφάρμοστα καὶ οὐτοπιστικά ὄνειρα.

Β') Αἱ κατασκηνωτικαὶ περίοδοι νὰ γίνουσι 3 εἰς ὅλας τὰς κατασκηνώσεις τῆς χώρας, ἀλλὰ νὰ μειωθῇ ὁ χρόνος ἐκάστης περιόδου εἰς 20 ἡμέρας, ὥστε νὰ ἐπαρκέσῃ τὸ δίμηνον τῶν διακοπῶν. Πρὸς τοῦτο θὰ ἀπαιτηθῇ νὰ γίνῃ ἡ ἐναρξίς τῆς Α' περιόδου ἀμέσως μὲ τὴν λήξιν τῶν μαθημάτων, ὡς συμβαίνει σήμερον εἰς Ἅγιον Ἀνδρέαν Ἀττικῆς. Τὰ ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ μέτρου τούτου πλεονεκτήματα δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀναφερθῶν διότι εἶναι πασιφανῆ.

Γ') Δὲν κρίνεται ψυχολογικῶς σκόπιμος ὁ χωρισμὸς τῶν μαθητῶν εἰς κατασκηνωτικὰς περιόδους κατὰ φύλον. Ἡ συνύπαρξις ἀρρένων καὶ θηλέων εἰς τὴν ἰδίαν κατασκηνωτικὴν περίοδον, δημιουργεῖ τὴν ἰδέαν τῆς ἀδιαταράκτου συνεχείας τῆς σχολικῆς ζωῆς καὶ εἰς τὴν κατασκήνωσιν, ἐνῶ ἐκ παραλλήλου συμβάλλει οὐσιωδῶς εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῆς εὐγενοῦς ἀμίλλης, ἥτις κατὰ μέγιστον βαθμὸν ἀναπτύσσεται ἐκεῖ καὶ ἀποτελεῖ τὸ ὑπόβαθρον πάσης ἀγωγῆς προσφερομένης εἰς μικτὰ ἰδρύματα. Τὰ τυχόν ἐπικίνδυνα ἐξ ἠθικῆς ἀπόψεως κρούσματα, ὀφειλόμενα εἰς τὸν συγχρωτισμὸν καὶ τὴν συνεχῆ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ διαβίωσιν, δύναται νὰ ἀντιμετωπισθῶν διὰ τοῦ ἐπισταμένου ἐλέγχου καὶ τῆς ἀδριαλέπτου ἐπιβλέψεως ὑπὸ πάντων τῶν στελεχῶν.

Δ') Ὁ ἐκσυγχρονισμὸς τοῦ θεσμοῦ τῶν κατασκηνώσεων ἐπιβάλλει καὶ τὸν πλήρη τεχνικὸν ἐξοπλισμὸν αὐτῶν διὰ συγχρόνων μέσων καὶ ἀνεσῶν, διὰ μίαν πολιτισμένην, ὑγιεινὴν καὶ εὐχάριστον διαβίωσιν μαθητῶν καὶ στελεχῶν. Ὅλως ἀπαραίτητος εἶναι ὁ ἠλεκτροφωτισμὸς διὰ ρεύματος τῆς Δ.Ε.Η. διότι τοῦτο διευκολύνει καὶ εἰσάγει παντοιοτρόπως τὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν ἀνεσιν εἰς τὴν κατασκήνωσιν, διὰ τῆς λειτουργίας δεκτῶν τηλεοράσεων, ραδιοφώνου, ψυγείων κ.λ.π.

Ε') Τελειῶν τὰς σκέψεις αὐτὰς εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ ἐπιστήσω τὴν προσοχὴν τῶν ὑπευθύνων καὶ ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς ἀποζημιώσεως τῶν στελεχῶν, τὸ ὁποῖον αὐτοὶ κατὰ τὴν γνώμην των ἔλυσαν διὰ τοῦ «καλυτέρου» τρόπου, δηλαδὴ τῆς περικοπῆς αὐτῆς. Ἡ Ἐθνικὴ Ἐπαναστατικὴ Κυβέρνησις ἡ ὁποία τόσον ἀφειδῶς ἐνίσχυσεν τὴν ὀλην Ἐκπαίδευσιν, ἰδιαιτέρως δὲ τὸν θεσμὸν τῶν Μ. Κ., δὲν θὰ φεισθῇ καὶ αὐτὴ τὴν φορὰν ἐλαχίστων διὰ τὴν περίπτωσιν ἐξόδων. Μία ἐπανεξέτασις τοῦ αἰτήματος καὶ ἰκανοποίησις αὐτοῦ ἐν τῷ μέτρῳ τοῦ δυνατοῦ, θὰ ἦτο εὐπρόσδεκτος εἰς τὸν κόσμον τῶν Ἑλλήνων ἐκπαιδευτικῶν, οἱ ὁποῖοι καὶ ἐπωμίζονται τὸ κύριον βᾶρος καὶ τὴν εὐθύνην τῆς ὑποδειγματικῆς ὁμολογουμένης λειτουργίας τῶν Κατασκηνώσεων, ἀνὰ τὰ πέρατα τῆς Ἑλληνικῆς γῆς.

ΑΠΟΦΕΙΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΛΗΨΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΑΙΔΙΚΗΝ ΗΛΙΚΙΑΝ

Υπό

ΕΛΕΝΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΠΟΥΛΟΥ-ΚΟΝΤΟΥΛΗ

Παιδιάτρου - Όμηρου 41 - Αθήναι

Ἡ γνῶσις τῆς ἐπιληψίας, ὡς γνωστὸν, χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος.

Ὁ Ἱπποκράτης τὴν περιέγραψε μετὰ μεγάλης ἀκριβείας καὶ διὰ πρώτην φοράν τὴν κατέταξε μετὰ τῶν ἀσθενειῶν τοῦ ἐγκεφάλου.

Σήμερον γνωρίζομεν ὅτι ἡ ἐπιληψία ὀφείλεται εἰς διαταραχὴν τοῦ μεταβολισμοῦ τῶν κυττάρων τοῦ ἐγκεφάλου.

Αἱ σύγχρονοι πειραματικαὶ μελέται, ἡ Η.Ε. Γ/κὴ ἔρευνα καὶ αἱ νευροχειρουργικαὶ παρατηρήσεις δεικνύουν ὅτι ἡ δυσλειτουργία αὕτη τοῦ ἐγκεφάλου εἰς τὰς περισσοτέρας περιπτώσεις εἶναι ἐπίκτητος. Οὕτω ἐγκεφαλικὴ βλάβη ἢ ὁποῖα δυνατὸν νὰ συνέβῃ κατὰ τὴν κύησιν, τὸν τοκετὸν ἢ μετὰ αὐτὸν εἶναι ἡ κυρία αἰτία πού ὀδηγεῖ εἰς τὴν ἐπιληψίαν.

Παλαιότερον ἡ σπουδαιότης τοῦ κληρονομικοῦ παράγοντος εἶχεν ἰδιαιτέρως τονισθῆ. Σήμερον πιστεύομεν ὅτι εἰς ἓνα μικρὸν μόνον ποσοστὸν περιπτώσεων ὑπάρχει ἡ οἰκογενειακὴ λεγομένη προδιάθεσις. Δηλαδή ἡ αἰτία δὲν εἶναι ἐμφανὴς ἢ δὲν δυνάμεθα νὰ τὴν ἐλέγξομεν διὰ τῶν μέσων τὰ ὁποῖα διαθέτομεν σήμερον. ΗΕΓ/-κῶς ἔχει καταδειχθῆ ὅτι ἓνα άτομον εἰς τὰ δέκα ἔχει ἀνώμαλον ΗΕΓ/μα. Δηλαδή ἔχει ἐγκεφαλικὴν δυσρρυθμίαν ἢ ὁποῖα προσδιαθέτει εἰς σπασμούς.

Πλὴν ὁμως μόνον ἓνα άτομον εἰς τὰ διακόσια παθαίνει σπασμούς.

Ἐκ τούτου καταφαίνεται ὅτι κάτι περισσότερον ἀπὸ τὴν ἀπλὴν προδιάθεσιν συντελεῖ εἰς τὴν ἐκδήλωσιν τῆς ἐπιληψίας.

Ἡ ἰατρικὴ ἐπιστῆμη μὲ τὰς προόδους πού ἔχει ἐπιτελέσει τόσον εἰς τὸν τομέα τῆς αἰτιολογίας ὅσον καὶ εἰς τὸν τῆς θεραπείας τῆς ἐπιληψίας ἐπέτυχεν νὰ ἐξοστρακίσῃ κατὰ πολὺ τὰς παλαιὰς ἀντιλήψεις αἱ ὁποῖαι προήρχοντο ἀπὸ τὸν φόβον τοῦ ἀγνώστου καὶ τὴν ἀδυναμίαν ἐλέγχου τῶν κρίσεων.

Σήμερον διὰ τῆς καταλλήλου φαρμακευτικῆς ἀγωγῆς εἰς 48% περίπου τῶν περιπτώσεων ἐπιτυγχάνεται πλήρως ἰασις, εἰς 37% σημαντικὴ βελτίωσις καὶ μόνον εἰς ἓνα 15% τὰ ἀποτελέσματα τῆς θεραπείας δὲν εἶναι ἱκανοποιητικά.

Παρὰ ταῦτα οἱ ἰατροὶ ἀντιμετωπίζουν εἰσέτι μεγάλας δυσκολίας διὰ νὰ ἐξαλείψουν τὴν ἀγνοίαν, τὴν προκατάληψιν, τὰς δυσσεδασιμονίας καὶ τὸν φόβον φράσων τὸν δρόμον πρὸς τὴν πλέον ἀποτελεσματικὴν θεραπείαν καὶ ὀρθὴν ἀντιμετώπισιν τῶν προβλεμμάτων τοῦ ἐπιληπτικοῦ ἀτόμου.

Ἡ ἐπιληψία εἶναι σχετικῶς κοινὴ πάθησις. εἰς τὰς Η.Π.Α. εἰς εἰς τοὺς διακοσίους εἶναι ἐπιληπτικὸς. Εἰς τὴν Δανίαν ἐπὶ πληθυσμοῦ 4.700.000 κατοίκων 25.000 ἐπιληπτικοί. Τὸ 70% τῶν περιπτώσεων ἐκδηλοῦται πρὸ τοῦ 21ου ἔτους

τῆς ζωῆς. Ἡ κατ' ἐξοχὴν ἡλικία διὰ τὴν ἐκδήλωσιν εἶναι τὰ δύο πρῶτα ἔτη καὶ ἡ ἐφηβικὴ ἡλικία.

Μία ἐπιληπτικὴ κρίσις ὡς γνωστὸν χαρακτηρίζεται κυρίως ἀπὸ παραδικτὴν ἀπώλειαν ἢ σύγχισιν τῆς συνειδήσεως πού ἐπέρχεται ἀνευ φανεράς αἰτίας. Συνήθως συνοδεύεται ἀπὸ μυϊκὰς συσπάσεις πού δυνατὸν νὰ κυμαίνονται ἀπὸ μίαν ἐλαφρὰν σύσπασιν τῶν βλεφάρων μέχρι σφοδροῦ κλονισμοῦ ὁλοκλήρου τοῦ σώματος, ὅτε ὀμιλοῦμεν περὶ ἐπιληπτικοῦ σπασμοῦ.

Ποικίλα ἄλλα παροδικὰ συμπτώματα συνιστάμενα εἰς κινητικὰς, αἰσθητηριακὰς καὶ ψυχικὰς ἐκδηλώσεις καὶ συνοδευόμενα ὑπὸ ἀπωλείας ἢ περιορισμοῦ τῆς συνειδήσεως δυνατὸν ἐπίσης νὰ ἀποτελοῦν τὴν ἐκδήλωσιν ἐπιληπτικῶν κρίσεων. Ἐπιληψία δύναται νὰ ἐκδηλωθῆ καὶ ἀνευ σπασμῶν ἢ ἀπωλείας τῆς συνειδήσεως ὡς συμβαίνει εἰς τὴν αὐτόνομον ἐπιληψίαν ἢ ἄλλως καλουμένην ἐπιληπτικὰ ἰσοδύναμα.

Ἡ κατάταξις τῶν ἐπιληψιῶν εἶναι δύσκολος.

Ἀναλόγως τοῦ τύπου αὐτῶν διακρίνομεν τὰς κάτωθι ἐπιληψίας:

Α. Μεγάλῃ ἐπιληψία ἢ GRAND MAL. (Γενικευμένοι τονικοκλονικοὶ σπασμοί).

Β. Ἐστιακὴ ἢ JACKSONIAN ἐπιληψία.

Γ. Μικρὰ ἐπιληψία ἢ PETITMAL (Ἀφαιρέσεις).

Δ. PETITMAL VARIANT (Ἐδῶ ὑπάγονται αἱ μυοκλονίαι καὶ αἱ ἀκίνητικαὶ κρίσεις).

Ε. Ψυχοκινητικὴ ἐπιληψία ἢ ἐπιληψία τοῦ κροταφικοῦ λοβοῦ.

ΣΤ. Αὐτόνομος ἐπιληψία ἢ ἐπιληπτικὰ ἰσοδύναμα.

Αὐτὰ δύναται νὰ ἀπαντοῦν μεμονωμένως ἢ ἐν συνδυασμῶ.

Εἰς ἐκάστην μορφήν ἀπαντοῦν ΗΕΓ/καὶ ἀνώμαλαι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον εἰδικαὶ δι' ἐκάστην μορφήν. Ἡ θεραπεία εἶναι διάφορος ἄλλοῦ τῶν τύπων τῆς ἐπιληψίας.

Σπασμοὶ λόγῳ ὑψηλοῦ πυρετοῦ ἢ μεταβολικῶν καὶ ἐνδοκρινικῶν διαταραχῶν, ὑπέρτασιν, δηλητηρίασιν ἢ φλεγμονᾶς τοῦ Κ.Ν.Σ. δὲν ἀποτελοῦν θέμα εἰς τὴν σημερινὴν ὁμιλίαν.

Θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ ἀναπτύξω ἐκτενῶς πῶς ὁμάδα τῶν ἐπιληπτικῶν ἰσοδυνάμων τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν λίαν ἐνδιαφέρουσαν μορφήν ἐπιληψίας:

Τοῦτο ἀφ' ἐνὸς μὲν ἀπαντοῦν κατ' ἐξοχὴν εἰς τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι μιμοῦνται συμπτωματολογίαν δυσλειτουργίας ἢ ὀργανικῆς βλάβης διαφόρων ὀργάνων ἢ συστημάτων ἐκτὸς τοῦ Κ.Ν.Σ. ἢ ψυχοσωματικὰς ἀντιδράσεις καὶ ὡς ἐκ τούτου δύναται νὰ ἀποτελέσουν διαγνωστικὸν πρόβλημα.

Εἰς ἐπιληπτικὰ ἰσοδύναμα ἀναφέρονται ποι-

κίλα συμπτώματα ή σύμπλεγνα συμπτωμάτων εκ του αυτόνομου νευρικού συστήματος τα όποια χαρακτηριστικώς επαναλαμβάνονται κατά παροξυσμούς και δεν συνοδεύονται υπό σπασμών ή άπωλειάς τής συνειδήσεως. Ταύτα αποτελούν την κλινικήν έκδήλωσιν παροξυσμικής έγκεφαλικής δύσρρυθμίας.

Τοιαύτα συμπτώματα είναι το παροξυσμικόν κοιλιακόν άλγος, οι περιοδικοί έμετοι, αι κεφαλαλγίαι κτλ. τα όποια άπετέλεσαν επί σειράν έτών θέμα πολλών συζητήσεων ότι από του τέλους έτι του παρελθόντος αιώνος, έθεωρήθησαν ως αίτόμενα των όρίων τής έπιληψίας, ή έπιληπτική των φύσις άνεγνωρίστη μόνον κατά την τελευταίαν είκοσαπενταετίαν διά τής εύρείας έφαρμογής τής ΗΕΓ/ής και των έργασιών έπισημόνων.

Χαρακτηριστικόν των έπιληπτικών ίσοδυνάμων είναι ή παροξυσμικότης με αίφνιδίαν εισβολήν και λήξιν.

Έκαστον έπεισόδιον διαρκεί από όλίγα λεπτά έως 2-3 ήμέρας μετά διετήν πάροδον αυτού ό άσθενής συνήθως έμφανίζει ύπνηλίαν ή κόπωσην.

Τά έπιληπτικά ίσοδύναμα έκδηλούνται μεταξύ του 2ου-10ου έτους τής ηλικίας με ίσην περίπου κατανομήν μεταξύ των δύο φύλων. Υποχωρούν με την ήβην, εις ποσοστόν δέ 20-25% άντικαθίστανται βραδύτερον υπό σπασμών. Εις ποσοστόν 25% των περιπτώσεων το κληρονομικόν είναι βεβαρυμένον με έπιληψίαν ή ήμικρανίαν.

Πειραματικά έρευναι συνηγορούν ότι ή μορφή αύτη έπιληψίας όφείλεται εις παροξυσμικήν διαταραχήν των περιοχών εκείνων του έγκεφάλου αι όποιαι ρυθμίζουν τας αυτόνομους λειτουργίας: Δηλ. του διεγκεφάλου και δέ του ύποθαλάμου.

Ο GASTANT κατατάσει αύτην εις την ψυχοκινητικήν μορφήν έπιληψίας λόγω πιθανής προελεύσεως εκ τής κροταφικής και τας περι αύτην γειτνιαζούσας περισχάς του έγκεφάλου.

ΗΕΓ/και άνωμαλίας άπαντούν εις 80% των περιπτώσεων περίπου.

ΑΙ ΗΕΓ/και άνωμαλίας είναι ποικίλαι μη είδικαι διά την μορφήν αύτην έπιληψίας. Συνήθως συνίσταται εις παροξυσμικήν γενικευμένην βραδυρρυθμίαν ή έστιακήν άνωμαλίαν περι την μετωποκροταφικήν χώραν ή εις το 14 + 6 γραμμοθετικώς αίχμας περι την κροταφικήν χώραν εις το διάγραμμα ύπνου. Άλλά και πάσης άλλης φύσεως άνωμαλίας δύνανται να παρατηρηθούν.

Κλινικαι έκδηλώσεις αι όποιαι αναφέρονται συχνάκις ως άποτελοΰσαι την ομάδα των έπιληπτικών ίσοδυνάμων είναι αι κάτωθι:

ΚΕΦΑΛΑΛΓΙΑΙ ΚΑΙ ΗΜΙΚΡΑΝΙΑΙ

Αύται άποτελοΰν το συχνότερον των έπιληπτικών ίσοδυνάμων. Ως επί το πλείστον συνοδεύονται υπό συμπτωμάτων εκ του γαστρεντερικού συστήματος ως ναυτίας και έμέτων, και υπό συμπτωμάτων εκ των όφθαλμών ως είναι θάμβος και σκοτώματα.

ΠΑΡΟΞΥΣΜΙΚΟΝ ΚΟΙΛΙΑΚΟΝ ΑΛΓΟΣ Η ΚΟΙΛΙΑΚΗ ΕΠΙΛΗΨΙΑ

Αύτη έκδηλούται δι' όξέος παροξυσμικού κοιλιακού άλγους το όποιον έντοπίζεται περι τον όμφαλόν άντανάκλασιν κατά το έπιγάστριον. Συνήθως το άλγος συνοδεύεται υπό ναυτίας, ώχρότητος, ίλλίγγων και κεφαλαλγίας.

Η συχνότης τής κοιλιακής έπιληψίας δεν είναι γνωστή καθ' όσον πολλά περιστατικά διαφεύγουν άδιάγνωστα. Ο LIVINGSTON άναφέρει ότι μεταξύ 8.000 έπιληπτικών παιδιών εις την κλινικήν του Νοσοκομείου JOHNS HORKINS 32 είχαν κοιλιακήν έπιληψίαν.

ΚΥΚΛΙΚΟΙ Η ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΙ ΕΜΕΤΟΙ

Ούτοι συνήθως έκδηλούνται αίφνιδίως. Συνοδεύονται υπό ώχρότητος, άφυδατώσεως, κτώσεως, ένίοτε πυρετού, κεφαλαλγίας και κοιλιακών άλγών. Τα πλείστα των παιδιών τούτων έμφανίζουν διαταραχάς τής προσωπικότητος.

ΝΥΚΤΕΡΙΝΟΙ ΕΦΙΑΛΤΑΙ

Ούτοι εύκόλως συγχέονται με τούς άπλους έφιάλτας τής παιδικής ηλικίας. Έδω το ΗΕΓ/κον άποτελεί άνάλογον διαγνωστικόν μέσον.

ΠΑΡΟΞΥΣΜΙΚΑ ΕΠΕΙΣΟΔΙΑ ΥΠΕΡΘΕΡΜΙΑΣ Η ΥΠΟΘΕΡΜΙΑΣ

Τοιαύτα έπεισόδια άπαντούν συνήθως έν συνδυασμῷ με άλλας έκδηλώσεις ως κεφαλαλγίαν, άλγη κατά τα κάτω άκρα και διαταραχάς τής προσωπικότητος. Τοιαύται περιπτώσεις διαγιγνώσκονται πολλάκις ως ψυχονεύρωσις ή πιθανή περίπτωση ρευματικού πυρετού.

ΠΑΡΟΞΥΣΜΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ ΔΙΑΤΑΡΑΧΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΟΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Παιδιά έμφανίζοντα τοιαύτης φύσεως διαταραχάς χαρακτηρίζονται πολλάκις ως ψυχονευρωσικά.

ΠΑΡΟΞΥΣΜΙΚΑ ΑΛΓΗ ΚΑΤΑ ΤΑ ΚΑΤΩ ΑΚΡΑ

Συνήθως έν συνδυασμῷ με άλλα συμπτώματα, ως άνεφέρθη προηγουμένως, επίσης αναφέρονται έπεισόδια ένουρήσεως. Παροξυσμική δύσπνοια, ίλλίγγοι, παροξυσμικός βήξ κλπ.

ΑΙ αναφερθείσαι ως έπιληπτικά ίσοδύναμα έκδηλώσεις άπαντούν μεμονωμένως, ή έν συνδυασμῷ ή διαδέχονται άλλήλας εις τον αυτόν άσθενή.

Παιδιά με την μορφήν αύτην έπιληψίας είναι δυνατόν να έχουν συμπτώματα επί έτη, να νοσηλευθούν εις νοσοκομεία, να ύποβληθούν εις ποικίλας έξετάσεις και διάφορον θεραπευτικήν λαπαροτομίαν, χωρίς ποτέ να έγένητο ή σκέψις ότι πιθανόν να πρόκειται περι έπιληπτικής έκδηλώσεως.

Η διάγνωσις τίθεται εκ του παροξυσμικού

ο περιοδικού χαρακτήρος του συμπτώματος, του ατομικού αναμνηστικού διά ιστορικών σπασμών ή άλλων συμπτωμάτων εκ του αυτόνομου Ν.Σ. παροξυσμικού χαρακτήρος, εκ του κληρονομικού αναμνηστικού δι' επιληψίαν ή ημικρανία, εκ των ΗΕΓ/κών εύρημάτων, εκ των καλών αποτελεσμάτων δοκιμαστικής αντιμεπιληπτικής θεραπείας και εκ του αποκλεισμού άλλων αιτιολογικών παραγόντων.

Όσον αφορά την θεραπείαν βασικώς Ισχύουν οι αύτοι κανόνες ως και διά τας άλλας μορφάς επιληψίας. Έκ των φαρμάκων ή διφενύλ-ύδαντοίνη, ή ΜΥΣΟΛΙΝΕ και τό ΔΙΑΜΟΧ είναι τά τρία πρώτα φάρμακα έκλογής.

Ένα έρώτημα τό όποιον, ως γνωστόν, συχνάκι τίθεται είναι εάν ψυχικά διαταραχάι ως και διαταραχάι χαρακτήρος και συμπεριφοράς αί όποιαί πολλάκις άπαντούν εις τά επιληπτικά παιδία είναι συνέπεια έγκεφαλικής δυσρρυθμίας και βιοχημικών διαταραχών ή είναι άπότοκοι τής επίδράσεως του περιβάλλοντος, των αντιμεπιληπτικών φαρμάκων ή και αύτης ταύτης τής όργανικής έγκεφαλικής βλάβης τής όποίας ή επιληψία είναι συνήθως άπότοκος.

Είναι γεγονός ότι έγκεφαλική δυσρρυθμία όχι Ικανού βαθμού ίνα προκαλέση επιληπτικές κρίσεις δύναται να έχη επίδρασιν επί τής έγκεφαλικής λειτουργίας με άποτέλεσμα διαταραχάς συμπεριφοράς, διαταραχάς ύπνου, όμιλίας και άλλας δυσκολίας. Αί δυσρρυθμικά αύται διαταραχάι δυνατόν να άποτελούν ύποκλινικά επιληπτικά κρίσεις. Χορήγησις αντιμεπιληπτικών φαρμάκων ή αύξησις των ήδη χορηγουμένων δύναται να έχη εύνοϊκήν επίδρασιν.

Όχι ήττον ουδέις δύναται να άμφισβητήση την επίδρασιν του περιβάλλοντος επί του επιληπτικού παιδίου.

Ότω ύπερπροστασία εκ μέρους των γονέων ή άπόρριψις αύτου ύπό τής κοινωνίας και του σχολείου έχει άμεσον επίδρασιν επί τής προσωπικότητος και του χαρακτήρος του. Τά επιληπτικά παιδία ζούν ύπό την βασανιστικήν διαρκή επίβλεψιν του περιβάλλοντός των στερούμενα οιασδήποτε δράσεως, επίδειξεως πρωτοβουλίας ή αυθορμήτου τινός έκδηλώσεως. Έπιπλέον μακροχρόνιος φαρμακευτική άγωγή καθιστά έτι δυσχεροστέραν την θέσιν αύτων.

Τά αντιμεπιληπτικά φάρμακα δυνατόν επίσης να είναι αίτια διαταραχής τής συμπεριφοράς του παιδίου.

Ότω ή χορήγησις βαρβιτουρικών επί πολλών παιδίων με σπασμούς και ύπερκινητικότητα έπαυξάνει την ύπερκινητικότητα αύτων.

Άλλά και αύτη αύτη ή όργανική έγκεφαλική βλάβη ή όποία δυνατόν να είναι έλαχίστη μή διαπιστουμένη κλινικώς και τής όποίας ή επιληψία είναι συνήθως άπότοκος έχει επίδρασιν επί τής συμπεριφοράς του παιδίου λόγω μειωμένης Ικανότητος προς συγκέντρωσιν και προσαρμογήν, άδεξιότητα ή μειωμένης νοημοσύνης κλπ. Όργανική έγκεφαλική βλάβη δυνατόν να όφείλεται και εις έγκεφαλικήν άνοξαιμίαν συνεπεία πολλών και παρατεταμένων σπασμών με συνήθειαν διαταραχάς συμπεριφοράς.

Παρά ταύτα ή πλειονότης των επιληπτικών

παιδίων είναι κανονικού χαρακτήρος και κανονικής νοημοσύνης. Τά 65% των επιληπτικών έχουν διανοητικήν πηλίκον (IQ) άνωτερον του μέσου διανοητικού επιπέδου. Οι DR. W. LENNOX και COBB, κατόπιν έπισταμένης μελέτης μεγάλου αριθμού επιληπτικών άτόμων διεπίστωσαν ότι τά τρία τέταρτα αύτων ήσαν άτομα Ικανά προς έργασίαν και είχαν αναλάβει ύπευθύνους θέσεις. Μερικοί εκ των επιληπτικών είναι άνωτέρας εύφυίας.

Πλήν όμως είναι γεγονός ότι ένας άγνωστος αριθμός επιληπτικώι παιδίων στερείται τής εκπαιδεύσεως του διότι είτε πρωτοβουλία των γονέων ή τή ύποδείξει του διδασκάλου διακόπτεται ή εκπαίδευσις των. Τούτο συμβάινει λόγω φόβου σπασμών, άτυχημάτων ή λόγω έλλείψεως κατανοήσεως.

Τά παιδία ήδύναντο να έχουν κανονικήν εκπαίδευσιν ή και άνωτέραν πανεπιστημιακήν τοιαύτην, λαμβανομένου μάλιστα ύπ' όψιν ότι ένας Ικανός αριθμός παιδίων άποθεραπεύεται τελείως ή βελτιούται σημαντικώς ώστε μετέπειτα να διάγη κανονικήν ζωήν. Άπό 1.000 παιδία τά 70 έχουν παρουσιάσει έναν ή περισσοτέρους σπασμούς κατά τά πέντε πρώτα έτη τής ζωής των. Τά περισσότερα όμως από αυτά ξεπερνούν τάς κρίσεις. Ότω μόνον 5 στους χιλίους ένηλικούς έχουν επιληπτικάς κρίσεις.

Φόβος διά τυχόν άτύχημα εις τό σχολειον κατά τινά επιληπτικήν κρίσιν φαίνεται να είναι άδικαιολόγητος. Μελέτη από τους φακέλους ενός πειραματικού σχολείου με μεγάλον αριθμόν επιληπτικών παιδίων απέδειξαν ότι ύπάρχον μόνον έπτά άτυχήματα και τινες μικροτραυματισμοί επί συνόλου 2.600 μεγάλων σπασμών του συνέβησαν επί περιόδον πέντε έτων. Έκ τούτου καταφαίνεται ότι ό αριθμός των άτυχημάτων λόγω σπασμών είναι άσήμαντος.

Όσον αφορά τά επιχείρημα ότι μία επιληπτική κρίσις άποτελεί δυσάρεστον θέαμα διά τους άλλους μαθητάς ή αλήθεια είναι ότι ένας σπασμός έγείρει κυρίως την περιέργειαν του παιδίου, όχι όμως και τον τρόμον εκτός εάν πανικοληθούν οι ένήλικες.

Άπαξ δοθή εξήγησις από τον διδάσκαλον αί έπόμεναι κρίσεις θα προκαλέσουν μικράν έξαψιν.

Εις περίπτωσιν πού αί κρίσεις είναι συχνάι και έντονοι άκόμη και μετά συστηματικήν φαρμακευτικήν άγωγήν πρέπει να λάβουν χώραν όρισμένα μεταβολάι εις τό πρόγραμμα του παιδίου, όπως είναι ή έφαρμογή τής κατ' οίκον διδασκαλίας διά χρονικόν τι διάστημα.

Η λειτουργία ειδικών τάξεων διά τά επιληπτικά παιδία είναι άπορριπτέα διότι ένισχύεται ή πεποίθησις ότι διαφέρουν των άλλων παιδίων.

Η τοποθέτησις εις Ιδρύματα όσονδήποτε καλά και εάν είναι ταύτα δέν ένδεικνυται. Τούτο είναι δυνατόν ένίοτε να γίνη εις τάς περιπτώσεις εκείνας όπου Ισχυροί Ιατρικοί ή κοινωνικοί λόγοι τό επιβάλλουν. Τάτε όμως παραλλήλως με την Ιατροφαρμακευτικήν παρακολούθησιν πρέπει να ληφθή ύπ' όψιν και ή σχολική παρακολούθησις. Η Ιατροκοινωνική και εκπαιδευτική μέριμνα του επιληπτικού παιδίου αντιμετωπίζεται εις

τάς διαφόρους χώρας αναλόγως τῶν ἐπικρατουσῶν ἀντιλήψεων καί τοῦ κοινωνικο-οικονομικοῦ ἐπιπέδου ἐκάστης χώρας.

Θά μοῦ ἐπιτρέψετε νά ἀναφερθῶ ἐν ὀλίγοις εἰς τήν μέριμναν τοῦ ἐπιληπτικοῦ παιδιοῦ τῆς σχολικῆς ἡλικίας εἰς τήν Δανίαν ὅπου εἶχα τήν εὐκαιρίαν νά ἔχω ἴδιαν ἀντίληψιν.

Εἰς τήν Δανίαν οἱ ἐπιληπτικοί ἔχουν δωρεάν περίθαλψιν εἰς τὰ Νευρολογικά τὰ δέ παιδιά καί εἰς τὰ παιδιατρικά τμήματα τῶν Νοσοκομείων τῆς χώρας. Ὄταν ἀπαιτεῖται μακροχρόνιος μέριμνα ἢ ὅταν ἀνακύπτουν εἰδικά προβλήματα οἱ ἀσθενεῖς παραπέμπονται εἰς ἕνα εἰδικό κέντρον τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ μίαν ἀποικίαν ἐπιληπτικῶν. Ἡ ἀποικία αὕτη εἶναι ἕνα σύγχρονο Νευρολογικὸ καί Ψυχιατρικὸ Νοσοκομεῖο τὸ ὁποῖον ἔχει καί ἴδιαν σχολήν ὅπου ἐκπαιδεύεται τὸ κατάλληλον νοσηλευτικὸν προσωπικόν.

Ἄπαντα τὰ παιδιά τῆς σχολικῆς ἡλικίας, τὰ εἰσαγόμενα εἰς τὸ Κέντρον τοῦτο 40-60 τὸν ἀριθμόν, φοιτοῦν εἰς τὸ σχολεῖον τῆς ἀποικίας. Εἶναι δὲ διηρημένα εἰς δύο κατηγορίας. Εἰς τὰ ἐπιληπτικά παιδιά κανονικῆς νοημοσύνης καί εἰς τὰ χαμηλῆς νοημοσύνης. Ἐκεῖ διδάσκονται συνήθως τὰ βιβλία τοῦ σχολείου των.

Ὄταν προβλέπεται ὅτι ἡ παραμονὴ των εἰς τήν ἀποικίαν θά εἶναι πέραν τῶν 4-6 μηνῶν (τοῦτο ἐξαρτώμενον ἐστὶ διαφόρων παραγόντων) τότε προσφέρεται διδασκαλία ἀνεξάρτητος τοῦ εἰδικοῦ των σχολείου. Σκοπὸς τῆς σχολικῆς ἐργασίας ἐντὸς τοῦ Ἰδρύματος εἶναι νά βοηθήσῃ τὸ παιδί νά κάμῃ σύντομον καί ἐπιτυχή ἀναπροσαρμογὴν εἰς τὸ σχολεῖον του ὅταν ἐξέλθῃ τοῦ Ἰδρύματος.

Ὅρισμένος ἀριθμὸς παιδιῶν παραμένει εἰς τήν ἀποικίαν διὰ πολλὰ ἔτη.

Διὰ τὰ παιδιά αὐτὰ ὑπάρχουν δύο οἰκοτροφεία προσηρτημένα εἰς τήν ἀποικίαν. Τὸ ἕνα διὰ κορίτσια, 20 τὸν ἀριθμόν, ὅπου ἡ διδασκαλία γίνεται ἐντὸς τοῦ οἰκοτροφείου καί τὸ ἄλλο γιὰ ἀγόρια ἐπίσης 20 τὸν ἀριθμόν εὐρισκόμενον δέκα μίλια μακρὰν τοῦ κεντρικοῦ Ἰνστιτούτου εἰς τὸ χωρίον PEDERSBORG. Τὰ παιδιά τοῦ οἰκοτροφείου φοιτοῦν εἰς τὸ δημόσιον σχολεῖον τοῦ χωρίου με ὑγιῆ παιδιά εἰς ἐκάστην τάξιν καί συμμετοχὴν εἰς ὅλας τὰς σχολικὰς ἐκδηλώσεις.

Εἰς τὸ οἰκοτροφεῖον αὐτὸ προσφέρονται συν-

θῆκαι κατὰ πολὺ ἐγγίζουσαι τὰ τῆς κανονικῆς ζωῆς διὰ παιδιά τοῦ ἄλλως πρέπει νά μείνουν μακροχρονίως εἰς Ἴδρυμα.

Πολλὰ παιδιά ἔχουν ἐξέλθει τοῦ οἰκοτροφείου ὑγιῆ καί κανονικῶς προσηρτισμένα πρὸς περαιτέρω ἀνωτέραν μόρφωσιν.

Τὸ σύστημα τοῦτο ἀπέδειξεν ὅτι τὰ ἐπιληπτικά παιδιά παρά τὰς ἐπιμόνους κρίσεις καί τὰ τυχόν προβλήματα συμπεριφορᾶς δύνανται νά παρακολουθήσουν διδασκαλίαν εἰς δημόσια σχολεῖα ἐφ' ὅσον ἐπικρατεῖ τὸ ὀρθὸν πνευματικὸν ὅτι πολλὰ ἀπὸ τὰ παιδιά αὐτὰ παρακολουθοῦν σχολικὴν ἐκπαίδευσιν εἰς τὸ ἐπίπεδον τῶν κανονικῶν παιδιῶν.

Ἀνακεφαλαιώνοντας δυνάμεθα νά συναγάγωμεν τὰ κάτωθι συμπεράσματα.

1. Ἡ ἐπιληψία εἶναι μία ἐκ τῶν πολλῶν ἀνθρωπίνων παθήσεων ὀφειλομένη εἰς ἐγκεφαλικὴν δυσρρυθμίαν τῆς ὁποίας ἡ αἰτιολογία ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐπίκτητος.

2. Ἡ ἐπιληψία ἐμφανίζει πολυμαρφίαν ἐκδηλώσεων ἀπὸ τῶν πλέον ἀσαφῶν καί ἀτύπων ἕως τῶν πλέον τυπικῶν.

Αὕτη δύναται νά ἐκδηλωθῇ καί ἀνευ συμπτῶν ἢ ἀπώλειας τῆς συνειδήσεως ὡς συμβαίνει εἰς τήν ομάδα τῶν ἐπιληπτικῶν ἰσοδυνάμων μετὰ τὰ ὁποῖα ἡσχολήθημεν ἐκτενέστερον.

3. Σήμερον μεγαλύτερος ἀριθμὸς ἀσθενῶν θεραπεύεται ἢ βελτιοῦται σημαντικῶς. Οὐχ' ἤττον θεραπεία τῆς ἐπιληψίας διὰ μόνης τῆς χορηγήσεως φαρμάκων εἶναι ἐλλειπῆς ἐκτὸς ἐὰν παραλλήλως ἀντιμετωπισθοῦν καί τὰ συμπαρομαρτοῦντα ψυχοκοινωνικά προβλήματα τῶν ἀσθενῶν αὐτῶν.

4. Μεταξὺ τῶν προβλημάτων ἐπιτακτικὴ προβάλλει ἡ ἀντιμετώπισις τῶν προβλημάτων τῶν παιδιῶν τῆς σχολικῆς ἡλικίας καί δὴ τοῦ προβλήματος τοῦ σχολείου.

5. Διὰ τὴν ἐπιτυχή ἀντιμετώπισιν τῆς ἐπιληψίας ἀπαραίτητον εἶναι νά ἐξαλειφθῇ τὸ «στίγμα» καί δυσειδαιμονία αἱ ὁποῖαι ἐπὶ μακρὸν εἶναι συνδεδεμένα μετὰ τὴν νόσον αὐτήν. Τοῦτο θά ἐπιτευχθῇ διὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως καί διαφωτίσεως τῆς κοινωνίας περὶ τῆς φύσεως τῆς νόσου καί τῶν προόδων ποῦ ἔχει ἐπιτελέσει ἡ ἱατρικὴ ἐπιστήμη εἰς τὸν τομέα αὐτόν.

Ο ΦΟΒΟΣ

Μετάφρασις ἐκ τοῦ SUMMERHILL
ὑπὸ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΛΟΛΩΝΗ
Ἐπιθεωρητοῦ Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως
Περιφερείας Καλαβρυτίων

Ἐκατὸν μίλια ἔξω ἀπὸ τὸ Λονδίον εὐρίσκειται ἓνα Σχολεῖον τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται SUMMERHILL. Τὸ Σχολεῖον αὐτὸ ἰδρύθη τὸ ἔτος 1921. Εἶναι ἴσως τὸ πλεόν ασύνηθες σχολεῖον εἰς τὸν κόσμον. Ὅλη ἡ πείρα ἐκ τῆς λειτουργίας τοῦ τουεῖναι γραμμῆν ὑπὸ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Σχολείου NEIL εἰς ἓνα βιβλίον τὸ ὁποῖον φέρει τὸν τίτλον τοῦ σχολείου (SUMMERHILL).

Ἡ παροῦσα ἐργασία μὲ θέμα: «Ὁ Φόβος» εἶναι μετάφρασις τοῦ οἰκείου κεφαλαίου.

Κατὰ τὴν μετάφρασιν προσεπαθήσαμε νὰ ἀποδώσωμε πιστὰ τὸ κείμενον, διὰ νὰ μὴ ἀπομακρυνθῶμεν πολὺ ἀπὸ τὰ νοήματα καὶ τὴν γλῶσσαν τοῦ συγγραφεως.

Ἐφίερωσα ἓνα μεγάλο μέρος τῆς ζωῆς μου ἐπανορθώνοντας παιδιὰ, τὰ ὁποῖα εἶναι τραυματισμένα ἀπὸ ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι μετέδωσαν εἰς αὐτὰ φόβον. Ὁ φόβος εἶναι ἓνα τρομερὸν πράγμα εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου. Οὗτος πρέπει ὀλοκληρωτικὰ νὰ ἐξαλείφεται. Φόβος ἀπὸ ἠλικιωμένους, φόβος τῆς τιμωρίας, φόβος τῆς ἀποδοκιμασίας, φόβος τοῦ Θεοῦ. Μόνον μῖσος δύναται νὰ ἀντήσῃ εἰς μίαν ἀτμόσφαιραν φόβου.

Ἐχομεν τὸν φόβον τῶσων πολλῶν πραγμάτων, τὸν φόβον τῆς πείνας, τοῦ ἐμπαιγμοῦ, τῶν φαντασμάτων, τῶν κλεπτῶν, τῶν συμβάντων, τῆς δημοσίας γνώμης, τῶν ἀσθενειῶν, τοῦ θανάτου. Ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ ἱστορία τῶν φόβων του. Ἐκατομμύρια ἠλικιωμένων φοβοῦνται νὰ περπατήσουν εἰς τὸ σκότος. Χιλιάδες ἄνθρωποι ἔχουν μίαν ἀόριστον ἀσθησιν στενοχωρίας, ὅταν ἓνας ἀστυνομικὸς κτυπᾷ τὸ κουδούνι τῆς ἐξωθύρας των. Πολλοὶ ταξιδιωτὰ ἔχουν φαντασίας τοῦ βυθίσματος τοῦ καραβιοῦ ἢ τῆς πτώσεως τοῦ ἀεροπλάνου. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ταξιδεύοντας μὲ τραῖνο ἐπιδιώκουν νὰ ταξιδεύουν εἰς τὰ μεσαία βαγόνια. Ἡ ἀσφάλεια πρῶτα ἀπ' ὅλα ἐκφράζει τὴν πρωταρχικὴν φροντίδα τοῦ ἀνθρώπου.

Πρέπει νὰ ὑπῆρξε μία ἐποχὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀνθρώπου, ὅταν ὁ φόβος νὰ θανατωθῇ ἕκαμνε αὐτὸν νὰ φοβῆται καὶ νὰ κρύπτεται. Σήμερον ἡ ἀνθρωπότης ἴσως διαθέτει μεγαλυτέραν πείραν φόβου ἀπ' αὐτὴν τὴν ὁποῖαν διέθετον οἱ πρόγονοί μας τῆς λιθίνης ἐποχῆς. Ὁ πρωτόγονος ἄνθρωπος εἶχε νὰ φοβηθῇ μόνον τὰ μεγάλωσυμα τέρατα, ἀλλὰ ἡμεῖς ἔχομε πολλὰ τέρατα — τραῖνα, πλοῖα, ἀεροπλάνα, κλέπτας, αὐτοκίνητα καὶ περισσότερο ἀπὸ ὅλα τὸν φόβον νὰ βρεθῶμε ἔξω ἀπ' αὐτὰ. Ὁ φόβος εἶναι προσέτι ἀναγκαῖος εἰς ἡμᾶς. Ὁ φόβος μὲ κάμνει νὰ περνῶ τὸν δρόμον προσεκτικὰ.

Εἰς τὴν φύσιν ὁ φόβος ὑπηρετεῖ τὸν σκοπὸν τῆς διαφυλάξεως τῶν εἰδῶν. Τὰ κουνέλια καὶ τὰ ἄλογα ἔχουν ἐπιζῆσει χάρις εἰς τὸν φόβον, ὅστις κάμνει αὐτὰ νὰ ἀποφεύγουν τὸν κίνδυνον. Οὗτος εἶναι μία σπουδαία δύναμις εἰς τὸν νόμον τῆς φύσεως.

Ὁ φόβος εἶναι πάντοτε ἐγωϊστικὸς. Φοβούμεθα διὰ τὸν ἑαυτὸν μας ἢ δι' αὐτοὺς τοὺς ὁποῖους ἀγαπῶμεν, πρὸ παντὸς ὁμῶς φοβούμεθα διὰ τὸν ἑαυτὸν μας. Ὅταν ἡμουν παιδί φοβούμεην νὰ πάω εἰς τὸ ἀγρόκτημα διὰ τὸ γάλα τὴν νύκτα μὲ τὸ σκότος. Ὅταν ὁμῶς ἡ ἀδελφὴ μου ἤρχετο μαζί μου, δὲν φοβούμεην, ὅτι ἦτο δυνατόν αὐτὴ νὰ φονευθῇ καθ' ὁδόν. Ὁ φόβος πρέπει νὰ εἶναι ἐγωϊστικὸς, διότι κάθε φόβος τελικὰ εἶναι ὁ φόβος τοῦ θανάτου.

Ὁ ἥρωας εἶναι ἓνας ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος δύναται νὰ μεταβάλῃ τὸν φόβον του εἰς μίαν θετικὴν δραστηριότητα. Οὗτος κατανικᾷ τὸν φόβον του. Ὁ φόβος εἶναι ἓνα θλιβερὸν πράγμα εἰς ἓνα στρατιώτην. Ὁ δειλὸς εἶναι ἀνίκανος νὰ μετατρέψῃ τὸν φόβον του εἰς θετικὴν δραστηριότητα. Ἡ δειλία εἶναι περισσότερον διαδεδομένη παρὰ ἡ ἀνδρεία.

Ὅλοι εἴμεθα δειλοί. Πολλοὶ ἀπὸ ἡμᾶς κατορθώνουν νὰ ἀποκρύπτουν τὴν δειλίαν τους. Ἄλλοι προδίδουν αὐτήν. Ἡ δειλία εἶναι πάντοτε σχετικὴ. Δυνατὸν νὰ εἴσθε ἥρωικοὶ διὰ κάποια πράγματα καὶ δειλοὶ δι' ἄλλα. Ἀναπολώ τὸ πρῶτό μου μάθημα κατὰ τὴν ρίψιν χειροβομβίδων ὡς μίαν ἐπανόρθωσιν. Ἐνας στρατιώτης ἀπέτυχε νὰ ρίψῃ τὴν χειροβομβίδα εἰς τὸ ἐχθρικὸν χαρακώμα. Αὐτὴ ἐξερράγη καὶ ἐκτύπησε μερικὸν ἄνδρα. Εὐτυχῶς οὐδεὶς ἐφονεύθη. Ἡ ρίψις βομβῶν ἐσταμάτησε δι' αὐτὴν τὴν ἡμέραν καὶ τὴν ἐπομένην ἐπροχωρήσαμε πρὸς τὸ βομβαρδισμένον μέρος. Ὅταν ἐσῆκωσα ἐπάνω τὴν πρώτην βόμβαν τὸ χέρι μου ἔτρεμε. Ὁ λοχίας μὲ ἐκοίταξε μὲ περιφρόνησιν καὶ μοῦ εἶπε, ὅτι ἡμουν ἓνας ἀπεχθὴς δειλός. Τὸ παρεδέχθην.

Αὐτὸς ὁ λοχίας, ἓνας ἄνδρας ὁ ὁποῖος εἶχε κάμει κατορθώματα καὶ εἶχε ἀμειφθῇ μὲ τὸν Μεγαλόσταυρον τῆς Βασιλείσης Βικτωρίας δὲν ἐγνώριζε φυσικὸν φόβον. Ἄλλ' οὐχὶ πολὺ ἀργότερον οὗτος ἤλλαξεν. «NEIL ἀπεχθάνομαι νὰ γυμνάζω μίαν διμοιρίαν ὅταν εἶσαι ἐσὺ μέσα. Εὐρίσκομαι εἰς θανάσιμον πανικὸν ὅλην τὴν ὥραν». Ἐκπληκτὸς ἠρώτησα: διατί; Διότι ἐσὺ ἔχεις ἓνα M. A. DEGREE (δίπλωμα μεταπτυχιακῶν σπουδῶν), εἶπε, καὶ ἐγὼ φονεύω τὴν γραμματικὴν.

Ἀπὸ μίαν σπουδὴν τῆς ψυχολογίας δὲν δύναμεθα νὰ εἴπωμεν διατί ἓνα παιδί εἶναι γεννημένο μὲ θάρρος καὶ ἓνα ἄλλο εἶναι μία συνεσταλμένη

φυχή. Προηγούμενοι καταστάσεις δυνατόν να έχουν σχέσεις με αυτό. Έάν ένα παιδί έχει μίαν ελλειψιν, είναι φανερόν, ότι ή μητέρα του μετέδωσε τήν ανησυχία της τήν στιγμήν τής γεννήσεως εις τὸ ἀγέννητον παιδί της. Δυνατόν τὸ λειψὸν παιδί νὰ ἐγεννήθη με μίαν δειλήν φύσιν, με ἕνα χαρακτηριστὴρα ὅστις φοβείται τὴν ζωὴν καὶ ἐπιθυμεί νὰ μένη εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητέρας του.

Ἄν καὶ εἶναι πέραν τῶν δυνάμεων μας νὰ ἀσχοληθῶμεν με προγενεστέρας καταστάσεις, εἶναι βέβαιον, ὅτι πολλὰ παιδιὰ εἶναι φτιαγμένα δειλά ἀπὸ τὴν πρώτη τους διαπαιδαγωγῆσι. Ἡ δειλία αὐτοῦ τοῦ εἶδους εἶναι δυνατόν νὰ προληφθῇ.

Ἄς διακρίνωμεν τώρα τὴν ανησυχίαν ἀπὸ τὸν φόβον. Ὁ φόβος ἀπὸ μίαν τίγρι εἶναι φυσικὸς καὶ ὑγιής. Ὁ φόβος νὰ παρασυρθῆτε ἀπὸ ἕνα αὐτοκίνητο με ἕνα κακὸν ὁδηγὸν εἶναι ἐπίσης φυσικὸς καὶ ὑγιής. Ἄλλ' ὁ φόβος ἀπὸ μίαν ἀράχην ἢ ἕνα ποντικὸν ἢ ἕνα φάντασμα εἶναι ἀφύσικος καὶ νοσηρὸς. Αὐτὸ τὸ εἶδος τοῦ φόβου εἶναι μία ανησυχία, εἶναι μία φοβία. Ἡ φοβία εἶναι μία παράλογη, μία ὑπερβολικὴ ανησυχία διὰ κάτι. Εἰς τὴν φοβίαν τὸ ἀντικείμενον ἐκ τοῦ ὁποῖου προκαλεῖται ὁ φόβος εἶναι ἀκίνδυνον. Τὸ ἀντικείμενον εἶναι μόνον ἕνα σύμβολον, ἂν καὶ ἡ ανησυχία τὴν ὁποίαν τούτο προκαλεῖ, εἶναι ἀρκετὰ πραγματικὴ.

Εἰς τὴν Αὐστραλίαν ὁ φόβος ἀπὸ μίαν ἀράχην εἶναι λογικὸς, διότι ἡ ἀράχην δύναται νὰ ἐπιφέρῃ τὸν θάνατον. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας ὁ φόβος ἀπὸ τὴν ἀράχην εἶναι παράλογος καὶ ἐπομένως μία φοβία. Ἡ ἀράχην εἶναι ἕνα σύμβολον διὰ κάτι τὸ ὁποῖον κάποιος φοβείται πολὺ. Οὕτω ὁ φόβος τὸν ὁποῖον ἔχει ἕνα παιδί διὰ τὰ φαντάσματα εἶναι μία φοβία. Τὰ φαντάσματα συμβολίζουν κάτι ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἕνα παιδί φοβείται. Τούτο δύναται νὰ ἐξαλειφθῇ ἐάν τὸ παιδί λάβῃ μίαν ὀρθὴν ἀγωγὴν κατὰ τοῦ φόβου.

Ἡ φοβία συχνὰ παρουσιάζεται εἰς ἐντελῶς νεαρὰ παιδιὰ. Τὸ παιδί ἐνὸς αὐστηροῦ πατέρα δυνατόν νὰ ἀναπτύξῃ μίαν φοβίαν ἀπὸ τὰ ἄλογα ἢ τὰ λιοντάρια ἢ τοὺς ἀστυνομικούς. Ἡ φοβία συσχετίζεται με αὐτοὺς ἢ με κάθε ἄλλο πρόδηλον σύμβολον τοῦ πατέρα. Ἐδῶ ἐμεῖς θὰ ἴδωμεν πάλιν τὸν φοβερόν κίνδυνον τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ φόβου τῆς ἐξουσίας εἰς τὴν ζωὴν ἐνὸς παιδιοῦ.

Ἡ περισσότερον δυναμικὴ ἐπίδρασις τοῦ φόβου εἰς τὴν ζωὴν ἐνὸς παιδιοῦ εἶναι ἡ ἰδέα τῆς αἰωνίου καταδίκης.

Συχνὰ εἰς τὸν δρόμον ἤκουσα μίαν μητέρα νὰ λέγῃ: «Σταμάτησε αὐτὸ TONNY! ὁ ἀστυφύλαξ ἔρχεται». Ἐλαχίστη συνέπεια τοῦ εἶδους αὐτοῦ τῆς συζητήσεως εἶναι, ὅτι τὸ παιδί ἐνωρὶς ἀνακαλύπτει, ὅτι ἡ μητέρα του εἶναι μία ψευδομένη. Ἡ μεγαλύτερα συνέπεια τούτου εὐρίσκειται εἰς τὸ γεγονός, ὅτι ὁ ἀστυνομικὸς εἶναι ἕνας δαίμων διὰ τὸ παιδί. Εἶναι ἕνας ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος τὸ πιάνει καὶ τὸ κλείνει εἰς τὴν φυλακὴν. Τὸ παιδί πάντοτε συσχετίζει τὰς παραβάσεις του με τὸν φόβον. Οὕτω ἕνα παιδί, τὸ ὁποῖον νοιώθει ἑαυτὸ ἐνοχον, δυνατόν νὰ ἐμφανίσῃ ἀσυνήθη τρόπον εἰς ἕνα ἀστυνομικόν, ὅταν ὁ δευτε-

ρος συλλάβῃ αὐτὸ ρίπτον πέτρας. Ὁ φόβος εἶναι πράγματι ἕνας φόβος ἐνὸς τιμωροῦ Θεοῦ καὶ ἐνὸς τιμωροῦ δαίμονος.

Πολὺς φόβος ὀφείλεται ἐπίσης εἰς τὴν σκέψιν τῶν παρελθόντων ἐγκληματικῶν μας πράξεων. Ἐχομεν ὅλοι μας φονεύσει ἀνθρώπους με τὴν φαντασίαν. Πιστεύω, ὅτι τὸ παιδί τῶν πέντε ἐτῶν με φονεύει με τὴν φαντασίαν του, ὅταν τοῦ ματαιῶ τὰς ἐπιθυμίας του.

Πολλὰς φορές τὴν ἡμέραν οἱ μαθηταὶ μου με μεγάλην τους χαρὰν θέλουν νὰ με καλύψουν με νεροπίστολα καὶ νὰ φωνάξουν: «Ψηλά τὰ χέρια, εἰσαι νεκρός», σκοτώνοντας τοιουτοτρόπως τὸ σύμβολον τῆς ἐξουσίας καὶ ἐλαφρύνοντας τοὺς φόβους των. Ἐχω σκοπίμως ἐνεργήσει με ἕνα αὐθεντικὸν τρόπον μερικὰ πρωινὰ, με σκοπὸν νὰ ἴδω τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ κυνηγητοῦ τῆς ἡμέρας (παιγνίδι με τὰ ὄπλα). Ἐχω φονευθῇ πολλὰς φορές εἰς τοιαύτας περιπτώσεις. Μετὰ τὴν φαντασίαν ὁ φόβος ἀκολουθεῖ. Οἱ μαθηταὶ λέγουν: «Ἐπιθέσωμεν, ὅτι ὁ NEILL εἶναι νὰ φονευθῇ. Θὰ ἤθελα νὰ ἤμουν ὁ ἐνοχος, ἐπειδὴ ἐπιθυμῶ νὰ τὸν φονεύσω».

Μία Μαθήτριά μας ἠρέσκετο νὰ βυθίζῃ τοὺς ἄλλους μαθητὰς μέσα εἰς τὸ ὕδωρ κατὰ τὴν κολύμβησιν. Ἀργότερον αὐτὴ ἀπέκτησε μίαν φοβίαν διὰ τὸ ὕδωρ. Ἄν καὶ ἦτο μία καλὴ κολυμβήτρια οὐδέποτε αὐτὴ ἐπροχώρησε εἰς τὰ βαθεῖα. Αὐτὸ τὸ ὁποῖον συνέβη ἦτο, ὅτι αὐτὴ εἶχε πνίξῃ διὰ τῆς φαντασίας της τόσους πολλοὺς ἀντιζήλους, ὥστε τώρα ἐφοβεῖτο τὴν ποιητικὴν δικαιοσύνην «ὡσάν μίαν τιμωρίαν διὰ τὰς σκέψεις μου θὰ πνιγῶ», ἔλεγεν.

Ὁ μικρὸς Ἀλβέρτος κατελαμβάνετο ἀπὸ ἕνα τρόπον, ὅταν ἔστεκε εἰς τὴν παραλίαν καὶ παρηκολούθει τὸν πατέρα του κολυμβῶντα. Ἐφοβεῖτο, διότι πολλάκις εἶχε εὐχηθῇ διὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του. Ἐφοβεῖτο ἀπὸ τὴν σκέψιν τῆς ἐνοχῆς του. Δὲν εἶναι τόσον δύσκολον νὰ ἐννοήσωμεν, ὅτι ἕνα παιδί σκοτῶνει ἀνθρώπους με τὴν φαντασίαν του, ὅταν ἀντιληφθῶμεν, ὅτι δι' ἕνα παιδί ὁ θάνατος ἐνὸς προσώπου ἀπαλλάσσει αὐτὸ ἀπὸ τὸν φόβον ἀπὸ τὸν ὁποῖον κατέχεται.

Ἐχω ἰδῆ ἠλικιωμένους, οἱ ὁποῖοι ἀσυναίσθητως ἦσαν πεπεισμένοι, ὅτι ἦσαν ὑπεύθυνοι διὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός των ἢ τῆς μητρός των. Αὐτὸ τὸ εἶδος τοῦ φόβου ἦτο δυνατόν νὰ ἐλαττωθῇ ἐάν οἱ γονεῖς συνεκράτουν τὴν ἐξαρσιν τοῦ παιδικοῦ μίσους καὶ ἐπομένως τὴν ἐνοχίην, ἥτις ἐκδηλοῦται με μανίαν καὶ βαρβαρότητα. Καὶ ἑκατοντάδες ἀπὸ τὰ σχολεῖα, τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦν τὴν φυσικὴν τιμωρίαν ἢ ἄλλους τρόπους αὐστηρῆς τιμωρίας κάμνουν ἀνεπανόρθωτον κακὸν εἰς τὰ μικρὰ παιδιὰ.

Πολλοὶ ἄνθρωποι λέγουν: Ἐάν τὰ παιδιὰ δὲν ἔχουν τίποτε νὰ φοβηθοῦν πῶς εἶναι δυνατόν αὐτὰ νὰ εἶναι καλὰ; Ἡ καλωσύνη ἢ ὁποῖα στηρίζεται εἰς τὸν φόβον τοῦ πυρός τῆς κολάσεως ἢ εἰς τὸν φόβον τοῦ ἀστυνομικοῦ ἢ εἰς τὸν φόβον τῆς τιμωρίας δὲν εἶναι κὰν καλωσύνη, εἶναι ἀπλῶς δειλία. Ἡ καλωσύνη ἢ ὁποῖα στηρίζεται εἰς τὴν ἐλπίδα τῆς ἀμοιβῆς ἢ τὴν ἐλπίδα τοῦ ἐπαίνου ἢ τὴν οὐράνιον ἐλπίδα εἶναι ἡ γνησία καλωσύνη. Σήμερον οἱ κοινωνικοὶ φραγμοὶ κάμνουν τὰ παιδιὰ δειλά, διότι τὰ κάμνουν νὰ φοβούνται τὴν

ζωήν. Καί εις αὐτό συμποσοῦται ἡ καλωσύνη τῶν πειθαρχημένων παιδιῶν. Χιλιάδες διδασκάλων κάμνουν λαμπρά τὴν ἐργασίαν των χωρὶς νὰ χρησιμοποιοῦν τὴν ἀπειλὴν τῆς τιμωρίας.

Τὰ παιδιά μᾶς φοβοῦνται καὶ ἀποδέχονται τοὺς ὄρους μας. Καὶ τί ὄρους ἐμεῖς οἱ ἡλικιωμένοι θέτομεν! Αὐτὴν τὴν ἐβδομάδα ἠγόρασα ἓνα σκύλο μὲ ἑπτὰ δολλάρια, ἀνώφελα ἀντικείμενα μὲ δέκα δολλάρια καὶ ταμβάκο μὲ ἑνδεκα δολλάρια. Ἄν καὶ συλλογιζόμενος οἰκτερῶ τὰς ἀδυναμίας τῆς κοινωνίας μας, δὲν συνέβη εἰς ἐμὲ νὰ δώσω ὅλον αὐτὸ τὸ ἀσκόπως δαπανηθὲν χρῆμα εἰς τοὺς πτωχοὺς. Ἔνεκα τούτου δὲν κηρύττω εἰς τὰ παιδιά, ὅτι αἱ κακόφημοι συνοικίαι μὲ τὰ σοκάκια εἶναι μίᾳ ἐντροπῇ εἰς τὸν κόσμον. Τὸ ἔκανα αὐτὸ προτοῦ ἀντιληφθῶ, ὅτι ἤμουν ἓνας ὑποκριτής.

Τὰ εὐτυχέστερα σπίτια πού γνωρίζω εἶναι ἐκεῖνα εἰς τὰ ὁποῖα οἱ γονεῖς εἶναι εἰλικρινεῖς ἐντιμοὶ πρὸς τὰ παιδιά των, χωρὶς νὰ κάνουν ἠθικολογία. Ὁ φόβος δὲν εἰσέρχεται εἰς τὰ σπίτια αὐτά. Πατέρας καὶ γυιὸς εἶναι φίλοι. Ἡ ἀγάπη δύναται νὰ εὐδοκιμήσῃ ἐδῶ. Εἰς τὰ ἄλλα σπίτια ἡ ἀγάπη δύναται νὰ εὐδοκιμήσῃ ἐδῶ. Εἰς τὰ ἄλλα σπίτια ἡ ἀγάπη συμυθλίβεται ἀπὸ τὸν φόβον. Ὁ ὑποχρεωτικὸς σεβασμὸς κρατεῖ τὴν ἀγάπην μακράν. Ἀναγκαστικὸς σεβασμὸς συνεπάγεται πάντοτε τὸν φόβον.

Ἐδῶ εἰς τὸ SUMMERHILL, τὰ παιδιά τὰ ὁποῖα φοβοῦνται τοὺς γονεῖς των ἐπισκέπτονται τοὺς διδασκάλους των εἰς τὸ γραφεῖον των. Παιδιά πραγματικὰ ἐλευθέρων γονέων οὐδέποτε ἐρχονται κοντά μας. Τὰ φοβισμένα παιδιά πάντοτε μᾶς ἀναστατώνουν. Ἐνα παιδί ἡλικίας ἑνδεκα ἐτῶν, τοῦ ὁποῖου ὁ πατέρας εἶναι αὐστηρὸς, ἀνοίγει τὴν θύραν μου εἴκοσι φορές τὴν ἡμέραν. Κοιτάζει μέσα, δὲν λέγει τίποτε καὶ κλείνει τὴν θύραν πάλιν. Μερικὰς φορές φωνάζει εἰς τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτὸν του: «Ὅχι δὲν εἶμαι νεκρὸς ἀκόμη». Τὸ παιδί μου εἶχε δώσει τὴν ἀγάπην του, τὴν ὁποίαν ὁ πατέρας του δὲν ἀπεδέχετο καὶ ἔχει ἓνα φόβον, ὅτι ὁ ἰδεώδης πατέρας δυνατὸν νὰ ἐξαφανισθῇ. Ὅπισθεν αὐτοῦ τοῦ φόβου κρύπτεται πράγματι ἡ ἐπιθυμία ὅτι ὁ αὐστηρὸς πατέρας δυνατὸν νὰ ἐξαφανισθῇ.

Εἶναι πολὺ εὐκολώτερον νὰ ζῆς μὲ παιδιά, τὰ ὁποῖα σὲ φοβοῦνται, παρὰ μὲ παιδιά, τὰ ὁποῖα σὲ ἀγαποῦν, διότι ἐξασφαλίζεις μίαν ἡσυχώτερην ζωὴν. Τὰ παιδιά, τὰ ὁποῖα σὲ φοβοῦνται, σοῦ δίδουν μίαν εὐρυτέραν ἀσφάλειαν. Ἡ σύζυγός μου καὶ ἐγὼ καὶ ὅλον τὸ προσωπικὸν τοῦ SUMMERHILL εἴμεθα ἀγαπητοὶ εἰς τὰ παιδιά, διότι ἐπιδοκιμαζόμεθα ἀπ' αὐτὰ καὶ αὐτὸ εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐμεῖς θέλομεν. Αὐτὸ συμβαίνει, διότι τὰ παιδιά γνωρίζουν, ὅτι ἐμεῖς δὲν ἐπιθυμοῦμεν νὰ τὰ ἀποδοκιμάζωμεν ἐπειδὴ δὲν εἶναι κλεισμένα σὲ μᾶς.

Δύσκολα εὗρηκα φόβον ἀπὸ τὴν βροντὴν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς βροχῆς μεταξὺ τῶν μικρῶν παιδιῶν. Αὐτὰ ἐπιθυμοῦν νὰ κοινοῦνται ἔξω εἰς μικρὰς σκηνὰς κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πρὸ δυνατῆς θυέλλης. Οὔτε εὗρηκα μεταξὺ αὐτῶν πολὺ φόβον ἀπὸ τὸ σκότος. Πολλάκις ἓνα παιδί τῶν ὀκτῶ ἐτῶν ἐπιθυμεῖ νὰ στήνῃ τὴν σκηνὴν τοῦ κάπου εἰς τὸ ἄκρον τοῦ χώρου καὶ νὰ κοιμᾶ-

ται ἐκεῖ διὰ πολλὰς νύκτας. Ἡ ἐλευθερία ἐνισχύει τὴν ἀφοβίαν. Πολλάκις ἔχω ἰδῆ μικρὰ δειλὰ παιδιά νὰ γίνονται τολμηροὶ ἀφοβοὶ νέοι. Ἄλλ' ἐάν αὐτὸ τὸ ἐγενικεύαμε θὰ ἦτο σφάλμα, διότι ὑπάρχουν ἐσωστρεφεῖς παιδιά, τὰ ὁποῖα οὐδέποτε γίνονται θαρραλέα. Πολλοὶ ἄνθρωποι διατηροῦν τὰ φαντάσματά των καθ' ὅλην τὴν ζωὴν των.

Ἐάν ἓνα παιδί ἔχει μεγαλώσει εἰς ἀφοβον περιβάλλον καὶ εἰς πείσμα τούτου ἐξακολουθεῖ νὰ φοβῆται, τούτο σημαίνει, ὅτι ἔχει φέρει τὸν φόβον μαζί του ἀπὸ τὴν γέννησίν του. Καὶ ἡ κυρία δυσκολία τῆς συμπεριφορᾶς πρὸς τὰ φαντάσματα αὐτοῦ τοῦ εἶδους εἶναι ἡ ἀγνοία τῶν προηγούμενων καταστάσεων, ἐπειδὴ κανεὶς δὲν γνωρίζει ἐάν μίᾳ ἔγκυος γυναῖκα δύναται νὰ μεταβιβάσῃ τοὺς φόβους τῆς εἰς τὸ ἀγέννητον παιδί τῆς.

Ἐξ ἄλλου εἶναι βεβαιότερον, ὅτι ἓνα παιδί παίρνει τὸν φόβον ἀπὸ τὸν γύρο τοῦ κόσμου. Καὶ σήμερον ἀκόμη μικρὰ παιδιά δὲν δύναται νὰ βοηθηθῶν ἀκούοντας δι' ἑνδεχομένους πολέμους μὲ τὰς τρομερὰς ἀτομικὰς βόμβας. Εἶναι φυσικὸν νὰ συνδέωμεν τὸν φόβον μὲ τέτοια πράγματα. Ἄλλὰ ἐάν δὲν ὑπάρχει ὁ ἀσυνειδητὸς φόβος τῶν ἀπαγορεύσεων ἢ τῆς θείας δίκης, οἷτινες συνδέονται μὲ τὸν πραγματικὸν φόβον τῶν βομβῶν, ὁ φόβος τῶν βομβῶν θὰ εἶναι ἓνας φυσικὸς τοιοῦτος καὶ οὐχὶ μίᾳ φοβία, οὐχὶ μίᾳ ζωηρὰ ἀνησυχία. Ἡ ὑγεία ἐλευθερώνει τὰ παιδιά ἀπὸ τὸν φόβον τοῦ μέλλοντος. Εἶναι εἰς θέσιν νὰ προλαμβάνουν αὐτὸν εὐχαρίστως. Τὰ ὑγιῆ παιδιά ἀντικρίζουν τὴν ζωὴν χωρὶς τὸν ἀρρωστημένον φόβον τῆς αὔριον.

Ὁ WILHELM REICH ἀνεκάλυψε, ὅτι εἰς αἰφνιδίους φόβους ὅλοι μας κρατῶμε τὴν ἀναπνοήν μας διὰ λίγο καὶ ὅτι τὸ παιδί τὸ ὁποῖον ζῆ μὲ τὸν φόβον ἔχει μίαν ζωὴν μὲ πιασμένην τὴν ἀναπνοήν του. Τὸ σῆμα ἐνὸς καλοανατεθραμμένου παιδιοῦ εἶναι ἡ ἐλευθερὰ φυσικὴ ἀναπνοή του. Αὐτὸ δεικνύει ὅτι τὸ παιδί δὲν φοβᾶται τὴν ζωὴν.

Ἐχω νὰ εἶπω μερικὰ πολὺ ἐνδιαφέροντα πράγματα εἰς τὸν πατέρα, ὁ ὁποῖος ἐνδιαφέρεται νὰ μεγαλώσῃ τὸ παιδί του ἐλεύθερον ἀπὸ τὸν ἀρρωστημένον φόβον, ὅστις γεννᾶται ἀπὸ τὸ μῖσος καὶ τὴν καχυποψίαν.

Μὴ προσπαθῆς ποτὲ νὰ εἶσαι ὁ ἀφέντης, ὁ ἐλεγκτής, ὁ δράκος μέσα εἰς τὸ σπῆτι σου, ὅταν ἡ σύζυγός σου σοῦ ζητεῖ τούτο λέγοντάς σου: «Περίμενε μέχρις ὅτου ἔλθῃ τὸ παιδί εἰς τὸ σπῆτι». Μὴ ἐκτίθεσαι εἰς αὐτό, διότι θὰ θυμώσῃς καὶ ὁ θυμὸς σου θὰ μεταβιβάσῃ εἰς τὴν σύζυγόν σου αὐτοστυγμίαν.

Μὴ τοποθετῆς σεαυτὸν εἰς περίοπτον θέσιν. Ἐάν τὰ παιδιά σου σὲ ἐρωτήσουν, ἐάν ποτὲ ἐβρεξες τὸ κρεβάτι σου ἢ ἐξεδήλωσες ἀδυναμίας σου, λέγε εἰς αὐτὰ τὴν ἀλήθειαν μὲ θάρρος καὶ εἰλικρίνειαν. Ἐάν εἶσαι ἓνας ἀφέντης θὰ ἐξασφαλίσῃς τὴν ἐκτίμησίν των, ἀλλὰ ἐκτίμησι ἐσφαλμένου εἶδους. Τὸ εἶδος τῆς ἐκτίμησεως, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀναμειγμένον μὲ φόβον. Ἐάν κατέλθῃς εἰς τὸ ἐπίπεδόν των καὶ εἴπῃς εἰς αὐτὰ πόσον δειλὸς ἦσουν, ὅταν ἦσουν μαθητῆς, θὰ κερδίσῃς τὸν πραγματικὸν σεβασμὸν, τὸν σεβασμὸν, ὁ ὁποῖος

ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ - ΠΟΛΥΓΛΩΣΣΙΑ

Τροχοπέδαι ἐπὶ τῆς πνευματικῆς ἐξελίξεως τῶν Ἑλλήνων

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Χ. ΔΑΤΣΙΟΣ

Διδάσκαλος

1/θεσίου Δημ. Σχολείου Χρυσουγῆς

Ἐκπ/κῆς Περιφ. Βοίου

Γλῶσσα εἶναι τὸ μέσον μὲ τὸ ὁποῖον ὁ ἄνθρωπος συνεννοεῖται μὲ τοὺς ὁμοίους του καὶ μεταδίδει εἰς αὐτοὺς τὰς σκέψεις καὶ τὰ αἰσθήματά του. Τοιοῦτοτρόπως, ἡ γλῶσσα διαδραματίζει σπουδαιότατον ρόλον εἰς τὴν ἐξέλιξιν καὶ εἰς τὴν ἀνεκδοκὴν τοῦ πολιτιστικοῦ ἐπιπέδου τῶν λαῶν. Ὡς κατασκευάσμα δὲ τῶν ἀνθρώπων, ἡ γλῶσσα πρέπει νὰ ἔχη ὡς ἀπώτερον σκοπὸν τὴν διευκόλυνσιν τῆς σκέψεως καὶ τῆς ἐξωτερικεύσεως αὐτῆς.

Δυστυχῶς ὁμως, ἡ ἐπικρατοῦσα σήμερον Ἑλληνικὴ γλῶσσα, λόγῳ τῶν πολλῶν κατὰ καιροὺς ἐναλλαγῶν πού ὑπέστη, μὲ τὴν πολυπλοκὴν ὀρθογραφίαν καὶ πολυγλωσσίαν, οὐδὲν διευκολύνει ἀλλὰ τούναντίον δυσχεραίνει.

Γνωρίζομεν, ὅτι διὰ τὰ πάντα ὑπάρχει μία αἰτία, ἡ ἀνακάλυψις τῆς ὁποίας προεκάλεσεν καὶ τὴν σημερινὴν ἐξέλιξιν. Ἔτσι παντοῦ πρέπει νὰ ὑπάρχη τὸ «ΔΙΑΤΙ» καὶ τὸ «ΔΙΟΤΙ». Εἰς αὐτὰ πρέπει νὰ συνηθίσῃ ἐκ μικρᾶς ἡλικίας καὶ τὸ Ἑλληνόπουλο, ὥστε νὰ καλλιεργηθῇ ἡ σκέψις του, ἡ κρίσις του, ἡ πρωτοβουλία. Ἡ γλῶσσα δέ, ὡς πρώτη ἐρχομένη εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸ παιδί, καὶ τοῦτο πρέπει νὰ ἐπιδιώκῃ.

Ἀκριβῶς ὁμως, τὸ ἀντίθετον ζητεῖ ἡ σημερινὴ γλῶσσα μας μὲ τὸν ψιττακισμόν. «Ἄμα ἄγιος, ἄγνος — Ἄδης, ὁ, ἀμαρτωλός...». Ἐκτός δὲ τούτου, τὸ χάος πού ἐπικρατεῖ εἰς αὐτήν, κάνει τὸ μικρὸ παιδί νὰ μαραίνεται ψυχικά, νὰ σβύνωνται τὰ ὄνειρά του, νὰ πίπτῃ τὸ ἠθικόν του, νὰ συσκοτίζεται ὁ νοῦς του καὶ ἔρμαιον πλέον τῆς ἀβεβαιότητος καὶ τῆς τύχης νὰ σύρεται παντοῦ.

συνίσταται ἀπὸ ἀγάπη, κατανόησιν καὶ πλήρη ἀπουσίαν τοῦ φόβου.

Δὲν εἶναι δύσκολον διὰ τοὺς γονεῖς νὰ ἀναθρέψουν ἓνα παιδί χωρὶς νὰ τὸ κάμουν κομπλεξικόν. Τὸ παιδί δὲν πρέπει ποτέ νὰ γίνῃ φοβισμένον, ποτέ δὲν πρέπει νὰ αἰσθάνεται ἔνοχον. Βεβαίως εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀπομακρύνωμε ὅλους τοὺς φόβους, διότι καὶ τὸ κτύπημα τῆς θύρας δύναται νὰ προκαλέσῃ φόβον, ἀλλὰ δυνάμεθα κάλλιστα νὰ ἀπομακρύνωμε τὸν ἀρρωστημένον φόβον ὑπὸ τοῦ ὁποίου καταλαμβάνεται ἓνα παιδί: Τὸν φόβον τῆς τιμωρίας, τὸν φόβον ἐνὸς ὠργισμένου Θεοῦ, τὸν φόβον ἐνὸς ὠργισμένου πατέρα».

ΔΙΑΤΙ

1) Νὰ καταναλίσκεται τόση σκέψις διὰ τόσους γραμματικούς κανόνες, οἱ ὁποῖοι ἐντὸς ὀλίγου χρονικοῦ διαστήματος θὰ ξεχασθοῦν καὶ οὐδὲν ἀποτέλεσμα φέρουν;

2) Νὰ ἐντρέπεται ὁ ἀπόφοιτος τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου νὰ γράψῃ μίαν ἐπιστολὴν καὶ νὰ μὴ γνωρίζῃ νὰ συντάξῃ μίαν αἴτησιν; καὶ

3) Οἱ μορφωμένοι νὰ ἔχουν πάντα κοντὰ τῶν τὸ Λεξικόν, τὴν Γραμματικὴν καὶ τὸ Συντακτικόν;

ΔΙΟΤΙ

1) Διὰ νὰ μάθῃ κανεὶς, πράγμα ἀδύνατον, μόνον πότε τὸ (α) εἶναι βραχὺ ἢ μακρόν, διὰ νὰ στολίσῃ μίαν λέξιν μὲ ὀξεῖαν ἢ περισπωμένην, ἀπαιτεῖται χρόνος τόσος, ὅσος διὰ τὴν ἐκμάθησιν τοῦ βασικοῦ λεξιλογίου μιᾶς ξένης γλώσσης.

2) Διὰ κάθε λέξιν ὑπάρχουν πολλαὶ περιπτώσεις γραφῆς, λόγῳ τῶν πολλῶν (ι), (ο), (ε), τῶν ὁμοίων συμφώνων, τῶν πνευμάτων καὶ τῶν τόνων. Ἔτσι διὰ τὴν λέξιν π.χ. «ἐπισημοποίησης» ὑπάρχουν 19.361.664 δυνατὰ περιπτώσεις γραφῆς, ἐξ ὧν ἡ μία μόνον εἶναι σωστή, αἱ ἄλλαι δὲ 19.361.663 εἶναι λανθασμέναι. Δηλαδὴ εἶναι σίγουρος κανεὶς πῶς θὰ τὴν γράψῃ λάθος μίαν λέξιν παρὰ σωστά, καὶ

3) Αἱ φράσεις «λέγεται κι ἔτσι», «γράφεται κι ἄλλοιῶς», κάνει καὶ διαφορετικὰ δι' ὅλας σχεδὸν τὰς Ἑλληνικὰς λέξεις ἰσχύουν.

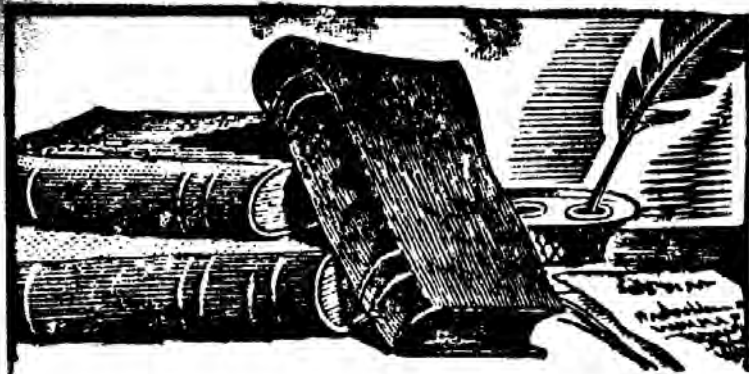
ΔΙΑ ΤΟΥΤΟ

Προτείνομεν ὡς βάσιν διὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Παιδείας μας τὰ κάτωθι:

1) Νὰ ὑπάρξῃ μία βασικὴ γλῶσσα μὲ καθαρῶς Ἑλληνικὰς λέξεις.

2) Νὰ ἔχη ἡ γλῶσσα φωνητικὸν καὶ ἱστορικὸν σύστημα σημαντικὰ ἀπλοποιημένον, βασιζόμενον εἰς ἀκριβεῖς καὶ συγκεκριμένους κανόνες, καὶ

3) Νὰ ὑπάρξουν ἐν Λεξικόν, μία Γραμματικὴ καὶ ἐν Συντακτικόν, ἐπίσημα, Κρατικά, διὰ νὰ προσφεύγουν εἰς αὐτὰ οἱ διδάσκοντες καὶ διδασκόμενοι.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΙΣ ΝΕΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

« ΣΤΑΣΕΙΣ »

Ἄντ. Δελώνη

Κατ' αὐτάς ἐκυκλοφόρησεν ἡ συλλογή διηγημάτων «ΣΤΑΣΕΙΣ» τοῦ κ. Ἀντωνίου Δελώνη. Ὁ συγγραφεὺς εἶναι πολύπλευρα γνωστὸς εἰς τὸν διδασκαλικὸν κόσμον τῆς χώρας, τόσο διὰ τὴν πλουσίαν συγγραφικὴν του δράσιν (μελέται ἐπιστημονικοῦ, παιδαγωγικοῦ καὶ λογοτεχνικοῦ περιεχομένου, διηγήματα, ποιήματα) καὶ τὰς διαλέξεις του εἰς διαφόρους πόλεις, ὅσον καὶ ἀπὸ τὰς ἐπιτυχίας του εἰς τὸν χώρον τῶν Γραμμάτων (ἐξαιρετικαὶ διακρίσεις εἰς λογοτεχνικοὺς διαγωνισμοὺς).

Αἱ «ΣΤΑΣΕΙΣ» εἶναι συλλογὴ διηγημάτων βραβευμένη ἀπὸ τὴν Ἑνωσιν Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν, εἶναι ἔργον σπονδυλωτόν, ἀποτελούμενον ἐκ τεσσάρων μερῶν, ἀποτελεῖ δὲ τὴν ἔργασίαν τῶν τελευταίων πέντε ἐτῶν. Εἶναι μία εὐρεία πινακοθήκη ζωῆς καὶ ἀπτεται μεγάλων κοινωνικῶν προβλημάτων (στάσις ἐναντι τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων, ὁ πόλεμος, ἡ ἀπομυθοποίησις καὶ αὐτοματοποίησις τῆς ζωῆς, τὸ σύγχρονον ἄγχος, ἡ συνείδησις, ἡ μικροαστικὴ ζωὴ καὶ ἡ ζωὴ τοῦ χωριοῦ).

Μὲ τὸ γνωστὸν γλαφυρὸν ὕφος του, τὴν ποικιλίαν τῶν εἰκόνων, τὴν ψυχολογικὴν ἀνατομίαν τῶν ἡρώων του, τὴν εἰλικρινεῖαν καὶ τὸ θάρρος ποῦ τὸν διακρίνουσιν, ὁ κ. Ἄντ. Δελώνης δίδει συγκλονιστικὰ ἀφηγήματα καὶ δὲν διστάζει νὰ εἴπη ὡμὴν τὴν ἀλήθειαν πρὸς οἰανδήποτε κατεύθυνσιν. Ὁ ἀντικειμενικὸς ἀναγνώστης θὰ ἀναγνωρίσῃ ὅτι αἱ «ΣΤΑΣΕΙΣ» διαπνέονται ἀπὸ μίαν ὀρθὴν ἀντίληψιν ζωῆς, ἕναν ὑγιῆ οὐμανισμόν, ἀπὸ μίαν βαθεῖαν θρησκευτικὴν πίστιν, ἕνα σεβασμὸν πρὸς τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς τῆς ζωῆς, ἀπὸ ἕνα ἦθος ζωῆς.

Εἰδικώτερον εἰς τὸ Γ' μέρος τοῦ βιβλίου, ὁ συγγραφεὺς ἀφιερώνει σημαντικὸν ἀριθμὸν σελίδων εἰς τὸν Διδάσκαλον. Ὅλοι ἐνθυμούμεθα τὴν «ΔΟΚΙΜΑΣΙΑΝ» του, ἕνα βιβλίον εἰς τὸ ὁποῖον ἕκαστος ἐξ ἡμῶν ἀνεγνώρισεν τὸν ἑαυτὸν του. Ἀπὸ ὅ,τι γνωρίζομεν ὁ κ. Ἄντ. Δελώνης εἶναι σήμερον ὁ μόνος εἰλικρινὴς βάρδος τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἀγῶνος τοῦ Ἑλλήνος Διδασκάλου. Καὶ εἰς τὰς «ΣΤΑΣΕΙΣ» ὁ Διδάσκαλος θὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ψυχὴν του, τὴν ζωὴν του, τοὺς ἀγῶνάς του

καὶ τὴν τιτάνειαν προσπάθειά του νὰ πλάσῃ τὸ Ἑλληνόπουλο καὶ τὴν Νέαν Ἑλλάδα.

Ὁ κ. Ἄντ. Δελώνης εἶναι ἀπὸ τοὺς ἐλαχίστους ἀνθρώπους, ἂν μὴ ὁ μόνος, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν πένναν του ἔχει σταθῆ τόσο κοντὰ εἰς τὸν Διδάσκαλον καὶ ἔχει προσφέρει τόσοσ ὑπηρεσίας πρὸς αὐτόν. Αἱ «ΣΤΑΣΕΙΣ» του ἀποδεικνύουν ἀκόμη μίαν φοράν τοῦτο.

Πέραν τούτων, τὸ βιβλίον διακρίνεται διὰ τὴν πλουσίαν καὶ χυμώδη γλῶσσαν του, τὸ πλήθος τῶν εὐρημάτων, τὴν στερεότητα, τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴν ὁμαλὴν ἀνέλιξιν τοῦ μύθου, τὰ ὑψηλὰ νοήματα καὶ τὴν εἰλικρινεῖαν.

Πιστεύομεν ὅτι τὸ βιβλίον εἶναι ἀπὸ τὰ ἀρίστα τοῦ εἴδους καὶ ὅτι θὰ εὐρῆ τὴν ἀπήχησιν ποῦ τοῦ ἀξίζει.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤΟΥΡΝΑΡΑΣ
Σύμβουλος τῆς Δ.Ο. Ἑλλάδος

« ΤΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ »

ΚΩΝ. ΜΑΝΤΑ

(Ἡ Παιδευτικὴ ἀξία καὶ ἡ διδασκαλία του)

Ἐξω παγωνιά ποῦ τὴν κάνει παγετώτερη τοῦ βοριά τὸ φύσημα. Στὸ νοῦ μου φέρνω τοῦ τζακιού τὴ ζεστασιά καὶ τῆς φλόγας τὸ παιγνίδισμα καθὼς σπιθίζει τὸν ἀέρα! Δίπλα στὸ παραγῶνι ἡ γιαγιά μὲ τὴ ρόκα τυλίγει τὴν κλωστή καὶ ξετυλίγει τὸ παραμῦθι. Μαγεύει μ' αὐτὸ τὰ ἔγγονάκια τῆς, ποῦ μὲ θρησκευτικὴ εὐλάβεια παρακολουθοῦν τῆς κυρούλας τὴν ἀπλοϊκὴ διήγησι ζυμωμένη μὲ τὴ ζωντάνια τῆς πείρας καὶ τοῦ λόγου τὴ φυσικότητα καὶ ἠθοποιῶ!

Τούτη τὴ σκηνὴ ζωντανεῖει κι ἐξηγεῖ τὸ βιβλιαράκι ποῦ ἔχω μπροστά μου. «Τὸ παραμῦθι» ἐπιγράφεται καὶ Κων/νος Μαντᾶς λέγεται ὁ συγγραφεὺς του. Ὅσοι κι ἀπὸ μακριὰ ἔστω μὲ τὴν Παιδεία συγγένεψαν τὸν ξέρουν, γιατί μόλις προχθὲς ἔφυγε ἀπὸ τὴν Δημόσια ὑπηρεσία σὰ Γενικὸς Ἐπιθεωρητὴς τῆς Δημοτικῆς, ἀφοῦ πέρασε ὅλα τὰ σκαλοπάτια τοῦ κλάδου καὶ κατὰ μέρος περισσότερο νὰ τὰ τιμῆσιν παρὰ νὰ τὸν τιμήσουν. Τώρα — συνταξιούχος ὀλοκληρωμένο βιβλίον καὶ ἀποδείχνει ἔτσι, πῶς στὴν Παιδεία δὲν ὑπάρχουν συνταξιούχοι καὶ ἐν ἐνεργείᾳ μὰ «ζωντανοὶ καὶ πεθαμένοι», ὅπως πρὶν ἀπὸ δεκάδες χρόνια ἔγραφε κάποιος Ἐπιθεωρητὴς.

Με φόβο αρχικά πήρα τὸ βιβλίο στὰ χέρια μου. Γιά μένα τὸ παραμῦθι εἶναι κάτι τὸ ἱερό, πού μόνο στή γιαιδιά ταιριάζει νὰ τὸ πλάθῃ καὶ οἱ προικισμένες δασκαλικές ψυχές νὰ τὸ ἀναδηγοῦνται. Κάθε ἄλλος μοιάζει μὲ τὸ βέβηλο ἀνατόμο, πού πᾶνει στὰ χέρια του τὸ νυστέρι καὶ μ' αὐτὸ κομματιάζει τῆς πεντάμορφης τὸ κορμὶ καὶ τὸ πρόσωπο!...

Ποιὸς μ' ἀποστροφή δὲν βλέπει τὸν ἱερόσυλο; Κι ὅμως ἔγινε τὸ θαῦμα καὶ ἀπὸ καθῆκον ἀρχικά, ἀπὸ μαγεία κατόπιν μονορούφι διάβασα τὸ βιβλίο καὶ στὸ «μπράβο» κατέληξα κλείνοντάς το προσωρινά. Γιατί — πῶς νὰ τὸ πούμε; — μ' ἄρεσε τόσο τὸ βιβλίο, πού χωρὶς ἄλλο πολλές φορές θὰ τὸ ξαναδιαβάσω!

Ἀρχίζει μὲ τὸν ὀρισμὸ καὶ τὰ γνωρίσματά του, προχωρεῖ σὲ σύγκριση μὲ παρόμοια, τὶς ἐρμηνεῖς γιὰ τὴν γέννησή του, γιὰ τοὺς φίλους καὶ ἐχθροὺς του στή διδασκαλία του καὶ τὴν εἰσαγωγή του στὸ σχολεῖο, στὸν τρόπο διδασκαλίας του καὶ ὀλοκληρώνει τὸν κύκλο μὲ τρόπο ἀριστοτεχνικό! Καλοτυπωμένο καὶ καλαισθητὸ σκλαβώνει τὸν ἀναγνώστη!...

Συγχαίρομε τὸν ἐκλεκτὸ συγγραφέα καὶ τοῦ εὐχόμεσθε νὰ μᾶς χαρίσῃ πολλά τέτοια ὀλοκληρωμένα βιβλία ἀποδειχνόντας καὶ διδάσκοντας ἔτσι, πῶς ὀλοζώντανος παραμένει καὶ τῆς πείρας του τὸ πλῆθος γιὰ τοὺς ἐκπαιδευτικούς θὰ παραμένη μόνιμη σκοπιὰ σοφίας καὶ χρήσιμη διδασκαλία!

Μακάρι τὸ βιβλίο του ὀλα τὰ σχολεῖα νὰ τὸ πάρουν καὶ μακάρι ὀλοι οἱ δάσκαλοι, οἱ δασκάλες καὶ οἱ νηπιαγωγοὶ νὰ τὸ ἔχουν πάντα πρόχειρο γιὰ μελέτη καὶ ἐφαρμογή. Ἰδιαίτερα εἶναι ἀνάγκη τοῦτο νὰ συμβῆ τώρα, πού ἡ φλόγα καὶ τὸ παραγῶνι χάθηκαν ἀπ' τὰ σπίτια μας κι ἡ γιαιδιά ἀντὶ τῆ ρόκα καὶ τὸ παραμῦθι προτιμᾶει τὴν τράπουλα καὶ τὸ κουμκάν! Ὄπου ἡ νύφη κι ὀ γαμπρὸς κοντὰ τους τῆ θέλουν κι ὀπου ἡ πηλέοραση τῆς ἀφήνει γιὰ λίγο νὰ παίξῃ τὸ ρόλο τῆς!...

ΙΩΑΝΝΗΣ ΘΑΝΟΣ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗΣ Δ.Ε.

«ΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΙΔΕΩΔΗ - ΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΝ ΙΔΕΩΔΕΣ»

Κ. ΚΟΥΡΝΙΑ

Ἐπιτίμου Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβούλου

Τὸ ὕπ' ὀψιν βιβλίον ἐγράφη ὡς εἰσήγησις εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν Παιδείας καὶ ἔδημοσιεύθη κατὰ παράκλησιν, ὡς ἐν τῷ προλόγῳ δηλοῦται, τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ ἄλλων φίλων ἐγκρίτων ἐπιστημόνων, ἐν τῇ πεποιθήσει, ὅτι δι' αὐτοῦ παρέχεται χρήσιμον βοήθημα εἰς τοὺς ἐκπαιδευτικούς λειτουργοὺς καὶ λοιποὺς ἀσχολουμένους μὲ τὰ προβλήματα τῆς Ἐκπαιδεύσεως πνευματικῶς ἀνθρώπου.

Ἡ ὕλη τοῦ βιβλίου εἶναι κατανεμημένη εἰς 4 Κεφάλαια, ἄτινα διακρίνονται διὰ τὴν περιεκτικότητα καὶ τὴν ἀλληλουχίαν τῶν νοημάτων,

ὡς καὶ τὴν σαφήνειαν καὶ ἐπιστημονικὴν ἔκθεσιν τοῦ περιεχομένου.

Εἰς τὸ Α.' Κεφάλαιον ὀ συγγραφεὺς ὀρίζει, εἰσαγωγικῶς, τὰς ἐννοίας «Ἀγωγή», «Παιδεία», «Μόρφωσις» καὶ «Ἐκπαιδεύσις», πρὸς ἀποφυγὴν συγχύσεως, καθ' ὀσον διάφορον πρᾶγμα εἶναι ἕκαστη τούτων. Περὶ τὸ τέλος δὲ τοῦ Κεφαλαίου ἀναφέρει τοὺς προσδιοριστικούς παράγοντας τοῦ ἕκαστοτε κρατοῦντος ἐκπαιδευτικοῦ Ἰδεώδους, ὡς εἶναι ἡ κρατοῦσα κοσμοθεωρία καὶ βιοθεωρία, τὰ πνευματικά καὶ πολιτικοκοινωνικά ρεύματα, αἱ Ἐθνικαὶ παραδόσεις καὶ οἱ ἕκαστοτε στόχοι τοῦ λαοῦ καὶ ἐν συνεχείᾳ προβαίνει εἰς λίαν ἐπιτυχή καὶ τεκμηριωμένην ἔκθεσιν τῶν κατὰ καιροὺς ἰσχυσάντων ἐκπαιδευτικῶν Ἰδεωδῶν.

Εἰς τὸ Β.' Κεφάλαιον τῆς συγγραφῆς παρατίθενται τὰ εἰς τὸ παρελθὸν ἰσχύσαντα ἐκπαιδευτικά Ἰδεώδη καὶ γίνεται πλήρης ἀνάπτυξις καὶ αἰτιολόγησις τούτων. Ἀκολουθῶς ὀ συγγραφεὺς διὰ συγκριτικῆς θεωρήσεως τῶν κατὰ καιροὺς προβληθέντων ἐκπαιδευτικῶν Ἰδεωδῶν ἀγεται εἰς τὴν διάκρισιν τούτων εἰς ἀτομικά καὶ κοινωνικά καὶ ἀποφαίνεται, ὅτι οὐδεμία κατηγορία τούτων, μονομερῶς λαμβανομένη, δύναται νὰ θεωρηθῆ πλήρης, ἐνῶ ἀντιθέτως ἐν τῇ συνθέσει καὶ συζεύξει τῆς ἀτομικῆς καὶ κοινωνικῆς Ἀγωγῆς εἰσφύεται ὀ ὀρθὸς τύπος ἀγωγῆς τῶν Ἐλληνοπαίδων.

Εἰς τὸ Γ.' Κεφάλαιον ἡ μελέτη ἀναφέρεται εἰς τὴν ἱστορικὴν ἐξέλιξιν τοῦ Ἐλληνικοῦ ἐκπαιδευτικοῦ Ἰδεώδους, ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος, τοῦ Βυζαντίου καὶ μέχρι τῶν νεωτέρων τῆς Ἰστορίας χρόνων. Ὄ συγγραφεὺς λίαν ἐπιτυχῶς κατὰ τὴν ἐξέτασιν τῶν εἰρημένων τριῶν φάσεων τῆς ἱστορικῆς ἐξελιξεως ὕπογραμμίζει ἐντόνως τὸ μέγεθος τῆς καταβληθείσης φροντίδος ὕπὸ τῆς Ἐλληνικῆς Πολιτείας διὰ τὴν ἐκπαιδεύσιν τῶν τέκνων τῆς. Εἰδικώτερον ποιεῖται μνείαν τῆς σοβαρωτάτης προσπάθειας τοῦ Κράτους, ἀπὸ τῆς Ἐθνικῆς Παλιγγενεσίας καὶ ἐντεῦθεν, διὰ τὴν ἐν γένει ὀργάνωσιν καὶ λειτουργίαν τῶν πάσης βαθμίδος σχολείων καὶ διὰ τὸ ἰσχύσαν μέχρι τῆς Μικρασιατικῆς καταστροφῆς Ἰδεῶδες, ὕπὸ τὴν τότε μορφήν του, τῆς «Μεγάλης Ἰδέας».

Ἀκολουθῶς ὀ συγγραφεὺς εἰς τὸ Δ.' Κεφάλαιον τῆς συγγραφῆς, ὀπερ καὶ τὸ σπουδαιότερον, ἐκφράζει τὰς ἀτομικὰς του σκέψεις περὶ τοῦ συγχρόνου Ἐλληνικοῦ ἐκπαιδευτικοῦ Ἰδεώδους, στηριζόμενος κυρίως εἰς τὰς ἐκτεθείσας ἐν τοῖς Κεφαλαίοις Α.', Β.' καὶ Γ.' ἀπόψεις, ὡς καὶ εἰς τὴν βαθεῖαν μελέτην τῆς περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου Ἐλληνικῆς καὶ ξένης βιβλιογραφίας.

Τὸ προβαλλόμενον ὕπὸ τοῦ συγγραφέως «σύγχρονον Ἐλληνικὸν ἐκπαιδευτικὸν Ἰδεῶδες» εἶναι πολυμερές καὶ σύνθετον καὶ ἔχει ὡς πυρῆνα τὴν ἀνθρωπιστικὴν-ἀτομικὴν καὶ Ἐθνικὴν-κοινωνικὴν ἀγωγήν. Δι' αὐτοῦ προβάλλεται ὡς νέα Μεγάλῃ Ἰδέᾳ τῶν Ἐλλήνων ἡ ἔθνικῃ, πολιτικῃ καὶ πολιτιστικῃ ἀναγέννησις τῆς Ἑλλάδος, διὰ τῆς συγχρόνου Ἐλληνικῆς Παιδείας πρὸς ἀνάπτυξιν τῶν Ἐλληνοπαίδων, πάσης βαθμίδος ἐκπαιδεύσεως, εἰς ὀλοκληρωμένας προσωπικότητας, ὕπευθύνους Ἐλληνοπολίτας, καλοὺς Χριστιανοὺς, ἱκανοὺς δημοουργοὺς τῶν ὕλικῶν καὶ πνευματικῶν ἀγαθῶν.

Ἐν κατακλιδί, ὁ συγγραφεὺς συνέλαβεν ἐν τῇ πληρότητί του τὸ περιεχόμενον τοῦ συγχρόνου Ἑλληνικοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Ἰδεώδους. Τὸ Ἰδεῶδες τοῦτο, στοιχοῦν ἀπολύτως πρὸς τὰς συγχρόνους ἀντιλήψεις καὶ ἀπαιτήσεις τῆς Πολιτείας, περὶ Ἐθνικῆς καὶ ἀνθρωπιστικῆς Ἰδέας τῶν Ἑλλήνων Ὀρθόδοξων Χριστιανῶν, δύναται, νιοθετούμενον ὑπὸ τῆς Πολιτείας, νὰ ἀποβῆ πύξις πλεύσεως καὶ φάρος φωτεινὸς τῶν τε ἐκπαι-

δευτικῶν λειτουργῶν καὶ τῆς σπουδαζούσης νεότητος τῆς χώρας.

Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω, φρονούμεν, ὅτι ἐπιβάλλεται, ὅπως τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος βιβλίον μελετηθῇ ὑφ' ἀπάντων τῶν ἐκπαιδευτικῶν λειτουργῶν.

ὑπὸ Νικολάου Μανεσιώτου,
Γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ Δ.Ε.

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΔΡΑ: ΑΘΗΝΑΙ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ: Ξενοφώντος 15α τ.τ. 118

ΤΗΛΕΦ. 3236.547 - 3221.316 - 3245.375

ΕΤΟΣ ΣΥΣΤΑΣΕΩΣ 1922

Ένωσις

τῶν ἀπανταχοῦ τοῦ Κράτους
νομίμως ὑφισταμένων Διδασκαλικῶν Συλλόγων
καὶ τῶν Διδασκαλικῶν Συλλόγων
τῶν ἐν τῇ Ἀλλοδαπῇ Ἑλληνικῶν Κοινοτήτων

Ἀνεγνωρισμένη

ὑπὸ τοῦ Πρωτοδικείου Ἀθηνῶν
διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 754/1946 Ἀποφάσεώς του
ὡς αὕτη ἐτροποποιήθη
διὰ τῶν ὑπ' ἀριθ. 7363/46, 10508/48, 3716/51,
4711/66, 570/69 καὶ 3213/72 ἀποφάσεων

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

Πρόεδρος	Α. Ντόγκας
Α'. Ἀντιπρόεδρος	Δ. Καρέτσης
Β'. »	Θ. Κυριακίδης
Γεν. Γραμματεὺς	Χ. Λουκόπουλος
Εἰδ. »	Ν. Ζαρωνάκης
Ταμίας	Ι. Τυράσκης
Σύμβουλος	Γ. Στουρνάρας
»	Π. Λαμπρόπουλος
»	Τ. Κουτσαυτάκης